

ΤΕΙ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ

**« ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΕ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΑ ΕΥΑΙΣΘΗΤΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ: ΜΕΛΕΤΗ
ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ Η ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΟΥ ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΑΚΟΥ ΚΟΛΠΟΥ»**

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΕΣ

ΣΑΜΑΡΤΖΗ ΘΕΟΔΩΡΑ

ΣΑΜΑΡΤΖΗ ΙΩΑΝΝΑ

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ:

ΔΑΟΥΣΗ ΧΡΙΣΤΙΝΑ

ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΠΑΠΑΚΩΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ. Λ

ΝΙΚΟΛΑΚΟΠΟΥΛΟΣ ΓΡ.

ΚΑΛΑΜΑΤΑ 2015

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία με τίτλο « Προοπτικές ανάπτυξης οικολογικού τουρισμού σε περιβαλλοντικά ευαίσθητες περιοχές», έχει σκοπό να ερευνήσει την ανάπτυξη του οικοτουρισμού στη προστατευόμενη περιοχή του Κυπαρισσιακού κόλπου.

Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στη εννοιολογική προσέγγιση του οικοτουρισμού, τους σκοπούς, τις προϋποθέσεις και τα συστατικά που τον αποτελούν. Επίσης αναφέρονται οι εναλλακτικές μορφές του τουρισμού.

Στο κεφάλαιο δεύτερο παρουσιάζονται οι προστατευόμενες περιοχές και οι κατηγορίες τους και ακόμη το Διεθνές και Εθνικό θεσμικό πλαίσιο που περικλείει αυτές τις περιοχές. Στη συνέχεια σημειώνονται τα οφέλη και οι κίνδυνοι που προκύπτουν από την ανάπτυξη του οικολογικού τουρισμού. Επιπλέον δίνεται έμφαση σε ειδικά μέτρα και προγράμματα διαχείρισης που απαιτούνται για την αειφόρο ανάπτυξη. Τέλος δίνονται παραδείγματα ανάπτυξης οικοτουρισμού από την Ελλάδα και γίνεται αναφορά στα χρηματοδοτικά προγράμματα που ισχύουν για τις προστατευόμενες περιοχές.

Το δεύτερο μέρος επικεντρώνεται στα φυσικά χαρακτηριστικά και την οικολογική αξία της περιοχής του Κυπαρισσιακού κόλπου. Σημειώνεται η ιδιαίτερη αξία της θαλάσσιας χελώνας *caretta caretta*, οι ποσειδωνίες, οι αμμοθίνες και τα πολιτισμικά, ιστορικά και κοινωνικά στοιχεία που χαρακτηρίζουν την περιοχή. Στο κεφάλαιο δύο τονίζεται η έλλειψη φορέων διαχείρισης της περιοχής με μοναδική συμμετοχή μη κυβερνητική οργάνωση.

Στη συνέχεια γίνεται έρευνα με τη βοήθεια ερωτηματολογίου και εξετάζει τα ατομικά χαρακτηριστικά των επισκεπτών και μόνιμων επισκεπτών, τη σχέση τους με τη περιοχή τις παρατηρήσεις και τις απόψεις τους. Από την ανάλυση και επεξεργασία των δεδομένων εξέρχονται συμπεράσματα για την αειφόρο ανάπτυξη της περιοχής.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	6
ΜΕΡΟΣ Α΄	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	
1.1 Μαζικός τουρισμός και εναλλακτικός τουρισμός.....	7
1.2 Οικοτουρισμός και υφιστάμενη κατάσταση.....	9
1.3 Ο οικολογικός τουρισμός στην Ελλάδα και στο Εξωτερικό.....	14
1.4 Εννοιολογικές προσεγγίσεις , οι αρχές και τα χαρακτηριστικά του οικοτουρισμού	17
1.5 Οι προϋποθέσεις , τα συστατικά και οι σκοποί του οικοτουρισμού.....	19
1.5.1 Προϋποθέσεις ανάπτυξης και σκοποί του οικοτουρισμού.....	19
1.5.2 Τα συστατικά του οικοτουρισμού.....	21
1.6 Τουριστική φέρουσα ικανότητα	25
1.7 Εναλλακτικές μορφές τουρισμού και βιώσιμος ή αειφόρος τουρισμός.....	32
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	
2.1 Προστατευόμενες περιοχές και τουριστική ανάπτυξη.....	40
2.2 Κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών.....	42
2.3 Θεσμικό πλαίσιο για τις προστατευόμενες περιοχές.....	47
2.3.1 Το Εθνικό Νομοθετικό πλαίσιο για τις Προστατευόμενες Περιοχές(Π.Π).....	47
2.3.2 Το διεθνές νομοθετικό πλαίσιο.....	50

2.4 Οφέλη και κίνδυνοι από την τουρισμού στις προστατευόμενες περιοχές.....	52
2.4.1 Οικονομικά οφέλη	52
2.4.2 Κοινωνικά οφέλη.....	55
2.5 Διαχείριση στις προστατευόμενες περιοχές	55
2.6 Σχεδιασμός διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών	61
2.7 Οι κίνδυνοι από την ανάπτυξη του οικότουρισμού στις προστατευόμενες περιοχές.....	64
2.8 Προϋποθέσεις εφαρμογής οικότουριστικών προγραμμάτων	66
2.9 Χαρακτηριστικά και συγκριτικά πλεονεκτήματα της περιοχής	67
2.9.1 Δράσεις.....	69
2.10 Σχεδιασμός οικότουριστικού προγράμματος.....	70
2.11 Παραδείγματα οικότουριστικής ανάπτυξης από την Ελλάδα και το εξωτερικό.....	72
2.11.1 Παράδειγμα οικότουριστικής ανάπτυξης στην Ελλάδα.....	72
2.11.2 Παράδειγμα βέλτιστης πρακτικής οικότουρισμού στο εξωτερικό.....	73
2.12 Χρηματοδότηση προστατευόμενων περιοχών.....	75

**ΜΕΡΟΣ Β΄: ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΑΚΟΥ ΚΟΛΠΟΥ ΚΑΙ ΧΕΛΩΝΕΣ
Caretta- Caretta**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1:ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΑΚΟΣ ΚΟΛΠΟΣ

1.1 Κυπαρισσιακός κόλπος.....	77
1.2 Γεωγραφικός προσδιορισμός της προστατευόμενης περιοχής.....	78
1.3 Νομοθετικό πλαίσιο	80

1.4 Φυσικά χαρακτηριστικά και οικολογική αξία.....	85
1.4.1 Χελώνες <i>caretta caretta</i>	86
1.4.2 Ποσειδωνίες.....	90
1.4.3 Αμμοθίνες.....	92
1.4.4 Πευκοδάσος Ελαίας	96
1.4.5 Φαράγγι ποταμού Νέδα.....	97
1.5 Παρούσα κατάσταση του οικότοπου.....	98
1.6 Πολιτισμικό περιβάλλον.....	100
1.6.1 Παλιά πόλη Κυπαρισσίας.....	100
1.6.2 Σφένδαμος Σιδηροκάστρου.....	101
1.6.3 Το γεφύρι της Νέδας.....	101
1.6.4 Νερόμυλος.....	101
1.6.5 Λαογραφικό Μουσείο Κυπαρισσίας.....	102
1.7 Πολιτισμικές εκδηλώσεις.....	102
1.8 Αρχαιολογικοί χώροι.....	103
1.8.1 Αρχαιολογικός χώρος Περιστεριάς	103
1.8.2 Αρχαιολογικός χώρος στο λιμάνι της Κυπαρισσίας	104
1.8.3 Κάστρο Κυπαρισσίας.....	105
1.8.4 Βουνάκι.....	106
1.8.5 Μουριατάδα.....	107
1.9 Κοινωνικό περιβάλλον.....	107
1.9.1 Οικονομική δραστηριότητα – Ανθρώπινη δραστηριότητα- Τοπικά προϊόντα.....	107
1.10 Τουριστική προσφορά περιοχής.....	108

1.11 Άλλες Υπηρεσίες.....	109
1.11.1 Υποδομές Υγείας και Πρόνοιας.....	109

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΦΟΡΕΙΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΑΚΟΥ ΚΟΛΠΟΥ

2.1 Φορείς διαχείρισης.....	110
2.2 Δράσεις	110

ΜΕΡΟΣ Γ: ΈΡΕΥΝΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΟΥ ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΑΚΟΥ ΚΟΛΠΟΥ

1.1 Στόχος έρευνας.....	112
1.2 Μεθοδολογία έρευνας.....	113
1.3 Στατιστική ανάλυση.....	114
1.4 Συσχετίσεις ερωτήσεων.....	143
1.5 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....	157
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	159

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Ελλάδα από πολύ παλιά υπήρξε τόπος περιηγητών εξαιτίας του μεγάλου πολιτιστικού, ιστορικού, φυσικού πλούτου της. Παρόλο το μεγάλο οικονομικό όφελος που αποκόμισε η τουριστική ανάπτυξη, η άνοδος του επιπέδου των προσφερόμενων υπηρεσιών δεν ήταν εξίσου ανάλογα σημαντική. Η αυξανόμενη τουριστική αγορά και η ανάπτυξη του μαζικού τουρισμού, είχαν ως συνέπεια προβλήματα κυρίως περιβαλλοντικής, κοινωνικής, πολιτισμικής υποβάθμισης περιοχών. Οι απαιτήσεις των τουριστών για νέες μορφές αναψυχής αντικατέστησε το παθητικό μοντέλο τουρισμού σε ενεργητικό. Η νέα τάση για τουρισμό στη φύση, άρχισε να δημιουργείται στα τέλη της δεκαετίας του 1980 με ένα αυξανόμενο κλίμα ενδιαφέροντος και περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης του πληθυσμού. Πρόκειται για μια εναλλακτική μορφή τουρισμού μη καταναλωτική με περιορισμένες περιβαλλοντικές επιπτώσεις. Ο «οικοτουρισμός» είναι ένα μοντέλο που προωθείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση και αναφέρεται στο πλαίσιο κανόνων. Η αιχμή αυτή ανάπτυξη αναδεικνύει το πολιτισμικό περιβάλλον και ταυτόχρονα διαχειρίζεται το φυσικό περιβάλλον με βιώσιμο τρόπο, πληρώνοντας ειδικά κριτήρια όρους και προϋποθέσεις. Η ήπια αυτή περιβαλλοντικά μορφή δραστηριότητας, συμβάλει στην ανάπτυξη απομονωμένων ή μειονεκτικών περιοχών προσφέροντας επενδυτικές ευκαιρίες όπου αναπτύσσονται εναλλακτικές μορφές δραστηριοτήτων. Ο οικοτουρισμός μπορεί να αναπτυχθεί σε κάθε περιοχή που παρουσιάζει ενδιαφέρον από άποψη βιοποικιλότητας και αισθητικής, πράγμα που η Ελλάδα διαθέτει πολλούς αξιοποιήσιμους οικολογικούς πόρους. Οι περιοχές του Ευρωπαϊκού οικολογικού Δικτύου Natura 2000 αποτελούν σημεία για την ανάπτυξη πολλαπλών ήπιων δραστηριοτήτων, προσφέροντας ηρεμία, απομόνωση και απόλαυση του τοπίου γνωρίζοντας το φυσικό περιβάλλον. Η ανάγκη προστασίας και η ανάδειξη του φυσικού πλούτου είναι στοιχεία απαραίτητα που απαιτούν κατάλληλα μέτρα και δράσεις μέσα από ένα πλαίσιο στρατηγικής προωθώντας και διαχειρίζοντας τους οικότοπους αυτούς εξασφαλίζοντας έτσι βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

1.1 Μαζικός τουρισμός και εναλλακτικός τουρισμός

Τα τελευταία χρόνια η οικονομική ανάπτυξη της Ελλάδας από τον τουρισμό με γνώμονα το γρήγορο και άμεσο οικονομικό όφελος δημιούργησε πολλές επιπτώσεις στους τόπους προορισμού χωρίς να ληφθεί υπόψη η βιωσιμότητα αυτής της δραστηριότητας. Παράλληλα παρατηρείται κόπωση των τουριστών από τον κλασικό “τουρισμό των 3S” (sea ,sand and sun) και στροφή στο φυσικό περιβάλλον¹. Η αναγνώριση των αρνητικών επιπτώσεων του μαζικού τουρισμού και η ανάγκη δημιουργίας κεντρικής πολιτικής για την διαχείριση της τουριστικής δραστηριότητας , έφερε στο προσκήνιο την ιδέα του αειφόρου τουρισμού και την αναζήτηση νέων εναλλακτικών μορφών και περισσότερο ήπιων και ενεργητικών μορφών τουρισμού .

Ο μαζικός τουρισμός συνέβαλλε θετικά στον τομέα της οικονομίας και στον τομέα της απασχόλησης . Ωστόσο επέφερε ταυτόχρονα σημαντικές επιπτώσεις στην ποιότητα του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος , μέσω της φθοράς των φυσικών και πολιτιστικών πόρων, αλλά και στις τοπικές κοινωνίες , εξαιτίας της έντονης

---

¹ Σβορώνου Ελένη, *Μαζικός Τουρισμός και Εναλλακτικές Μορφές: Πόσο «Τουρισμό» αντέχει η φύση;*, Uniwersytet Mikołaja Kopernika «Hellenistyka», σελ. 1, άρθρο ηλεκτρονικά προσβάσιμο στον δικτυακό τόπο του Uniwersytet Mikołaja Kopernika «Hellenistyka» (Πανεπιστήμιο Nicolaus Copernicus, «Ελληνικές σπουδές»), Katedra Języka i Cywilizacji Greckiej (Τμήμα Ελληνικής Γλώσσας και Πολιτισμού) (<http://www.hellenistyka.umk.pl/>), στην ιστοσελίδα: <http://www.hellenistyka.umk.pl/data/uploaded/file/Materialy/nawogrecki/Turystyka%20masowa.pdf>, ανάκτηση: 04/12/2014.

συγκέντρωσης του τουρισμού στο χώρο και τον χρόνο ξεπερνώντας έτσι την κρίσιμη χωρητικότητα ενός τόπου υποδοχής².

Ορισμένες αρνητικές επιπτώσεις που επέφερε ο μαζικός τουρισμός είναι: η άναρχη οικιστική ανάπτυξη, η παράνομη δόμηση, η καταπάτηση βιοτόπων, η θαλάσσια ρύπανση, η ρύπανση των υπόγειων υδάτων, η διάβρωση του εδάφους κ.α. Σε ότι αφορά τις κοινωνικές επιπτώσεις του μαζικού τουρισμού, είναι οι αλλαγές των διαφόρων ηθών και εθίμων, αξιών, η εγκατάλειψη των παραδοσιακών δομών της κοινωνίας, η αλλοίωση της καθημερινότητας των ανθρώπων, των περιοχών προορισμού³.

Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού, δημιουργούν νέα δεδομένα όχι μόνο στον τουρισμό, αλλά γενικότερα στην οικονομία, στην ανάπτυξη της υπαίθρου και στην προστασία του περιβάλλοντος. Η υιοθέτηση αυτού του τύπου περιβάλλοντος τόσο στην οργάνωση του ταξιδιού από τις επιχειρήσεις, όσο και στην συμπεριφορά των τουριστών και των ντόπιων, θα οδηγήσει σε ένα ισόρροπο μοντέλο τουριστικής ανάπτυξης με βασικά χαρακτηριστικά την προστασία του περιβάλλοντος, τον σεβασμό των πολιτισμικών και κοινωνικών ιδιαιτεροτήτων, την καλύτερη επικοινωνία μεταξύ των τουριστών και των ντόπιων και εν τέλει την ανάδειξη ενός καλύτερου τύπου ταξιδιών με ποιοτικά και ισόρροπα χαρακτηριστικά⁴.

---

²Σβορώνου Ελένη, *Μαζικός Τουρισμός και Εναλλακτικές Μορφές: Πόσο «Τουρισμό» αντέχει η φύση;*, op.cit., σελ. 3.

³ Σφακιανάκης Μανώλης, *Εναλλακτικές μορφές τουρισμού*, Αθήνα, εκδ. Έλλην, 2000, όπως αναφέρεται στην Μεταπτυχιακή Διπλωματική Μελέτη: Κιουρτίδου Πηνελόπη, *Διαμόρφωση μοντέλου βιώσιμου τουρισμού στην περιοχή των Πρεσπών*, Αθήνα, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας, Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών σπουδών «Βιώσιμη Ανάπτυξη», 2014, σελ. 26

⁴ Κοκκώσης Χάρης, Τσάρτας Πάρις & Γκρίμπα Ελευθερία, *Ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού : Ζήτηση και προσφορά νέων προϊόντων τουρισμού*, Αθήνα, εκδ. Κριτική, 2011, όπως αναφέρεται στην Μεταπτυχιακή Διπλωματική Μελέτη: Κιουρτίδου Πηνελόπη: *Διαμόρφωση μοντέλου βιώσιμου τουρισμού στην περιοχή των Πρεσπών*, Αθήνα, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο/ Τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας/ Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών σπουδών «Βιώσιμη Ανάπτυξη», 2014, σελ. 16.

1.2 Οικοτουρισμός και υφιστάμενη κατάσταση

Ο οικοτουρισμός είναι μια μορφή τουρισμού συμβατή με το φυσικό περιβάλλον και τις τοπικές κοινωνίες με συνεχώς αυξανόμενη τάση⁵

Όπως αναφέρει ο Ιωάννης, Άππογλου, σύμφωνα με τους Θεοδωρή Γεωργιάδη, Σοφία Σπανού και Κυριακή Τσεγενίδη, «ο οικολογικός τουρισμός αναπτύχθηκε ως συνέπεια της δυσαρέσκειας από τις συμβατικές μορφές τουρισμού (μαζικός τουρισμός) οι οποίες στα πλαίσια του κερδοσκοπικού χαρακτήρα αγνοούσαν και αγνοούν, την κοινωνική και οικολογική του πλευρά»⁶.

- ο Επισημαίνει επίσης ότι ο οικοτουρισμός διαφέρει από τον μαζικό τουρισμό γιατί δεν υπερβαίνει τη φέρουσα ικανότητα του χώρου κυρίως λόγω της μη επιβάρυνσης των περιοχών με τη διάχυτη οικοδόμηση υπεράριθμων και υπέρογκων υποδομών, και κατά συνέπεια, προκαλεί λιγότερες περιβαλλοντικές επιπτώσεις⁷. Διαπιστώνει τέλος ότι «ο οικολογικός τουρισμός,

---

⁵ Καραμέρης Αθανάσιος, *Οικοτουρισμός-Προστασία Φύσης: Μία συμβιωτική σχέση*, Πρακτικά διεθνούς Συνεδρίου με θέμα *Προστατευόμενες Φυσικές Περιοχές και Περιβαλλοντική Εκπαίδευση*, 24-26 Σεπτεμβρίου, Σιγρί Λέσβου, 1999. Κομίλης Παναγιώτης *Οικοτουρισμός: Η εναλλακτική προοπτική αιεφόρου τουριστικής ανάπτυξης*, Αθήνα, Προπομπός, 2007, όπως αναφέρονται στο άρθρο: Τόλης Κωνσταντίνος και Καραμέρης Αθανάσιος : *Δυνατότητες ανάπτυξης του οικοτουρισμού στο Εθνικό Πάρκο της Λίμνης Κερκίνης*, άρθρο ηλεκτρονικά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα: <http://aeiforia.for.auth.gr:8080/Portals/0/%CE%A4%CF%8C%CE%BB%CE%B7%CF%82-%CE%9A%CE%B1%CF%81%CE%B1%CE%BC%CE%AD%CF%81%CE%B7%CF%82%20CE%95%CF%80%CE%B5%CF%84%CE%B7%CF%81.%20CE%A3%CE%A4%CE%91%CE%9C%CE%9F%CE%A5.pdf> και *Τόμος ηλεκτρονικά προσβάσιμος στην ιστοσελίδα:* <http://aeiforia.for.auth.gr:8080/Portals/0/1.%20CE%95%CE%A0%CE%99%CE%A3%CE%A4%CE%97%CE%9C.%20%CE%95%CE%A0%CE%95%CE%A4.%CE%9D%CE%99%CE%9A.%20CE%A3%CE%A4%CE%91%CE%9C%CE%9F%CE%A5.pdf>

⁶ Georgiadis Thodoris, Spanou Sofia & Tsegenidi Kyriaki, *Visitor Management Study of the Valley of Butterflies, Rhodes Island, Greece*, Department of Biology University Patras, 2004, όπως αναφέρονται στην Μεταπτυχιακή Διατριβή: Άππογλου Ιωάννη: *Η ανάπτυξη και η ορθολογική διαχείριση του οικοτουρισμού στις προστατευόμενες περιοχές. Η περίπτωση των περιοχών Natura 2000 της Ελατίας και του Φρακτού στο Νομό Δράμας*, Πάτρα, Πανεπιστήμιο Πατρών/ Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στις Περιβαλλοντικές Επιστήμες/ Σχολή Θετικών Επιστημών/ Τμήμα Βιολογίας, 2007, σελ. 15, προσβάσιμη ηλεκτρονικά στη βάση δεδομένων «Νημερτής» (<http://nemertes.lis.upatras.gr/jsrui/>) του Πανεπιστημίου Πατρών, στην ιστοσελίδα: http://nemertes.lis.upatras.gr/jsrui/bitstream/10889/1008/1/Nimertis_Aptoglou%28b%29.pdf

⁷ Άππογλου Ιωάννης, *Η ανάπτυξη και η ορθολογική διαχείριση του οικοτουρισμού στις προστατευόμενες περιοχές. Η περίπτωση των περιοχών Natura 2000 της Ελατίας και του Φρακτού στο Νομό Δράμας*, Μεταπτυχιακή Διατριβή, Πάτρα, Πανεπιστήμιο Πατρών/ Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στις Περιβαλλοντικές Επιστήμες/ Σχολή Θετικών Επιστημών/ Τμήμα Βιολογίας, 2007, σελ. 15, προσβάσιμη

μπορεί να περιορίσει ή και να αποτρέψει τις αρνητικές επιδράσεις στο περιβάλλον αν σχεδιαστεί και οργανωθεί σωστά»⁸. Όπως υποστηρίζει ο Βασίλης Καραμανλής «σύμφωνα με τη με την Διεθνή Ένωση Προστασίας της Φύσης ο τουρισμός είναι η δεύτερη μεγαλύτερη απειλή για τη φύση. Ο οικοτουρισμός μπορεί να αποτελέσει τον παράγοντα εκείνον ο οποίος μπορεί να περιορίσει ή να αποτρέψει τις αρνητικές επιδράσεις αν σχεδιαστεί και διαχειριστεί σωστά»⁹.

Σύμφωνα με τον Βασίλη Γκουβέρο «ο οικοτουρισμός αποτελεί μια μορφή τουρισμού που αναπτύσσεται σε κάθε περιοχή που παρουσιάζει ενδιαφέρον από άποψη βιοποικιλότητας ή αισθητικής τοπίου»¹⁰. Η Ελλάδα διαθέτει ποικιλία από είδη, τοπία και οικοσυστήματα και σε συνδιασμό με την πλούσια πολιτιστική κληρονομία που διαθέτουν πολλές περιοχές και που έχουν διαφύγει από την άναρχη ανάπτυξη, είναι κατάλληλες για την ανάπτυξη του οικοτουρισμού¹¹.

ηλεκτρονικά στη βάση δεδομένων «Νημερτής» (<http://nemertes.lis.upatras.gr/jsrui/>) του Πανεπιστημίου Πατρών, στην ιστοσελίδα:

http://nemertes.lis.upatras.gr/jsrui/bitstream/10889/1008/1/Nimertis_Aptoglou%28b%29.pdf

⁸ Άπτογλου Ιωάννης, *Η ανάπτυξη και η ορθολογική διαχείριση του οικοτουρισμού στις προστατευόμενες περιοχές. Η περίπτωση των περιοχών Natura 2000 της Ελατιάς και του Φρακτού στο Νομό Δράμας*, Μεταπτυχιακή Διατριβή, Πάτρα, Πανεπιστήμιο Πατρών/ Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στις Περιβαλλοντικές Επιστήμες/ Σχολή Θετικών Επιστημών/ Τμήμα Βιολογίας, 2007, σελ. 14, προσβάσιμη ηλεκτρονικά στη βάση δεδομένων «Νημερτής» (<http://nemertes.lis.upatras.gr/jsrui/>) του Πανεπιστημίου Πατρών, στην ιστοσελίδα:

http://nemertes.lis.upatras.gr/jsrui/bitstream/10889/1008/1/Nimertis_Aptoglou%28b%29.pdf

⁹ Βασίλης Καραμανλής, *Η οικολογική διαχείριση της προστατευόμενης περιοχής του όρους Βόρα στην περιοχή της Αριδαίας*, Μεταπτυχιακή Διατριβή, Πάτρα, Πανεπιστήμιο Πατρών/ Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στις Περιβαλλοντικές Επιστήμες/ Σχολή Θετικών Επιστημών/ Τμήμα Βιολογίας, 2007, σελ. 9, προσβάσιμη ηλεκτρονικά στη βάση δεδομένων «Νημερτής» (<http://nemertes.lis.upatras.gr/jsrui/>) του Πανεπιστημίου Πατρών, στην ιστοσελίδα:

http://nemertes.lis.upatras.gr/jsrui/bitstream/10889/1700/3/nemertes_Karamanlis.pdf.

¹⁰ Διονύσης Γκουβέρος, *Ο οικοτουρισμός στην Ελλάδα*, Πτυχιακή Εργασία, Ηράκλειο, ΑΤΕΙ Κρήτης/ Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας, Τμήμα Τουριστικών Επιχειρήσεων, 2010, σελ. 3, προσβάσιμη ηλεκτρονικά στον δικτυακό τόπο του Ιδρυματικού Καταθετηρίου της Βιβλιοθήκης του ΤΕΙ Κρήτης «E-Thesis» (<http://nefeli.lib.teicrete.gr/>), στην ιστοσελίδα:

<http://nefeli.lib.teicrete.gr/browse/sdo/tour/2010/GkouverosDionysios/attached-document-1269251604-446574-26231/Gouveros2010.pdf>

¹¹ WWF Ελλάς, *Σχεδιασμός Δράσεων Πιλοτικού Χαρακτήρα για την Ανάπτυξη του Οικολογικού Τουρισμού*, Μέρος Α, Υπουργείο Ανάπτυξης_ΕΟΤ, Αθήνα, 2000,σελ.35, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

http://www.gnto.gov.gr/sites/default/files/files_basic_pages/ecoeota.pdf

Παρακάτω, παρουσιάζουμε έναν πίνακα του World Conservation Monitoring Centre, του έτους 1994 όπως αυτός παρατίθεται από τον Δημήτρη Ποδηματά¹² στον οποίο αναφέρονται στοιχεία σχετικά με την πίεση που ασκείται από την τουριστική δραστηριότητα στο φυσικό περιβάλλον του παράκτιου ευρωπαϊκού χώρου.

Πίνακας 1: Τουρισμός και βιοποικιλότητα στον παράκτιο Ευρωπαϊκό χώρο

Χώρα	Βιοποικιλότητα	Πίεση Τουρισμού	Ανταγωνιστικό Δυναμικό
Βέλγιο	Μέση	Μέση	Μεσαίο
Δανία	Μέση	Μέση	Χαμηλό
Γερμανία	Μέση	Μέση	Μεσαίο
Φινλανδία	Χαμηλή	Χαμηλή	Χαμηλό
Γαλλία	Υψηλή	Υψηλή	Υψηλό
Ελλάδα	Υψηλή	Υψηλή	Υψηλό
Ιρλανδία	Χαμηλή	Χαμηλή	Χαμηλό
Ιταλία	Υψηλή	Υψηλή	Υψηλό
Μάλτα	Υψηλή	Πολύ Υψηλή	Υψηλό
Ολλανδία	Μέση	Μέση	Μεσαίο
Πορτογαλία	Μέση	Υψηλή	Μεσαίο

¹² Δημήτρης Ποδηματάς, *Ο αειφορικός τουρισμός ως εργαλείο και μέσο οικονομικής και βιώσιμης ανάπτυξης μιας ορεινής περιοχής. Μελέτη περίπτωσης στο Δήμο Πλαστήρα του Νομού Καρδίτσας*, Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία, Αθήνα, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο/ Τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας/ Πρόγραμμα μεταπτυχιακών Σπουδών «Βιώσιμη Ανάπτυξη», 2008, σελ. 20-21, προσβάσιμη ηλεκτρονικά στη Βιβλιοθήκη και Κέντρο Πληροφόρησης του Χαροκόπειου Πανεπιστημίου «ΕΣΤΙΑ» (estia.hua.gr), στην ιστοσελίδα: <http://estia.hua.gr:8080/dspace/bitstream/123456789/677/1/podhmatas.pdf>.

Ισπανία	Υψηλή	Υψηλή	Υψηλό
Μεγάλη Βρετανία	Μέση	Υψηλή	Μεσαίο

Πηγή: World Conservation Monitoring Centre, 1994, όπως παρατίθεται από τον Δημήτρη Ποδηματά, *Ο αειφορικός τουρισμός ως εργαλείο και μέσο οικονομικής και βιώσιμης ανάπτυξης μιας ορεινής περιοχής. Μελέτη περίπτωσης στο Δήμο Πλαστήρα του Νομού Καρδίτσας*, Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία, Αθήνα, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο/ Τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας/ Πρόγραμμα μεταπτυχιακών Σπουδών «Βιώσιμη Ανάπτυξη», 2008, σελ. 20-21, προσβάσιμη ηλεκτρονικά στη Βιβλιοθήκη και Κέντρο Πληροφόρησης του Χαροκόπειου Πανεπιστημίου *ΕΣΤΙΑ*(estia.hua.gr), στην ιστοσελίδα: <http://estia.hua.gr:8080/dspace/bitstream/123456789/677/1/podhmatas.pdf>

Από τον παραπάνω πίνακα γίνεται εμφανές ότι στην Ελλάδα όπως και σε άλλες χώρες με υψηλή βιοποικιλότητα, η πίεση που ασκεί ο τουρισμός στο περιβάλλον είναι υψηλή, γεγονός που χρήζει προσεκτικής διαχείρισης της τουριστικής ανάπτυξης στις οικολογικά ευαίσθητες περιοχές.

Ο οικοτουρισμός συμβάλει όχι μόνο στην προστασία και στην ανάδειξη ,αλλά και στην οικονομική αναζωογόνηση των περιοχών όπου αναπτύσσεται.¹³Για την ανάπτυξη του οικοτουρισμού μιας περιοχής απαραίτητη είναι η προστασία του περιβάλλοντος , ο σχεδιασμός , ο προγραμματισμός και η συνυπευθυνότητα όλων όσων εμπλέκονται στον τουρισμό. Επιπλέον η ανάπτυξη του οικοτουρισμού πρέπει να είναι ήπια και ισόρροπη,

---

¹³ Σβορώνου Ελένη, *Μέθοδοι Διαχείρισης του Οικοτουρισμού και του Τουρισμού σε Προστατευόμενες Περιοχές*, WWF Ελλάς, Αθήνα, 2003, σελ.9,προσβάσιμη στην ιστοσελίδα: <http://www.svoronou.gr/wp-content/uploads/2010/03/ecos.pdf>

σεβόμενη τα γνωρίσματα των τοπικών , περιβαλλοντικών, κοινωνικών και πολιτιστικών πόρων¹⁴.

Υπολογίζεται ένα ποσοστό 40% -60% του συνολικού διεθνούς τουρισμού, που επισκέπτονται , περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους¹⁵. Όπως αναφέρει ο Χαράλαμπος Μάρκου «σύμφωνα με τα στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού (Campbell, 1999), θεωρείται ότι είναι ο ταχύτερα αναπτυσσόμενος κλάδος της τουριστικής βιομηχανίας με ποσοστό ανάπτυξης 4% το χρόνο». ¹⁶.

Ο οικοτουρισμός συνδέεται με ταξίδια στις χώρες της Λατινικής και Κεντρικής Αμερικής , της Αφρικής ,της νοτιοανατολικής Ασίας ,Αυστραλίας και Ν.Ζηλανδίας¹⁷. Εμφανίστηκε τη δεκαετία του `80, όπου σημειώθηκε από τον κόσμο ένα γενικότερο κλίμα ενδιαφέροντος για την κατάσταση του περιβάλλοντος, με την εμφάνιση μιας νέας τάσης τουρισμού, κοντά φύση και σε παρθένες περιοχές και με ενεργό συμμετοχή . Αποτέλεσμα αυτού του ενδιαφέροντος ήταν η επιθυμία για γνωριμία με περιοχές οικολογικής αξίας , με απειλούμενα είδη και γενικά με τη φύση που χάνεται¹⁸. Παράλληλα η ευαισθητοποίηση του κοινού για το περιβάλλον σε συνδυασμό με τους στόχους για περισσότερο βιώσιμο και αειφόρο τουρισμό που επιδιώκουν διάφοροι

---

¹⁴ Τσάρτας Πάρις , *Τουρισμός σε προστατευόμενες Περιοχές. Παράγοντες Επιρροής και Αναπτυξιακά Διλλήματα*. Περιοδικό ΑΜΦΙΒΙΟΝ με θέμα *Τουρισμός στις Προστατευόμενες Περιοχές. Αειφορική Τουριστική Ανάπτυξη της Κώ*, τεύχος 52, Σεπτέμβριος- Οκτώβριος, Θεσσαλονίκη 2003, σελ.6, προσβάσιμη στην ιστοσελίδα: http://www.ekby.gr/ekby/el/amphivion_el/issue52.pdf

¹⁵ Σβορώνου Ελένη, *Μέθοδοι Διαχείρισης του Οικοτουρισμού και του Τουρισμού σε Προστατευόμενες Περιοχές*, WWF Ελλάς, Αθήνα, 2003, σελ.9, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.svoronou.gr/wp-content/uploads/2010/03/ecos.pdf>

¹⁶ Campbell M., *Ecotourism in rural developing Communities. Annals of Tourism Research*. vol.26, No.3, p.p 534-553,(1999) όπως αναφέρεται στην Μεταπτυχιακή διατριβή του Διπλώματος Ειδίκευσης : Χαράλαμπος Μάρκου: *Βιοποικιλότητα και Βιώσιμη Ανάπτυξη Ένα Παράκτιο Υγρότοπο. Η περίπτωση του Δέλτα και του Κάτω Ρού του Ποταμού Καλαμά*. Πάτρα, Πανεπιστήμιο Πατρών/Τμήμα Βιολογίας / Τομέα Βιολογία Φυτών, 2011, σελ. 12, προσβάσιμη ηλεκτρονικά στη βάση δεδομένων «Νημερτής» (<http://nemertes.lis.upatras.gr/jspui/>) του Πανεπιστημίου Πατρών, στην ιστοσελίδα: <http://nemertes.lis.upatras.gr/jspui/handle/10889/5334>

¹⁷ WWF Ελλάς, *Σχεδιασμός Δράσεων Πιλοτικού Χαρακτήρα για την Ανάπτυξη του Οικολογικού Τουρισμού, Μέρος Α*, Υπουργείο Ανάπτυξης _ΕΟΤ, Αθήνα, 2000,σελ.12, προσβάσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.gnto.gov.gr/sites/default/files/files_basic_pages/ecoeota.pdf

¹⁸ Σβορώνου Ελένη, *Οικοτουρισμός: Σχεδιασμός Δράσεων για την Ανάπτυξη του Οικολογικού Τουρισμού*, άρθρο προσβάσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.en-gr.com/index.php/el/peritourismou/enallaktikostourismos/194-2012-02-24-08-01-15>, ανάκτηση:17/12/2014

τομείς (διεθνείς, κρατικοί, επιχειρηματικοί), θεωρούνται οι κυριότεροι παράγοντες για την ανάπτυξη του οικολογικού-φυσιολατρικού τουρισμού.¹⁹

1.3 Ο οικολογικός τουρισμός στην Ελλάδα και στο Εξωτερικό

Ο οικολογικός τουρισμός ως εναλλακτική μορφή τουρισμού είναι ο ταχύτερα αναπτυσσόμενος κλάδος της τουριστικής βιομηχανίας.²⁰ Όπως αναφέρει η Ναταλί Δολόγλου σύμφωνα με τη Διεθνή Ένωση Οικοτουρισμού «(The International Ecotourism Society-TIES, 2005) ο οικοτουρισμός είναι ο ταχύτερα εξελισσόμενος τομέας του τουριστικού κλάδου, ο οποίος για παράδειγμα το 2004 αυξήθηκε σε παγκόσμιο επίπεδο 3 φορές περισσότερο από ότι η τουριστική βιομηχανία στο σύνολό της».²¹ Η ταχύτατη ανάπτυξη που γνωρίζει ο οικολογικός τουρισμός διεθνώς, έδωσε την αφορμή να ανακηρυχτεί το 2002, ως Παγκόσμιο Έτος Οικοτουρισμού (απόφαση ΟΗΕ A/RES 53/200)²². Η αύξηση του οικοτουρισμού σε παγκόσμιο επίπεδο είναι ένα γεγονός που επιβεβαιώνεται συνεχώς από τουριστικούς πράκτορες, διαχειριστές εθνικών πάρκων και θεωρητικούς αναλυτές.²³

Στην Ελλάδα το κλασσικό τουριστικό πρότυπο έχει αρχίσει να πλήττεται λόγω της μαζικής και άναρχης ανάπτυξής του, αλλά και λόγω της εμφάνισης νέων ανταγωνιστικότερων προορισμών στη διεθνή αγορά.²⁴

¹⁹ Αγροτουρισμός και άλλες μορφές εναλλακτικού τουρισμού, προσβάσιμο στην ιστοσελίδα:

<https://agrotourism.wordpress.com/%CE%86%CE%BB%CE%BB%CE%B5%CF%82-%CE%BC%CE%BF%CF%81%CF%86%CE%AD%CF%82-%CE%B5%CE%BD%CE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%B1%CE%BA%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CF%8D-%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%8D/>, ανάκτηση: 17/12/2014

²⁰ Τσαραβόπουλος Φοίβος, ο Οικοτουρισμός στην Ελλάδα, άρθρο διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

http://www.visitkythera.gr/gr/culture/articles/ecotourism_greece_050511.html, ανάκτηση: 14/12/2014

²¹ Δολόγλου Ναταλί, Τουρισμός σε ορεινές περιοχές. Προβλήματα, Ανάγκες. Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη και Οικοτουρισμός. Μετσόβιο Κέντρο Διεπιστημονικής Έρευνας (ΜΕ.Κ.Δ.Ε) του Ε.Μ.Π., 10 Ιουνίου 2008, σελ. 2, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.ntua.gr/MIRC/keimena/Dologlou%20-%20Mountain%20tourism.pdf>

²² UN resolution no A/RES/53/2000, agenda no12.15-12-1998 GA /9537 without vote, draft A/53/605 para18,draftres. II, όπως αναφέρεται στο WWF Ελλάς, Σχεδιασμός Δράσεων Πιλοτικού Χαρακτήρα για την Ανάπτυξη του Οικολογικού Τουρισμού, Μέρος Α, Υπουργείο Ανάπτυξης _ΕΟΤ, Αθήνα, 2000,σελ.25-26, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.gnto.gov.gr/sites/default/files/files_basic_pages/ecoeota.pdf

²³ WWF Ελλάς, Σχεδιασμός Δράσεων Πιλοτικού Χαρακτήρα για την Ανάπτυξη του Οικολογικού Τουρισμού, Μέρος Α, Υπουργείο Ανάπτυξης _ΕΟΤ, Αθήνα, 2000,σελ.27, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

http://www.gnto.gov.gr/sites/default/files/files_basic_pages/ecoeota.pdf

²⁴ Κιουρτίδου Πηνελόπη, Διαμόρφωση μοντέλου βιώσιμου τουρισμού στην περιοχή των Πρεσπών, Κιουρτίδου Πηνελόπη, Διαμόρφωση μοντέλου βιώσιμου τουρισμού στην περιοχή των Πρεσπών,

Στη χώρα μας έχει ήδη αναπτυχθεί οικολογικός τουρισμός, κυρίως εσωτερικός. Κοινό χαρακτηριστικό είναι ότι δεν αποτελεί οικοτουριστικό προορισμό στη συνείδηση των επισκεπτών.²⁵ Συνδυάζουν την επαφή με τη φύση, την παρατήρηση άγριας ζωής, την επίσκεψη σε μνημεία και παραδοσιακούς οικισμούς. Επιπλέον σέβονται την τοπική κουλτούρα και στηρίζεται στο σεβασμό και στην εκτίμηση του φυσικού περιβάλλοντος.

Οι οργανωμένες τουριστικές δραστηριότητες που ασκούνται στην Ελλάδα αποτελούν δραστηριότητες που σχετίζονται με την μορφή του αγροτουρισμού ή με περιπέτειες στην φύση, παρά με τον οικοτουρισμό.²⁶ Χαρακτηριστικά παραδείγματα του εύρους και της ποικιλίας των εφαρμογών σε οικοτουριστικούς προορισμούς αποτελούν η Αλλόνησος, οι Πρέσπες, το δάσος της Δαδιάς-Λευκίμης-Σουφλίου, το Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Ζακύνθου κ.α.²⁷ Επίσης στα πλαίσια των προγραμμάτων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, τα σχολεία επισκέπτονται τα κέντρα πληροφόρησης στις προστατευόμενες περιοχές.²⁸

Οι κατηγορίες των επισκεπτών σε οικοτουριστικούς προορισμούς είναι μαθητές που συμμετέχουν σε εκδρομές, στα πλαίσια των προγραμμάτων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, ενήλικες που συμμετέχουν σε εκδρομές από οργανωμένα τουριστικά πρακτορεία, μέλη ΜΚΟ, μεμονωμένοι επισκέπτες φυσιολάτρεις, εθελοντές που συμμετέχουν σε δραστηριότητες των ΜΚΟ για εργασία στη φύση και αλλοδαποί και

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Μελέτη, Αθήνα, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο/ Τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας/ Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών σπουδών «Βιώσιμη Ανάπτυξη», 2014, σελ.31-32

²⁵ Αγροτουριστική, *Εθνικός Σχεδιασμός για την Οργάνωση και Ανάπτυξη του Οικοτουρισμού Master Plan*, 2004, σελ.7, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

http://www.gnto.gov.gr/sites/default/files/files_basic_pages/Master_Plan_Agrotouristiki_2004.pdf

²⁶ Αγροτουριστική, *Εθνικός Σχεδιασμός για την Οργάνωση και Ανάπτυξη του Οικοτουρισμού Master Plan*, 2004, σελ.7-8, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

http://www.gnto.gov.gr/sites/default/files/files_basic_pages/Master_Plan_Agrotouristiki_2004.pdf

²⁷ Σβορώνου Ελένη, *Μέθοδοι Διαχείρισης του Οικοτουρισμού και του Τουρισμού σε Προστατευόμενες Περιοχές*, WWF Ελλάς, Αθήνα, 2003, σελ.46,61, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.svoronou.gr/wp-content/uploads/2010/03/ecos.pdf>

²⁸ Ιατρού Αλέξανδρος, *Επενδύσεις σε Εναλλακτικές μορφές τουρισμού*, Πρακτικά 3^{ης} Διημερίδας Επιχειρηματικότητας, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, 15-16 Δεκεμβρίου, Αθήνα, 2005, σελ.4 διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://kallithea.hua.gr/epixeirein/dihmer%203%20docs/latrou.pdf>

Έλληνες φυσιολάτρεις με ενδιαφέρον για τη φύση.²⁹ Τα τελευταία χρόνια ο οικολογικός τουρισμός αυξάνεται όλο και περισσότερο από τους Έλληνες επισκέπτες, ενώ η ζήτηση για ελληνικούς οικοτουριστικούς προορισμούς είναι χαμηλή από αλλοδαπούς επισκέπτες.³⁰ Επίσης σύμφωνα με τις εκτιμήσεις Ειδικών Τουριστικών Πρακτόρων το κοινό που επισκέπτεται οικοτουριστικές περιοχές, έχει υψηλότερες απαιτήσεις για ποιότητα σε σχέση με το ευρύτερο τουριστικό κοινό.³¹

Σύμφωνα με τον Αλέξανδρο Ιατρού, «σε αρκετές περιοχές χρησιμοποιείται ο όρος *οικοτουρισμός*, αλλά στην πράξη δεν έχει καμία σημασία με αυτό που αναλύεται ως *οικοτουρισμός σε διεθνές επίπεδο*». Η Ελλάδα δεν αποτελεί βασικό τουριστικό προορισμό για αλλοδαπούς επισκέπτες και όχι επειδή δεν διαθέτει οικοτουριστικούς προορισμούς, αλλά κυρίως επειδή δεν είναι ακόμα γνωστοί, και δεν προωθούνται από τα τουριστικά πακέτα των τουριστικών πρακτόρων αλλά και από τις ετήσιες διαφημίσεις του ΕΟΤ.³²

Την οργάνωση του οικοτουρισμού και αγροτουρισμού την έχουν αναλάβει οι περιφέρειες και τοπικές αυτοδιοικήσεις οι οποίες κάποιες διαφημίζουν τις οικοτουριστικές επιχειρήσεις τους και κάποιες όχι ή ελάχιστα. Οι προστατευόμενες περιοχές αντιμετωπίζουν προβλήματα στην οργάνωσή τους και τη διαχείρισή τους. Οι περισσότερες από τις περιοχές αυτές δεν διαθέτουν τοπικούς φορείς διαχείρισης και όπου υπάρχουν είναι υποχρηματοδοτούμενοι και η διαχείρισή τους αναποτελεσματική.³³

---

²⁹ WWF Ελλάς, *Σχεδιασμός Δράσεων Πιλοτικού Χαρακτήρα για την Ανάπτυξη του Οικολογικού Τουρισμού*, Μέρος Α, Υπουργείο Ανάπτυξης _ΕΟΤ, Αθήνα, 2000, σελ.62, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.gnto.gov.gr/sites/default/files/files_basic_pages/ecoeota.pdf

³⁰ WWF Ελλάς, *Σχεδιασμός Δράσεων Πιλοτικού Χαρακτήρα για την Ανάπτυξη του Οικολογικού Τουρισμού*, Μέρος Α, Υπουργείο Ανάπτυξης _ΕΟΤ, Αθήνα, 2000,σελ.61, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.gnto.gov.gr/sites/default/files/files_basic_pages/ecoeota.pdf

³¹ WWF Ελλάς, *Σχεδιασμός Δράσεων Πιλοτικού Χαρακτήρα για την Ανάπτυξη του Οικολογικού Τουρισμού*, Μέρος Α, Υπουργείο Ανάπτυξης _ΕΟΤ, Αθήνα, 2000,σελ.27, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.gnto.gov.gr/sites/default/files/files_basic_pages/ecoeota.pdf

³² Ιατρού Αλέξανδρος, *Επενδύσεις σε Εναλλακτικές μορφές τουρισμού*, Πρακτικά 3^{ης} Διημερίδας Επιχειρηματικότητας, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, 15-16 Δεκεμβρίου, Αθήνα, 2005, σελ.4-5, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://kallithea.hua.gr/epixeirein/dihmer%203%20docs/latrou.pdf>

³³ Τσαραβόπουλος Φοίβος, *ο Οικοτουρισμός στην Ελλάδα*, άρθρο προσβάσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.visitkythera.gr/gr/culture/articles/ecotourism_greece_050511.html, ανακτήση: 14/12/2014

1.4 Εννοιολογικές προσεγγίσεις , οι αρχές και τα χαρακτηριστικά του οικοτουρισμού

Για τον προσδιορισμό της έννοιας του οικοτουρισμού έχουν δοθεί πολλές ερμηνείες και δεν έχει διαμορφωθεί ένας κοινά αποδεκτός ορισμός. Ωστόσο ο ορισμός που επικράτησε περισσότερο όπως αναφέρει ο Ιατρού Αλέξανδρος είναι ο ορισμός που έχει δώσει η Εθνική Επιτροπή Οικοτουρισμού :

*«Οικοτουρισμός είναι ο τουρισμός που αναπτύσσεται σε οικολογικά ευαίσθητες περιοχές, δεν υπερβαίνει τη φέρουσα ικανότητα της περιοχής , προωθεί την προστασία και τη διαχείριση του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, σύμφωνα με νομικά ή άλλου τύπου αποτελεσματικά μέτρα, ενώ ταυτόχρονα διατηρεί την συνοχή του κοινωνικού ιστού (Εθνική Επιτροπή Οικοτουρισμού 2002)».*³⁴

Ο οικοτουρισμός για να συμβάλει στην προστασία και την τοπική ευημερία δεν μπορεί παρά να υπόκειται σε ορισμένες αρχές και ένα σύστημα διαχείρισης.³⁵

Σύμφωνα με τη Διεθνή Εταιρεία Οικοτουρισμού, ο οικολογικός τουρισμός περιλαμβάνει τις ακόλουθες αρχές:

- Ελαχιστοποιεί τις επιπτώσεις
- Δημιουργεί περιβαλλοντική και πολιτιστική συνείδηση και σεβασμό
- Προσφέρει θετικές εμπειρίες στους επισκέπτες και τους ντόπιους
- Προσφέρει άμεσα οφέλη προστασίας
- Προσφέρει οικονομικά οφέλη και ενδυνάμωση των τοπικών πληθυσμών
- Αυξάνει την ευαισθησία προς τις χώρες υποδοχής ως προς το «πολιτικό, περιβαλλοντικό και κοινωνικό κλίμα»³⁶

³⁴ Ιατρού Αλέξανδρος , *Επενδύσεις σε Εναλλακτικές μορφές τουρισμού*, Πρακτικά 3^{ης} Διημερίδας Επιχειρηματικότητας ,Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, 15-16 Δεκεμβρίου, Αθήνα, 2005, σελ.3, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://kallithea.hua.gr/epixeirein/dihmer%203%20docs/latrou.pdf>

³⁵ Σβορώνου Ελένη, *Μέθοδοι Διαχείρισης του Οικοτουρισμού και του Τουρισμού σε Προστατευόμενες Περιοχές*, WWF Ελλάς, Αθήνα, 2003, σελ.25, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.svoronou.gr/wp-content/uploads/2010/03/ecos.pdf>

³⁶ Πιστοποίηση Ποιότητας στον Οικοτουρισμό, Εκπαιδευτικό υλικό του Eco-Destinet για την Εκπαίδευση Εκπαιδευτών, Σείναγιόκι , Φινλανδία , Μάϊος 2009, σελ.9, άρθρο ηλεκτρονικά διαθέσιμο στην ιστοσελίδα : http://ecoroute.prismanet.gr/themedia/File/training_package_GREEK.pdf

Παρά το γεγονός ότι έχει δοθεί ένας μεγάλος και διαφορετικός αριθμός ορισμών, τα βασικά χαρακτηριστικά του οικοτουρισμού αποτελούν την σύνθεση αυτών των ορισμών. Αυτά είναι:

- ❖ Περιλαμβάνει όλες τις μορφές τουρισμού που βασίζονται στη φύση, στις οποίες το κίνητρο των τουριστών είναι η αγάπη, η παρατήρηση, η εκτίμηση της φύσης καθώς και οι παραδοσιακοί πολιτισμοί που κυριαρχούν στις φυσικές περιοχές
- ❖ Περιέχει επιστημονικά, εκπαιδευτικά και διερευνητικά χαρακτηριστικά
- ❖ Είναι συνήθως οργανωμένες σε μικρές ομάδες από εξειδικευμένες και μικρές τοπικές επιχειρήσεις
- ❖ Ελαχιστοποιεί τις αρνητικές επιδράσεις πάνω στο φυσικό και κοινωνικό-οικονομικό περιβάλλον
- ❖ Υποστηρίζει την προστασία των φυσικών περιοχών
  - ✓ παράγοντας οικονομικά οφέλη για τις τοπικές κοινωνίες, τους οργανισμούς και τους φορείς διαχείρισης φυσικών περιοχών που αποσκοπούν στη διατήρηση και προστασία
  - ✓ παρέχοντας τουριστική απασχόληση και ευκαιρίες εισοδήματος για τις τοπικές κοινωνίες
  - ✓ αυξάνοντας την ευαισθησία των τοπικών κοινωνιών και των τουριστών για τη διατήρηση των φυσικών και πολιτιστικών στοιχείων³⁷

Όπως αναφέρει η Ναταλί Δολόγλου οικοτουρισμός δεν μπορεί να έχει ένα σταθερό ορισμό όπως υποστηρίζει ο Simmons, « *καθώς είναι μια σύνθετη έννοια που*

---

³⁷ Στεφανάκης Πέτρος, Προϋποθέσεις και προοπτικές Ανάπτυξης του Οικοτουρισμού, Ρέθυμνο, άρθρο διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.rethimno.gr/el/tourism/article.php?n=270>, ανάκτηση 16/12/2014

προσπαθεί να περιγράψει μια δραστηριότητα, να διατυπώσει μια φιλοσοφία και να ενστερνιστεί ένα πρότυπο ανάπτυξης»³⁸.

1.5 Οι προϋποθέσεις , τα συστατικά και οι σκοποί του οικοτουρισμού

1.5.1 Προϋποθέσεις ανάπτυξης και σκοποί του οικοτουρισμού

Για την ανάπτυξη του οικοτουρισμού απαραίτητη είναι , η ενσωμάτωση με το φυσικό και πολιτισμικό περιβάλλον εντός των ορίων που η ίδια η φύση έχει θέσει.

Ο οικοτουρισμός αποτελεί μία μορφή τουρισμού που :

- ο βασίζεται στη φύση και σε περιοχές φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς όπου τα κίνητρα των τουριστών είναι η παρατήρηση, η εκτίμηση της φύσης καθώς και τα επιστημονικά , ερευνητικά και διερευνητικά τους ενδιαφέροντα
- ο προϋποθέτει την ενεργό συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας και συμβάλει στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική αναζωογόνηση
- ο απαιτεί την περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση των εμπλεκόμενων, διαχειριστές φυσικών περιοχών, τοπική κοινωνία, πολιτικές αρχές, τουριστικούς πράκτορες, ξεναγούς, κρατικές υπηρεσίες, φύλακες, ιδιοκτήτες ξενοδοχείων, υπαλληλικό προσωπικό ξενοδοχείων και εστιατορίων, που προϋποθέτει περιβαλλοντική αγωγή όλων των εμπλεκόμενων³⁹

Σύμφωνα με τον Κομίλη Παναγιώτη όπως αναφέρει η Γεωργούλη Αικατερίνη ο οικολογικός τουρισμός αποσκοπεί⁴⁰ :

---

³⁸ Simmons, D, G. *Eco-tourism: product or process? Paper presented to the Manaaki Whenua (Cherishing the Land) Conference, Landcare Crown Research Institute, Te Papa, Wellington, 21st April 1999*, όπως αναφέρει : Δόλογλου Ναταλί, *Τουρισμός σε ορεινές περιοχές. Προβλήματα, Ανάγκες. Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη και Οικοτουρισμός*. Μετσόβιο Κέντρο Διεπιστημονικής Έρευνας (ΜΕ.Κ.Δ.Ε) του Ε.Μ.Π., 10 Ιουνίου 2008, σελ. 2, προσβάσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.ntua.gr/MIRC/keimena/Dologlou%20-%20Mountain%20tourism.pdf>

³⁹ Στεφανάκης Πέτρος, Προϋποθέσεις και προοπτικές Ανάπτυξης του Οικοτουρισμού, Ρέθυμνο, άρθρο διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.rethimno.gr/el/tourism/article.php?n=270>, ανάκτηση 16/12/2014

⁴⁰ Κομίλης Παναγιώτης, Οικοτουρισμός: Η Εναλλακτική Προοπτική Αειφόρου Τουριστικής Ανάπτυξης, Αθήνα, εκδ. Προπομπός, 2001, όπως αναφέρεται στη Διπλωματική Εργασία : Γεωργούλη Αικατερίνη, Οικοτουρισμός και Οικοτουριστικά Κίνητρα, ο Οικοτουρισμός σαν μια Μορφή Μαζικού Τουρισμού, Πειραιάς, Πανεπιστήμιο Πειραιώς,

1. Παροχή οικονομικών κοινωνικών ωφελειών στις τοπικές κοινότητες ή συμβολή στην τουριστική ανάπτυξή τους. Τα έσοδα από τον οικοτουρισμό (επισκέπτες και ιδιωτικές-δημόσιες επενδύσεις συμβάλλουν στην τοπική οικονομία αλλά και στην βελτίωση τεχνικών και κοινωνικών- πολιτιστικών υποδομών και υπηρεσιών
2. Προαγωγή της προστασίας και αναβάθμισης φυσικών περιοχών και γενικότερα των ποικίλων περιβαλλοντικών πόρων(φυσικών και πολιτιστικών). Αυτό επιτυγχάνεται με τη συμβολή των τουριστικών εσόδων και των επενδυτικών δαπανών, αλλά και με την ενεργή συμμετοχή ορισμένων ομάδων ντόπιων και επισκεπτών και οργανισμών (δωρεές κλπ)
3. Παροχή και εξασφάλιση υπηρεσιών περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και επιμόρφωσης. Οι υπηρεσίες και τα προγράμματα πραγματοποιούνται σε ειδικές περιοχές οικοτουρισμού με τη συμμετοχή τοπικών κοινοτήτων, εθελοντικών οργανώσεων και σχολείων και αποσκοπούν στην ευαισθητοποίηση και στην εκτίμηση της σημασίας των φυσικών πόρων και στην προαγωγή της αμοιβαίας κατανόησης, εμπιστοσύνης και καλών σχέσεων μεταξύ των διαφόρων ομάδων επισκεπτών και ντόπιων.
4. Παραγωγή και παροχή εμπειριών υψηλής ποιότητας στους επισκέπτες και στους ντόπιους. Για ν' αποκτήσουν τέτοιες εμπειρίες βασική προϋπόθεση αποτελεί η υλοποίηση των προηγούμενων στόχων.
5. Προαγωγή της περιβαλλοντικής διαχείρισης για την προστασία/ανάδειξη τοπικών περιβαλλοντικών αγαθών και πόρων. Η υλοποίηση αυτού του στόχου περιλαμβάνει δημόσιες πολιτικές και δράσεις αλλά και μέσω ενεργειών προάσπισης και στήριξης από ντόπιους κατοίκους και τουρίστες.

Στην Ελλάδα δεν έχει θεσπιστεί η πληρωμή εισιτηρίου για την είσοδο σε προστατευόμενες περιοχές και επιπλέον δεν υπάρχει ενιαίος φορέας διαχείρισης για την είσπραξη και τη διαχείριση των εσόδων. Ωστόσο τα έσοδα από τον οικότουρισμό π.χ στο δάσος της Δαδιάς, σε σχέση με το κόστος λειτουργίας (φύλαξη, εφαρμογή συστήματος παρακολούθησης κ.α, επιβεβαιώνει, ότι η οικονομική συμβολή στο έργο της προστασίας είναι πολύ μικρή.⁴¹

1.5.2 Τα συστατικά του οικότουρισμού

Είναι σκόπιμο ν' αναφερθεί ότι για να επιτευχθεί ο οικότουρισμός εμπλέκονται οι ακόλουθες ομάδες, απαραίτητη είναι η συνεργασία των ακόλουθων ομάδων: (α) οι τουρίστες-καταναλωτές, (β) η τουριστική βιομηχανία, (γ) οι περιβαλλοντικές οργανώσεις, (δ) το δημόσιο και (ε) η τοπική κοινωνία.⁴²

Η προστασία και διατήρηση της βιοποικιλότητας, η εξοικονόμηση πόρων για την χρηματοδότηση μέτρων προστασίας και διατήρησης του περιβάλλοντος, η ενίσχυση της τοπικής οικονομίας στην εκπαίδευση των κατοίκων και των επισκεπτών και η συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας σε θέματα διαχείρισης και ανάπτυξης, συμβάλλουν επιτυχώς στην ανάπτυξη μιας οικότουριστικής περιοχής.⁴³ Παρακάτω παρουσιάζουμε ένα διάγραμμα των Taylor Stein, 2003:Denny.C,200 όπως αυτός παρατίθεται από τη Γεωργούλη Αικατερίνη όπου η τοπική κοινωνία, ο οι επισκέπτες και το ευαίσθητο φυσικό περιβάλλον, συμβιώνουν αρμονικά και οι σχέση τους βρίσκεται σε αλληλεπίδραση. Η αλληλεπίδραση αυτή είναι απαραίτητη για να υπάρξει οικότουριστική δραστηριότητα (διάγραμμα 1.5.2)

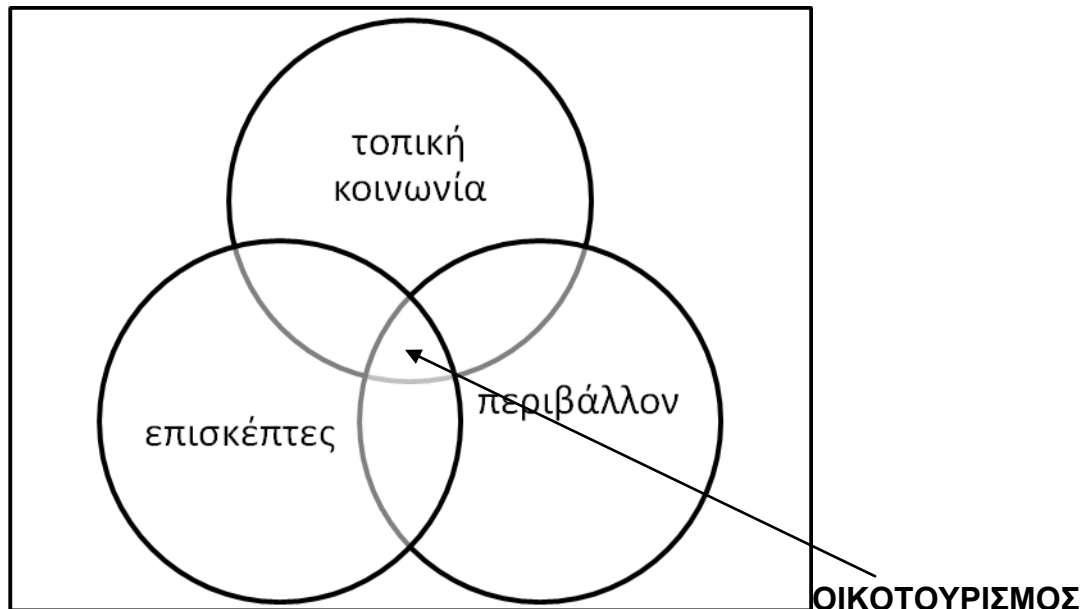
---

⁴¹ Σβορώνου Ελένη, *Μέθοδοι Διαχείρισης του Οικότουρισμού και του Τουρισμού σε Προστατευόμενες Περιοχές*, WWF Ελλάς, Αθήνα, 2003, σελ.45, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.svoronou.gr/wp-content/uploads/2010/03/ecos.pdf>

⁴² WWF Ελλάς, *Σχεδιασμός Δράσεων Πιλοτικού Χαρακτήρα για την Ανάπτυξη του Οικότουρισμού*, Μέρος Α, Υπουργείο Ανάπτυξης _ΕΟΤ, Αθήνα, 2000,σελ.11, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.gnto.gov.gr/sites/default/files/files_basic_pages/ecoeota.pdf

⁴³ Δολόγλου Ναταλί, *Τουρισμός σε ορεινές περιοχές. Προβλήματα, Ανάγκες. Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη και Οικότουρισμός*. Μετσόβιο Κέντρο Διεπιστημονικής Έρευνας (ΜΕ.Κ.Δ.Ε) του Ε.Μ.Π., 10 Ιουνίου 2008, σελ. 5, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.ntua.gr/MIRC/keimena/Dologlou%20-%20Mountain%20tourism.pdf>

Διάγραμμα 1.5.2 Τα συστατικά του οικοτουρισμού

ΠΗΓΗ: Taylor Stein,2003:Denny.C,2004,όπως παρατίθεται από την Γεωργούλη Αικατερίνη, Οικοτουρισμός και Οικοτουριστικά Κίνητρα, ο Οικοτουρισμός σαν μια Μορφή Μαζικού Τουρισμού, Διπλωματική Εργασία, Πειραιάς, Πανεπιστήμιο Πειραιώς, Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων, Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στη Διοίκηση Επιχειρήσεων-Μάνατζμεντ του Τουρισμού, 2007,σελ.16, προσβάσιμη στη βάση δεδομένων «Διώνη» (<http://www.lib.uniipi.gr/dspace/>) του Πανεπιστημίου Πειραιώς ,

- **Τοπική κοινωνία**

Η τοπική κοινωνία αποτελεί σημαντικό συστατικό για τον σχεδιασμό της τουριστικής ανάπτυξης μιας προστατευόμενης περιοχής. Σύμφωνα με τον Πάρη Τσάρτα, « η τοπικότητα έχει ιδιαίτερη σημασία στις περιπτώσεις που οι προστατευόμενες περιοχές θεωρούνται δυναμικός τουριστικός πόρος , και, συχνά καταγράφονται αντίθετες απόψεις σε ζητήματα προστασίας, διαχείρισης, προβολής και χρήσης των περιοχών αυτών, από όσους σε τοπικό επίπεδο, εμπλέκονται στις διαδικασίες ανάπτυξης του τουρισμού». ⁴⁴Στις περιοχές αυτές, όπου τα συμφέροντα της τοπικής κοινωνίας θίγονται από τους

⁴⁴ Τσάρτας Πάρης , *Τουρισμός σε προστατευόμενες Περιοχές. Παράγοντες Επιρροής και Αναπτυξιακά Διλλήματα*. Περιοδικό ΑΜΦΙΒΙΟΝ με θέμα *Τουρισμός στις Προστατευόμενες Περιοχές. Αειφορική Τουριστική Ανάπτυξη της Κώ*, τεύχος 52, Σεπτέμβρης- Οκτώβρης, Θεσσαλονίκη 2003, σελ.6, προσβάσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.ekby.gr/ekby/el/amphivion_el/issue52.pdf

περιορισμούς που θέτει το καθεστώς προστασίας, η διαχείριση των περιοχών αυτών είναι ακόμα πιο δύσκολη.⁴⁵

Συχνά έχουν παρατηρηθεί οξείες καταστάσεις όπως στο Εθνικό Πάρκο Gonarezhou στην Ζιμπάμπουε της Αφρικής όπου τα μέλη τοπικής φυλής αναγκάστηκε να φύγει και έφτασαν στο σημείο να σκοτώνουν τους ελέφαντες του Πάρκου, με τη λογική ότι αν εξαφανίζονταν οι ελέφαντες θα έπαιε να υπάρχει το πάρκο και η γη θα ξαναγύριζε στους ίδιους.⁴⁶ Χαρακτηριστικό είναι και το παράδειγμα στην Ελλάδα του δάσους της Δαδιάς όταν ανακηρύχτηκε Εθνικό Πάρκο το 2003, όπου απαγόρευε την υλοτομία σε περιοχές απόλυτης προστασίας. Η αντίδραση των κατοίκων ήταν έντονη, καθώς η υλοτομία αποτελούσε την κυρία οικονομική δραστηριότητά τους, όπου εκφράστηκαν και με απειλή εμπρησμού του δάσους.⁴⁷ Ο οικουρισμός συνέβαλε στην εύρεση εναλλακτικής λύσης, για την ενίσχυση της τοπικής οικονομίας και της προστασίας της φύσης.

Επομένως η συμμετοχή των ντόπιων κατοίκων στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων για την προστασία του περιβάλλοντος και για θέματα που τους αφορούν, μπορεί να παίξει σημαντικό ρόλο στην αποτελεσματικότητα της διαχείρισης, καθώς ο τοπικός πληθυσμός, βιώνει τα προβλήματα σε καθημερινή βάση και μπορεί να

---

⁴⁵ Ανδρέα Βερόνικα, Ταμπάκης Στυλιανός, Σκαναβή Κωνσταντίνα, Τσαντόπουλος Γεώργιος, *Προσδοκίες του Τοπικού Πληθυσμού από τη Διαχείριση Προστατευόμενων Περιοχών: Συγκριτική Μελέτη των Εθνικών Πάρκων της Δαδιάς και του Δέλτα του Έβρου*, Πρακτικά 5^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου Περιβαλλοντικής Πολιτικής & Διαχείρισης, Τμήμα Περιβάλλοντος, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Μυτιλήνη, 25-27 Μαΐου, 2012, σελ.60, προσβάσιμο στην ιστοσελίδα http://www.env.aegean.gr/eeppd/CONF2012/ENV%20POLICY%20&%20MANAGEMENT%20CONFERENCE%202012_2_PROCEEDINGS.doc.pdf

⁴⁶ Goodwin, H., Kent, I., Parker K. and Walpole M., *Tourism Conservation and Sustainable Development. Case Studies From Asia, Africa*. IIED, London, 1998, p.27 από WWF Ελλάς, *Σχεδιασμός Δράσεων Πιλοτικού Χαρακτήρα για την Ανάπτυξη του Οικολογικού Τουρισμού*, Μέρος Α, Υπουργείο Ανάπτυξης_ΕΟΤ, Αθήνα, 2000, σελ.9, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.gnto.gov.gr/sites/default/files/files_basic_pages/ecoeota.pdf

⁴⁷ WWF Ελλάς, *Σχεδιασμός Δράσεων Πιλοτικού Χαρακτήρα για την Ανάπτυξη του Οικολογικού Τουρισμού*, Μέρος Α, Υπουργείο Ανάπτυξης_ΕΟΤ, Αθήνα, 2000, σελ.9, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.gnto.gov.gr/sites/default/files/files_basic_pages/ecoeota.pdf

προτείνει εναλλακτικές λύσεις στη διαχείρισή τους ώστε να ελαχιστοποιούνται οι αντιδράσεις , και να προωθείται τουριστική ανάπτυξη της περιοχής.⁴⁸

Η ανάπτυξη του οικοτουρισμού σε προστατευόμενες περιοχές τονώνει οικονομικά την τοπική κοινότητα εφόσον οι υπηρεσίες και τα προϊόντα που συνδέονται με τον τουρισμό απαιτούν την ύπαρξη εργατικού δυναμικού και επομένως θέσεις εργασίας⁴⁹. Παράλληλα συμβάλλει και στην συγκράτηση νέων ανθρώπων ή και επιστροφή από τα μεγάλα αστικά κέντρα, προσφέροντας ευκαιρίες για απασχόληση (διάθεση τοπικών παραδοσιακών προϊόντων, δημιουργία νέων επιχειρήσεων ή ενισχύοντας παλιές επιχειρήσεις όπως καφενεία, ταβέρνες, φύλακες, οικοξεναγοί, προσωπικό οικοτουριστικών ξενώνων κ.λ.π.). Ακόμα τονώνει το αίσθημα υπερηφάνειας των ντόπιων για τον τόπο τους , δημιουργώντας ευσυνείδητους ανθρώπους στα θέματα προστασίας του περιβάλλοντος.⁵⁰

- **ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣ**

Τα άτομα που προτιμούν οικολογικό τουρισμό κατά τη διάρκεια των διακοπών τους έχουν ορισμένα χαρακτηριστικά τα οποία μας βοηθούν να οριστεί το γενικό προφίλ του οικοτουρίστα. Όπως αναφέρει η Γκορόγια Ευθαλία σύμφωνα με την (TIES-The Ecotourism International Society) το προφίλ του οικοτουρίστα είναι:

- Ηλικία: μέσος όρος 35-40 ετών, οι ηλικίες διαφοροποιούνται ανάλογα με το κόστος και τις δραστηριότητες

---

⁴⁸ Ανδρέα Βερόνικα, Ταμπάκης Στυλιανός, Σκαναβή Κωνσταντίνα, Τσαντόπουλος Γεώργιος, *Προσδοκίες του Τοπικού Πληθυσμού από τη Διαχείριση Προστατευόμενων Περιοχών: Συγκριτική Μελέτη των Εθνικών Πάρκων της Δαδιάς και του Δέλτα του Έβρου*, Πρακτικά 5^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου Περιβαλλοντικής Πολιτικής & Διαχείρισης ,Τμήμα Περιβάλλοντος, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Μυτιλήνη, 25-27 Μαΐου, 2012 , σελ.60 , προσβάσιμο στην ιστοσελίδα http://www.env.aegean.gr/eepdp/CONF2012/ENV%20POLICY%20&%20MANAGEMENT%20CONFERENCE%20012_PROCEEDINGS.doc.pdf

⁴⁹ Ανδρέα Βερόνικα, Ταμπάκης Στυλιανός, Σκαναβή Κωνσταντίνα, Τσαντόπουλος Γεώργιος, *Προσδοκίες του Τοπικού Πληθυσμού από τη Διαχείριση Προστατευόμενων Περιοχών: Συγκριτική Μελέτη των Εθνικών Πάρκων της Δαδιάς και του Δέλτα του Έβρου*, Πρακτικά 5^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου Περιβαλλοντικής Πολιτικής & Διαχείρισης ,Τμήμα Περιβάλλοντος, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Μυτιλήνη, 25-27 Μαΐου, 2012 , σελ.62 , προσβάσιμο στην ιστοσελίδα http://www.env.aegean.gr/eepdp/CONF2012/ENV%20POLICY%20&%20MANAGEMENT%20CONFERENCE%20012_PROCEEDINGS.doc.pdf

⁵⁰ WWF Ελλάς, *Σχεδιασμός Δράσεων Πιλοτικού Χαρακτήρα για την Ανάπτυξη του Οικολογικού Τουρισμού*, Μέρος Α, Υπουργείο Ανάπτυξης_ΕΟΤ, Αθήνα, 2000, σελ.31, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.gnto.gov.gr/sites/default/files/files_basic_pages/ecoeota.pdf

- Φύλο: 50% γυναίκες, 50% άνδρες έντονη διαφοροποίηση παρουσιάζει ανάλογα με τη δραστηριότητα
- Εκπαίδευση : το 82% ήταν ανώτερου μορφωτικού επιπέδου. Επίσης παρατηρήθηκε και μετακίνηση του ενδιαφέροντος από άτομα ανώτερου Μορφωτικού επιπέδου σε ομάδες χαμηλότερου μορφωτικού επιπέδου.
- Σύνθεση ταξιδιωτών: Η πλειοψηφία των έμπειρων οικοτουριστών σε ποσοστό 60% απάντησε ότι προτιμούν να ταξιδεύουν σε ζευγάρια, το 15% απάντησε ότι προτιμούν να ταξιδεύουν με την οικογένειά τους και το 13% προτιμούν να ταξιδεύουν μόνοι τους
- Κόστος ταξιδιού: Σύμφωνα με την έρευνα το σύνολο των οικοτουριστών είναι διατεθειμένοι να πληρώσουν κάτι παραπάνω από τους κλασσικούς τουρίστες
- Διάρκεια του ταξιδιού : Η ιδανικότερη διάρκεια ταξιδιού είναι 8-14 ημέρες⁵¹

1.6 Τουριστική φέρουσα ικανότητα

Στο κεφάλαιο αυτό κρίνεται σκόπιμο να γίνει μια αναφορά στην τουριστική φέρουσα ικανότητα. Η τουριστική φέρουσα ικανότητα μιας περιοχής αναπτύχθηκε για να χρησιμοποιηθεί στον σχεδιασμό και αναδεικνύει την αναγκαιότητα καθορισμού των ορίων της τουριστικής ανάπτυξης μιας περιοχής, του αριθμού των επισκεπτών και της βέλτιστης χρήσης των τουριστικών πόρων.⁵² Όπως αναφέρει ο Οικονόμος Αγησίλαος σύμφωνα με «τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού (WTO), εκφράζει τον μέγιστο αριθμό των ατόμων που μπορεί να φιλοξενήσει ένας τουριστικός προορισμός, χωρίς να

⁵¹ The International Ecotourism Society, Ecotourism Statistical Fact Sheet, 2000, όπως αναφέρεται στη Πτυχιακή Μελέτη: Γκορόγια Ευθαλία : *Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού με Έμφαση στον Τουρισμό Τρίτης Ηλικίας στον νομό Πρεβέζης*, Αθήνα, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο Αθηνών , Τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας ,2010, σελ.30 , προσβάσιμο στην ιστοσελίδα: <http://openarchives.gr/search/%CE%95%CE%BD%CE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%B1%CE%BA%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AD%CF%82%20%CE%BC%CE%BF%CF%81%CF%86%CE%AD%CF%82%20%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%8>, ανακτήθηκε 20/12/2014

⁵² Inskeep E., *Tourism Planning- An Integrated and Sustainable Development Approach*, New York, Van Nostrand Reinhold, 1991, page144, από Σπιλάνης Γιάννης , Βαγιάννη Λένα, *Βιώσιμος Τουρισμός και Φέρουσα Ικανότητα σε Ευαίσθητα Νησιωτικά Οικοσυστήματα*, Συνέδριο: *Φέρουσα Ικανότητα και Διαχείριση Επισκεπτών στις Προστατευόμενες Περιοχές*, Εργαστήριο Τοπικής και Νησιωτικής Ανάπτυξης, Αθήνα 31/5-1-6,οργάνωση WWF ,2002, σελ.1 προσβάσιμη ιστοσελίδα: www.aegean.gr/lid/internet/.../WWF%20Spilanis%20Vagianni.pdf, ανακτήθηκε: 21/12/2014

προκαλέσει καταστροφή του φυσικού, κοινωνικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος και χωρίς να υποβαθμίζει την ποιότητα εμπειρίας των επισκεπτών» (UNEP/MAP/PAP.1997).⁵³

Η φέρουσα ικανότητα εξαρτάται από πολλούς παράγοντες όπως από τον αριθμό των επισκεπτών στο χώρο, τον μέσο όρο διάρκειας διαμονής τους, την εποχικότητα της κίνησης, την συμπεριφορά και την ποιότητα των δραστηριοτήτων των επισκεπτών, το προφίλ και τα χαρακτηριστικά των επισκεπτών, ο βαθμός χρήσης της τουριστικής υποδομής.^{54 55}

Η τουριστική φέρουσα ικανότητα διακρίνεται σε :

- *Φυσική φέρουσα ικανότητα* που αφορά τους περιορισμούς που θέτει ο ίδιος ο χώρος όπως είναι η έκταση του προορισμού, όπως είναι οι διαθέσιμοι δρόμοι, οι διαθέσιμοι χώροι υγειονομικής ταφής απορριμμάτων, η επάρκεια του δικτύου αποχέτευσης και του βιολογικού καθαρισμού κλπ.⁵⁶
- *Οικολογική φέρουσα ικανότητα* που αναφέρεται στον αριθμό των τουριστών που μπορεί να φιλοξενήσει μία περιοχή, πριν αρχίσουν να προκαλούνται βλάβες στα οικοσυστήματα.⁵⁷

---

⁵³ UNEP/MAP/PAP(1997), *Guidelines for Carrying Capacity Assessment for Tourism Mediterranean Coastal Areas. Priority Actions Programme, Regional Activity*, Split, 2007, Pages 45-49, όπως αναφέρεται στην Μεταπτυχιακή Εργασία: Οικονόμου Αησιλάος : *Οι Επιδράσεις της Τουριστικής Ανάπτυξης στο Φυσικό Περιβάλλον στο Φαληράκι της Ρόδου*, Τομέας Χωροταξίας και Πολεοδομίας Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου, Αθήνα, Οκτώβρης 2002,

⁵⁴ Σβορώνου Ελένη, Συμβουλίδου Μαρίνα, *Μέθοδοι και Εργαλεία Σχεδιασμού των Εναλλακτικών και Ειδικών Μορφών Τουρισμού*, Κεφ.3, σελ. 5, *Εναλλακτικές και Ειδικές Μορφές Τουρισμού-Σχεδιασμός Management και Marketing*, Σωτηριάδης Μάριος, Φάρσαρη Ιωάννα, Αθήνα, 2009, σελ.81-105, διαθέσιμο στη ιστοσελίδα:

http://www.svoronou.gr/wp-content/uploads/2010/03/Svoronou_Symvoulidou_Kef3_EnallaktikesMorfesTourismou.pdf

⁵⁵ από WWF Ελλάς, *Σχεδιασμός Δράσεων Πιλοτικού Χαρακτήρα για την Ανάπτυξη του Οικολογικού Τουρισμού*, Μέρος Α, Υπουργείο Ανάπτυξης _ΕΟΤ, Αθήνα, 2000, σελ.51-52, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

http://www.gnto.gov.gr/sites/default/files/files_basic_pages/ecoeota.pdf

⁵⁶ Σβορώνου Ελένη, Συμβουλίδου Μαρίνα, *Μέθοδοι και Εργαλεία Σχεδιασμού των Εναλλακτικών και Ειδικών Μορφών Τουρισμού*, Κεφ.3, σελ. 3, *Εναλλακτικές και Ειδικές Μορφές Τουρισμού-Σχεδιασμός Management και Marketing*, Σωτηριάδης Μάριος, Φάρσαρη Ιωάννα, Αθήνα, 2009, σελ.81-105, διαθέσιμο στη ιστοσελίδα:

http://www.svoronou.gr/wp-content/uploads/2010/03/Svoronou_Symvoulidou_Kef3_EnallaktikesMorfesTourismou.pdf

⁵⁷ Βουτυράκης Μανώλης, Υπέρβαση της Φ.Ι. στην Επένδυση στο Βαΐ, *Φέρουσα Ικανότητα και Τουρισμός*, Σύλλογος Προώθησης Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας και Επίλυσης του Ενεργειακού Κρήτης, 2008, προσβάσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.ecocrete.gr/index.php?option=com_content&task=section&id=14&Itemid=70 ανακτήθηκε:20/12/2014

- *Οικονομική φέρουσα ικανότητα* που αφορά την διατήρηση μιας ισορροπημένης οικονομίας στον τόπο και στην αποφυγή εξάρτησης από μια «τουριστική μονοκαλλιέργεια». Ο συνήθης κίνδυνος είναι η σταδιακή αλλαγή χρήσεων γης προς όφελος του τουρισμού.⁵⁸
- *Κοινωνική φέρουσα ικανότητα* που αφορά τον αριθμό των επισκεπτών χωρίς να αλλοιωθεί η κοινωνική ταυτότητα και συνοχή και χωρίς να προκληθεί όχληση στους μόνιμους κατοίκους από τον συνωστισμό ή την εισαγωγή ξένων ηθών και συνηθειών.⁵⁹
- *Ψυχολογική φέρουσα ικανότητα* που αφορά την ανοχή των τουριστών στον συνωστισμό και τα επακόλουθά του.⁶⁰
- *Φέρουσα Ικανότητα υποδομών, που αναφέρεται στο μέγιστο αριθμό υποδομών που μπορούν να εξυπηρετήσουν οι υποδομές της περιοχής*⁶¹

Είναι φανερό ότι όταν αναφερόμαστε στη φέρουσα ικανότητα, οι παραπάνω μορφές θα πρέπει να λαμβάνονται με διαφορετική βαρύτητα όταν αναφέρονται σε διάφορους προορισμούς.

Από τους παραπάνω ορισμούς προκύπτουν ορισμένα προβλήματα στην εφαρμογή της έννοιας, όπως πώς θα γίνει ο έλεγχος του αριθμού των επισκεπτών, πώς θα μετρηθούν οι επιπτώσεις και κατά συνέπεια πώς θα γίνει ο σχεδιασμός και η διαχείριση. Ακόμα ένα άλλο πρόβλημα που προκύπτει από την δυσκολία προσδιορισμού των

---

^{58 59} Σβορώνου Ελένη, Συμβουλίδου Μαρίνα, *Μέθοδοι και Εργαλεία Σχεδιασμού των Εναλλακτικών και Ειδικών Μορφών Τουρισμού*, Κεφ.3, σελ. 4, *Εναλλακτικές και Ειδικές Μορφές Τουρισμού-Σχεδιασμός Management και Marketing*, Σωτηριάδης Μάριος, Φάρσαρη Ιωάννα, Αθήνα, 2009, σελ.81-105, διαθέσιμο στη ιστοσελίδα: http://www.svoronou.gr/wp-content/uploads/2010/03/Svoronou_Symvoulidou_Kef3_EnallaktikesMorfesTourismou.pdf

⁶⁰ Manning M., *Carrying Capacity and the WTO Sustainability Indicators*, 2002, Πρακτικά Συνεδρίου για τη Φέρουσα Ικανότητα και τη Διαχείριση Επισκεπτών στις Προστατευόμενες Περιοχές, Αθήνα 31 Μαΐου-1 Ιουνίου, 2008, WWF Ελλάς,

⁶¹ Βουτυράκης Μανώλης, Υπέρβαση της Φ.Ι. στην Επένδυση στο Βαΐ, Φέρουσα Ικανότητα και Τουρισμός, Σύλλογος Προώθησης Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας και Επίλυσης του Ενεργειακού Κρήτης, 2008, προσβάσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.ecocrete.gr/index.php?option=com_content&task=section&id=14&Itemid=70
ανακτήθηκε:20/12/2014

ορίων της φέρουσας ικανότητας, είναι η δυσκολία διαχείρισης των ήδη ανεπτυγμένων τουριστικά περιοχών που υπάρχουν προβλήματα από την ανεπάρκεια των πόρων και στις υποδομές, το φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον έχει υποστεί αλλοιώσεις και οι οικονομικές απολαβές είναι μειωμένες λόγω του μειωμένου βαθμού ικανοποίησης από τους επισκέπτες.

Αντίθετα η περιοχές που εμφανίζουν νέες μορφές τουρισμού, έχουν άλλα προβλήματα από τις περιοχές με συμβατικό τουρισμό που έχουν ξεπεράσει τα όρια της φέρουσας ικανότητας. Ο μικρές ομάδες επισκεπτών στις νέες μορφές τουρισμού, δεν ξεπερνούν τα όρια της φέρουσας ικανότητας.⁶² Στον πίνακα που ακολουθεί όπως παρουσιάζουν οι Σπιλάνης και Βαγιάννη, ανάλογα με τη μορφή του τουρισμού γίνεται η κατανομή του θέματος και του μεγέθους που προσδιορίζουν.(Πίνακας 1)

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ		ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ
ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ	ΣΥΜΒΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	ΝΕΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ
ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	<ul style="list-style-type: none"> • ΗΛΙΟΤΡΟΠΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΠΑΡΑΛΙΑΣ(3S) • ΟΡΕΙΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ 	<p><u>ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ • ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ • ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ • ΦΥΣΗΣ • ΠΕΡΙΠΑΤΗΤΙΚΟΣ <p><u>ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΕΙΔΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΟΣ • ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΣ • ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ • ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ • ΙΑΜΑΤΙΚΟΣ/ΥΓΕΙΑΣ

⁶² Σπιλάνης Γιάννης , Βαγιάννη Λένα, *Βιώσιμος Τουρισμός και Φέρουσα Ικανότητα σε Ευαίσθητα Νησιωτικά Οικοσυστήματα*, Συνέδριο: *Φέρουσα Ικανότητα και Διαχείριση Επισκεπτών στις Προστατευόμενες Περιοχές*, Εργαστήριο Τοπικής και Νησιωτικής Ανάπτυξης, Αθήνα 31/5-1-6,οργάνωση WWF ,2002, σελ.4 προσβάσιμη ιστοσελίδα: www.aegean.gr/lid/internet/.../WWF%20Spilanis%20Vagianni.pdf, ανακτήθηκε: 21/12/2014

		<ul style="list-style-type: none"> • ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ • ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ • ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑΣ
ΤΡΟΠΟΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ (ΖΗΤΗΣΗ)	<ul style="list-style-type: none"> • ΜΑΖΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ • ΑΤΟΜΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ • ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ • ΠΑΡΑΘΕΡΙΣΤΙΚΟΣ 	<ul style="list-style-type: none"> • ΜΙΚΡΕΣ ΟΜΑΔΕΣ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ • ΑΤΟΜΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ • ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ
ΜΕΓΕΘΟΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ (ΠΡΟΣΦΟΡΑ) ΕΠΙΠΕΔΟ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΣ • ΒΙΟΤΕΧΝΙΚΟΣ 	<ul style="list-style-type: none"> • ΒΙΟΤΕΧΝΙΚΟΣ
ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ	<ul style="list-style-type: none"> • ΜΗ ΒΙΩΣΙΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ 	<ul style="list-style-type: none"> • ΠΡΑΣΙΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ • ΗΠΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ • ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΒΙΩΣΙΜΟΣ • ΒΙΩΣΙΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ
	<ul style="list-style-type: none"> • ΑΔΙΑΦΟΡΙΑ 	<ul style="list-style-type: none"> • ΥΠΕΥΘΥΝΟΤΗΤΑ

Πάντως η ανάλυση της φέρουσας ικανότητας παρουσιάζει δυσκολίες στην εφαρμογή της και είναι μία από τις βασικότερες μελέτες στο σχεδιασμό και την διαχείριση της τουριστικής ανάπτυξης όπου μέσω αυτής επιδιώκεται η βέλτιστη χρήση των τουριστικών πόρων. Καθώς δεν υπάρχουν προσδιορισμένα και ποσοτικοποιημένα κριτήρια και όρια για τον μέγιστο αριθμό των επισκεπτών και το επιτρεπτό όριο αλλοίωσης της περιοχής υποδοχής, *σήμερα οι περισσότεροι ερευνητές που*

ασχολούνται με τον οικοτουρισμό χρησιμοποιούν άλλες έννοιες σχετικές με αυτήν όπως των «ορίων της ανεκτής αλλαγής» (*Limits of Acceptable Change*) και «η διαχείριση των επιπτώσεων της τουριστικής κίνησης» (*Visitor Impact Management*).⁶³ Οι δείκτες αυτοί των επιπτώσεων του οικοτουρισμού αφορούν το φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον καθώς και την εμπειρία των επισκεπτών. Οι δείκτες πρέπει να είναι μετρήσιμοι να προσδιορίζονται με ακρίβεια οι μονάδες μέτρησης και να προσδιορίζονται τα όρια αλλαγών (*standars*) για κάθε ένα από αυτά. (Σβορώνου .Ε,2003).

Σύμφωνα με τον Σπυράτο Αλέξανδρο οι φάσεις προσδιορισμού της φέρουσας ικανότητας είναι⁶⁴:

1. Φάση Τεκμηρίωσης και Χαρτογράφησης
2. Φάση Ανάλυσης
3. Επιλογές Τουριστικής Ανάπτυξης
4. Φάση σχηματισμού εκτίμησης φέρουσας ικανότητας

1. Φάση τεκμηρίωσης και χαρτογράφησης

Κύριος σκοπός στη φάση αυτή είναι η εκτίμηση της υφιστάμενης κατάστασης και η ύπαρξη αδυναμιών και ευκαιριών για τουριστική ανάπτυξη.⁶⁵ Η . Σε αυτή τη φάση

---

⁶³ Σπιλάνης Γιάννης , Βαγιάννη Λένα, *Βιώσιμος Τουρισμός και Φέρουσα Ικανότητα σε Ευαίσθητα Νησιωτικά Οικοσυστήματα*, Συνέδριο: *Φέρουσα Ικανότητα και Διαχείριση Επισκεπτών στις Προστατευόμενες Περιοχές*, Εργαστήριο Τοπικής και Νησιωτικής Ανάπτυξης, Αθήνα 31/5-1-6,οργάνωση WWF ,2002, σελ.1 προσβάσιμη ιστοσελίδα: www.aegean.gr/lid/internet/.../WWF%20Spilanis%20Vagianni.pdf, ανακτήθηκε: 21/12/2014

⁶⁴ Σπυράτος Αλέξανδρος, *Βιώσιμη Ανάπτυξη: Η Φέρουσα Ικανότητα της Περιοχής Υποδοχής, Εφαρμογή Φέρουσας Ικανότητας στο Νησί της Ρόδου*, Εύπλοια, e- περιοδικό του Δικτύου Αιγαίου ,17^ο τεύχος , Αύγουστος 2005, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://old.eyploia.gr/modules.php?name=News&file=article&sid=1309>

⁶⁵ Σβορώνου Ελένη, Συμβουλίδου Μαρίνα, *Μέθοδοι και Εργαλεία Σχεδιασμού των Εναλλακτικών και Ειδικών Μορφών Τουρισμού*, Κεφ.3, σελ. 6, *Εναλλακτικές και Ειδικές Μορφές Τουρισμού-Σχεδιασμός Management και Marketing*, Σωτηριάδης Μάριος, Φάρσαρη Ιωάννα, Αθήνα, 2009, σελ.81-105 , διαθέσιμο στη ιστοσελίδα: http://www.svoronou.gr/wp-content/uploads/2010/03/Svoronou_Symvoulidou_Kef3_EnallaktikesMorfesTourismou.pdf

συγκεντρώνονται πληροφορίες με τα γενικά χαρακτηριστικά της περιοχής (πληθυσμός, κλίμα, γεωλογία, φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον κ.λ.π) αλλά και την υπάρχουσα ανάπτυξη της περιοχής⁶⁶ από μελέτες ,στατιστικά στοιχεία, κοινωνικο-οικονομικά δεδομένα, στάσεις και απόψεις της τοπικής κοινωνίας για την ανάπτυξη, σχέδια για υπάρχουσα κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη. Αφού συγκεντρωθούν οι πληροφορίες μπορούν να διεξαχθούν συμπεράσματα πριν ακόμα γίνει ανάλυση των δεδομένων.

2. Φάση ανάλυσης

Στη φάση αυτή αναλύονται όλα τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν στην πρώτη φάση ώστε να βρεθεί ο βαθμός και το είδος της τουριστικής ανάπτυξης καθώς και οι περαιτέρω δυνατότητες. Είναι απαραίτητο να αναλυθούν τα χαρακτηριστικά και της γύρω περιοχής. Στη συνέχεια γίνεται ανάλυση των υφιστάμενων περιορισμών (μελέτη νόμων που έχουν να κάνουν με τη φύση, τον πολιτισμό, τον φυσικό και αστικό σχεδιασμό κλπ) και η εκτίμηση της τουριστικής ζήτησης και προσφοράς.⁶⁷

3. Επιλογές τουριστικής ανάπτυξης

Γενικά υπάρχουν τέσσερις επιλογές για τουριστική ανάπτυξη οι οποίες είναι :

- 1) *Ελεύθερη ανάπτυξη χωρίς κανένα περιορισμό*
- 2) *Εντατική τουριστική ανάπτυξη με κάποιον περιορισμό*
- 3) *Ανάπτυξη εναλλακτικού τουρισμού ή οικοτουρισμού*
- 4) *Βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη.*⁶⁸

4. Φάση εκτίμησης Φέρουσας Ικανότητας

---

⁶⁶ Κιουρτίδου Πηνελόπη, *Διαμόρφωση μοντέλου βιώσιμου τουρισμού στην περιοχή των Πρεσπών*, Μεταπτυχιακή Διπλωματική Μελετή, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο/ Τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας/ Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών σπουδών «Βιώσιμη Ανάπτυξη», 2014, σελ. 40

⁶⁷ Κιουρτίδου Πηνελόπη, *Διαμόρφωση μοντέλου βιώσιμου τουρισμού στην περιοχή των Πρεσπών*, Μεταπτυχιακή Διπλωματική Μελετή, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο/ Τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας/ Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών σπουδών «Βιώσιμη Ανάπτυξη», 2014, σελ. 40

⁶⁸ Σπυράτος Αλέξανδρος, *Βιώσιμη Ανάπτυξη: Η Φέρουσα Ικανότητα της Περιοχής Υποδοχής, Εφαρμογή Φέρουσας Ικανότητας στο Νησί της Ρόδου*, Εύπλοια, e- περιοδικό του Δικτύου Αιγαίου ,17^ο τεύχος , Αύγουστος 2005, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://old.eyploia.gr/modules.php?name=News&file=article&sid=1309>

Εφόσον έχει επιλεγθεί το κατάλληλο είδος τουριστικής ανάπτυξης για την περιοχή ακολουθεί η φάση εκτίμησης της φέρουσας ικανότητας. Η έννοια της φέρουσας ικανότητας δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται ως απόλυτο γεγονός αλλά σε συνδυασμό με τις κοινωνικές, πολιτιστικές και οικονομικές συνθήκες που επικρατούν στην περιοχή. Πχ η διάρκεια παραμονής, η διάρκεια χρήσης των τουριστικών πόρων, η χωρική διασπορά της τουριστικής ανάπτυξης κλπ, θα μπορούσαν να επηρεάσουν τα όρια της φέρουσας ικανότητας.

Πάντως η εκτίμηση της φέρουσας ικανότητας, είναι μία από τις βασικότερες μεθόδους στο σχεδιασμό και στη διαχείριση της τουριστικής ανάπτυξης όπου μέσω αυτής, επιδιώκεται η βέλτιστη χρήση των τουριστικών πόρων. Η εκτίμησή της πρέπει να συμφωνεί με τις πολιτικές για βιώσιμη ανάπτυξη, να ακολουθεί τη μεθοδολογία της Ολοκληρωμένης Διαχείρισης Περιοχών και να λαμβάνει υπόψη τις σύγχρονες πρακτικές σχεδιασμού τουριστικής ανάπτυξης (UNEP/MAP/PAP1996).⁶⁹

1.7 Εναλλακτικές μορφές τουρισμού και βιώσιμος ή αιεφόρος τουρισμός

Όπως αναφέραμε προηγουμένως, οι συνέπειες του μαζικού τουρισμού κατέστησαν την ανάγκη για τη δημιουργία Ειδικών και Εναλλακτικών Μορφών Τουρισμού (EEMT). Ο μαζικός τουρισμός επέφερε σημαντικές επιπτώσεις στην ποιότητα του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος με την άναρχη οικιστική ανάπτυξη, την καταπάτηση βιοτόπων, τη θαλάσσια ρύπανση, την παράνομη δόμηση κ.α. Ακόμα και στις τοπικές κοινωνίες επέφερε αλλαγές με τις αλλαγές στα ήθη, έθιμα και αξίες, την εγκατάλειψη των παραδοσιακών δομών της κοινωνίας και την κυριαρχία ξένων προς τον τόπο προτύπων συμπεριφοράς εξαιτίας της έντονης συγκέντρωσης του τουρισμού σε περιοχές, ξεπερνώντας τη χωρητικότητα του χώρου υποδοχής.⁷⁰

---

⁶⁹ Κιουρτίδου Πηνελόπη, *Διαμόρφωση μοντέλου βιώσιμου τουρισμού στην περιοχή των Πρεσπών*, Μεταπτυχιακή Διπλωματική Μελετή, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο/ Τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας/ Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών σπουδών «Βιώσιμη Ανάπτυξη», 2014, σελ. 42-43

⁷⁰ Σβορώνου Ελένη, *Μαζικός Τουρισμός και Εναλλακτικές Μορφές: Πόσο «Τουρισμό» αντέχει η φύση;*, Uniwersytet Mikołaja Kopernika «Hellenistyka», σελ. 2, άρθρο ηλεκτρονικά προσβάσιμο στον δικτυακό

Επιπλέον πέρα από τις επιπτώσεις του μαζικού τουρισμού, η ευαισθητοποίηση των πολιτών για την προστασία του περιβάλλοντος, η αλλαγή στα κίνητρα των τουριστών και η αλλαγή στις πολιτικές του αρμόδιου φορέα⁷¹ συνέβαλαν στη ανάπτυξη νέων ενεργητικών και πιο ήπιων μορφών ΕΕΜΤ.

Ο εναλλακτικός τουρισμός υποδεικνύει περιορισμούς στη φέρουσα ικανότητα μιας τουριστικής περιοχής και μπορεί να θεωρηθεί ως τουρισμός μειωμένων τουριστικών επιπτώσεων, ενώ παράλληλα μπορεί να δημιουργήσει νέες θέσεις εργασίας σε απομονωμένες αγροτικές περιοχές ώστε να περιοριστεί η μετανάστευση των νέων στα μεγάλα αστικά κέντρα στοχεύοντας στην αειφορική ανάπτυξη σε τοπικό επίπεδο.⁷² Δίνει έμφαση στην ποιότητα των διακοπών και των υπηρεσιών τουρισμού, δεν καταστρέφει το περιβάλλον και είναι σύμφωνο με τις αρχές της βιωσιμότητας και κερδοφόρος για τις επιχειρήσεις συγκριτικά με τον μαζικό τουρισμό.⁷³ Προβάλλει την πολιτιστική κληρονομιά κάθε τόπου, αξιοποιεί την τοπική κουζίνα κάθε τόπου και προωθεί τα τοπικά προϊόντα.⁷⁴

τόπο του Uniwersytet Mikołaja Kopernika «Hellenistyka» (Πανεπιστήμιο Nicolaus Copernicus, «Ελληνικές σπουδές»), Katedra Języka i Cywilizacji Greckiej (Τμήμα Ελληνικής Γλώσσας και Πολιτισμού) (<http://www.hellenistyka.umk.pl/>), στην ιστοσελίδα:

http://www.hellenistyka.umk.pl/data/_uploaded/file/Materialy/nowogrecki/Turystyka%20masowa.pdf,
ανάκτηση: 24/12/2014

⁷¹ Αϊβατζίδου Ιωάννα, Κωστοπούλου Στέλλα, *Εναλλακτικές Χρήσεις Προορισμών Εναλλακτικού Τουρισμού: Η Διαχείριση των Χιονοδρομικών Κέντρων κατά τη Θερινή Περίοδο. (Η Περίπτωση των Χιονοδρομικών Κέντρων των Νομών Φλώρινας, Πέλλας και Ημαθίας*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο, Θεσσαλονίκη, 2005, όπως αναφέρεται στην Μεταπτυχιακή Διπλωματική Μελέτη: Κιουρτίδου Πηνελόπη: *Διαμόρφωση μοντέλου βιώσιμου τουρισμού στην περιοχή των Πρεσπών*, Αθήνα, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο/ Τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας/ Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών σπουδών «Βιώσιμη Ανάπτυξη», 2014, σελ. 19.

⁷² Μαρίνος Ν., Τσαουρδά Μ., *Οικοτουρισμός Μια Εναλλακτική Μορφή Τουρισμού και Ποιες Προοπτικές Υπάρχουν στην Ελλάδα*, επιβλέπων κα Ζαφειροπούλου, Πάτρα, 2007, όπως αναφέρεται στην Πτυχιακή Εργασία :⁷² Διονύσης Γκουβέρος: *Ο οικοτουρισμός στην Ελλάδα*, Ηράκλειο, ΑΤΕΙ Κρήτης/ Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας, Τμήμα Τουριστικών Επιχειρήσεων, 2010, σελ. 11, προσβάσιμη ηλεκτρονικά στον δικτυακό τόπο του Ιδρυματικού Καταθετηρίου της Βιβλιοθήκης του ΤΕΙ Κρήτης «E-Thesis» (<http://nefeli.lib.teicrete.gr/>), στην ιστοσελίδα: <http://nefeli.lib.teicrete.gr/browse/sdo/tour/2010/GkouverosDionysios/attached-document-1269251604-446574-26231/Gouveros2010.pdf>

⁷³ Fennel A.D., *Οικοτουρισμός*, Εκδόσεις Σταμούλη, Αθήνα, 2001, όπως αναφέρεται στην Μεταπτυχιακή Διπλωματική Μελέτη: Κιουρτίδου Πηνελόπη: *Διαμόρφωση μοντέλου βιώσιμου τουρισμού στην περιοχή των Πρεσπών*, Αθήνα, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο/ Τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας/ Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών σπουδών «Βιώσιμη Ανάπτυξη», 2014, σελ. 20.

Στον κλάδο της επιχειρηματικότητας οι εναλλακτικές και ειδικές μορφές τουρισμού έδωσαν την ευκαιρία να δημιουργηθούν ξενώνες, φάρμες, κυνηγετικά καταφύγια, τυποποίηση και διάθεση τουριστικών προϊόντων στην τουριστική αγορά, γραφεία οικοτουριστικών ξεναγήσεων που απευθύνονται σε εξειδικευμένο κοινό, γραφεία τουρισμού για εξειδικευμένα σπορ στη φύση κλπ.⁷⁵

Οι εναλλακτικές αυτές μορφές τουρισμού συνθέτουν ένα νέο πρότυπο αιφορικής τουριστικής ανάπτυξης οι οποίες σε σχέση με τον μαζικό τουρισμό διαφέρουν όταν:

- Είναι μικρής, ελεγχόμενης και ρυθμιζόμενης κλίμακας
- Ενισχύουν οικονομικά και κοινωνικά τις τοπικές κοινωνίες
- Ελαχιστοποιούν τις αρνητικές επιδράσεις στο περιβάλλον
- Έχουν ποικιλία δραστηριοτήτων σε ατομική βάση
- Στηρίζονται σε βιώσιμα πρότυπα ανάπτυξης⁷⁶

Η ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού πρέπει να είναι ήπια ώστε να εξασφαλίζεται η βιωσιμότητά του και να διαφέρει από περιοχή σε περιοχή, ώστε να είναι προσαρμοσμένη στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και στις δραστηριότητες της κάθε περιοχής.⁷⁷

Είναι σημαντικό ότι η βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη προϋποθέτει τη σύνδεση της τοπικής κοινωνίας, των τοπικών παραδόσεων και της προστασίας του περιβάλλοντος στην παραγωγή του τοπικού τουριστικού προφίλ, ώστε να μην αλλοιώνονται οι αξίες και οι παραδόσεις των κοινωνιών.⁷⁸

---

⁷⁵ Σβορώνου Ελένη, Συμβουλίδου Μαρίνα, *Μέθοδοι και Εργαλεία Σχεδιασμού των Εναλλακτικών και Ειδικών Μορφών Τουρισμού*, Κεφ.3, σελ. 2, *Εναλλακτικές και Ειδικές Μορφές Τουρισμού-Σχεδιασμός Management και Marketing*, Σωτηριάδης Μάριος, Φάρσαρη Ιωάννα, Αθήνα, 2009, σελ.81-105, διαθέσιμο στη ιστοσελίδα:

http://www.svoronou.gr/wp-content/uploads/2010/03/Svoronou_Symvoulidou_Kef3_EnallaktikesMorfesTourismou.pdf

⁷⁶ Αγροτουριστική, *Εθνικός Σχεδιασμός για την Οργάνωση και Ανάπτυξη του Οικοτουρισμού Master Plan*, 2004, σελ.12, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

http://www.gnto.gov.gr/sites/default/files/files_basic_pages/Master_Plan_Agrotouristiki_2004.pdf

⁷⁷ Αγροτουριστική, *Εθνικός Σχεδιασμός για την Οργάνωση και Ανάπτυξη του Οικοτουρισμού Master Plan*, 2004, σελ.12, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

http://www.gnto.gov.gr/sites/default/files/files_basic_pages/Master_Plan_Agrotouristiki_2004.pdf

⁷⁸ Προκοπίου Δημήτρης, *Τουριστική Ανάπτυξη και Καλλικράτης*, εφημερίδα, Η Ροδιακή, 01/11/2010, προσβάσιμο στην ιστοσελίδα: www.rodiaki.gr/article/66787/toyristikh-anaptyxh-kai-kallikraths

Οι κυριότερες μορφές εναλλακτικού τουρισμού που έχουν αναπτυχθεί είναι⁷⁹:

- Ο αγροτουρισμός
- Ο τουρισμός υπαίθρου
- Ο αθλητικός τουρισμός
- Ο περιηγητικός τουρισμός
- Ο θαλάσσιος τουρισμός
- Ο οικότουρισμός η οικολογικός τουρισμός
- Ο πολιτιστικός τουρισμός
- Ο ορεινός τουρισμός
- Ο χειμερινός τουρισμός
- Ο ορειβατικός τουρισμός
- Ο τουρισμός περιπέτειας

Πολλές από τις παραπάνω μορφές συγχέονται, όπως ο τουρισμός περιπέτειας, ο αγροτουρισμός, ο οικολογικός τουρισμός, ο πολιτιστικός τουρισμός, ενώ στην πραγματικότητα έχουν διαφορές. Ωστόσο κοινός παρανομαστής είναι η αειφορία.⁸⁰ Ανήκουν επομένως στο υπερσύνολο του Αειφόρου η Βιώσιμου τουρισμού.

Η αειφορία αφορά την προστασία του φυσικού και πολιτισμικού περιβάλλοντος, την οικονομική ανάπτυξη και τη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής. Το τρίπτυχο

---

⁷⁹ Λαγός Δημήτρης, *Τουριστική Οικονομική*, εκδ.Κριτική, Αθήνα, 2005, όπως αναφέρεται στην Μεταπτυχιακή Διπλωματική Μελέτη: Κιουρτίδου Πηνελόπη: *Διαμόρφωση μοντέλου βιώσιμου τουρισμού στην περιοχή των Πρεσπών*, Αθήνα, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο/ Τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας/ Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών σπουδών «Βιώσιμη Ανάπτυξη», 2014, σελ. 21 <http://estia.hua.gr:8080/dspace/bitstream/123456789/2385/1/%CE%9A%CE%B9%CE%BF%CF%85%CF%81%CF%84%CE%AF%CE%B4%CE%BF%CF%85,%20%CE%A0%CE%B7%CE%BD%CE%B5%CE%BB%CF%8C%CF%80%CE%B7.pdf>

⁸⁰ Wearing S., *Volunteer Tourism. Experiences that Make a Difference*, Oxon: CABI Publishing, όπως αναφέρει: Σβορώνου Ελένη, Συμβουλίδου Μαρίνα, *Μέθοδοι και Εργαλεία Σχεδιασμού των Εναλλακτικών και Ειδικών Μορφών Τουρισμού*, Κεφ.3, σελ. 2-3, *Εναλλακτικές και Ειδικές Μορφές Τουρισμού-Σχεδιασμός Management και Marketing*, Σωτηριάδης Μάριος, Φάρσαρη Ιωάννα, Αθήνα, 2009, σελ.81-105 , διαθέσιμο στη ιστοσελίδα: http://www.svoronou.gr/wp-content/uploads/2010/03/Svoronou_Symvoulidou_Kef3_EnallaktikesMorfesTourismou.pdf

«οικονομία, κοινωνία και φυσικό περιβάλλον» που περιγράφει την βιώσιμη ανάπτυξη περιλαμβάνει και την έννοια του αειφόρου τουρισμού.⁸¹

Ο αειφόρος ή βιώσιμος τουρισμός είναι ένα πολιτικό μοντέλο το οποίο προωθείται και από την Ε.Ε και αναφέρεται σε ένα γενικότερο πλαίσιο για τον τουρισμό. Οι κανόνες αυτοί αναφέρονται στην οικονομία, οικολογία και κοινωνία και προτάσσουν την ανταγωνιστικότητα.⁸²

Ο αειφόρος ή βιώσιμος τουρισμός αναφέρεται στον τρόπο με τον οποίο διεξάγεται ο τουρισμός και μπορεί να ισχύει για το σύνολο του τουρισμού κλασσικού ή εναλλακτικού. Δηλαδή δεν περιλαμβάνει το είδος των δραστηριοτήτων αλλά τον τρόπο που οι δραστηριότητες γίνονται πράξη, ώστε να είναι συμβατές με την αειφόρο χρήση των πόρων.⁸³

Με τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού επιτυγχάνεται:

- ✓ Μείωση της εποχικότητας ώστε η τουριστική κίνηση να μην περιλαμβάνει μόνο την καλοκαιρινή περίοδο

---

⁸¹ Κοκκώσης Χάρης και Τσάρτας Πάρις, *Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη και Περιβάλλον*, εκδ. Κριτική, Αθήνα, 2001, όπως αναφέρει: Σβορώνου Ελένη, Συμβουλίδου Μαρίνα, *Μέθοδοι και Εργαλεία Σχεδιασμού των Εναλλακτικών και Ειδικών Μορφών Τουρισμού*, Κεφ.3, σελ. 4, *Εναλλακτικές και Ειδικές Μορφές Τουρισμού-Σχεδιασμός Management και Marketing*, Σωτηριάδης Μάριος, Φάρσαρη Ιωάννα, Αθήνα, 2009, σελ.81-105, διαθέσιμο στη ιστοσελίδα: http://www.svoronou.gr/wp-content/uploads/2010/03/Svoronou_Symvoulidou_Kef3_EnallaktikesMorfesTourismou.pdf

⁸¹ Κομίλης Παναγιώτης, *Οικοτουρισμός, Η εναλλακτική Προοπτική Αειφόρου Τουριστικής Ανάπτυξης*, εκδ. Προπομπός, Αθήνα, 2001, όπως αναφέρει: Σβορώνου Ελένη, Συμβουλίδου Μαρίνα, *Μέθοδοι και Εργαλεία Σχεδιασμού των Εναλλακτικών και Ειδικών Μορφών Τουρισμού*, Κεφ.3, σελ. 3, *Εναλλακτικές και Ειδικές Μορφές Τουρισμού-Σχεδιασμός Management και Marketing*, Σωτηριάδης Μάριος, Φάρσαρη Ιωάννα, Αθήνα, 2009, σελ.81-105, διαθέσιμο στη ιστοσελίδα: http://www.svoronou.gr/wp-content/uploads/2010/03/Svoronou_Symvoulidou_Kef3_EnallaktikesMorfesTourismou.pdf

⁸² Τσαραβόπουλος Φοίβος, *Ο οικοτουρισμός στην Ελλάδα*, Περιοδικό της Ελληνικής Εταιρείας Προστασίας της Φύσης «Η Φύση» τεύχος 132, Ιανουάριος – Μάρτιος 2011, σελ.9, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://eepf.gr/el/product/%CF%84%CE%B5%CF%8D%CF%87%CE%BF%CF%82-132-%CE%B9%CE%B1%CE%BD%CE%BF%CF%85%CE%AC%CF%81%CE%B9%CE%BF%CF%82-%CE%BC%CE%AC%CF%81%CF%84%CE%B9%CE%BF%CF%82-2011>

⁸³ Φραντζή Σοφία, *Εννοιολογική Προσέγγιση του Οικοτουρισμού*, Περιοδικό ΑΜΦΙΒΙΟΝ με θέμα *Τουρισμός στις Προστατευόμενες Περιοχές. Αειφορική Τουριστική Ανάπτυξη της Κώ*, τεύχος 52, Σεπτέμβρης-Οκτώβρης, Θεσσαλονίκη 2003, σελ.11, προσβάσιμη στην ιστοσελίδα: http://www.ekby.gr/ekby/el/amphivion_el/issue52.pdf

- ✓ Διατήρηση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών περιοχής Ενίσχυση της τοπικής οικονομίας
- ✓ Μείωση της απομόνωσης των περιοχών⁸⁴

Οι διαφορές που υπάρχουν στις διάφορες μορφές εναλλακτικού τουρισμού αναφέρεται στην οργάνωση, στις τουριστικές υποδομές, αλλά και στα κίνητρα του επισκέπτη.⁸⁵ Έτσι ο αγροτουρισμός είναι ο τουρισμός σε κάποιο αγρόκτημα, η εμπειρία δηλαδή που προσφέρει ένα αγρόκτημα με ένα τρόπο και μία ποιότητα ζωής που δεν προσφέρει η πόλη.

Ο οικοτουρισμός είναι είδος τουρισμού ενώ ο αειφορικός τουρισμός δεν είναι κάποια μορφή τουρισμού αλλά μια ιδιότητα που μπορεί να έχει ή όχι η κάθε μορφή τουρισμού.⁸⁶ Σε κάθε περίπτωση ο οικολογικός τουρισμός είναι άμεσα συνδεδεμένος με τις άλλες εναλλακτικές μορφές τουρισμού και οι σημαντικότεροι παράμετροι ανάπτυξής του σχετίζονται με την ανάγκη για προώθηση της βιώσιμης αειφόρου ανάπτυξης, την αυξανόμενη περιβαλλοντική συνείδηση των πολιτών και τέλος την επιθυμία του σύγχρονου αστικοποιημένου ανθρώπου να ανακτήσει την επαφή του με τη φύση.

Εντάσσει τον επισκέπτη στη ζωή του τόπου στις συνήθειες και τα έθιμα και του προτείνει δραστηριότητες που να μην τις γνώριζε πριν. Επίσης η διαχείριση της ενέργειας και των απορριμμάτων, όπως και η περιβαλλοντική εκπαίδευση και ενημέρωση των επισκεπτών και των επιχειρηματιών, η χρήση τοπικών προϊόντων, η χρήση οικολογικών υλικών και τοπικής αρχιτεκτονικής στα καταλύματα και τέλος ο

⁸⁴ Αγροτουριστική, *Εθνικός Σχεδιασμός για την Οργάνωση και Ανάπτυξη του Οικοτουρισμού Master Plan*, 2004, σελ.13, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

http://www.gnto.gov.gr/sites/default/files/files_basic_pages/Master_Plan_Agrotouristiki_2004.pdf

⁸⁵ Ιατρού Αλέξανδρος, *Επενδύσεις σε Εναλλακτικές μορφές τουρισμού*, Πρακτικά 3^{ης} Διημερίδας Επιχειρηματικότητας, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, 15-16 Δεκεμβρίου, Αθήνα, 2005, σελ.4 διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://kallithea.hua.gr/epixeirein/dihmer%203%20docs/latrou.pdf>

⁸⁶ ⁸⁶ Φραντζή Σοφία, *Εννοιολογική Προσέγγιση του Οικοτουρισμού*, Περιοδικό ΑΜΦΙΒΙΟΝ με θέμα *Τουρισμός στις Προστατευόμενες Περιοχές. Αειφορική Τουριστική Ανάπτυξη της Κώ*, τεύχος 52, Σεπτέμβρης-Οκτώβρης, Θεσσαλονίκη 2003, σελ.11, προσβάσιμη στην ιστοσελίδα: http://www.ekby.gr/ekby/el/amphivion_el/issue52.pdf

σεβασμός για τα εργατικά δικαιώματα, αποτελούν τους στόχους του οικολογικού τουρισμού.⁸⁷

Ωστόσο όλες οι μορφές εναλλακτικού τουρισμού πρέπει να τηρούν την τουριστική φέρουσα ικανότητα του τόπου και να ενισχύουν την τοπική οικονομία και κοινωνία.⁸⁸

Από όλες τις μορφές τουρισμού, ο οικοτουρισμός είναι εξ' ορισμού αειφορικός σύμφωνα με το κείμενο της Διακήρυξης του Κεμπέκ (WTO and UNEP, 2002) «*υιοθετεί τις αρχές του αειφόρου τουρισμού σχετικά με τις οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές επιδράσεις του τουρισμού. Επιπλέον περιλαμβάνει τις ακόλουθες συγκεκριμένες αρχές, οι οποίες διαφοροποιούν την έννοια του οικοτουρισμού από την ευρύτερη έννοια του αειφόρου τουρισμού:*

- Συμβάλει ενεργά στη διατήρηση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς
- Περιλαμβάνει τις τοπικές και αυτόχθονες κοινότητες τοπικών στο σχεδιασμό, στην ανάπτυξη και τη λειτουργία του και συμβάλλει στην ευημερία τους.
- Ερμηνεύει την φυσική και πολιτιστική κληρονομιά του προορισμού για τους επισκέπτες.
- Προσφέρεται καλύτερα για ανεξάρτητους ταξιδιώτες καθώς και για οργανωμένες εκδρομές για τις μικρές ομάδες μεγέθους».⁸⁹

---

⁸⁷ Τσαραβόπουλος Φοίβος , ο *Οικοτουρισμός στην Ελλάδα*, άρθρο διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.visitkythera.gr/gr/culture/articles/ecotourism_greece_050511.html, ανακτήση: 14/12/2014

⁸⁸ Σβορώνου Ελένη, *Μαζικός Τουρισμός και Εναλλακτικές Μορφές: Πόσο «Τουρισμό» αντέχει η φύση;*, Uniwersytet Mikołaja Kopernika «Hellenistyka», σελ. 4, άρθρο ηλεκτρονικά προσβάσιμο στον δικτυακό τόπο του Uniwersytet Mikołaja Kopernika «Hellenistyka» (Πανεπιστήμιο Nicolaus Copernicus, «Ελληνικές σπουδές»), Katedra Języka i Cywilizacji Greckiej (Τμήμα Ελληνικής Γλώσσας και Πολιτισμού) (<http://www.hellenistyka.umk.pl/>), στην ιστοσελίδα: http://www.hellenistyka.umk.pl/data_uploaded/file/Materialy/nawogrecki/Turystyka%20masowa.pdf, ανάκτηση: 29/12/2014.

⁸⁹ Word Ecotourism Summit, Quebec City Canada, 19-22May, 2002, FINAL REPORT, διαθέσιμο στο: <http://www.gdrc.org/uem/eco-tour/Final-Report-WES-Eng.pdf>, όπως αναφέρεται : Πιστοποίηση Ποιότητας στον Οικοτουρισμό, Εκπαιδευτικό υλικό του Eco-Destinet για την Εκπαίδευση Εκπαιδευτών, Σείναγιόκι , Φινλανδία , Μάιος 2009, σελ.10, άρθρο ηλεκτρονικά διαθέσιμο στην ιστοσελίδα : http://ecoroute.prismanet.gr/themedia/File/training_package_GREEK.pdf

Τέλος η πρωτοβουλία «Παγκόσμια Συνεργασία για Βιώσιμο Τουρισμό» υπό την αιγίδα του Περιβαλλοντικού Προγράμματος των Ηνωμένων Εθνών (UNEP) , θέτει στόχους ώστε ο τουρισμός μπορεί να παίξει σημαντικό ρόλο για την μετάβαση σε μία «πράσινη» οικονομία. Όπως αναφέρει η Φ. Νικολάου, σύμφωνα με τον Achim Steiner «Ο στόχος είναι να αλλάξουμε τον τρόπο με τον οποίο λειτουργεί ο τουρισμός παγκοσμίως υιοθετώντας βιώσιμες πολιτικές και προγράμματα, προωθώντας βιώσιμες επενδύσεις».⁹⁰

---

⁹⁰ Νικολάου Φ., *Παγκόσμια Συνεργασία για τον Βιώσιμο Τουρισμό Προωθεί η ΟΗΕ*, Econews.gr, 15/5/2010, άρθρο ηλεκτρονικά διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.econews.gr/2010/05/15/news-un-sustainable-tourism/>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΒΙΩΣΙΜΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ

2.1 Προστατευόμενες περιοχές και τουριστική ανάπτυξη

Οι προστατευόμενες περιοχές αποτελούν τοπία ιδιαίτερης φυσικής, αισθητικής και πολιτιστικής αξίας. Ο κύριος ρόλος των προστατευόμενων περιοχών είναι η διατήρηση της βιοποικιλότητας και η προστασία του περιβάλλοντος τους.⁹¹

Στην Ελλάδα οι περιοχές με ιδιαίτερο οικολογικό ενδιαφέρον (δάση, υγροτόπους κτλ.), άρχισαν να αναγνωρίζονται από το 1937, όπου και να τίθενται σε καθεστώς προστασίας.⁹² Αρχικά επικρατούσε καθεστώς απόλυτης προστασίας για την διατήρηση της άγριας ζωής και της αισθητικής τους αξίας και αποκλεισμός των ανθρώπινων δραστηριοτήτων. Οι παλαιότερες αντιλήψεις περί απόλυτης προστασίας εγκαταλείπονται, αφού σύμφωνα με τις διεθνείς τάσεις επικεντρώνονται

---

⁹¹ Χριστοπούλου Όλγα, Φεζοπούλου Ε., *Σχεδιασμός και Οργάνωση του Τουρισμού σε Προστατευόμενες Περιοχές και η Συμβολή του στην αυτοχρηματοδότηση της Λειτουργίας τους*, στο Πρακτικά (σε ηλεκτρονική μορφή) ^{9⁰⁰} Συνεδρίου Αγροτικής Οικονομίας: *Η Οικονομία και η Κοινωνία Μπροστά στις νέες προκλήσεις του Παγκόσμιου Αγροτροφικού Συστήματος*, Αθήνα, 2006,σελ., διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

<https://student.cc.uoc.gr/uploadFiles/181-%CE%91%CE%93%CE%A1%CE%9A390/%CE%A7%CF%81%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%80%CE%BF%CF%8D%CE%BB%CE%BF%CF%85%20%CE%A6%CE%B5%CE%B6%CE%BF%CF%80%CE%BF%CF%8D%CE%BB%CE%BF%CF%85.pdf>

⁹² Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων και Υγροτόπων, Προστατευόμενες Περιοχές, διαθέσιμο στο: http://www.ekby.gr/ekby/el/EKBY_PP_el.html

στον συνδυασμό προστασίας με τις αναπτυξιακές, κοινωνικές, και πολιτισμικές ανάγκες, καταρχήν του τοπικού πληθυσμού και στη συνέχεια των επισκεπτών.⁹³

Στην πορεία η προστατευόμενη περιοχή και η αειφορική διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών αποτέλεσε μέρος της συνολικής στρατηγικής, ώστε να διατηρηθεί η βιολογική ποικιλότητα με την προστασία των ειδών χλωρίδας και πανίδας, και να επιτευχθεί η αειφορική διαχείριση των φυσικών πόρων και του τοπίου σε συνδυασμό με τις πολιτιστικές αξίες και τις συμβατές ανθρώπινες δραστηριότητες.⁹⁴

Όπως αναφέρει ο Πέτρος Κακούρος, σύμφωνα με τη Διεθνή Ένωση για την Διατήρηση της Φύσης (IUCN): «*Προστατευόμενη περιοχή είναι μια χερσαία ή και θαλάσσια περιοχή ειδικά αφιερωμένη στην προστασία και διατήρηση της βιολογικής ποικιλότητας και των φυσικών και σχετικών πολιτιστικών πόρων, διαχειριζόμενη μέσω του δικαίου ή άλλων κατάλληλων μέσων*».⁹⁵

Το 2002 περίπου 44.000 περιοχές χαρακτηρίστηκαν προστατευόμενες σύμφωνα με τα κριτήρια της Διεθνούς Ένωσης για τη Φύση (IUCN), καλύπτοντας το 10%, της συνολικής έκτασης του πλανήτη.⁹⁶ Ενώ σύμφωνα με τη Συνθήκη για την

---

⁹³ Μπεριάτος Ηλίας, *Σχεδιασμός και Διαχείριση Προστατευόμενων Περιοχών στην Ελλάδα: Θεσμικές Εξελίξεις Προβλήματα και Προοπτικές*, Επιστημονικό Περιοδικό Αειχώρος, Τόμος 2, Τεύχος 1, σελ.62-63, Βόλος, Μάιος 2003, διαθέσιμο στην ηλεκτρονική σελίδα: <http://www.aeihoros.gr/article/el/sxediasmos-kai-diaxeirisi-prostateuomenon-perioxon-stin-ellada-thesmikes-ekselikseis-provlimata-kai-prooptikes>

⁹⁴ Μπεριάτος Ηλίας, *Σχεδιασμός και Διαχείριση Προστατευόμενων Περιοχών στην Ελλάδα: Θεσμικές Εξελίξεις Προβλήματα και Προοπτικές*, Επιστημονικό Περιοδικό Αειχώρος, Τόμος 2, Τεύχος 1, σελ.61, Βόλος, Μάιος 2003, διαθέσιμο στην ηλεκτρονική σελίδα: <http://www.aeihoros.gr/article/el/sxediasmos-kai-diaxeirisi-prostateuomenon-perioxon-stin-ellada-thesmikes-ekselikseis-provlimata-kai-prooptikes>

⁹⁵ Κακούρος Πέτρος, *Κατηγορίες Προστατευόμενων Περιοχών*, Περιοδικό ΑΜΦΙΒΙΟΝ, Τεύχος 72, σελ.8, Θεσσαλονίκη, Νοέμβριος Δεκέμβριος 2007, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.ekby.gr/ekby/el/amphivion_el/issue72.pdf

⁹⁶ Καραβέλλας Δημήτρης, Νάντσου Θεοδότα, *Ιστορικό των Προστατευόμενων Περιοχών και Θεσμικό Πλαίσιο*, κεφ.1 σελ.19, στο *Διαχείριση Προστατευόμενων Περιοχών: Οδηγός Ορθής Πρακτικής*, WWF Ελλάς, Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, Αθήνα, 2003, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://politics.wwf.gr/images/stories/docs/egxiridiopa.pdf>

Βιοποικιλότητα οι προστατευόμενες περιοχές αναφέρονται σε: «καθορισμένες γεωγραφικές περιοχές οι οποίες ιδρύονται με σκοπό την επίτευξη συγκεκριμένων στόχων προστασίας και διατήρησής τους».⁹⁷

Οι κύριοι στόχοι ίδρυσης των προστατευόμενων περιοχών οι οποίοι συναντώνται σε εθνικό , ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο είναι :⁹⁸

- η διατήρηση και προστασία σημαντικών ειδών χλωρίδας και πανίδας και των ενδιαιτημάτων τους
- η διατήρηση της γενετικής βιοποικιλότητας
- η προώθηση της επιστημονικής έρευνας
- η διατήρηση των φυσικών, παραδοσιακών και πολιτισμικών χαρακτηριστικών
- η εκπαίδευση , η αναψυχή και η ανάπτυξη του βιώσιμου τουρισμού
- η αειφορική διαχείριση των φυσικών πόρων
- η διατήρηση μιας σειράς διεργασιών που επιτελούνται στο φυσικό περιβάλλον και είναι απαραίτητες για τη διατήρηση της ζωής πάνω στη γη

2.2 Κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών

Η προστασία και η διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος έχει αναγνωριστεί από την διεθνή κοινότητα. Ο θεσμός των προστατευόμενων περιοχών αποτελεί το βασικό εργαλείο για την προστασία του περιβάλλοντος.

Οι προστατευόμενες περιοχές σύμφωνα με την Εθνική Νομοθεσία το άρθρο 19 του ν.1850/86 όπως τροποποιήθηκε από το άρθρο 8του ν.3851/2010 αντικαταστάθηκε με

---

⁹⁷ Κουρούτος Βασίλης, Μαντζάρα Μπέσσυ, Σκούλλος Μιχάλης , *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη σε Προστατευόμενες Περιοχές* , Αθήνα ,2003, σελ.57, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.mio-ecsde.org/epeaek09/book/kef3.pdf>

⁹⁸ Κουρούτος Βασίλης, Μαντζάρα Μπέσσυ, Σκούλλος Μιχάλης , *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη σε Προστατευόμενες Περιοχές* , Αθήνα ,2003, σελ.55, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.mio-ecsde.org/epeaek09/book/kef3.pdf>

το άρθρο 5 του ν.3937/2011, όπου αναφέρονται στην προστασία και την διαχείρισή τους είναι :⁹⁹

- **Περιοχές απόλυτου προστασίας της φύσης:** εκτάσεις με εξαιρετικά ευαίσθητα οικοσυστήματα, ενδιαιήματα σπανίων ή απειλούμενων με εξαφάνιση ειδών της αυτοφυούς χλωρίδας ή πανίδας ή εκτάσεις που έχουν σημαίνουσα θέση στον κύκλο ζωής σπάνιων ή απειλούμενων με εξαφάνιση ειδών της άγριας πανίδας. Στις περιοχές αυτές απαγορεύεται κάθε δραστηριότητα εκτός από επιστημονικές έρευνες εφόσον εξασφαλίζεται υψηλός βαθμός προστασίας.
- **Περιοχές προστασίας της φύσης (Nature Reserves):** εκτάσεις μεγάλης βιολογικής ή οικολογικής αξίας. Στις περιοχές αυτές προστατεύεται το φυσικό περιβάλλον από κάθε δραστηριότητα ή επέμβαση όπου είναι δυνατό να μεταβάλει ή να αλλοιώσει τη φυσική κατάσταση, σύνθεση ή εξέλιξη του ,εκτός σύμφωνα με το οικείο σχέδιο διαχείρισης η εκτέλεση εργασιών που κρίνονται απαραίτητες και η άσκηση ήπιων ασχολιών και δραστηριοτήτων εφόσον δεν έρχονται σε αντίθεση με τους σκοπούς της προστασίας
- **Φυσικά πάρκα (Natural Parks):** εκτεταμένες χερσαίες , υδάτινες ή μεικτού χαρακτήρα περιοχές , εφόσον παρουσιάζουν ιδιαίτερη αξία και ενδιαφέρον λόγω της ποιότητας και ποικιλίας των φυσικών και πολιτιστικών τους χαρακτηριστικών ιδίως βιολογικών, οικολογικών γεωμορφολογικών και αισθητικών και παράλληλα προσφέρουν σημαντικές δυνατότητες για ανάπτυξη δραστηριοτήτων που εναρμονίζονται με την προστασία της φύσης και του τόπου. Τα φυσικά πάρκα διακρίνονται σε εθνικά και περιφερειακά
- **Προστατευόμενα τοπία και στοιχεία του τοπίου ή προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί** χαρακτηρίζονται περιοχές μεγάλης αισθητικής , οικολογικής και γεωλογικής και πολιτισμικής αξίας και εκτάσεις που είναι ιδιαίτερα πρόσφορες για αναψυχή του κοινού ή συμβάλουν στην προστασία φυσικών πόρων λόγω. Ειδικότερες ονομασίες στα προστατευόμενα τοπία είναι αισθητικό πάρκο , γεωπάρκο, τοπίο άγριας φύσης ,τοπίο αστικό, αγροτικό. Στα προστατευόμενα στοιχεία του τόπου χαρακτηρίζονται τμήματα ή συστατικά στοιχεία του τοπίου που έχουν ιδιαίτερη αισθητική, πολιτισμική ή οικολογική αξία και συμβάλλουν στην προστασία φυσικών πόρων όπως αλσύλια , παραδοσιακές καλλιέργειες, μονοπάτια, πέτρινοι φράχτες , κρήνες, ξερολιθιές και αναβαθμίδες. Στους προστατευόμενους φυσικούς σχηματισμούς περιλαμβάνονται δέντρα ,συστάδες δέντρων, θάμνων, θαλάσσια προστατευτική

---

⁹⁹ ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ, Τεύχος Πρώτο, Αρ. Φύλλου 60, 31 Μαρτίου 2011, ΝΟΜΟΣ ΥΠ'ΑΡΙΘΜΟΝ 3937 Διατήρηση της Βιοποικιλότητας και άλλες Διατάξεις, άρθρο 5, σελ.3-6

βλάστηση, σπηλιές , θίνες ,ύφαλοι, απολιθωμένα δέντρα, κοραλλιογενείς, γεωμορφολογικοί σχηματισμοί, φαράγγια ,πηγές, καταρράκτες κτλ.

- **Περιοχές προστασίας οικοτόπων και ειδών :** χαρακτηρίζονται εκτάσεις χερσαίες , υγροτοπικές ή θαλάσσιες που υπόκεινται σε διαχείριση για φια την διασφάλιση ικανοποιητικής κατάστασης διατήρησης των προστατευόμενων οικοτόπων και ειδών. Διακρίνονται σε ειδικές ζώνες διατήρησης (Ε.Ζ.Δ.), Καταφύγια Άγριας Ζωής (Κ.Α.Ζ.), Ζώνες Ειδικής Προστασίας (Ζ.Ε.Π) οι οποίες αποτελούν και μέρος του δικτύου προστατευόμενων περιοχών Natura 2000

Σύμφωνα με τις σύγχρονες αντιλήψεις, στις προστατευόμενες περιοχές δεν επιτρέπονται μόνο οι επιστημονικές έρευνες , αλλά επιτρέπει και την ανθρώπινη δραστηριότητα. Οι προστατευόμενες περιοχές δεν περιλαμβάνουν αποκλειστικά περιοχές απολύτου προστασίας, συνδέονται με τις γειτονικές περιοχές σε πολιτιστικό , οικονομικό, οικολογικό και πολιτικό επίπεδο και δίνεται πλέον έμφαση στην αειφορική διαχείριση της περιοχής και των φυσικών της πόρων, στις πολιτισμικές αξίες της και στην ενεργό συμμετοχή και δραστηριοποίηση της τοπικής κοινωνίας ώστε να είναι εφικτή η αποτελεσματική τους προστασία.¹⁰⁰

Προστατευόμενες Περιοχές του ν.3937/2011

	ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΗ ΠΕΡΙΟΧΗ	ΚΥΑ - ΠΔ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ
1	Εθνικό Πάρκο Σχινιά - Μαραθώνα	ΠΔ (ΦΕΚ 395/Δ/3.7.00) Διαχειριστικό Σχέδιο ΚΥΑ 32473/7718/2001 (ΦΕΚ 1830/Β/31.12.2001)
2	Εθνικό Πάρκο Λιμνών Κορώνειας - Βόλβης	ΚΥΑ 6919/2004 (ΦΕΚ 248/Δ/5.3.04) Τροποποίηση με την ΚΥΑ: 39542/9.10.08(ΦΕΚ 441/ΤΑΑΠΘ/9.10.08) Διαχειριστικό Σχέδιο ΥΑ 58481/2012(ΦΕΚ

¹⁰⁰ Κουρούτος Βασίλης, Μαντζάρα Μπέσση, Σκούλλος Μιχάλης , *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη σε Προστατευόμενες Περιοχές* , Αθήνα ,2003, σελ.58, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.mio-ecsde.org/epeaek09/book/kef3.pdf>

		3159/β/27-11-2012)
3	Εθνικό Πάρκο Β. Πίνδου (Εθνικών Δρυμών Βίκου - Αώου και Πίνδου)	ΚΥΑ 23069/2005(ΦΕΚ 639/Δ/14.6.05)
4	Εθνικό Πάρκο Λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου	ΚΥΑ 22306/2006(ΦΕΚ 477/Δ/31.5.06)
5	Εθνικό Πάρκο υγρότοπου Κερκίνης	ΚΥΑ 42699/2006(ΦΕΚ 98/ΤΑΑΠΘ/8.9.06)
6	Εθνικό Πάρκο Δάσους Δαδιάς- Λευκίμμης- Σουφλίου	ΚΥΑ 35633/2006 (ΦΕΚ911/Δ/13.10.06)
7	Εθνικό Πάρκο Δέλτα Έβρου	ΚΥΑ 4110/29.1.07 (ΦΕΚ 102Δ/16.3.07)
8	Εθνικό Πάρκο Υγρότοπων Αμβρακικού	ΚΥΑ 11989/08 (ΦΕΚ 123/Δ/21.3.08)
9	Εθνικό Πάρκο Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης (Δ. Νέστοι. Βιστωνίδας Ιμαρίδας)	ΚΥΑ 44549/17.10.08(ΦΕΚ 497/Δ/17.10.08)
10	Εθνικό Πάρκο Οροσειράς Ροδόπης	ΚΥΑ 40379/1.10.09(ΦΕΚ 445/Δ/2-10-09)
11	Εθνικό Πάρκο Δέλτα Αξιού Λουδία Αλιάκμονα	ΚΥΑ 12966/2009 (ΦΕΚ 220/ΤΑΠΠΘ/14.5.09)
12	Εθνικό Πάρκο Δρυμού Πρεσπών	ΚΥΑ 286511/09 (ΦΕΚ302/Δ/23.7.09)
13	Εθνικό Πάρκο Δρυμού Πρεσπών	ΚΥΑ 12365/2009 (ΦΕΚ 159/Δ/29.4.09)
14	Εθνικό Πάρκο Δρυμού Πρεσπών	ΠΔ (ΦΕΚ 49/Δ/12.2.09)
15	Εθνικό Πάρκο Χελμού Βουραϊκού	ΚΥΑ 40390/1.10.09 (ΦΕΚ 446/Δ/2-10-09)
16	Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Ζακύνθου	ΠΔ (ΦΕΚ 906/Α/22.12.99) ΦΕΚ 1272/Δ/27.11.03(τροποποίηση)
17	Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Αλοννήσου - Β. Σποράδων	ΚΥΑ 23537/2003 (ΦΕΚ 621/Δ/19.6.03)

18	Υγρότοποι και ακτή Ψαλιδίου του Δήμου Κω	ΠΔ (ΦΕΚ 571/Δ/6-7-06)
19	Περιοχή Προστασίας της Φύσης Στενών και εκβολών των ποταμών Αχέροντα και Καλαμά	ΚΥΑ 36427/09 (ΦΕΚ 396/Δ/17.9.09)
20	Περιοχή Προστασίας της Φύσης Λίμνης Καστοριάς	ΠΔ (ΦΕΚ 226/ΤΑΑΠΘ/19.6.12)

ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΜΕ ΜΕΤΡΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ (Ν. 3937/11 Κ.Α.)

ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΜΕ ΜΕΤΡΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ		
1	Ορεινός Όγκος Πάρνηθας	ΠΔ (ΦΕΚ 336/Δ/24-7-2007)
2	Όρος Υμηττός	ΠΔ (ΦΕΚ 187/Δ/16-9-2011)
3	Βιότοποι Οχιάς μήλου	ΚΥΑ 49567/2006 (ΦΕΚ 1071/Δ/22-12-2006, διετούς διάρκειας. Αντικατάσταση από Ν. 4030/25-11-11, αρ. 42, παρ. 24(ΦΕΚ 249/Α/11)
4	Όρος Πάρνωνας και Υγρότοπος Μούστου	ΚΥΑ 33999/2010 (ΦΕΚ 353/ΤΑΑΠΘ/6.9.2010) Παράταση ΥΑ 24817/2013 (ΦΕΚ 156/ΤΑΑΠΘ/10-5-2013)

Πηγή: ΥΠΕΚΑ

2.3 Θεσμικό πλαίσιο για τις προστατευόμενες περιοχές

Στην Ελλάδα φυσικές περιοχές έχουν χαρακτηριστεί προστατευόμενες είτε με βάση την ισχύουσα Εθνική νομοθεσία, είτε με την κατοχύρωσή τους στο πλαίσιο Διεθνών Συμβάσεων, είτε μέσω ευρωπαϊκών πρωτοβουλιών.¹⁰¹

Το θεσμικό πλαίσιο παρέχει σημαντικά εργαλεία σε φορείς διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών, περιβαλλοντικές οργανώσεις και κινήσεις πολιτών καθώς και για την ανάπτυξη ανθρώπινων δραστηριοτήτων, συμβατό με το αντικείμενο προστασίας τους.¹⁰²

2.3.1 Το Εθνικό Νομοθετικό πλαίσιο για τις Προστατευόμενες Περιοχές (Π.Π)

Ο πρώτος ειδικός νόμος που αναφέρεται στην προστασία του περιβάλλοντος, ψηφίστηκε στη χώρα μας το 1937 (Ν. 856/1937) ο οποίος προέβλεπε την ίδρυση μέχρι πέντε **Εθνικών Δρυμών** και το 1938 ιδρύθηκε ο πρώτος Εθνικός Δρυμός του Ολύμπου και λίγο αργότερα του Παρνασσού. Σήμερα ο χαρακτηρισμός περιοχών ως εθνικών δρυμών, αισθητικών δασών και διατηρητέων μνημείων της φύσης διέπονται από τις διατάξεις του Ν.996/71 ενώ ο Ν. 177/75, όπως τροποποιήθηκε από το Ν.2637/98, ορίζει τα χαρακτηριστικά των περιοχών που ανακηρύσσονται εκτροφεία θηραμάτων, καταφύγια άγριας ζωής και ελεγχόμενες κυνηγετικές περιοχές.¹⁰³

Για την Ελλάδα το **άρθρο 24 του Συντάγματος** αποτελεί το θεμέλιο λίθο της εθνικής περιβαλλοντικής προστασίας που ορίζει μεταξύ άλλων ότι « η προστασία του φυσικού και πολιτισμικού περιβάλλοντος, αποτελεί υποχρέωση του κράτους και δικαίωμα του καθενός. Για τη

---

¹⁰¹ Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων –Υγροτόπων (ΕΚΒΥ), *Προστατευόμενες Περιοχές*, Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.ekby.gr/ekby/el/EKBY_PP_el.html

¹⁰² Καραβέλλας Δημήτρης, Νάντσου Θεοδότη, *Ιστορικό των Προστατευόμενων Περιοχών και Θεσμικό Πλαίσιο*, κεφ.1 σελ.21, *Διαχείριση Προστατευόμενων Περιοχών: Οδηγός Ορθής Πρακτικής*, WWF Ελλάς, Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, Αθήνα, 2003, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://politics.wwf.gr/images/stories/docs/egxiridiopa.pdf>

¹⁰³ Κουρούτος Βασίλης, Μαντζάρα Μπέσση, Σκούλλος Μιχάλης, *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη σε Προστατευόμενες Περιοχές*, Αθήνα, 2003, σελ.59, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.mio-ecsde.org/epeaek09/book/kef3.pdf>

διαφύλαξή του το κράτος έχει υποχρέωση να παίρνει ιδιαίτερα προληπτικά η κατασταλτικά μέτρα στο πλαίσιο της αρχής ης αειφορίας». ¹⁰⁴

Επιπλέον βασικός νόμος «για την προστασία του περιβάλλοντος» αποτελεί ο Νόμος 1650/86, ο οποίος τροποποιήθηκε από το Ν.3937/2011 «**διατήρηση της βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις**» ο οποίος έχει ως κύριο στόχο «την αειφορική διαχείριση και τη διατήρηση της βιοποικιλότητας ως πολύτιμου αναντικατάστατου και σπουδαίας σημασίας εθνικού συνόλου». Επίσης στον ίδιο νόμο αναφέρεται ότι: «η διατήρηση της βιοποικιλότητας προϋποθέτει διαδικασίες προγραμματισμού και διαχείρισης ώστε να αξιοποιείται η βέλτιστη επιστημονική γνώση και η διαθέσιμη τεχνογνωσία». ¹⁰⁵

Με τον ίδιο νόμο για την προστασία του περιβάλλοντος ορίζονται 5 κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών στα πρότυπα (IUCN) που προαναφέρθηκαν (περιοχές απόλυτης προστασίας της φύσης, περιοχή προστασία της φύσης, φυσικά πάρκα και ειδικότερα ως εθνικά ή περιφερειακά πάρκα, προστατευόμενα τοπία και στοιχεία τόπου ή προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί, περιοχές προστασίας οικοτόπων και ειδών και ειδικότερα ειδικές ζώνες διατήρησης (Ε.Ζ.Δ), Ζώνες ειδικής προστασίας (Ζ.Ε.Π) η καταφύγια άγριας ζωής ή συνδυασμός αυτών. Στον πίνακα που ακολουθεί αναφέρονται οι προστατευόμενες περιοχές σύμφωνα με το νόμο 3937/2011

Η πιο σημαντική κοινοτική νομοθεσία είναι η **Οδηγία «92/43ΕΟΚ** για την διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας», θεσμοθετήθηκε από το συμβούλιο των Ευρωπαϊκών κοινοτήτων με σκοπό να συμβάλει στην προστασία της βιολογικής ποικιλότητας, μέσω της διατήρησης των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας στο Ευρωπαϊκό έδαφος των κρατών μελών που εφαρμόζεται η συνθήκη. Ακόμα η **Οδηγία 2009/147/ΕΟΚ** (πρώην 79/409ΕΟΚ) «περί της διατηρήσεως των άγριων πτηνών», (αναφέρεται στα μεταναστευτικά είδη της θεσμοθετήθηκε με σκοπό την προστασία, την διατήρηση και της ρύθμισης της

¹⁰⁴ Κουρούτος Βασίλης, Μαντζάρα Μπέσσυ, Σκούλλος Μιχάλης, *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη σε Προστατευόμενες Περιοχές*, Αθήνα, 2003, σελ.60, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.mio-ecsde.org/epeaek09/book/kef3.pdf>

¹⁰⁵ ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ, Τεύχος Πρώτο, Αρ. Φύλλου 60, 31 Μαρτίου 2011, ΝΟΜΟΣ ΥΠ'ΑΡΙΘΜΟΝ 3937 Διατήρηση της Βιοποικιλότητας και άλλες Διατάξεις, άρθρο 5, σελ.3-6

εκμετάλλευσης όλων των ειδών πτηνών που ζουν εκ φύσεως σε άγρια κατάσταση στο Ευρωπαϊκό έδαφος των κρατών μελών).

Με τη οδηγία **92/43ΕΟΚ** δημιουργήθηκε επίσης το **Ευρωπαϊκό Δίκτυο Προστατευόμενων Περιοχών Φύση 2000 (Natura 2000)**, το οποίο αποτελεί το βασικό μέσο για την επίτευξη των στόχων της Οδηγίας. «*Το Ευρωπαϊκό οικολογικό δίκτυο Natura 2000 είναι ένα δίκτυο ζωνών προστασίας της φύσης που εκτείνεται σε ολόκληρη την Κοινότητα και έχει ως στόχο να διασφαλίσει την μακροπρόθεσμη διατήρηση των πιο πολύτιμων και των πλέον απειλούμενων ειδών και ενδιαιτημάτων της σε κοινοτικό επίπεδο*».

Πρόκειται για ένα δίκτυο περιοχών, οι οποίες φιλοξενούν φυσικούς τύπους οικοτόπους και οικοτόπων ειδών, που είναι σημαντικοί σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Το Δίκτυο αυτό λειτουργεί με κοινούς Ευρωπαϊκούς Κανόνες. Στις περιοχές αυτές πρέπει να εφαρμόζονται μέτρα διαχείρισης, να αποφεύγεται η υποβάθμιση και η σημαντική όχληση και να εφαρμόζεται η δέουσα εκτίμηση των επιπτώσεων, σχεδίων, έργων και δραστηριοτήτων. Αποτελείται από δύο κατηγορίες περιοχών:

- ο τις **Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ)**, όπως ορίζονται στην Οδηγία 79/409/ΕΚ, για την διατήρηση των 180 ειδών και υποειδών πτηνών
- ο τους **Τόπους Κοινοτικής Σημασίας (ΤΚΣ) - Ειδικές Ζώνες Διατήρησης (ΕΖΔ)**, όπως ορίζονται στην Οδηγία 92/43/ΕΚ, για την διατήρηση άνω των 250 ενδιαιτημάτων, 200 ζωικών ειδών και άνω των 430 φυτικών ειδών.¹⁰⁶

Οι ΖΕΠ μετά το χαρακτηρισμό τους από τα Κράτη –Μέλη εντάσσονται στο Δίκτυο Natura 2000 και η διαχείρισή τους ακολουθεί τις διατάξεις της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ και της Οδηγίας 79/409/ΕΚ. Αντίθετα για την ένταξη των ΤΚΣ πραγματοποιείται επιστημονική αξιολόγηση και διαπραγμάτευση μεταξύ των κρατών – μελών και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Μετά την οριστικοποίηση του καταλόγου του ΤΚΣ, τα μέλη υποχρεούνται να κηρύξουν τις περιοχές αυτές ως Ειδικές Ζώνες Διατήρησης (ΕΖΔ). Το

---

¹⁰⁶ ΥΠΕΚΑ, Ευρωπαϊκό Οικολογικό Δίκτυο Natura 2000, διαθέσιμο στο: <http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=432&language=el-GR>

δίκτυο Natura 2000 αντιπροσωπεύει σήμερα το 20% της εδαφικής επικράτειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης.¹⁰⁷

Η Ελλάδα έχει χαρακτηρίσει σήμερα 419 περιοχές στο Ελληνικό **202 Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ)** και **241 Τόπους Κοινοτικής Σημασίας (ΤΚΣ)** οι οποίοι χαρακτηρίστηκαν ως **Ειδικές Ζώνες Διατήρησης**, ενώ 24 περιοχές είναι ταυτόχρονα ΤΚΣ και ΖΕΠ. Συνολικά η έκταση του δικτύου Natura 2000 στην Ελλάδα ανέρχεται στο 4.294.205ha και καλύπτει 27,2% της χέρσου και 6,1% των χωρικών υδάτων, που αντιστοιχεί στο 4,5% της έκτασης του ευρωπαϊκού δικτύου, φέρνοντας την Ελλάδα στη 10^η θέση σε σχέση με τα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε (ΥΠΕΚΑ). Το ελληνικό τμήμα του δικτύου Natura 2000 έχει περιλάβει την πλειονότητα των περιοχών της χώρας που προστατεύονται από την Ελληνική νομοθεσία και έχουν διεθνείς χαρακτηρισμούς. Για κάθε περιοχή, τα όρια της απεικονίζονται σε τοπογραφικό χάρτη (1:100.000) και έχει συνταχθεί Πληροφοριακό Δελτίο με γενικά στοιχεία και δεδομένα σχετικά με τους τύπους οικοτόπων και τα είδη κοινοτικού ενδιαφέροντος που εμφανίζονται σε αυτήν.¹⁰⁸

2.3.2 Το διεθνές νομοθετικό πλαίσιο

Οι υποχρεώσεις της Ελλάδας για την προστασία της φύσης απορρέουν και από τις σχετικές διεθνείς συμβάσεις, τις οποίες η Ελλάδα έχει κυρώσει, καθώς και από τη συμμετοχή της σε διεθνείς οργανισμούς όπως το Συμβούλιο της Ευρώπης και η Unesco. Οι κυριότερες Διεθνείς Συμβάσεις και Συνθήκες που αναφέρονται στην προστασία και διατήρηση του περιβάλλοντος είναι:

Η **Συνθήκη Ραμσάρ**, η οποία υπογράφηκε στο Ιράν το 1971 και προβλέπει την οριοθέτηση Υγροτόπων Διεθνούς Σημασίας, τη σύνταξη διαχειριστικών σχεδίων και την

---

¹⁰⁷ Δίκτυο Natura και Προστατευόμενες Περιοχές διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.minenv.gr/1/12/121/12103/g1210300/g121030001.html> ανάκτηση 02/01/2015

¹⁰⁸ Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων –Υγροτόπων Δίκτυο Natura 2000, Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: (http://www.ekby.gr/ekby/el/EKBY_Natura2000_el.html#EKBY),

προστασία των οικοσυστημάτων και της ορνιθοπανίδας τους.¹⁰⁹ Η Ελλάδα στο πλαίσιο της Σύμβασης χαρακτήρισε 10 υγρότοπους ως διεθνούς σημασίας. Η συνολική τους έκταση αντιστοιχεί σε 0,85% της συνολικής χερσαίας έκτασης της χώρας.¹¹⁰ Αξίζει να σημειωθεί ότι στη Ελλάδα έχουν καταγραφεί συνολικά περίπου 400 υγροβιότοποι.¹¹¹

Η Συνθήκη για την Προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής και Φυσικής Κληρονομιάς υιοθετήθηκε από τη Γενική Συνέλευση της **UNESCO**. Με τη υπογραφή της τα κράτη αναγνωρίζουν ότι οι χώροι που έχουν εγγραφεί στον Κατάλογο της Παγκόσμιας Κληρονομιάς, έχουν δικαιώματα ιδιοκτησίας και εθνική κυριαρχία και αποτελούν παγκόσμια κληρονομιά. Η Ελλάδα κύρωσε τη Σύμβαση με το νόμο 1126/1981.¹¹²

Τα **Αποθέματα Βιόσφαιρας**(UNESCO, Άνθρωποι και Βιόσφαιρα) «με σκοπό τη διατήρηση και μελλοντική χρήση της ποικιλότητας και της ακεραιότητας των βιοκοινοτήτων μέσα στα φυσικά οικοσυστήματα και η διασφάλιση της γενετικής ποικιλότητας των ειδών από τα οποία εξαρτάται κυρίως η ανάπτυξη και η εξέλιξή τους». Στα αποθέματα της βιόσφαιρας μπορούν να κηρυχθούν και προστατευόμενες φυσικές περιοχές που ανήκουν σε άλλη κατηγορία όπως οι εθνικοί δρυμοί. Η Ελλάδα έχει εντάξει στο πρόγραμμα την περιοχή του Εθνικού πάρκου Ολύμπου και την περιοχή του Εθνικού Πάρκου Σαμαριάς.¹¹³

---

¹⁰⁹ Καραβέλλας Δημήτρης, Νάντσου Θεοδότη, *Ιστορικό των Προστατευόμενων Περιοχών και Θεσμικό Πλαίσιο*, κεφ.1 σελ.27, *Διαχείριση Προστατευόμενων Περιοχών: Οδηγός Ορθής Πρακτικής*, WWF Ελλάς, Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, Αθήνα, 2003, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://politics.wwf.gr/images/stories/docs/egxiridiopa.pdf>

¹¹⁰ Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων –Υγροτόπων (ΕΚΒΥ) Δίκτυο Natura 2000, Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.ekby.gr/ekby/el/EKBY_PP_el.html

¹¹¹ Θεσμικό Πλαίσιο Προστασίας του Φυσικού Περιβάλλοντος, σελ.3, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.cereco.gr/rise_act1/Thesmiko_plaisio.pdf, ανάκτηση: 02/01/2015

¹¹² Παγκόσμια Πολιτιστική Κληρονομιά UNESCO, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.unesco-hellas.gr/gr/3_5_1.html, ανακτήθηκε 03/01/2015

¹¹³ Αποθέματα της Βιόσφαιρας, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://kpe-kastor.kas.sch.gr/biodiversity_site/b23/biosphere_reserves.html, ανακτήθηκε 03/01/2015

Η **Σύμβαση της Βαρκελώνης** της Μεσογείου θάλασσας που υπογράφηκε το 1976 με σκοπό την πρόληψη , ελάττωση, και καταπολέμηση της θαλάσσιας ρύπανσης. Η Συνθήκη κυρώθηκε στην Ελλάδα με το νόμο 855/1978.¹¹⁴

Η **Σύμβαση της Βέρνης** που υπογράφηκε το 1979 αναφέρεται στη Διατήρηση της άγριας ζωής και του φυσικού περιβάλλοντος, ιδίως αυτών που απειλούνται με εξαφάνιση στη Ευρώπη. Η Συνθήκη αυτή επικυρώθηκε στην Ελλάδα με το 1983.¹¹⁵

2.4 Οφέλη και κίνδυνοι από την ανάπτυξη του τουρισμού στις προστατευόμενες περιοχές

Τα οφέλη του τουρισμού στις προστατευόμενες περιοχές είναι σημαντικά με την προϋπόθεση να γίνεται σωστή διαχείριση και εφαρμογή του θεσμικού πλαισίου που έχει οριστεί. Εκτός από τα περιβαλλοντικά οφέλη, σημαντικά είναι και τα οικονομικά , κοινωνικά οφέλη και η ευαισθητοποίηση του κοινού για το περιβάλλον ,μέσω της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης.

2.4.1 Οικονομικά οφέλη

Ο οικοτουρισμός δίνει στις προστατευόμενες περιοχές το κίνητρο του κέρδους, ιδιαίτερα σε αυτές τις περιοχές που το καθεστώς προστασίας επιβάλλει απαγορεύσεις για ανάπτυξη δραστηριοτήτων. Με το κίνητρο αυτό η τοπική κοινωνία υποστηρίζει την προστασία έναντι της υπερεκμετάλλευσης και υποβάθμισής του, αναπτύσσοντας ήπιες και περιβαλλοντικά φιλικές μορφές, οικονομικής δραστηριότητας.¹¹⁶

---

¹¹⁴ Κουρούτος Βασίλης, Μαντζάρα Μπέσσυ, Σκούλλος Μιχάλης , *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη σε Προστατευόμενες Περιοχές* , Αθήνα ,2003, σελ.65, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.mio-ecsde.org/epeaek09/book/kef3.pdf>

¹¹⁵ Κουρούτος Βασίλης, Μαντζάρα Μπέσσυ, Σκούλλος Μιχάλης , *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη σε Προστατευόμενες Περιοχές* , Αθήνα ,2003, σελ.66, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.mio-ecsde.org/epeaek09/book/kef3.pdf>

¹¹⁶ WWF Ελλάς, *Σχεδιασμός Δράσεων Πιλοτικού Χαρακτήρα για την Ανάπτυξη του Οικολογικού Τουρισμού*, Μέρος Α, Υπουργείο Ανάπτυξης _ΕΟΤ, Αθήνα, 2000, σελ.34 διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.gnto.gov.gr/sites/default/files/files_basic_pages/ecoeota.pdf

Στα οικονομικά οφέλη που προκύπτουν από μια προστατευόμενη περιοχή, δίνεται έμφαση στις νέες θέσεις εργασίας που προκύπτουν τοπικά και περιφερειακά. Τέτοιες θέσεις εργασίας είναι φύλακες, επιστημονικό δυναμικό των φορέων διαχείρισης, απασχολούμενοι στην περιβαλλοντική εκπαίδευση, εργάτες στα έργα ανάδειξης και αποκατάστασης των οικοτόπων, όσοι εργάζονται στην παροχή υπηρεσιών, όπως για παράδειγμα σε ξενώνες, εστιατόρια, ξεναγήσεις¹¹⁷, ανάπτυξη οικοτεχνίας και μικρών βιοτεχνιών από τα διάφορα χρηματοδοτικά μέσα της Ε.Ε (Ταμείο συνοχής, Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης, LIFE+, κ.α) .¹¹⁸

Επίσης με την ανάπτυξη του οικοτουρισμού ενισχύονται και οι υπάρχουσες θέσεις εργασίας που σχετίζονται με την εξυπηρέτηση των επισκεπτών όπως καφενεία, εστιατόρια ξενώνες κτλ. Επίσης σημαντικοί είναι και η συμβολή του οικολογικού τουρισμού για ενίσχυση της παραγωγής βιολογικών προϊόντων ονομασίας προέλευσης(ΠΟΠ) ακόμα και στην διάθεση τοπικών παραδοσιακών προϊόντων.¹¹⁹

Στην Ευρώπη περίπου 4,4 εκατ. θέσεις εργασίας εξαρτώνται άμεσα από τη διατήρηση των οικοσυστημάτων και ένα σημαντικό ποσοστό βρίσκεται εντός του δικτύου Natura 2000. Το δίκτυο Natura 2000 έχει ήδη αποδειχτεί ότι μπορεί να προσφέρει σημαντικά οικονομικά οφέλη στις τοπικές οικονομίες με την προσέλκυση τουριστών, οι δαπάνες των οποίων στηρίζουν την τοπική οικονομία. Τα οικονομικά οφέλη που προκύπτουν από του επισκέπτες με δεσμούς με το Natura 2000 εκτιμάται ότι υποστήριξαν 800,000 έως 2 εκ. θέσεις πλήρους απασχόλησης σε σύγκριση με ένα σύνολο 13 εκατομμύρια θέσεων εργασίας στον τουριστικό τομέα στην Ε.Ε το 2008.¹²⁰

---

¹¹⁷ WWF Ελλάς, *Σχεδιασμός Δράσεων Πιλοτικού Χαρακτήρα για την Ανάπτυξη του Οικολογικού Τουρισμού*, Μέρος Α, Υπουργείο Ανάπτυξης_ΕΟΤ, Αθήνα, 2000, σελ.34 διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.gnto.gov.gr/sites/default/files/files_basic_pages/ecoeota.pdf

¹¹⁸ Ντάφης Σπύρος, *Natura 2000, Μύθοι και Πραγματικότητα*, Περιοδικό ΑΜΦΙΒΙΟΝ, Διμηνιαία έκδοση του Ελληνικού Κέντρου Βιοτόπων –Υγροτόπων, Θεσσαλονίκη, Τεύχος 91, Ιανουάριος-Φεβρουάριος 2011, σελ.4, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.ekby.gr/ekby/el/amphivion_el/issue91.pdf

¹¹⁹ WWF Ελλάς, *Σχεδιασμός Δράσεων Πιλοτικού Χαρακτήρα για την Ανάπτυξη του Οικολογικού Τουρισμού*, Μέρος Α, Υπουργείο Ανάπτυξης_ΕΟΤ, Αθήνα, 2000, σελ.31-32, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.gnto.gov.gr/sites/default/files/files_basic_pages/ecoeota.pdf

¹²⁰ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Δελτίο Πληροφοριών Τα οικονομικά Οφέλη του δικτύου Natura 2000*, σελ.4-5, 12 Δεκεμβρίου 2011, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://ec.europa.eu/environment/nature/info/pubs/docs/factsheets/economic/el.pdf>

Ακόμα οικονομικά οφέλη μπορούν να υπάρξουν μέσω της οικονομικής διάστασης των περιβαλλοντικών ωφελειών. Π.χ. μπορεί να γίνει εξοικονόμηση χρημάτων στις δαπάνες των τοπικών κοινωνιών για καθαρισμό και παροχή νερού. (Χάρη στη φυσική επεξεργασία που εκτελούνται από τα οικοσυστήματα συμπεριλαμβανομένων των προστατευόμενων περιοχών με συνέπεια χαμηλότερο κόστος υπηρεσιών κοινής ωφέλειας για τους καταναλωτές. Ορισμένες ευρωπαϊκές πόλεις που επωφελούνται από τη φυσική διήθηση είναι το Βερολίνο , η Μαδρίτη, η Βιέννη).¹²¹

Ωστόσο είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι ο τύπος και το μέγεθος των οικονομικών ωφελειών εξαρτάται από την προστατευόμενη περιοχή αλλά και από την επιτυχή διαχείριση, αποδοχή από την τοπική κοινωνία . Οι τοπικές κοινωνίες μπορούν να εκμεταλλευτούν το δυναμικό του φυσικού πλούτου της περιοχής. Τα χρηματοδοτικά προγράμματα επίσης , από εθνικούς ή κοινοτικούς πόρους παρέχουν τη δυνατότητα να αναπτυχθούν οι τοπικές κοινωνίες οικονομικά, στα πλαίσια της αειφορίας.¹²²

Οι περισσότερες προστατευόμενες περιοχές στην Ελλάδα είναι εκτάσεις που παρατηρούνται δραστηριότητες χαμηλής έντασης. Οι κοινωνίες αυτές θα επωφεληθούν περισσότερο οικονομικά, με ένα καθεστώς προστασίας εφόσον έχουν μειωμένη πρόσβαση στις υπηρεσίες, απειλούνται από ερήμωση και άλλα προβλήματα της ελληνικής υπαίθρου. Η αποδοχή του καθεστώτος προστασίας καθίσταται ευκολότερη με τα οικονομικά και κοινωνικά πλεονεκτήματα που προκύπτουν. από αυτήν.¹²³

Υπάρχουν όμως και περιοχές που παρατηρείται ήδη οικονομική ανάπτυξη. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Ζακύνθου, όπου η αναπτυγμένη υποδομή προσκρούει στις ανάγκες προστασίας της χελώνας caretta

---

¹²¹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Δελτίο Πληροφοριών *Τα οικονομικά Οφέλη του δικτύου Natura 2000*, σελ.5, 12 Δεκεμβρίου 2011, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://ec.europa.eu/environment/nature/info/pubs/docs/factsheets/economic/el.pdf>

¹²² Μαραγκού Παναγιώτα, *Οι προστατευόμενες Περιοχές τον 21ο αιώνα: Η Πορεία από τα Περιφραγμένα Καταφύγια στην Αρμονική Συνύπαρξη Ανθρώπου Φύσης*, κεφ.2, σελ. 52-53, *Διαχείριση Προστατευόμενων Περιοχών: Οδηγός Ορθής Πρακτικής*, WWF Ελλάς, Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, Αθήνα, 2003, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://politics.wwf.gr/images/stories/docs/egxiridiopa.pdf>

¹²³ Μαραγκού Παναγιώτα, *Οι προστατευόμενες Περιοχές τον 21ο αιώνα: Η Πορεία από τα Περιφραγμένα Καταφύγια στην Αρμονική Συνύπαρξη Ανθρώπου Φύσης*, κεφ.2, σελ. 53, *Διαχείριση Προστατευόμενων Περιοχών: Οδηγός Ορθής Πρακτικής*, WWF Ελλάς, Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, Αθήνα, 2003, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://politics.wwf.gr/images/stories/docs/egxiridiopa.pdf>

caretta .Τα οικονομικά οφέλη από τις δραστηριότητες που επιτρέπονται στα πλαίσια της προστασίας δεν θα είναι ισάξια με τα τωρινά.

2.4.2 Κοινωνικά οφέλη

Τα οικονομικά οφέλη που προκύπτουν από την ανάπτυξη του οικολογικού τουρισμού είναι άμεσα συνυφασμένα με τα κοινωνικά οφέλη, καθώς μπορεί να δώσει λύση στον μαρασμό της Ελληνικής περιφέρειας.

Οι θέσεις εργασίας συμβάλουν στην μείωση της ανεργίας. Ειδικά στις απομακρυσμένες περιοχές οι ευκαιρίες απασχόλησης συμβάλουν στην συγκράτηση του πληθυσμού και στην ανάπτυξη υγιών κοινωνικών δομών, δίνοντας κίνητρα στον τοπικό πληθυσμό να μην εγκαταλείψει τον τόπο του και τις παραδοσιακές τους δραστηριότητες και πρακτικές.

Η εκπαίδευση, η αναψυχή, και η ευαισθητοποίηση των πολιτών και των επισκεπτών σε θέματα περιβαλλοντικά, πολιτιστικά και κοινωνικά που μπορεί να συνεισφέρουν διάφοροι φορείς (εκπαιδευτικά ιδρύματα, μη κυβερνητικοί οργανισμοί, οργανώσεις πολιτών, μέσα μαζικής ενημέρωσης κα), μπορούν να συμβάλλουν στην υιοθέτηση νέων πρακτικών και συμπεριφορών που προάγουν τη βιωσιμότητα, δημιουργώντας ευσυνείδητους πολίτες .^{124 125}

2.5 Διαχείριση στις προστατευόμενες περιοχές

Όπως αναφέρθηκε στα προηγούμενα κεφάλαια οι προστατευόμενες περιοχές είναι περιοχές με ιδιαίτερη οικολογική αξία και μπορούν να συμβάλουν στην τοπική και

---

¹²⁴ Δολόγλου Ναταλί, *Τουρισμός σε ορεινές περιοχές. Προβλήματα, Ανάγκες. Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη και Οικοτουρισμός*. Μετσόβιο Κέντρο Διεπιστημονικής Έρευνας (ΜΕ.Κ.Δ.Ε) του Ε.Μ.Π., 10 Ιουνίου 2008, σελ. 4, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.ntua.gr/MIRC/keimena/Dologlou%20-%20Mountain%20tourism.pdf>

¹²⁵ WWF Ελλάς, *Σχεδιασμός Δράσεων Πιλοτικού Χαρακτήρα για την Ανάπτυξη του Οικολογικού Τουρισμού*, Μέρος Α, Υπουργείο Ανάπτυξης_ΕΟΤ, Αθήνα, 2000, σελ.32-33 διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.gnto.gov.gr/sites/default/files/files_basic_pages/ecoeota.pdf

περιφερειακή ανάπτυξη, μέσα από την κατάλληλη ανάδειξη, διαχείριση και αξιοποίησή τους. Η θεσμοθέτηση μιας προστατευόμενης περιοχής δεν αρκεί, χρειάζεται και ένα αποτελεσματικό καθεστώς διαχείρισης.¹²⁶

Ο συνδυασμός του θεσμικού πλαισίου και ενός επιστημονικού σχεδίου διαχείρισης, διαμορφώνει και το ανάλογο πλαίσιο ως προς τον όγκο, την έκταση και τον τύπο των υπηρεσιών και υποδομών για μια ήπια και αειφόρο τουριστική ανάπτυξη.¹²⁷

Απαραίτητη προϋπόθεση για τον σχεδιασμό είναι η φέρουσα ικανότητα του προορισμού, η οποία υποδηλώνει την αντοχή του σε υποδομές και περιβάλλον.¹²⁸

« Η διαχείριση του περιβάλλοντος είναι το σύνολο των ενεργειών και μέτρων/μέσων που είναι αναγκαία για την προστασία, οργάνωση και λειτουργία τους στο πλαίσιο της αειφόρου ανάπτυξης.»¹²⁹ και στοχεύουν στην ανάδειξη όλων των αξιών και λειτουργιών τους (οικολογικών, αισθητικών, ιστορικών, πολιτιστικών, οικονομικών κ.α.), χωρίς να παραγκωνίζεται ο κύριος στόχος της προστασίας κάθε περιοχής.

Η διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών σύμφωνα με τις προβλέψεις του νόμου ασκείται από τους φορείς διαχείρισης, που είναι υπό την εποπτεία του υπουργείου περιβάλλοντος.¹³⁰ Η αποτελεσματική προστασία και αξιοποίηση των

---

¹²⁶ Κουρούτος Βασίλης, Μαντζάρα Μπέσσυ, Σκούλλος Μιχάλης, *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη σε Προστατευόμενες Περιοχές*, Αθήνα, 2003, σελ.74, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.mio-ecsde.org/epeaek09/book/kef3.pdf>

¹²⁷ Τσάρτας Πάρις, *Τουρισμός σε προστατευόμενες Περιοχές. Παράγοντες Επιρροής και Αναπτυξιακά Διλλήματα*. Περιοδικό ΑΜΦΙΒΙΟΝ με θέμα *Τουρισμός στις Προστατευόμενες Περιοχές. Αειφορική Τουριστική Ανάπτυξη της Κώ*, τεύχος 52, Σεπτέμβρης- Οκτώβρης, Θεσσαλονίκη 2003, σελ.6, προσβάσιμη στην ιστοσελίδα: http://www.ekby.gr/ekby/el/amphivion_el/issue52.pdf

¹²⁸ Χατζηβγέρης Κ., *Κύκλος Ζωής Τουριστικού Προορισμού, Φέρουσα ικανότητα*, 2003, σελ.1,5, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://users.teilar.gr/~hatzivgeris/link_files/kyklos-zois.doc

¹²⁹ Κουρούτος Βασίλης, Μαντζάρα Μπέσσυ, Σκούλλος Μιχάλης, *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη σε Προστατευόμενες Περιοχές*, Αθήνα, 2003, σελ.72, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.mio-ecsde.org/epeaek09/book/kef3.pdf>

¹³⁰ Βώκου Δέσποινα, *Πολιτικές Διαχείρισης της Βιοποικιλότητας στην Ελλάδα, Εθνικό Σύστημα Προστατευόμενων Περιοχών και Επιτροπή Φύση 2000*, Πρακτικά 5^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου Περιβαλλοντικής Πολιτικής & Διαχείρισης Τμήμα Περιβάλλοντος, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Μυτιλήνη 25-27 Μαΐου, σελ 115, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0CCEQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.env.aegean.gr%2Ffeepd%2FCONF2012%2FENV%2520POLICY%2520%26%2520MANAGEMENT%2520CONFERENCE%25202012_PROCEEDINGS.doc.pdf&ei=S0OpVKbDhM3V7AadjYHgDg&usq=AFQjCNH1ARil4PVkij-Tig18IK2xMKVDRQ&bvm=bv.82001339,d.ZGU

προστατευόμενων περιοχών προϋποθέτει την κατάλληλη οργάνωση και λειτουργία των Φορέων διαχείρισής τους. Σύμφωνα με τον Πάρη Τσάρτα «ο φορέας διαχείρισης μιας προστατευόμενης περιοχής πρέπει να έχει αυξημένες αρμοδιότητες να στηρίζεται σε ένα σαφές θεσμικό πλαίσιο και να λειτουργούν με αυτονομία». Σημαντικό είναι επίσης στον φορέα διαχείρισης να εκπροσωπούνται οι τοπικοί φορείς ώστε να εξυπηρετούνται οι ανάγκες και τα συμφέροντά τους και να ελαχιστοποιούνται οι συγκρούσεις, αλλά και οργανισμοί εθνικής και διεθνούς εμβέλειας.¹³¹

Οι Φ.Δ.Π.Π (Φορείς Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών) που έχουν θεσπιστεί από το Ελληνικό κράτος αποτελούν το 27,1% για τις περιοχές του Δικτύου Natura , ενώ το 25% των περιοχών αυτών έχει φορέα διαχείρισης.¹³²

Οι Φορείς αυτοί αντιμετωπίζουν πολλά προβλήματα ως προς τη χρηματοδότησή τους, θεσμικά, διαχειριστικά προβλήματα - φύλαξης και προστασίας, οργανωτικά-λειτουργικά –προβλήματα στελέχωσης, ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του κοινού. και συχνά χωρίς την υποστήριξη από τις αρμόδιες περιφερειακές και κεντρικές υπηρεσίες.¹³³

---

¹³¹ Τσάρτας Πάρης , *Τουρισμός σε προστατευόμενες Περιοχές. Παράγοντες Επιρροής και Αναπτυξιακά Διλλήματα*. Περιοδικό ΑΜΦΙΒΙΟΝ με θέμα *Τουρισμός στις Προστατευόμενες Περιοχές. Αειφορική Τουριστική Ανάπτυξη της Κώ*, τεύχος 52, Σεπτέμβρης- Οκτώβρης, Θεσσαλονίκη 2003, σελ.8, προσβάσιμη στην ιστοσελίδα: http://www.ekby.gr/ekby/el/amphivion_el/issue52.pdf

¹³² Βαρελτζίδου Στέλλα και Αλβανού Λυδία: *Η προσαρμοζόμενη Διαχείριση ως Εργαλείο για τη Βελτίωση της Πρακτικής της Διαχείρισης των Περιοχών Natura 2000 στην Ελλάδα- το Παράδειγμα του Δέλτα του Αξιού*, Πρακτικά 5^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου Περιβαλλοντικής Πολιτικής & Διαχείρισης Τμήμα Περιβάλλοντος, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Μυτιλήνη 25-27 Μαΐου, σελ.204, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0CCEQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.env.aegean.gr%2Ffeppd%2FCONF2012%2FENV%2520POLICY%2520%26%2520MANAGEMENT%2520CONFERENCE%25202012_PROCCEDINGS.doc.pdf&ei=S0OpVKbDhM3V7AadjYHgDg&usg=AFQjCNH1ARil4PVkij-Tig18IK2xMKVDRQ&bvm=bv.82001339,d.ZGU

¹³³ Βέργος Στέργιος , Ευθυμίου Γεώργιος, Καβράκη Αθηνά & Συρακούλης Κλεάνθης, *Λειτουργικά Προβλήματα Φορέων Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών. Η Περίπτωση του Φορέα Διαχείρισης των Εθνικών Δρυμών Βίκου- Αώου και Πίνδου*, Πρακτικά 5^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου Περιβαλλοντικής Πολιτικής & Διαχείρισης Τμήμα Περιβάλλοντος, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Μυτιλήνη 25-27 Μαΐου, σελ 140, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0CCEQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.env.aegean.gr%2Ffeppd%2FCONF2012%2FENV%2520POLICY%2520%26%2520MANAGEMENT%2520CONFERENCE%25202012_PROCCEDINGS.doc.pdf&ei=S0OpVKbDhM3V7AadjYHgDg&usg=AFQjCNH1ARil4PVkij-Tig18IK2xMKVDRQ&bvm=bv.82001339,d.ZGU

Το μεγαλύτερο ποσοστό των περιοχών αυτών (70%) δεν έχουν κάποιο σχήμα διαχείρισης και η Επιτροπή του Δικτύου δεν προτείνει τη δημιουργία νέων φορέων. Ωστόσο σημαντική είναι η πρόβλεψη από την Επιτροπή του ν.3937/2011 για ίδρυση Διευθύνσεων Συντονισμού Προστατευόμενων Περιοχών με αποκεντρωμένη διοίκηση που θα έχουν αρμοδιότητες ανάλογες των φορέων διαχείρισης όπως φύλαξης, εποπτείας, σχεδιασμό και εφαρμογή δράσεων διαχείρισης, έρευνας, προστασίας και ενημέρωσης. Με αυτό τον τρόπο οι προστατευόμενες περιοχές με αποκεντρωμένη διεύθυνση χωρίς φορέα διαχείρισης θα μπορούσαν να ενταχθούν σε αυτές τις διευθύνσεις.¹³⁴

Για μια αποτελεσματικότερη διαχείριση των περιοχών του Δικτύου έχει δημιουργηθεί η Συνεργασία για την Λήψη Μέτρων Διατήρησης-Conservation Measures Partnership(CMP), η οποία δημιουργήθηκε από την συνεργασία μεγάλων οργανώσεων για την διατήρηση της φύσης όπως το Παγκόσμιο Ταμείο για τη Φύση WWF (World Wild Fund), Η Διεθνής Ένωση για την Προστασία της Φύσης (IUCN –the World Conservation Union), η Προστασία της Φύσης (TNC- the Nature Concervancy) κ.α.¹³⁵

Έως σήμερα έχουν ιδρυθεί και λειτουργούν στη χώρα μας 28 Φορείς Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών . Η ίδρυση του Φ.Δ.Π.Π ιδρύθηκε το 1999 με το

---

¹³⁴ Βώκου Δέσποινα, Πολιτικές Διαχείρισης της Βιοποικιλότητας στην Ελλάδα, Εθνικό Σύστημα Προστατευόμενων Περιοχών και Επιτροπή Φύση 2000, Πρακτικά 5^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου Περιβαλλοντικής Πολιτικής & Διαχείρισης Τμήμα Περιβάλλοντος, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Μυτιλήνη 25-27 Μαΐου, σελ 125, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

http://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0CCEQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.env.aegean.gr%2Ffeepd%2FCONF2012%2FENV%2520POLICY%2520%26%2520MANAGEMENT%2520CONFERENCE%25202012_PROCCEDINGS.doc.pdf&ei=S0OpVKbDhM3V7AadjYHgDg&usg=AFQjCNH1ARil4PVkij-Tig18IK2xMKVDRQ&bvm=bv.82001339,d.ZGU

¹³⁵ Βαρελτζίδου Στέλλα και Αλβανού Λυδία: Η προσαρμοζόμενη Διαχείριση ως Εργαλείο για τη Βελτίωση της Πρακτικής της Διαχείρισης των Περιοχών Natura 2000 στην Ελλάδα- το Παράδειγμα του Δέλτα του Αξιού, Πρακτικά 5^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου Περιβαλλοντικής Πολιτικής & Διαχείρισης Τμήμα Περιβάλλοντος, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Μυτιλήνη 25-27 Μαΐου, σελ.204, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

http://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0CCEQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.env.aegean.gr%2Ffeepd%2FCONF2012%2FENV%2520POLICY%2520%26%2520MANAGEMENT%2520CONFERENCE%25202012_PROCCEDINGS.doc.pdf&ei=S0OpVKbDhM3V7AadjYHgDg&usg=AFQjCNH1ARil4PVkij-Tig18IK2xMKVDRQ&bvm=bv.82001339,d.ZGU

ν.2742/1999. Το θεσμικό τους πλαίσιο συμπληρώθηκε τον ν.3937/2011 «περί διατήρησης της βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις». ¹³⁶

Παράλληλα έχει δημιουργηθεί η Επιτροπή Φύση 2000 και λειτουργεί ως Εθνική Επιτροπή Προστατευόμενων Περιοχών. Κύρια αρμοδιότητά της είναι ο έλεγχος τήρησης και αποτελεσματικής εφαρμογής των διατάξεων της κοινοτικής οδηγίας για τους οικοτόπους (92/43ΕΟΚ) και για το δίκτυο Natura 2000 . Επιπλέον ζητούμενα για την επιτροπή φύση 2000 είναι: α) η εφαρμογή μέτρων διαχείρισης για την προστασία τύπων οικοτόπων ή και η λήψη μέτρων για την βελτίωση της μη ικανοποιητικής κατάστασης διατήρησης τους , β) η ανάπτυξη και η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των μέτρων διαχείρισης που εφαρμόζονται στις Π.Π. ¹³⁷

Τέλος αξίζει να σημειωθεί ότι οι φορείς διαχείρισης αποτελούν ουσιώδης σημασία για την αποτελεσματικότητα του Εθνικού Συστήματος Προστατευόμενων Περιοχών και απαιτείται η προώθηση συγκεκριμένων θεσμικών και δομικών αλλαγών που θα συμβάλουν στη λειτουργία ενός συνεκτικού και λειτουργικού Εθνικού Συστήματος Προστατευόμενων Περιοχών, που δεν θα καλύπτει μόνο τους 29 φορείς διαχείρισης που έχουν οριστεί έως σήμερα , αλλά και τις υπόλοιπες περιοχές του Δικτύου, καθώς αποτελεί και υποχρέωση της χώρας βάσει της κοινοτικής οδηγίας 92/43/ ΕΟΚ όπου έχει θεσπιστεί και το δίκτυο Natura 2000. ¹³⁸

Οι διαχειριστικοί φορείς παρόλο που κύρια προτεραιότητά τους είναι η προστασία της φύσης δεν εμπλέκονται αποκλειστικά στην προσδοκία εσόδων. Μπορεί να έχουν:

- ενεργό συμμετοχή ο φορέας σχεδιάζει, προωθεί υλοποιεί διαχειρίζεται. Η ενεργός συμμετοχή είναι εφικτή όταν:

---

¹³⁶ ΥΠΕΚΑ, *Περιοχές Προστασίας με Φορείς Διαχείρισης*, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=434>, ανάκτηση: 04/01/2015

¹³⁷ ΥΠΕΚΑ, *Επιτροπή Φύση 2000*, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=764&language=el-GR>, ανάκτηση:05/01/2014

¹³⁸ *Επιστολή των Περιβαλλοντικών ΜΚΟ για τη Συγχώνευση των Φορέων Διαχείρισης των Προστατευόμενων Περιοχών της Χώρας*, Αθήνα, 25 Ιουλίου 2012, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.monumenta.org/article.php?perm=1&IssueID=2&lang=gr&CategoryID=20&ArticleID=755>

- «ο οικότουρισμός μπορεί να παίξει καταλυτικό ρόλο στη αποδοχή και λειτουργία του καθεστώτος προστασίας
- όταν οι κοινωνικοοικονομικές συνθήκες είναι πρόσφορες για να λειτουργήσει ο οικότουρισμός συμπληρωματικά στην τοπική οικονομία
- όταν υπάρχει δυνατότητα ανάπτυξης οικότουριστικής εμπειρίας»¹³⁹

- έλεγχος της νομιμότητας των δραστηριοτήτων, ο φορέας ελέγχει τα άτομα /φορείς που ασκούν οικότουριστικές δραστηριότητες στον τουρισμό. Ο έλεγχος ασκείται κυρίως με την φύλαξη σε προστατευόμενες περιοχές που έχει αναπτυχθεί τουρισμός και αποτελεί βασικό εργαλείο πρόληψης των παραβάσεων της νομοθεσίας.¹⁴⁰
- επιρροή και ενθάρρυνση συγκεκριμένων ομάδων που μετέχουν στον οικότουρισμό για βελτίωση της ποιότητας της δράσης τους , ώστε να προσεγγίζουν καλύτερα την έννοια του οικότουρισμού ή για ανάληψη νέας δράσης. Μέσω συζητήσεων ο φορέας ενθαρρύνει και επηρεάζει άτομα και φορείς, συμμετοχή σε αποφάσεις κλπ. Στους παραβάτες της νομοθεσίας στις προστατευόμενες περιοχές οι φορείς μπορούν να αναλάβουν πρωτοβουλία για την λειτουργία των τουριστικών υποδομών και των δραστηριοτήτων που να συμβαδίζουν με την προστασία και να είναι ηπιότερες και φιλικότερες με το περιβάλλον. Π.χ. καταλύματα που δεν παρουσιάζουν μέτρα για εξοικονόμηση νερού ή επεξεργασίας λυμάτων ή ενημέρωση των τουριστών για ορθή

¹³⁹ Σβορώνου Ελένη, *Μέθοδοι Διαχείρισης του Οικότουρισμού και του Τουρισμού σε Προστατευόμενες Περιοχές*, WWF Ελλάς, Αθήνα, 2003, σελ.49, προσβάσιμη στην ιστοσελίδα: <http://www.svoronou.gr/wp-content/uploads/2010/03/ecos.pdf>

¹⁴⁰ Σβορώνου Ελένη, *Μέθοδοι Διαχείρισης του Οικότουρισμού και του Τουρισμού σε Προστατευόμενες Περιοχές*, WWF Ελλάς, Αθήνα, 2003, σελ.57, προσβάσιμη στην ιστοσελίδα: <http://www.svoronou.gr/wp-content/uploads/2010/03/ecos.pdf>

συμπεριφορά στις προστατευόμενες περιοχές (χρήση ήπιων μέσων μεταφοράς, φροντίδα για τα σκουπίδια που παράγονται από το ταξίδι).¹⁴¹

2.6 Σχεδιασμός διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών

Ο σχεδιασμός των προστατευόμενων περιοχών είναι σημαντικός όχι μόνο για τη διατήρηση και την προστασία της φύσης αλλά και για την βιώσιμη τοπική ανάπτυξη.¹⁴²

Βασικό εργαλείο για τον σχεδιασμό αποτελεί το σχέδιο διαχείρισης όπως καθορίστηκε από την παράγραφο 1β. του άρθρου 16 του Ν.2742/99, στο πλαίσιο των γενικών όρων που διέπουν ένα προστατευόμενο αντικείμενο (περιοχή, είδος, οικότοπος). Ρυθμίζει τις χρήσεις γης καθώς και τις εργασίες (δικαιώματα), καλλιέργειας, βοσκής, κυνηγιού, κλπ και παρεμβαίνει στη δομή και στη λειτουργία της περιοχής ώστε να επιτυγχάνονται οι σκοποί της προστατευόμενης περιοχής *«Με τα Σχέδια Διαχείρισης προσδιορίζονται στο πλαίσιο των γενικότερων όρων και προϋποθέσεων που τίθενται στα Προεδρικά Διατάγματα... οι κατευθύνσεις και οι προτεραιότητες για την εφαρμογή των έργων, δράσεων και μέτρων που απαιτούνται για την αποτελεσματικότερη προστασία και διαχείριση των κατά περίπτωση προστατευόμενων αντικειμένων . Τα σχέδια διαχείρισης συνοδεύονται από προγράμματα δράσης στα οποία εξειδικεύονται τα αναγκαία μέτρα, σχέδια δράσης, έργα και προγράμματα, οι φάσεις το κόστος οι πηγές και οι φορείς χρηματοδότησης καθώς και το χρονοδιάγραμμα εκτέλεσης και οι φορείς εφαρμογής τους»*.¹⁴³ Ουσιαστικά το σχέδιο διαχείρισης είναι ο καταστατικός χάρτης. Σύμφωνα με τη Μαραγκού Παναγιώτα ένα διαχειριστικό σχέδιο¹⁴⁴ :

---

¹⁴¹ Σβορώνου Ελένη, *Μέθοδοι Διαχείρισης του Οικοτουρισμού και του Τουρισμού σε Προστατευόμενες Περιοχές*, WWF Ελλάς, Αθήνα, 2003, σελ.60, προσβάσιμη στην ιστοσελίδα: <http://www.svoronou.gr/wp-content/uploads/2010/03/ecos.pdf>

¹⁴² Μπεριάτος Ηλίας, *Σχεδιασμός και Διαχείριση Προστατευόμενων Περιοχών στην Ελλάδα: Θεσμικές εξελίξεις Προβλήματα και Προοπτικές*, Επιστημονικό Περιοδικό «Αειχώρος», Κείμενα Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Ανάπτυξης, Ψηφιακή Έκδοση τόμος 2, τεύχος 1, Βόλος, Μάιος 2003, σελ 58, διαθέσιμο στη ιστοσελίδα: <http://www.aeihoros.gr/article/el/sxediasmos-kai-diaxeirisi-prostateuomenon-perioxon-stin-ellada-thesmikes-ekselikseis-provlmata-kai-prooptikes>

¹⁴³ Κακούρος Π, Τσιαούση Βασιλική, Χατζηχαλαράμπους Έλενα, *Οδηγίες Εκπόνησης Σχεδίων Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών*, Ελληνικό Κέντρο Υγροτόπων – Βιοτόπων(ΕΚΒΥ)-ΥΠΕΧΩΔΕ, Θέρμη, 2004, σελ.23, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CCMQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww>

- Παρέχει επιστημονική περιγραφή της περιοχής
- Προσδιορίζει τους διαχειριστικούς στόχους
- Επιλύει τις συγκρούσεις και θέτει προτεραιότητες
- Προσδιορίζει και περιγράφει τις δράσεις που απαιτούνται προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι
- Καθορίζει και περιγράφει το σύστημα παρακολούθησης που θα επιτρέψει την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας της διαχείρισης
- Διατηρεί τη συνέχεια στη διαχείριση
- Συνεισφέρει στην εύρεση πόρων
- Αποτελεί απαραίτητο μέσο στην επικοινωνία μέσα στα όρια των προστατευόμενων περιοχών, καθώς και μεταξύ των προστατευόμενων περιοχών αλλά και των διαχειριστικών τους αρχών
- Αποδεικνύει ότι η διαχείριση είναι αποτελεσματική και αποδοτική»

Για να είναι ένα διαχειριστικό σχέδιο αποτελεσματικό και εφαρμόσιμο θα πρέπει:

- να στοχεύει όχι μόνο στην προστασία και στη διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς, αλλά και στη βιώσιμη κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη της περιοχής.
- να λαμβάνει σοβαρά υπόψη της τις ανάγκες της τοπικής κοινωνίας
- να λαμβάνει υπόψη της για την αξιολόγηση της περιοχής όχι μόνο την επιστημονική, βιολογική και οικολογική αξία, αλλά και την κοινωνική και πολιτισμική σημασία
- να προτείνει μέτρα για την αποκατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς και όχι μόνο για την διατήρηση και προστασία

---

w.ekby.gr%2Ffekby%2Fel%2FEKBYOdigiesEkponisis.pdf&ei=-fyqVP7TJYba7gaAyYDgDg&usg=AFQjCNGfsZk23SCAMvc6F9ZXIt7qJicHow&bvm=bv.82001339.d.ZGU

¹⁴⁴ Μαραγκού Παναγιώτα, *Οι προστατευόμενες Περιοχές τον 21ο αιώνα: Η Πορεία από τα Περιφραγμένα Καταφύγια στην Αρμονική Συνύπαρξη Ανθρώπου Φύσης*, κεφ.2, σελ. 52-53, *Διαχείριση Προστατευόμενων Περιοχών: Οδηγός Ορθής Πρακτικής*, WWF Ελλάς, Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, Αθήνα, 2003, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://politics.wwf.gr/images/stories/docs/egxiridiopa.pdf>

- να αναγνωρίζει το ρόλο και να προωθεί τη συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας και άλλων εμπλεκόμενων φορέων στη διαχείριση της ΠΠ .¹⁴⁵

Η διαδικασία του σχεδιασμού περιλαμβάνει αρχικά την εκπόνηση του σχεδίου, όπου γίνεται συγκέντρωση, καταγραφή και ανάλυση στοιχείων και δεδομένων για την περιοχή . Στη συνέχεια γίνεται αξιολόγηση των δεδομένων όπως τα γνωρίσματα της περιοχής , τα οικονομικά και κοινωνικά γνωρίσματα οι οικονομικές δραστηριότητες , απειλές κ.α., επιλέγονται οι σκοποί της διαχείρισης και συντάσσεται το προσχέδιο του διαχειριστικού σχεδίου.¹⁴⁶

Το επόμενο στάδιο είναι η διαβούλευση, η παρουσίαση δηλαδή του προσχεδίου στην τοπική κοινωνία. Με τη διαβούλευση προάγεται η κοινωνική συναίνεση για την εφαρμογή του σχεδίου .¹⁴⁷ Με βάση τα αποτελέσματα της δημόσιας διαβούλευσης γίνεται αναθεώρηση του προσχεδίου και καταρτίζεται το τελικό διαχειριστικό σχέδιο το οποίο υποβάλλεται στους αρμόδιους φορείς για τελική έγκριση σχεδίου. Μετά αρχίζει η υλοποίηση του σχεδίου από τον φορέα.

Το επόμενο στάδιο είναι η αξιολόγηση του σχεδίου για την επίτευξη των σκοπών της διαχείρισης σε σχέση με τους οικονομικούς πόρους , τα τεχνικά μέσα και το ανθρώπινο δυναμικό. Η αξιολόγηση γίνεται είτε από τον φορέα διαχείρισης, είτε από τις υπηρεσίες ή τα νομικά πρόσωπα που έχει ανατεθεί η σχετική αρμοδιότητα. Στο τελικό στάδιο συντελείται η τροποποίηση του σχεδίου.¹⁴⁸

---

¹⁴⁵ Κουρούτος Βασίλης, Μαντζάρα Μπέσσυ, Σκούλλος Μιχάλης , *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη σε Προστατευόμενες Περιοχές* , Αθήνα ,2003, σελ.74-75, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

<http://www.mio-ecsde.org/epeaek09/book/kef3.pdf>

¹⁴⁶ Κουρούτος Βασίλης, Μαντζάρα Μπέσσυ, Σκούλλος Μιχάλης , *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη σε Προστατευόμενες Περιοχές* , Αθήνα ,2003, σελ.75, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

<http://www.mio-ecsde.org/epeaek09/book/kef3.pdf>

¹⁴⁷ Κακούρος Π, Τσιαούση Βασιλική, Χατζηχαραλάμπους Έλενα, *Οδηγίες Εκπόνησης Σχεδίων Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών*, Ελληνικό Κέντρο Υγροτόπων – Βιοτόπων(ΕΚΒΥ)-ΥΠΕΧΩΔΕ, Θέρμη, 2004, σελ.26, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

<http://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CCMQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.ekby.gr%2Fekby%2Fel%2FEKBYOdigiesEkponisis.pdf&ei=-fyqVP7TJYba7gaAyYDgDg&usq=AFQjCNGfsZk23SCAMvc6F9ZXIt7qJicHow&bvm=bv.82001339,d.ZGU>

¹⁴⁸ Κουρούτος Βασίλης, Μαντζάρα Μπέσσυ, Σκούλλος Μιχάλης , *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη σε Προστατευόμενες Περιοχές* , Αθήνα ,2003, σελ.75, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

<http://www.mio-ecsde.org/epeaek09/book/kef3.pdf>

2.7 Οι κίνδυνοι από την ανάπτυξη του οικοτουρισμού στις προστατευόμενες περιοχές

Ο οικοτουρισμός όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως μπορεί να συμβάλει στην προστασία του περιβάλλοντος αλλά και στην οικονομική και κοινωνική τόνωση της Ελληνικής περιφέρειας μέσω ενός αυστηρού συστήματος διαχείρισης ώστε να εξασφαλίζεται η μακροχρόνια βιώσιμη ανάπτυξη του.¹⁴⁹

Σε αντίθετη περίπτωση προκαλούνται κίνδυνοι υποβάθμισης του φυσικού περιβάλλοντος, μείωση της βιοποικιλότητας και της ποιότητας του νερού και περιθωριοποίηση των πολιτιστικών παραδόσεων.¹⁵⁰ Στον πίνακα 2.7.1 που ακολουθεί αναφέρονται τα προβλήματα που προκαλούν οι επισκέπτες στη φύση.

2.7.1 Συνήθη προβλήματα σε άγρια τοπία και φυσικές περιοχές

ΠΙΘΑΝΕΣ ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΠΙΣΚΕΠΤΩΝ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

---

¹⁴⁹ Κοκκώσης Χάρης *Η Εκτίμηση της Φέρουσας Ικανότητας και η Διαχείριση των Επισκεπτών*, Περιοδικό ΑΜΦΙΒΙΟΝ με θέμα *Τουρισμός στις Προστατευόμενες Περιοχές. Αειφορική Τουριστική Ανάπτυξη της Κώ*, τεύχος 52, Σεπτέμβρης- Οκτώβρης, Θεσσαλονίκη 2003, σελ.12, προσβάσιμη στην ιστοσελίδα: http://www.ekby.gr/ekby/el/amphivion_el/issue52.pdf

¹⁵⁰ Φωτίου Στέφανος, *Διεθνής Σύνοδος για τον Οικοτουρισμό*, Περιοδικό «Αμφίβιον», Διμηνιαία Έκδοση του Ελληνικού Κέντρου Υγροτόπων-Βιοτόπων (ΕΚΒΥ), Θεσσαλονίκη, τεύχος 45, Ιούλιος-Αύγουστος 2002, σελ.6, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.ekby.gr/ekby/el/EKBY_AMPHIVION_el.html

<ul style="list-style-type: none"> • Φθορά μονοπατιών • Φθορά χώρων κατασκήνωσης • Απορρίματα • Πολυκοσμία • Επιπτώσεις από τα υπολλείματα που μένουν πίσω • Προβλήματα από τα ανθρώπινα λύματα • Επιπτώσεις στην πανίδα-χλωρίδα • Διαμάχες χρηστών • Μόλυνση νερού • Υπερανάπτυξη 	<ul style="list-style-type: none"> • Ηχορρύπανση και μόλυνση του αέρα • Αισθητικές επιπτώσεις • Πολύ πάνω ή κάτω του κανονικού ψάρεμα • Επιπτώσεις στα φυτά • Διαταραχή και καταστροφή των αμμόλοφων και υφάλων • Συμπίεση του εδάφους • Υψηλός κίνδυνος πυρκαγιάς • Καταστροφές σε αρχαιολογικά και ιστορικά μέρη
--	--

ΠΗΓΕΣ: Cole, Patersen & Lucas.1987. Mc Neely & Thorsel,1989, Buckley and Pannell. 1990, Dowling,1993,Wight,1996,Wight P.,1997

Η ανάπτυξη του οικοτουρισμού πρέπει να γίνει μέσω ξεκάθαρης αντίληψης για την έννοια και το περιεχόμενό του, ώστε να μην οδηγηθεί σε άναρχη τουριστική ανάπτυξη. Επίσης έχει παρατηρηθεί ότι η εφαρμογή των θεσμών σε τοπικό επίπεδο για την προστασία του περιβάλλοντος και την ήπια ανάπτυξη πάσχει. Τα προβλήματα αυτά πρέπει να ξεκαθαριστούν ώστε ο οικοτουρισμός να μην καταλήξει σε ένα πρόσχημα για άναρχη τουριστική ανάπτυξη.¹⁵¹

¹⁵¹ WWF Ελλάς, *Σχεδιασμός Δράσεων Πιλοτικού Χαρακτήρα για την Ανάπτυξη του Οικολογικού Τουρισμού*, Μέρος Α, Υπουργείο Ανάπτυξης_ΕΟΤ, Αθήνα, 2000, σελ.40 διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.gnto.gov.gr/sites/default/files/files_basic_pages/eccoeta.pdf

2.8 Προϋποθέσεις εφαρμογής οικοτουριστικών προγραμμάτων

Ο σχεδιασμός και υλοποίηση οικοτουριστικών προγραμμάτων απαιτεί ένα πλαίσιο το οποίο θα προέρχεται από τα βασικά στοιχεία του οικοτουρισμού και από τις προϋποθέσεις που είναι σκόπιμο να καλύπτονται. Ο σχεδιασμός και υλοποίηση οικοτουριστικών προγραμμάτων επίσκεψης δεν αποτελεί μια απλή διαδικασία διότι θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη αρκετές παράμετροι που εκτός από το ίδιο το περιεχόμενο αφορά και την τήρηση των όρων προστασίας του περιβάλλοντος. Γι αυτούς τους λόγους πρέπει να υπάρξει και μία διαδικασία ελέγχου και προγραμμάτων επίσκεψης της περιοχής.¹⁵²

Πρέπει επίσης να γίνει αντιληπτό ότι μια πολιτική για τον οικοτουρισμό, δεν πρέπει να αφορά μόνο την ανάπτυξη του οικοτουρισμού σε περιοχές με μικρή υποδομή, αλλά και τη ρύθμιση της τουριστικής κίνησης σε περιοχές που έχουν ήδη αναπτυχθεί ως οικοτουριστικοί προορισμοί και έχουν φτάσει σε ώριμο στάδιο ανάπτυξης ώστε να παραμείνουν τόποι ζωντανοί, με υγιή κοινωνικοοικονομική ζωή που προσφέρουν στον επισκέπτη μια οικοτουριστική εμπειρία και όχι απλώς δυνατότητα τουρισμού στη φύση.¹⁵³

Τα στοιχεία και προϋποθέσεις που απαιτούνται είναι¹⁵⁴:

- Η περιοχή με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της
- Ο σχεδιασμός και η προώθηση ολοκληρωμένων οικοτουριστικών προγραμμάτων
- Οι υποδομές που υφίσταται ή που πρέπει να κατασκευαστούν
- Η οργάνωση και διαχείριση της περιοχής αυτής

---

¹⁵² Αγροτουριστική, *Εθνικός Σχεδιασμός για την Οργάνωση και Ανάπτυξη του Οικοτουρισμού Master Plan*, 2004, σελ.21-22, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.gnto.gov.gr/sites/default/files/files_basic_pages/Master_Plan_Agrotouristiki_2004.pdf

¹⁵³ WWF Ελλάς, *Σχεδιασμός Δράσεων Πιλοτικού Χαρακτήρα για την Ανάπτυξη του Οικολογικού τουρισμού*, Μέρος Β', Υπουργείο Ανάπτυξης_ΕΟΤ, Αθήνα, 2000, σελ.8, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: , διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.gnto.gov.gr/sites/default/files/files_basic_pages/ecoetb.pdf

¹⁵⁴ Αγροτουριστική, *Εθνικός Σχεδιασμός για την Οργάνωση και Ανάπτυξη του Οικοτουρισμού Master Plan*, 2004, σελ.21-22, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.gnto.gov.gr/sites/default/files/files_basic_pages/Master_Plan_Agrotouristiki_2004.pdf

- Το ανθρώπινο δυναμικό που καλείται να σχεδιάσει, υλοποιήσει και να προωθήσει τα προγράμματα αυτά
- Οι αρμόδιοι φορείς που θα σχεδιάσουν, υποστηρίξουν και θα προωθήσουν το πρόγραμμα

Η διαδικασία της αξιολόγησης των δεδομένων και του επανακαθορισμού της τουριστικής ανάπτυξης πρέπει να είναι διαρκής ,καθώς μεταβάλλονται τα κοινωνικοοικονομικά και περιβαλλοντικά δεδομένα. Γι αυτό το λόγο οι φορείς οφείλουν να αξιολογούν την πορεία και τους στόχους που έχουν θέσει.¹⁵⁵

2.9 Χαρακτηριστικά και συγκριτικά πλεονεκτήματα της περιοχής

Τα κριτήρια που πρέπει να διαθέτει μια περιοχή προστατευόμενη προκειμένου να αναπτυχθεί ο οικολογικός τουρισμός αφορούν τα πραγματικά δεδομένα της περιοχής από άποψη περιβάλλοντος, οικοτουριστικού ενδιαφέροντος , κοινωνικοοικονομικών συνθηκών και της διάθεσης της τοπικής κοινωνίας για μία ήπια ανάπτυξη.¹⁵⁶

Εξετάζονται όλα τα δεδομένα του τόπου , το φυσικό περιβάλλον και τα χαρακτηριστικά που το καθιστούν ιδιαίτερο, ώστε να προσελκύει τους επισκέπτες. Αξιοποιούνται όλα τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία κοινωνικοοικονομικά δεδομένα ώστε να έχει διατηρηθεί μία ποιότητα στο δομημένο περιβάλλον και να ανταποκρίνεται στην έννοια του οικοτουρισμού. Σημαντικό ακόμα στοιχείο είναι η ύπαρξη πολιτιστικής κληρονομιάς και στοιχεία του λαϊκού πολιτισμού που διατηρούνται και μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο ενδιαφέροντος για τον επισκέπτη.¹⁵⁷

---

¹⁵⁵ WWF Ελλάς, Σχεδιασμός Δράσεων Πιλοτικού Χαρακτήρα για την Ανάπτυξη του Οικολογικού τουρισμού, Μέρος Β', Υπουργείο Ανάπτυξης_ΕΟΤ, Αθήνα, 2000, σελ.44, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: , διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.gnto.gov.gr/sites/default/files/files_basic_pages/ecoeotb.pdf

¹⁵⁶ WWF Ελλάς, Σχεδιασμός Δράσεων Πιλοτικού Χαρακτήρα για την Ανάπτυξη του Οικολογικού τουρισμού, Μέρος Β', Υπουργείο Ανάπτυξης_ΕΟΤ, Αθήνα, 2000, σελ.44-45, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: , διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.gnto.gov.gr/sites/default/files/files_basic_pages/ecoeotb.pdf

¹⁵⁷ WWF Ελλάς, Σχεδιασμός Δράσεων Πιλοτικού Χαρακτήρα για την Ανάπτυξη του Οικολογικού Τουρισμού, Μέρος Α, Υπουργείο Ανάπτυξης_ΕΟΤ, Αθήνα, 2000, σελ.45 διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.gnto.gov.gr/sites/default/files/files_basic_pages/ecoeota.pdf

Σημαντικό στοιχείο είναι η προστασία του περιβάλλοντος. Η ύπαρξη καθεστώτος προστασίας και Ειδικής Περιβαλλοντικής Μελέτης η οποία αποτελεί το βασικό εργαλείο αξιολόγησης του φυσικού περιβάλλοντος σχεδίου διαχείρισης¹⁵⁸ καθώς και φορέα διαχείρισης θα συμβάλουν στην παρακολούθηση των οικοσυστημάτων. Οι περιοχές που ανήκουν στο Δίκτυο Natura 2000, απαιτούν παραπέρα αξιολόγηση ώστε να αναπτυχθούν βιώσιμα οικοτουριστικά προγράμματα και δραστηριότητες χωρίς να απειλείται η προστασία των πολύτιμων στοιχείων που επηρεάζονται.^{159 160}

Η εξασφάλιση αποδοχής του καθεστώτος προστασίας από την τοπική κοινωνία και η συμβολή του οικοτουρισμού στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της περιοχής, αποτελούν σημαντικά κριτήρια ανάπτυξής του.

Επιπλέον πιθανή έλλειψη ευαισθητοποίησης της τοπικής κοινωνίας και των τουριστών πάνω σε θέματα προστασίας, αποτελούν κριτήρια για την ανάπτυξη του.¹⁶¹ Τέλος η αναπτυξιακή πολιτική σε επίπεδο περιφέρειας και Δήμου που θα στηρίξουν τις οικοτουριστικές πρωτοβουλίες αλλά και θα βοηθήσουν στην επίτευξη των ισορροπιών αποτελούν σημαντικά στοιχεία.¹⁶²

Παρόλα αυτά όλες οι προστατευόμενες περιοχές δεν έχουν τις ίδιες δυνατότητες και τις ίδιες προοπτικές ανάπτυξης οικοτουριστικών δραστηριοτήτων. Γι αυτό το λόγο οι

---

¹⁵⁸ Αγροτουριστική, *Εθνικός Σχεδιασμός για την Οργάνωση και Ανάπτυξη του Οικοτουρισμού Master Plan*, 2004, σελ.22, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

http://www.gnto.gov.gr/sites/default/files/files_basic_pages/Master_Plan_Agrotouristiki_2004.pdf

¹⁵⁹ WWF Ελλάς, *Σχεδιασμός Δράσεων Πιλοτικού Χαρακτήρα για την Ανάπτυξη του Οικολογικού Τουρισμού*, Μέρος Α, Υπουργείο Ανάπτυξης _ΕΟΤ, Αθήνα, 2000, σελ.45, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

http://www.gnto.gov.gr/sites/default/files/files_basic_pages/ecoeota.pdf

¹⁶⁰ Αγροτουριστική, *Εθνικός Σχεδιασμός για την Οργάνωση και Ανάπτυξη του Οικοτουρισμού Master Plan*, 2004, σελ.22, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

http://www.gnto.gov.gr/sites/default/files/files_basic_pages/Master_Plan_Agrotouristiki_2004.pdf

¹⁶¹ Σβορώνου Ελένη, *Μέθοδοι Διαχείρισης του Οικοτουρισμού και του Τουρισμού σε Προστατευόμενες Περιοχές*, WWF Ελλάς, Αθήνα, 2003, σελ.70, προσβάσιμη στην ιστοσελίδα: <http://www.svoronou.gr/wp-content/uploads/2010/03/ecos.pdf>

¹⁶² WWF Ελλάς, *Σχεδιασμός Δράσεων Πιλοτικού Χαρακτήρα για την Ανάπτυξη του Οικολογικού Τουρισμού*, Μέρος Α, Υπουργείο Ανάπτυξης _ΕΟΤ, Αθήνα, 2000, σελ.47, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

http://www.gnto.gov.gr/sites/default/files/files_basic_pages/ecoeota.pdf

προστατευόμενες περιοχές διακρίνονται σε τρεις κατηγορίες ανάλογα με την ύπαρξη φορέα διαχείρισης:¹⁶³

- I. προστατευόμενες περιοχές όπου έχει συσταθεί φορέας διαχείρισης και έχει εκπονηθεί Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη και καλύπτουν θεσμικά κριτήρια ,
- II. περιοχές που καλύπτουν τα κριτήρια οικότουριστικής αξιοποίησης, οι οποίες παρουσιάζουν σημαντική κίνηση των επισκεπτών και απαιτείται άμεσα η διαχείριση της περιοχής και βρίσκονται κοντά σε τουριστικές περιοχές με εύκολη πρόσβαση στους επισκέπτες.
- III. Περιλαμβάνει περιοχές του Δικτύου Φύση 2000 και δεν ακολουθούν τις προαναφερθείσες απαιτήσεις.

2.9.1 Δράσεις

Τέλος άλλα στοιχεία που μπορεί να διαθέτει η περιοχή ως οικότουριστικό προορισμό είναι οι υποδομές, καθώς με την κατάλληλη ρύθμιση των κανόνων για τη χρήση της και την κατάλληλη χωροθέτησή της , θα υποστηρίξει και τους στόχους του προγράμματος. Αυτά είναι¹⁶⁴:

- ✓ τα κέντρα πληροφόρησης αποτελούν βασικό πυρήνα συστήματος ,αφού ο επισκέπτης μπορεί να πληροφορηθεί για τις σημαντικές θέσεις, διαδρομές, δραστηριότητες.
- ✓ παρατηρητήρια άγριας ζωής – σημεία θέας, ώστε να διευκολύνουν την διαχείριση και τον έλεγχο των επισκεπτών ενώ παράλληλα συμβάλλουν και στην πληροφόρησή τους. Οι θέσεις των παρατηρητηρίων καθώς και ο αριθμός των επισκεπτών να είναι τέτοια ώστε να μην παρενοχλούνται τα είδη της άγριας πανίδας. Μονοπάτια διαδρομές ερμηνείας περιβάλλοντος. Ο σχεδιασμός και η διάταξη μονοπατιών είναι το μέσο που ελαχιστοποιεί τις επιπτώσεις στο

---

¹⁶³ Αγροτουριστική, Εθνικός Σχεδιασμός για την Οργάνωση και Ανάπτυξη του Οικότουρισμού Master Plan, 2004, σελ.85, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

http://www.gnto.gov.gr/sites/default/files/files_basic_pages/Master_Plan_Agrotouristiki_2004.pdf

¹⁶⁴ Αγροτουριστική, Εθνικός Σχεδιασμός για την Οργάνωση και Ανάπτυξη του Οικότουρισμού Master Plan, 2004, σελ.23-29, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

http://www.gnto.gov.gr/sites/default/files/files_basic_pages/Master_Plan_Agrotouristiki_2004.pdf

οικοσύστημα , συγκρατώντας τους επισκέπτες και τις οχλήσεις σε συγκεκριμένη περιοχή.

- ✓ σήμανση ,πινακίδες .Οι πληροφορίες πρέπει να είναι ξεκάθαρες, συγκεκριμένες, συγκροτημένες, ευδιάκριτες και κατανοητές στο ευρύ κοινό, εναρμονισμένες με το φυσικό περιβάλλον ,ώστε να διευκολύνουν τις ομάδες των επισκεπτών να εντοπίζουν την προστατευόμενη περιοχή και να την προσεγγίζουν σε κατάλληλα διαμορφωμένο σημείο εισόδου. Εντός της περιοχής οι πινακίδες πρέπει να είναι διακριτικές με την απαιτούμενη πληροφορία για ουσιαστική ερμηνεία του περιβάλλοντος.
- ✓ ενημερωτικό έντυπο υλικό όπως βιβλίο επισκεπτών, ενημερωτικά φυλλάδια και χάρτη.
- ✓ χώροι στάθμευσης σε οργανωμένους χώρους και οι επισκέπτες να φτάνουν στα επιλεγμένα σημεία μέσα από συγκεκριμένες διαδρομές.
- ✓ Υποδομές διαμονής και σίτισης των επισκεπτών . Σε αυτές περιλαμβάνονται ξενώνες, εστιατόρια, ενοικιαζόμενα και ξενοδοχεία τα οποία θα πρέπει να είναι εναρμονισμένα με το φυσικό τοπίο και την τοπική αρχιτεκτονική και οι υπηρεσίες που προσφέρονται να είναι υψηλής ποιότητας. Επίσης με το σήμα ποιότητας υπηρεσιών πιστοποιείται ότι οι υπηρεσίες που παρέχονται είναι συμβατές με τους όρους και τις προϋποθέσεις ανάπτυξης οικότουρισμού.¹⁶⁵
- ✓ Εξοπλισμός υπαίθριας αναψυχής . Ο εξοπλισμός (ξύλινα παγκάκια, τραπεζοπάγκοι) αυτός πρέπει να είναι προσαρμοσμένος και προσεγγμένος στο περιβάλλον.

2.10 Σχεδιασμός οικότουριστικού προγράμματος.

Ο σχεδιασμός και η υλοποίηση των οικότουριστιών προγραμμάτων επίσκεψης δεν αποτελεί μια απλή διαδικασία διότι θα πρέπει να λαμβάνονται αρκετοί παράμετροι που εκτός από το ίδιο το περιεχόμενο , αφορούν και την τήρηση συγκεκριμένων όρων

¹⁶⁵ Αγροτουριστική, *Εθνικός Σχεδιασμός για την Οργάνωση και Ανάπτυξη του Οικότουρισμού Master Plan, 2004*, σελ.105, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

http://www.gnto.gov.gr/sites/default/files/files_basic_pages/Master_Plan_Agrotouristiki_2004.pdf

προστασίας. Για τους λόγους αυτούς πρέπει να υπάρχει κάποια διαδικασία εφαρμογής, ελέγχου και αξιολόγησης του οικοτουριστικού προγράμματος.¹⁶⁶ Τα βασικά στάδια που περιλαμβάνει η διαδικασία σχεδιασμού του οικοτουριστικού προγράμματος είναι:¹⁶⁷

1. *Εκτίμηση της κατάστασης όσον αφορά την οικολογική σημασία της περιοχής, την τουριστική ανάπτυξη την υποδομή και το καθεστώς προστασίας. Καθορισμός δυνατών και αδύναμων σημείων.*
2. *Εκτίμηση οικονομικής και κοινωνικής κατάστασης. Περιορισμοί και δυνατότητες συμμετοχής της τοπικής κοινωνίας στη σχεδιαζόμενη οικοτουριστική ανάπτυξη. Ο ρόλος της περιφέρειας του κράτους και διακριτικών οργανισμών.*
3. *Προσδιορισμός της φέρουσας ικανότητας του τόπου.*
4. *Προσδιορισμός επιθυμητού επιπέδου οικοτουριστικής ανάπτυξης. Με συμμετοχική διαδικασία (συμμετοχή εκπροσώπων ενδιαφερόμενων ομάδων) που βασίζεται στην προηγούμενη κοινοποίηση των συμπερασμάτων και προτάσεων που προκύπτουν από τα προηγούμενα στάδια.*
5. *Σχέδιο δράσης για να επιτευχθεί το επιθυμητό επίπεδο οικοτουριστικής ανάπτυξης. Με συμμετοχική διαδικασία, βασισμένη σε καλή προετοιμασία με διαφορετικά σενάρια ανάπτυξης. Το σχέδιο αυτό θα πρέπει να εντάσσεται στο γενικότερο αναπτυξιακό σχέδιο της περιοχής.*
6. *Καθορισμός συστήματος αξιολόγησης. Η αξιολόγηση θα έχει στόχο την ποιοτική και ποσοτική εκτίμηση της οικοτουριστικής ανάπτυξης. Καίριος στόχος να μην υπερβαίνει τη φέρουσα ικανότητα.*
7. *Καθορισμός φορέα υπευθύνου για την εφαρμογή και αξιολόγηση του σχεδίου δράσης. Η σαφήνεια στην κατανομή αρμοδιοτήτων για την διαχείριση του οικοτουρισμού είναι κρίσιμης σημασίας .*
8. *Τακτή αναθεώρηση του σχεδίου βάσει των αποτελεσμάτων της αξιολόγησης».*

---

¹⁶⁶ Αγροτουριστική, Εθνικός Σχεδιασμός για την Οργάνωση και Ανάπτυξη του Οικοτουρισμού Master Plan, 2004, σελ.23, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:
http://www.gnto.gov.gr/sites/default/files/files_basic_pages/Master_Plan_Agrotouristiki_2004.pdf

¹⁶⁷ WWF Ελλάς, Σχεδιασμός Δράσεων Πιλοτικού Χαρακτήρα για την Ανάπτυξη του Οικολογικού Τουρισμού, Μέρος Α, Υπουργείο Ανάπτυξης_ΕΟΤ, Αθήνα, 2000, σελ.48-49, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:
http://www.gnto.gov.gr/sites/default/files/files_basic_pages/ecoeota.pdf

2.11 Παραδείγματα οικοτουριστικής ανάπτυξης από την Ελλάδα και το εξωτερικό.

2.11.1 Παράδειγμα οικοτουριστικής ανάπτυξης στην Ελλάδα

Χαρακτηριστικό παράδειγμα οικοτουρισμού στην Ελλάδα αποτελεί το δάσος της Δαδιάς όπου το 1992 ξεκίνησε το WWF Ελλάς σε συνεργασία με το ΥΠΕΧΩΔΕ και το υπουργείο γεωργίας πρόγραμμα προστασίας του δάσους, καθώς η περιοχή φιλοξενεί σημαντικούς πληθυσμούς και ποικιλία αρπακτικών πουλιών και χλωρίδας στην Ευρώπη, Ασία και βαλκανική χερσόνησο. Εκτός από την εγκαθίδρυση συστήματος παρακολούθησης, συντάχθηκε διαχειριστική μελέτη, σχεδιασμός και συμπεριέλαβαν και την ανάπτυξη του οικοτουρισμού ως αντισταθμιστικό όφελος καθώς το καθεστώς προστασίας του δάσους απαγόρευε την άσκηση υλοτομίας στους πυρήνες απόλυτης προστασίας και θίγονταν τα συμφέροντα των κατοίκων.

Αρχικά υπήρξε έντονη δυσπιστία από τους κατοίκους. Ενημερώνοντας τους κατοίκους για τον οικοτουρισμό και υποστηρίζοντας την τοπική κοινότητα, μειώθηκαν οι αντιδράσεις. Καθώς άρχιζαν να επισκέπτονται την περιοχή Έλληνες και ξένοι τουρίστες, δημιουργήθηκαν νέες θέσεις απασχόλησης (οικοξεναγοί, συστάθηκε η δημοτική επιχείρηση Δαδιάς που ανέλαβε την διαχείριση του οικοτουριστικού ξενώνα και τον οικοτουρισμό, άνοιξαν νέα καταστήματα κλπ) και οι ντόπιοι άρχιζαν να αντιλαμβάνονται την οικολογική-οικονομική αξία της περιοχής τους. Η περιοχή ήταν κυρίως αγροτική χωρίς την ύπαρξη τουρισμού. Ο οικοτουρισμός λειτούργησε συμπληρωματικά, χωρίς να εγκαταλείψουν οι ντόπιοι τις δραστηριότητές τους στον πρωτογενή τομέα, διαδικασία που θα ήταν ασύμβατη με τη φύση του οικοτουρισμού.

Όσον αφορά τις δράσεις δημιουργήθηκε:

- ✓ παρατηρητήριο, όπου οι επισκέπτες μπορούσαν να παρατηρήσουν τα αρπακτικά να τρέφονται στην ταΐστρα, για ταυτόχρονη παρατήρηση από 15 επισκέπτες, ώστε να αποφεύγεται ο συνωστισμός και ο θόρυβος.
- ✓ ξενώνας_ σε στρατηγικό σημείο ακριβώς στη είσοδο των μονοπατιών που οδηγεί στο δάσος, ώστε να ελέγχεται η διακίνηση των επισκεπτών.

- ✓ δημιουργία κέντρου ενημέρωσης για ενημέρωση και ευαισθητοποίηση με έκθεση , προβολή διαφανειών, βίντεο, ζωντανές ξεναγήσεις από τους οικοξεναγούς.
- ✓ διάνοιξη_τεσσάρων μονοπατιών, στις ζώνες όπου επιτρέπεται η τουριστική δραστηριότητα , ώστε να διέρχονται από χαρακτηριστικά τοπία χωρίς να προκαλούν όχληση στα αρπακτικά.
- ✓ οργάνωση κατασκηνώσεων εθελοντικής εργασίας
- ✓ δυνατότητα ξενάγησης
- ✓ δημιουργία συστήματος παρακολούθησης επιπτώσεων από τον τουρισμό και συστήματος διαχείρισης των επισκεπτών.
- ✓ συνεχής κατάρτιση των οικοξεναγών, διαχειριστών κέντρου πληροφόρησης και ξενώνων, γυναικείων συνεταιρισμών
- ✓ συνεργασία με άλλους φορείς, τοπική κοινωνία, αστυνομία , θηροφυλακή, πανεπιστήμια κα.

Ο σχεδιασμός των υποδομών και του προγράμματος είχε στόχο τη μέγιστη δυνατή συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας και σταδιακά την ανάληψη διαχείρισης του οικοτουρισμού από την τοπική κοινωνία όπως και έγινε με τη σύσταση της ΔΕΔ που έχει αναλάβει το μεγαλύτερο έργο διαχείρισης του οικοτουρισμού.

Σήμερα η Δαδιά δέχεται 50.000 επισκέπτες το χρόνο και αποτελεί ένα παράδειγμα άριστης πρακτικής οικοτουρισμού σε προστατευόμενη περιοχή, χωρίς να υποβαθμίζεται το περιβάλλον και η εμπειρία του επισκέπτη.(Σβορώνου,2003;dadia-np.gr)

2.11.2 Παράδειγμα βέλτιστης πρακτικής οικοτουρισμού στο εξωτερικό.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα οικοτουρισμού στο εξωτερικό αποτελεί η προστατευόμενη περιοχή Ταμποπάτα στον Αμαζόνιο. Αρχικά δύο επιστήμονες εγκαταστάθηκαν εκεί και έστησαν το Κέντρο Ερευνών για να ερευνήσουν τα διαφορετικά είδη παπαγάλων μακάο. Καθώς στην περιοχή άρχισαν να επισκέπτονται και άλλοι επιστήμονες και τουρίστες, οι επιστήμονες ενημέρωναν τους επισκέπτες και άρχισαν να εμπλέκονται και αυτή στον οικοτουρισμό. Αργότερα ίδρυσαν την εταιρεία Rainforest Expeditions, η οποία αναλαμβάνει οικοτουριστικές δραστηριότητες, περιβαλλοντικής

εκπαίδευσης και τοπικής ανάπτυξης , με δυνατότητα φιλοξενίας 26 ατόμων στο κέντρο έρευνας.

Εκτός από τους επιστήμονες, απασχολούνται στην επιχείρηση και ξεναγοί από την τοπική κοινότητα Ινφιέρνο, που διαμένει στην προστατευόμενη περιοχή και έχει 200 κατοίκους. Οι άνθρωποι της κοινότητας αυτής που ανήκουν στην φυλή Έσε Έχε πήραν την πρωτοβουλία να φέρουν σε επαφή την τοπική κοινότητα με την εταιρεία Rainforest Expeditions για να διευρύνουν την ανάπτυξη του οικοτουρισμού. Ύστερα από δύο χρόνια δημιουργήθηκε η εταιρεία Posantas Amazonas (που σημαίνει σημείο ανάπαυσης στον Αμαζόνιο) όπου συμμετέχουν από κοινού η εταιρεία Rainforest Expeditions και η τοπική κοινότητα Ινφιέρνο. Το 60% των εσόδων πηγαίνει στην τοπική κοινότητα και το 40% στην Rainforest Expeditions από όπου χρηματοδοτείται και η επιστημονική έρευνα.

Η επιχείρηση αυτή προσφέρει στους επισκέπτες της προστατευόμενης περιοχής Ταμποπάτα μεταφορά στην περιοχή, φιλοξενία σε οικολογικό κατάλυμα και οικοτουριστικές ξηναγήσεις στο δάσος και τον ποταμό Ταμποπάτα. Όλες οι υπηρεσίες και τα προϊόντα που προσφέρονται σέβονται τη φύση και τον πολιτισμό της Ινφιέρνο. Οι προδιαγραφές της επιχείρησης είναι εντυπωσιακές . Το κατάλυμα είναι σχεδιασμένο ώστε να προσφέρει άμεση επαφή με τη φύση. Για φωτισμό υπάρχει μία γεννήτρια στην κουζίνα. Διαθέτουν σύστημα επεξεργασίας του νερού και ειδικό σύστημα επεξεργασίας για πόσιμο νερό και χρησιμοποιούν βιοδιασπώμενο σαμπουάν και προωθούν ανακύκλωση χαρτιού , πλαστικού και οργανικού υλικού. Οι ανέσεις είναι στοιχειώδεις. Στις εγκαταστάσεις ανήκουν βιβλιοθήκη με βιβλία για τη βιοποικιλότητα της περιοχής και κέντρο ενημέρωσης και προσφέρονται γεύματα τοπικής κουζίνας όπου ετοιμάζονται κάθε εβδομάδα από μία διαφορετική οικογένεια ,ώστε όλοι να ωφελούνται από την επιχείρηση. Οι ντόπιοι διαθέτουν προς πώληση και χειροτεχνήματα που έχουν διαθέσει οι ίδιοι.

Οι ντόπιοι συμβάλλουν και οι ίδιοι στην προστασία του οικοτόπου. Αναλαμβάνουν δράσεις για να ελέγχουν το παράνομο κυνήγι και να προστατεύσουν τις βίδρες της περιοχής. Δημιουργήθηκαν 18 νέες θέσεις εργασίας με την κατασκευή χειροτεχνημάτων και ενισχύθηκε η ικανότητά τους να παίρνουν αποφάσεις σε

αντίστοιχες δράσεις κατάρτισης. Τέλος οι ξεναγοί κάνουν ξενάγηση 1/10 δηλαδή ένας ξεναγός για 10 επισκέπτες, για την προστασία του βιότοπου.(Σβορώνου Ε.,2003)

2.12 Χρηματοδότηση προστατευόμενων περιοχών

Η διασφάλιση της διατήρησης και αειφορικής διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών απαιτεί και πόρους ώστε να υλοποιηθούν τα μέτρα διατήρησης και στο σωστό χρόνο. Η Οδηγία των οικοτόπων περιλαμβάνουν την απαίτηση προς την Ε.Ε να χρηματοδοτήσει μέρος του κόστους από τον προϋπολογισμό της (Άρθρο 8, Οδηγία 92/43/ΕΟΚ).¹⁶⁸

Τα κύρια χρηματοδοτικά μέσα της Ε.Ε για την περίοδο 2007-2013 είναι τα Διαρθρωτικά Ταμεία όπως το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ), το Ταμείο Συνοχής, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο για την Αγροτική Ανάπτυξη (ΕΓΤΑΑ), το Ευρωπαϊκό Ταμείο Αλιείας (ΕΤΑ), το Χρηματοδοτικό Μέσο για το Περιβάλλον LIFE+ και το 7ο Πρόγραμμα Πλαισίου Έρευνας. Η χρηματοδότηση περιορίζεται μόνο στις δραστηριότητες που σχετίζονται με τις περιοχές του Δικτύου ¹⁶⁹.

Για την περίοδο 2014-2020 το έργο «Εθνικό Πλαίσιο Δράσεων Προτεραιότητας», θα αναλάβει την χρηματοδότηση των περιοχών του Δικτύου από το 2014 έως το 2020. Η χρηματοδότηση θα πραγματοποιηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω ενός νέου πολυετούς οικονομικού πλαισίου και από εθνικά και ιδιωτικά μέσα, ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την βιοποικιλότητα έως το 2020.

Το έργο αυτό αφορά:

---

¹⁶⁸ Μιλτιάδης Σεφερλής, *Δίκτυο Natura2000, Τα κοινωνικά και οικονομικά οφέλη*, Προσαρμογή από Πηγή, *Natura 2000, NO 29, Δεκέμβριος 2010*, Περιοδικό ΑΜΦΙΒΙΟΝ, Διμηνιαία έκδοση του Ελληνικού Κέντρου Βιοτόπων – Υγροτόπων, Θεσσαλονίκη, Τεύχος 91, Ιανουάριος Φεβρουάριος 2011, σελ.5, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.ekby.gr/ekby/el/amphivion_el/issue91.pdf

¹⁶⁹ Clare Miller, Marianne Kettunen, *Χρηματοδότηση του Δικτύου Natura, Τεχνικός οδηγός*, Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, σελ.8 διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CCEQFjAA&url=http%3A%2F%2Fec.europa.eu%2Fenvironment%2Fnature%2Fnatura2000%2Ffinancing%2Fdocs%2Ffinancing_natura2000_el.pdf&ei=LtuyVJXFEsTuUsKbg8AF&usq=AFQjCNHCE6EQuxeBbLHwuLBMPPrWYQhwg&bvm=bv.83339334.d.d24&cad=rja

- I. στον προσδιορισμό των στόχων και προτεραιοτήτων
- II. στην περιγραφή των μέτρων/δράσεων που θα πρέπει να χρηματοδοτηθούν
- III. στην αναγνώριση της πιθανής οικονομικής συνεισφοράς της Ευρωπαϊκής Επιτροπής
- IV. στην παρακολούθηση και αξιολόγηση της υλοποίησης του προγράμματος.¹⁷⁰

Το Πλαίσιο Δράσης Προτεραιότητας είναι χρήσιμο για την κατάρτιση των επιχειρησιακών προγραμμάτων , καθώς δίνεται η προτεραιότητα στα κράτη μέλη να σχεδιάσουν ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο χρηματοδότησης που θα καλύψει τις ανάγκες των περιοχών του Δικτύου για το 2014-2020.¹⁷¹

---

¹⁷⁰ Εθνικό Πλαίσιο Δράσεων Προτεραιότητας., διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:https://www.google.gr/search?q=%CE%87%CF%81%CE%B7%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%BF%CE%B4%CE%BF%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%B1+%CF%80%CF%81%CE%BF%CE%B3%CF%81%CE%B1%CE%BC%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1+%CE%B3%CE%B9%CE%B1+%CF%80%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%BF%CF%87%CE%B5%CF%83+%CF%84%CE%BF%CF%85+%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CF%84%CF%85%CE%BF%CF%85+natura+2000&ie=utf-8&oe=utf-8&gws_rd=cr&ei=LtuyVLrfA8HsUKW2gtAK#

¹⁷¹ WWF Ελλάς, ΥΠΕΚΑ, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Χρηματοδότηση Natura 2000:Περισσότερες και Καλύτερες Ευκαιρίες κατά την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020*, 21 Γενάρη 2014, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=6&ved=0CDYQFjAF&url=http%3A%2F%2Fwww.ionio.gr%2Fcentral%2Fdownload.php%3Ff%3D04000-04999%2FIU-nf-04637-71316-gr.pdf&ei=LtuyVJXFEsTuUsKbg8AF&usg=AFQjCNHGJQ3IJeMLNsQT0A1YhMDGI5zYug&bvm=bv.83339334,d.d24&caid=rja>

ΜΕΡΟΣ Β´

ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΑΚΟΥ ΚΟΛΠΟΥ ΚΑΙ ΧΕΛΩΝΕΣ *Caretta- Caretta*

1.1 Κυπαρισσιακός κόλπος

Ο Κυπαρισσιακός κόλπος είναι ο πιο μεγάλος ανοικτός κόλπος της Δυτικής Πελοποννήσου. Ορίζεται μεταξύ του ακρωτηρίου του Κατάκολου στα βόρια και του ακρωτηρίου του Κουνελιού στα νότια. Οι ακτές στο μεγαλύτερο τμήμα του είναι ομαλές και αμμουδερές και εκτείνεται σε μήκος 46 χιλιόμετρα όπου διακόπτεται μόνο από τον ποταμό Αλφειό και δύο μικρότερους ποταμούς την Νέδα και τον Αρκαδικό. Λόγω του αμμώδους εδάφους, δεν υπάρχουν πολλοί οικισμοί κτισμένοι στις ακτές του. Ο μόνος μεγάλος οικισμός που είναι κτισμένος στις ακτές του κόλπου είναι η Κυπαρισσία στην οποία οφείλει το όνομα του. Οι μεγαλύτεροι οικισμοί που είναι χτισμένοι σε μικρή απόσταση από τις ακτές του είναι ο Πύργος (απέχει 3 χιλιόμετρα από τις ακτές) και η Ζαχάρω (απέχει 2 χιλιόμετρα). Τα σημαντικότερα ποτάμια που εκβάλλουν στο Κυπαρισσιακό κόλπο είναι ο Αλφειός και η Νέδα¹⁷²

---

¹⁷² El Wikipedia.org/w/index.php?title=Κυπαρισσιακός_κόλπος&veaction=edit
http://el.wikipedia.org/w/index.php?title=%CE%9A%CF%85%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%B9%CF%83%CF%83%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CF%8C%CF%82_%CE%BA%CF%8C%CE%BB%CF%80%CE%BF%CF%82&veaction=edit
https://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CCQQIDAA&url=http%3A%2F%2Fwebcache.googleusercontent.com%2Fsearch%3Fq%3Dcache%3AFYDnTLL6JxgJ%3Ael.wikipedia.org%2Fwiki%2F%2525CE%25259A%2525CF%252585%2525CF%252580%2525CE%2525B1%2525CF%252581%2525CE%2525B9%2525CF%252583%2525CF%252583%2525CE%2525B9%2525CE%2525B1%2525CE%2525BA%2525CF%25258C%2525CF%252582_%2525CE%2525BA%2525CF%25258C%2525CE%2525BB%2525CF%252580%2525CE%2525BF%2525CF%252582%2B%26cd%3D1%26hl%3Del%26ct%3Dclnk%26gl%3Dgr&ei=udiyVLHpEMHnUrDIgaAP&usq=AFQjCNFDLq9mOPxMLM9YXs135L1SWq01YQ

1.2 Γεωγραφικός προσδιορισμός της προστατευόμενης περιοχής

Με βάση τη διοικητική διάθρωση, Ο Κυπαρισσιακός κόλπος με το πρόγραμμα Καλλικράτης (Ν.3852/2010) ,οριοθετείται από τις Δημοτικές Ενότητες Αυλώνα και Κυπαρισσίας, του Δήμου Τριφυλλίας.

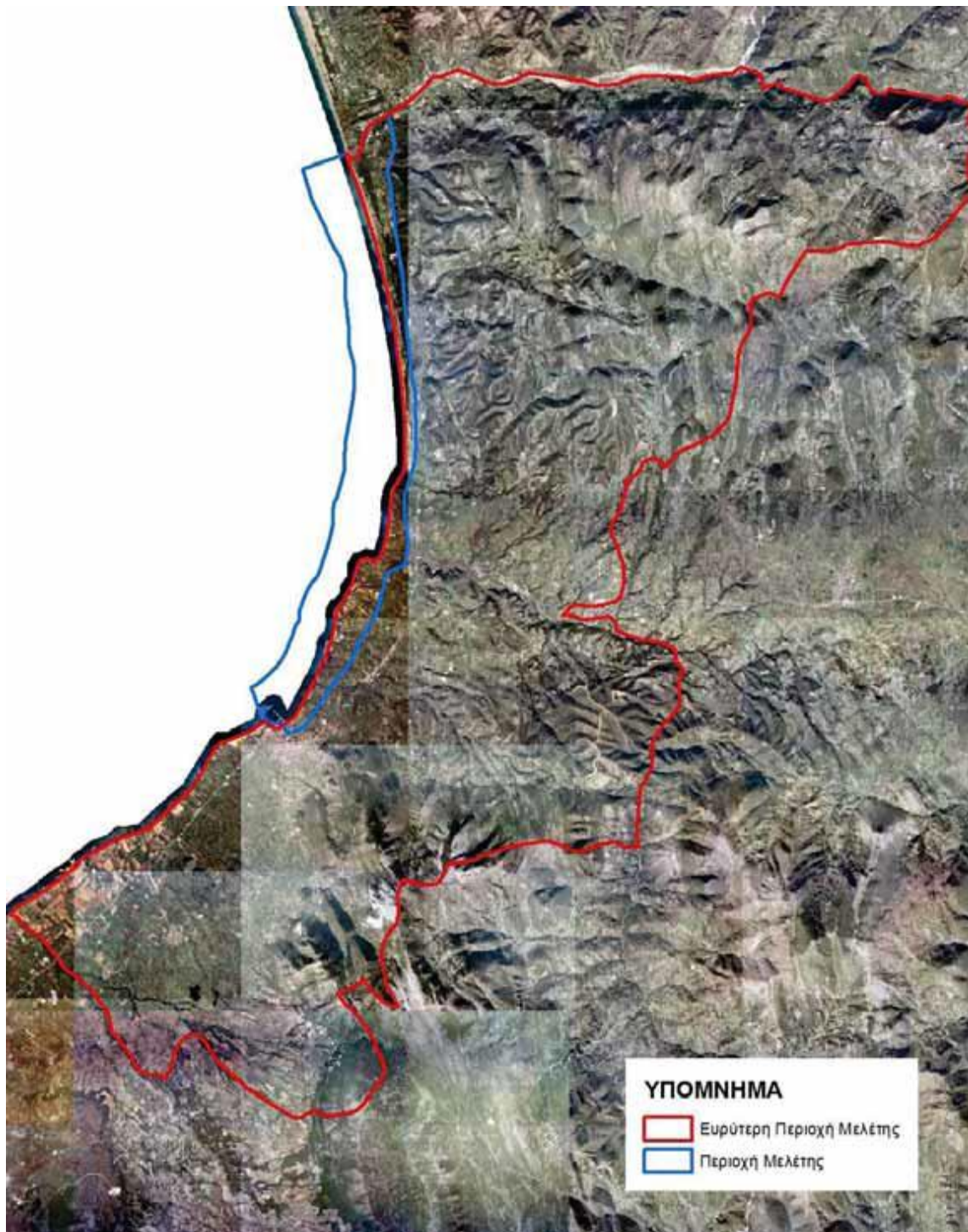
Τα τμήματα που συνθέτουν τον Κυπαρισσιακό κόλπο είναι:

Δ.Ε Αυλώνας: Δ.Δ Αυλώνας, Σιδηροκάστρου, Βανάδας, Ελαίας, Καλίτσαινας, Καρυών, Πλατανιών, Προδρόμου.

Δ.Ε Κυπαρισσίας: Δ.Δ Κυπαρισσίας ,Αρμενίων, Βρυσών, Μουριατάδας, Μύρου, Ξηρόκαμπου, Περδικονερίου, Ραχών, Σπηλιάς, Στασιού, Φαρακλάδας.¹⁷³

---

¹⁷³ ΥΠΕΚΑ. Σε δημόσια διαβούλευση η Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη και το Προεδρικό Διάταγμα για την προστασία του Κυπαρισσιακού Κόλπου, *Τεύχος Μελέτης*. Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη_ 1.4Όρια ευρύτερης Περιοχής σελ 36, 8 Αυγούστου 2014 ,διαθέσιμη Ιστοσελίδα
<http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=232&language=el-GR>
<https://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=4&cad=rja&uact=8&ved=0CDYQIDAD&url=ht tp%3A%2F%2Fwebcache.googleusercontent.com%2Fsearch%3Fq%3Dcache%3AnUqt7FC7J9sJ%3Awww.ypeka.gr% 2FDefault.aspx%253Ftabid%253D389%2526sni%25255B524%25255D%253D3277%2526language%253Del- GR%2B%26cd%3D4%26hl%3Del%26ct%3Dclnk%26gl%3Dgr&ei=AdiyVL iDMq7UcOwg8gC&usg=AFQjCNFs1ErEXu8v qFzomYBpEtyohb8sVQ>

Εικόνα 1: Άμεση και ευρύτερη περιοχή μελέτης

ΠΗΓΗ: ΥΠΕΚΑ

1.3 Νομοθετικό πλαίσιο

Ο Κυπριασσιακός κόλπος και η ευρύτερη περιοχή που έχουν προταθεί ως προστατευόμενες, διέπονται από συγκεκριμένες Οδηγίες, Συμβάσεις βάση των οποίων διασφαλίζεται και προωθείται η προστασία και διατήρηση των αξιόλογων οικολογικών τους χαρακτηριστικών τόσο σε Διεθνές επίπεδο όσο και σε Εθνικό που θα αναλύσουμε παρακάτω.

Εθνικό θεσμικό πλαίσιο

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

Ο Ν.1650/1986 «Για την προστασία του περιβάλλοντος» (ΦΕΚ160 Α`/1986) αποτέλεσε τον νόμο-πλαίσιο για ζητήματα προστασίας-διατήρησης φύσης, τις διαδικασίες και τα μέσα θεσμοθέτησης, την κατηγοριοποίηση των προστατευόμενων περιοχών, καθώς και τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων για την θεσμοθέτησή τους.

Ο Ν.3937/2011 «Για την διατήρηση βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις». (ΦΕΚ 60 Α/31.3.2011) ψηφίστηκε 25 χρόνια μετά την υιοθέτηση του Ν.1650/1986 προκειμένου να καλύψει εκκρεμότητες του παρελθόντος. Ο Νόμος προωθεί μεταξύ άλλων τη δημιουργία ενός Εθνικού Συστήματος Προστατευόμενων Περιοχών που περιλαμβάνει περιοχές απόλυτης προστασίας της φύσης, περιοχές προστασίας της φύσης, φυσικά πάρκα με διάκριση σε εθνικά πάρκα και περιφερειακά πάρκα, περιοχές προστασίας οικοτόπων και ειδών με διάκριση σε Ειδικές Ζώνες Διατήρησης (ΕΖΔ), Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΔ), Καταφύγια Άγριας Ζωής, Προστατευόμενους φυσικούς σχηματισμούς – τοπία.

Ο Ν.4014/2011 «Περιβαλλοντική Αδειοδότηση Έργων και Δραστηριοτήτων, Ρύθμιση αυθαίρετων σε συνάρτηση με δημιουργία περιβαλλοντικού ισοζυγίου και άλλες Διατάξεις αρμοδιότητας Υπουργείου Περιβάλλοντος».(ΦΕΚ 209 Α`21.9.2011). Τροποποιεί τα σχετικά άρθρα του Ν. 1650/1986 που αναφέρεται στην προστασία του περιβάλλοντος από δραστηριότητες του ιδιωτικού ή δημόσιου τομέα, των οποίων η κατασκευή ή

λειτουργία έχουν επιπτώσεις στο περιβάλλον. Επιπλέον περιλαμβάνει Ειδικές Διατάξεις για την κατασκευή και λειτουργία έργων και δραστηριοτήτων εντός περιοχών Ευρωπαϊκού Οικολογικού Δικτύου Natura.

ΔΑΣΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

Ο Ν.4173/1929 περιλαμβάνει σημαντικές διατάξεις για την προστασία της φύσης και εμπεριέχονται σε όλες τις μετέπειτα σχετικές νομοθεσίες που εξακολουθούν να ισχύουν και σήμερα.

Με την έκδοση του ΑΝ 856/1937 προβλεπόταν η ίδρυση σε ολόκληρη τη χώρα μέχρι πέντε Εθνικών Δρυμών ως περιοχών με ειδικό καθεστώς προστασίας που αποσκοπούν στην προστασία της χλωρίδας, βελτίωση και αύξηση της πανίδας, διατήρηση γεωμορφολογικών σχηματισμών, προστασία των φυσικών καλλονών, ανάπτυξη του τουρισμού και διενέργεια επιστημονικών και δασικών ερευνών.

Ο Ν 856/1937 ενσωματώθηκε στο Δασικό Κώδικα (Ν.Δ 86/1969) όπως τροποποιήθηκε αργότερα με το Ν.Δ996/1971 και ισχύει σήμερα εκτός των Εθνικών Δρυμών, τα Αισθητικά δάση και τα Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης. Ο παραπάνω Δασικός Κώδικας χαρακτηρίζει κάποιες περιοχές ως καταφύγιο θηραμάτων, ελεγχόμενων κυνηγετικών περιοχών και εκτροφείο θηραμάτων όπου αντικαταστήθηκε με το Ν. 2637\98 σε «Καταφύγιο Άγριας Ζωής» και αποτελεί τη σημαντικότερη Δασική Νομοθεσία.

Θα αναφερθούν επιγραμματικά νόμοι που αφορούν τη προστασία του περιβάλλοντος.

Νόμος 2742/1999 «Χωροταξικός σχεδιασμός και αειφόρος ανάπτυξη και άλλες διατάξεις που τροποποιήθηκε με τον Ν.3937 /2011 «Διατήρηση βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις».

Νομοθεσία για την οικολογική κατάσταση της θαλάσσιας περιοχής όπως Ν 74/1977 και Διατάξεις Π.Δ 55/98 που αφορούν μέτρα για διατήρηση ,προστασία, πρόληψη υποβάθμισης και διατήρηση θαλάσσιου περιβάλλοντος από ρύπανση.

N.3983 «Εθνική στρατηγική για προστασία και διαχείριση του θαλάσσιου περιβάλλοντος.

N 2971/2001 «Αιγιαλός, παραλία και άλλες διατάξεις».

N. 1739/87 «Για την διατήρηση των δγημ υδάτινων πόρων και άλλες διατάξεις».

N 3199/2003 «Προστασία και διατήρηση υδάτων

N. 328/2002 «Για την προστασία των Αρχαιοτήτων και της Πολιτιστικής Κληρονομιάς» , αναθεωρήθηκε με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση 3378/2005 με βάση τους Παραδοσιακούς οικισμούς 19.10.78 ΠΔ.

ΑΛΙΕΥΤΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

N.1740/1978 «Αξιοποίηση και προστασία κοραλλιογενών σχηματισμών, ιχθυοτρόφων υδάτων, υδατοκαλλιεργειών και άλλες διατάξεις.

N.2040/1992 «Ρύθμιση θεμάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Γεωργίας, Μητρώο αγροτών και αγροτικών εκμεταλλεύσεων.

N.Δ. 420/1970 «Αλιευτικός Κώδικας».

Π.Δ 373/16.7.85 «Ερασιτεχνική -αθλητική αλιεία».

Π.Δ 88/87 «Μέθοδος αλιείας με κουλούρα».

Ο Ευρωπαϊκός Κανονισμός 1380/2013 σχετικά με την Κοινή Αλιευτική Πολιτική ενσωματώθηκε στο Εθνικό Δίκαιο με υπ' αριθ. Πρωτ. 367/3800 και ισχύει από 1^η Ιανουαρίου 2014.

Νόμος 2971/2001 «Αιγιαλός , παραλία και άλλες διατάξεις»

Ο Ν. 2971/2001 (ΦΕΚ 28 Α΄/19.12.2001) καθορίζει την κυριότητα του αιγιαλού, τα όρια του και την παραχώρησή του για απλή χρήση ή εκτέλεση έργων. Το σχετικό Νομοσχέδιο έχει τεθεί σε διαβούλευση από το Υπουργείο Οικονομικών με κύριο στόχο:

Καθορισμός με σαφή και αντικειμενικά κριτήρια η γραμμή αιγιαλού προκειμένου να προστατευτεί η ακτογραμμή και να εξαλειφθούν φαινόμενα αδιαφάνειας και αδικαιολόγητης καθυστέρησης κατά τη χάραξη του αιγιαλού.

Να θεσπιστεί ένα ορθολογικό πλαίσιο παραχώρησης της χρήσης αιγιαλού σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία.

Να απλοποιηθούν χρονοβόρες και γραφειοκρατικές διαδικασίες

Να καθοριστεί δίκαιο και αντικειμενικό αντάλλαγμα για την παραχώρηση και χρήση αιγιαλού και παραλίας

Να διασφαλιστεί η καλύτερη δυνατή πρόσβαση του κοινού στον αιγιαλό και την παραλία, σύμφωνα με την ιδιαίτερη μορφολογία των ελληνικών ακτών¹⁷⁴

Προεδρικό Διάταγμα της περιοχής με βάση την Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη (ΕΠΜ).

Το Προεδρικό Διάταγμα με βάση την Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη (ΕΠΜ) των Προστατευόμενων περιοχών του Κυπαρισσιακού Κόλπου, « Περιφερειακό Πάρκο Λίμνης Καϊάφα, Θινών Κυπαρισσίας και θαλάσσιας περιοχής Κόλπου Κυπαρισσίας από

---

¹⁷⁴ ΥΠΕΚΑ. Σε δημόσια Διαβούλευση Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη και το Προεδρικό Διάταγμα για την προστασία του Κυπαρισσιακού Κόλπου. Τεύχος Μελέτης. Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη_ 1.2.2 Όρια ευρύτερης περιοχής, Εθνικό θεσμικό πλαίσιο σελ 24-30, 8 Αυγούστου 2014, διαθέσιμη ιστοσελίδα

https://www.google.gr/search?newwindow=1&site=&source=hp&q=%CE%A5%CE%A0%CE%95%CE%9A%CE%91+%CE%9A%CE%A5%CE%A0%CE%91%CE%A1%CE%99%CE%A3%CE%A3%CE%99%CE%91%CE%9A%CE%9F%CE%A3+%CE%9A%CE%9F%CE%9B%CE%A0%CE%9F%CE%A3&sq=%CE%A5%CE%A0%CE%95%CE%9A%CE%91+%CE%9A%CE%A5%CE%A0%CE%91%CE%A1%CE%99%CE%A3%CE%A3%CE%99%CE%91%CE%9A%CE%9F%CE%A3+%CE%9A%CE%9F%CE%9B%CE%A0%CE%9F%CE%A3&gs_l=hp.3...19304.31362.0.31901.26.26.0.0.0.174.3605.0j26.26.0.msedr...0..1c.1.60.hp..17.9.1110.9bRK5EPqJu0#

το ακρωτήριο Κατάκολο έως την Κυπαρισσία», τέθηκε σε Δημόσια Διαβούλευση την 8/8/2014.

Σύμφωνα με το Ν 3937/2011 άρθρο 6 παρ 7 οι περιβαλλοντικές οργανώσεις οι οποίες τονίζουν την εξέχουσα οικολογική σημασία της περιοχής , υποστηρίζουν το Προεδρικό Διάταγμα όχι μόνο δεν θεωρείται εργαλείο βιώσιμης ανάπτυξης, αλλά εξυπηρετεί συμφέροντα διακινδυνεύοντας το μέλλον της περιοχής. Τα σημαντικότερα σημεία που περιλαμβάνει το Σχέδιο Π.Δ ώστε να απειλείται το οικοσύστημα είναι:

Χαρακτηρίζει την περιοχή ως Περιφερειακό Πάρκο και όχι Εθνικό Πάρκο, όπως οφείλει με βάση την ισχύουσα νομοθεσία λόγω «της μεγάλης έκτασης» και της «εξέχουσας οικολογική σπουδαιότητά της» υποβιβάζοντάς έτσι την ανάγκη λήψης μέτρων προστασίας.

Νομιμοποιεί τις παράνομες παρεμβάσεις που έχουν γίνει, όπως για παράδειγμα παράνομους δρόμους (για τους δρόμους αυτούς εκκρεμούν ποινικά δικαστήρια).

Επιτρέπει τη δόμηση πίσω από τον πυρήνα ωτοκίας της θαλάσσιας χελώνας, από τον ποταμό Νέδα ως το χωριό Καλό Νερό.

Χαρακτηρίζει την παραλία ωτοκίας ως Περιοχή Προστασίας της Φύσης, αφού και στο πυρήνα ωτοκίας επιτρέπει την κάλυψη 30% της παραλίας με ξαπλώστρες.¹⁷⁵

---

¹⁷⁵ http://m.greenpeace.org/greece/Global/greece/image/2014/oceans/files/sinopsi_sxoliwn.pdf

1.4 Φυσικά χαρακτηριστικά και οικολογική αξία

Ο Κυπαρισσιακός κόλπος ανήκει στο δίκτυο προστατευόμενων περιοχών διότι βρίσκουν καταφύγιο σπάνια είδη ελληνικής πανίδας και της θαλάσσιας βιολογίας. Η οικολογική αξία είναι μεγάλη, διότι αποτελεί:

1) τη δεύτερη σημαντικότερη περιοχή ωοτοκίας της θαλάσσιας χελώνας *Caretta caretta* στη Μεσόγειο μετά τη Ζάκυνθο, είδος το οποίο είναι «κυνδυνεύον» και σύμφωνα με την οδηγία 92\43\ΕΟΚ είναι είδος προτεραιότητας και έχει ανάγκη αυστηρής προστασίας, και

2) υπάρχει εκτεταμένο οικοσύστημα θινών (οικότοποι αμμοθινών: Υποτυπώδεις κινούμενες θίνες 2110, θίνες με *Eurhobia terranica* 2220 και θίνες των παραλιών με *Juniperus spp* 2250 που περιλαμβάνεται στο παράρτημα Ι της οδηγίας 92\43 ΕΟΚ.

Ο Νότιος Κυπαρισσιακός κόλπος έχει αυξημένη οικολογική σημασία, λόγω το ότι φιλοξενεί κατά μέσο όρο 700 φωλιές της *Caretta caretta* κάθε χρόνο. Το 86% της φωλεοποίησης του είδους όμως εντοπίζεται στο νοτιότερο τμήμα του κόλπου και συγκεκριμένα μεταξύ των εκβολών της Νέδας και του χωριού Καλό Νερό μήκους 10 χ.λ.μ, που αποτελεί και τον πυρήνα του βιότοπου. Το τμήμα αυτό έχει ενταχθεί στο Ευρωπαϊκό δίκτυο Natura 2000 με κωδικό (GR 2550005)- θίνες Κυπαρισσίας (Νεοχώρι-Κυπαρισσία), κυρίως λόγω της αναπαραγωγής της θαλάσσιας χελώνας και των προστατευόμενων ειδών φυτών που υπάρχουν στη ζώνη των αμμόλοφων.

Η δε θαλάσσια περιοχή του κόλπου έχει συμπεριληφθεί και αυτή στο δίκτυο προστατευόμενων περιοχών με κωδικό (GR 2330008) «θαλάσσια περιοχή κόλπου Κυπαρισσίας: Ακρωτήριο Κατάκολο-Κυπαρισσία», καθώς εντοπίζονται εκτεταμένα λιβάδια Ποσειδωνίας, τα οποία αποτελούν τόπο αναπαραγωγής και διατροφής για ένα πλήθος οργανισμών. Χαρακτηριστικά του είναι επίσης και η μοναδική σε ομορφιά σκηνικού, η πλουσιότερη και η πιο εκτεταμένη στην Ελλάδα ζώνη των αμμόλοφων στο πίσω μέρος της παραλίας, το παράκτιο δάσος πίσω από την παραλία και ο έντονος κυματισμός του Ιονίου πελάγους.¹⁷⁶

---

¹⁷⁶ ΑΡΧΕΛΩΝ, περιοχές δράσεις, Πελοπόννησος Κυπαρισσία, διαθέσιμη ιστοσελίδα <https://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0CCQOQIDAA&url=ht tp%3A%2F%2Fwebcache.googleusercontent.com%2Fsearch%3Fq%3Dcache%3AQBDaNVsX9REJ%3Awww.archelon>

1.4.1 Χελώνες *caretta caretta*

Η χελώνα καρέτα είναι ίσως ένα από τα πιο εμβληματικά είδη των μεσογειακών και ελληνικών θαλασσών και ένα από τα επτά είδη θαλάσσιων χελωνών που υπάρχουν στον πλανήτη, το οποίο βρίσκεται σε κίνδυνο σύμφωνα με το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας. Από τα 7 είδη στον κόσμο, μόνο 3 απαντώνται τακτικά στη Μεσόγειο (*Caretta caretta*, *Chelonia mydas* και *Dermochelys coriacea*). Από αυτά τα 3 είδη μόνο η *caretta* ωτοκεί στην Ελλάδα. Είναι η δεύτερη μεγαλύτερη χελώνα, με σκληρό κέλυφος στο κόσμο. Το καβούκι της Καρέττα έχει σχήμα καρδιάς με 5 ζεύγη πλευρικών πλακών. Το χρώμα του καβουκιού είναι καφέ πράσινο. Ζούν στο θαλάσσιο περιβάλλον όπου ζευγαρώνουν, τρέφονται, μεταναστεύουν και διαχειμάζουν.¹⁷⁷

Οι ενήλικες έχουν μέσο βάρος 80-200 kg και μήκος 70-95 cm. Θα τη συναντήσουμε να κολυμπάει σε όλα τα μήκη και πλάτη των ελληνικών θαλασσών, αλλά η ιδιαίτερη σημασία της χώρας μας έγκειται στο ότι φιλοξενούμε κάποιες από τις σημαντικότερες παραλίες για την ωτοκία. Οι νεαρές βρίσκονται σε ρηχές εκβολές ποταμών, ενώ οι ενήλικες κατά μήκος της υφαλοκρηπίδας. Οι σημαντικότερες παραλίες ωτοκίας είναι στη Ζάκυνθο (Κόλπος του Λαγανά), Πελοπόννησος (Κόλπος Κυπαρισσίας και Κόλπος Λακωνικού, περιοχή Κορώνης) και στην Κρήτη (Ρέθυμνο, Κόλποι Χανίων, και Μεσσάρας).

[.gr%2F%2B%26cd%3D1%26hl%3Del%26ct%3Dclnk%26gl%3Dgr&ei=9uSyVka8C4TtUv-bgZgD&usg=AFQjCNEkqSYtjddxQZEJ7dK7TOVhJhdh-g](https://www.google.gr/search?newwindow=1&site=&source=hp&q=%CF%87%CE%B5%CE%BB%CF%8E%CE%BD%CE%B5%CF%82+%CE%BA%CE%B1%CF%81%CE%AD%CF%84%CE%B1+%CE%BA%CE%B1%CF%81%CE%AD%CF%84%CE%B1&og=%CF%87%CE%B5%CE%BB%CF%8E%CE%BD%CE%B5%CF%82+%gs_l=hp.1.3.0l10.4174.10721.0.14565.9.8.0.1.1.0.330.1435.0j7j0j1.8.0.msedr...0...1c.1.60.hp..0.9.1442.jeTTImXN5bM#)

¹⁷⁷ [wwf.gr](https://www.wwf.gr), απειλούμενα είδη, Χελώνα καρέτα, διαθέσιμη ιστοσελίδα

https://www.google.gr/search?newwindow=1&site=&source=hp&q=%CF%87%CE%B5%CE%BB%CF%8E%CE%BD%CE%B5%CF%82+%CE%BA%CE%B1%CF%81%CE%AD%CF%84%CE%B1+%CE%BA%CE%B1%CF%81%CE%AD%CF%84%CE%B1&og=%CF%87%CE%B5%CE%BB%CF%8E%CE%BD%CE%B5%CF%82+%gs_l=hp.1.3.0l10.4174.10721.0.14565.9.8.0.1.1.0.330.1435.0j7j0j1.8.0.msedr...0...1c.1.60.hp..0.9.1442.jeTTImXN5bM#

Η θερμοκρασία των νερών που ζούν είναι 13,3-28° C. Αφού τα αυγά εκκολαφθούν οι νεοσσοί κατευθύνονται προς τη θάλασσα . Οι θαλάσσιες χελώνες δεν έχουν την ταχύτητα και την ευκινησία να συλλάβουν γρήγορα κινούμενη λεία, για αυτό οι περισσότερες τρέφονται με αργοκίνητα ή ακίνητα ζώα όπως οστρακοειδή, τσούχτρες, μαλάκια, αχιούς, καβούρια, σφουγγάρια, αστερίες κεφαλόποδα, καρκινοειδή, και με θαλάσσια φυτά ή φύκη. Όταν έρθει η περίοδος αναπαραγωγής μεταναστεύουν προς τις περιοχές ωτοκίες. Μετά το ζευγάρι τα θηλυκά προσεγγίζουν τις παραλίες για να σκάψουν τις φωλιές τους. Ο αριθμός των αυγών που γεννά είναι περίπου 80-120 σε 2 - 4 φωλιές. Τα αυγά εκκολάπτονται σε 7-10 εβδομάδες ανάλογα με τη θερμοκρασία της άμμου .Καθώς οι νεοσσοί βγαίνουν από τα αυγά αγωνίζονται για να αναρριχηθούν στην επιφάνεια. Επειδή το οξυγόνο είναι λίγο η προς τα πάνω κίνηση μπορεί να διαρκέσει 2-4 ημέρες. Όταν φτάσουν κάτω από την επιφάνεια της άμμου περιμένουν έως ότου η άμμος να δροσίσει τη νύχτα ή τις πρώτες πρωινές ώρες και τότε εξέρχονται μαζικά και δρουν προς τη θάλασσα. Το φως των αστεριών τις οδηγεί προς το νερό.

Για τις πρώτες 24 ώρες κολυμπούν συνέχεια προς το ανοικτό πέλαγος όπου αφήνονται να παρασυρθούν από τα ρεύματα.¹⁷⁸

---

¹⁷⁸ ΑΡΧΕΛΩΝ,βιολογία της θαλάσσιας χελώνας, διαθέσιμη ιστοσελίδα
<https://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0CCQQIDAA&url=ht tp%3A%2F%2Fwebcache.googleusercontent.com%2Fsearch%3Fq%3Dcache%3AQBDaNVsX9REJ%3Awww.archelon .gr%2F%2B%26cd%3D1%26hl%3Del%26ct%3Dclnk%26gl%3Dgr&ei=9uSyVKa8C4TtUv- bgZgD&usg=AFQjCNEkqSYtjddxQZEJ7dK7TOVhJhdh-g>

Οι σοβαρότερες απειλές για τις θαλάσσιες χελώνες είναι τόσο φυσικές όσο και ανθρωπογενείς

- Η υπερθέρμανση του πλανήτη: Επηρεάζει τόσο τους νεοσσούς όσο και τις ενήλικες θαλάσσιες χελώνες, δημιουργώντας νέες ασθένειες. Οι ακραίες καιρικές συνθήκες είναι πρωταρχικός παράγοντας. Ο άνεμος, η βροχή και το κρύο καθώς και οι αφύσικα υψηλές θερμοκρασίες επηρεάζουν τις θαλάσσιες χελώνες σε όλα τα στάδια της ζωής τους. Οι θερμοκρασίες κάτω τους 14 °C παγώνουν ακόμη και ενήλικες χελώνες. Επίσης η διάβρωση του εδάφους μπορεί να καταστρέψει τις παραλίες ωοτοκίας.
- Φυσικοί εχθροί :Ανάλογα την γεωγραφική τους θέση όπως τσακάλια, αλεπούδες ,φίδια, σκαθάρια, βάτραχοι, καβούρια, μπορεί να σκάψουν για τα αυγά όπως επίσης αρουραίοι ,κουνάβια και από πουλιά όπως κοράκια, γλάροι και κορμοράνοι. Από τη στιγμή που οι νεοσσοί φθάσουν στη θάλασσα κινδυνεύουν και από μεγάλα ψάρια.

Τη μεγαλύτερη απειλή όμως, αποτελεί ο άνθρωπος και συγκεκριμένα:

- ο Σύλληψη για σκοπούς εκμετάλλευσης (Λαθροθηρία αυγών για κατανάλωση και κέλυφος για καλλωπιστικούς λόγους)
- ο Αλιεία Εμπλοκή σε αλιευτικά εργαλεία που καταλήγει σε πνιγμό ή θανάτωση από τους ψαράδες. Επηρεάζονται κυρίως από παραγάδια, δίκτυα, τράτες καταστρέφοντας τους οικοτόπους, με σοβαρές επιπτώσεις και στη διατροφική τους αλυσίδα .
- ο Η ρύπανση των θαλασσών είναι μια περεταίρω απειλή. Οι χελώνες ξαφνικά συγχέουν πεταμένες πλαστικές σακούλες με τσούχτρες, μπάλες πίσσας , χοντρά κομμάτια πολυαιθυλενίου ή απορριπτά αλιευτικά εργαλεία με κάτι φαγώσιμο. Αν καταπιούν αυτά τα αντικείμενα το πεπτικό τους σύστημα μπορεί να φράξει και να πεθάνουν. Χημικοί ρύποι όπως αποχετεύσεις και γεωργικές απορροές, αποδυναμώνουν το ανοσοποιητικό σύστημα θαλάσσιων χελωνών καθιστώντας τους σε ευπαθή παθογόνους οργανισμούς.

- ο Παράκτια ανάπτυξη Οι παραλίες ωτοκίας συρρικνώνονται και υποβαθμίζονται δραματικά λόγω οικιστικής ανάπτυξης και τουριστικών δραστηριοτήτων. Έτσι αλλοιώνεται και καταστρέφεται η ακτογραμμή.¹⁷⁹

Συγκεκριμένα:

- Φώτα που λάμπουν στις παραλίες αποπροσανατολίζουν τόσο τις ενήλικες θηλυκές όταν βγαίνουν να γεννήσουν όσο και τους νεοσσούς που προσπαθούν να φθάσουν στη θάλασσα.
- Η συμπίεση της άμμου από τροχοφόρα οχήματα μπορεί να διαταράξει την κυκλοφορία του αέρα και την απορρόφησή τους από τα αυγά.
- Ομπρέλες και ξαπλώστρες στις παραλίες ωτοκίας συχνά σχηματίζουν ένα αδιαπέραστο τείχος που εμποδίζει την πρόσβαση στο πίσω μέρος της παραλίας για να γεννήσουν.
- Φύτευση δέντρων ή στήσιμο ομπρελών έχουν σαν αποτέλεσμα να σκιάζουν τις φωλιές και οι χαμηλότερες θερμοκρασίες της άμμου επηρεάζουν την επώαση των αυγών.
- Η ανθρώπινη παρουσία στις παραλίες ωτοκίας τη νύχτα τρομάζει τις θαλάσσιες χελώνες που θέλουν να γεννήσουν.
- Κάστρα στην άμμο, ροδιές από τροχοφόρα μπορούν να παγιδεύσουν τους νεοσσούς στην πορεία τους προς την θάλασσα.
- Παράκτια θωράκιση, εξόρυξη άμμου και συντρίμμια σε παραλίες υποβαθμίζουν το οικοσύστημα¹⁸⁰

---

¹⁷⁹

IUCN SSC PUBLICATIONS MARINE TURTLES SPECIALIST GROUP. about marine turtles.ΔΙΑΘΕΣΙΜΗ ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΑ
https://www.google.gr/search?newwindow=1&q=iucn-mtsg.org&oq=%28http%2F%2F%3Aiucn-mtsg.org%29&gs_l=serp.1.0.30i10.283078.287439.0.289884.7.5.0.0.0.202.391.0j1j1.2.0.msedr...0...1c.1j2.60.serp..5.2.391.xclteuf3JbA#

¹⁸⁰ ΑΡΧΕΛΩΝ.ΒΙΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΙΑΣ ΧΕΛΩΝΑΣ. ΔΙΑΘΕΣΙΜΗ ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΑ
<https://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0CCQQIDAA&url=ht tp%3A%2F%2Fwebcache.googleusercontent.com%2Fsearch%3Fq%3Dcache%3AQBDaNVsX9REJ%3Awww.archelon .gr%2F%2B%26cd%3D1%26hl%3Del%26ct%3Dclnk%26gl%3Dgr&ei=9uSyVKa8C4TtUv- bgZgD&usg=AFQjCNEkqSYtjddxQZEJ7dK7TOVhJhdh-g>

1.4.2 Ποσειδωνίες

Σε αμμώδεις περιοχές της υποπαράλιας ζώνης επικρατεί η βιοκοινωνία του υποθαλάσσιου λιβαδιού *Posidonia oceanica*. Πρόκειται για τα λιβάδια της Ποσειδωνίας, με την κοινή ονομασία «φυκιάδες», του αγγειόσπερμου φανερόγαμου φυτού *Posidonia oceanica*. Χαρακτηρίζεται ως οικότοπος προτεραιότητας και προστατεύεται αυστηρά από τη Συνθήκη της Βέρνης (Παράρτημα I) και από το Πρωτόκολλο Σύμβασης της Βαρκελώνης (Παράρτημα II). Το υποθαλάσσιο λιβάδι της *P. oceanica* είναι η πιο διαδεδομένη και χαρακτηριστική βλάστηση της υποπαράλιας ζώνης των ακτών της Ελλάδας και η παρουσία του θεωρείται δείκτης καθαρών νερών. Είναι χόρτο της θάλασσας που ανθίζει με καρπούς και πολλαπλασιάζεται κυρίως με ριζώματα. Αυτό το θαλάσσιο πολυετές δάσος είναι σημαντικό για το θαλάσσιο οικοσύστημα. Η μεγάλη βιοποικιλότητα του σε είδη χλωρίδας και πανίδας είναι σημαντική: βρίσκουν καταφύγιο για ζωή, τροφή και αναπαραγωγή πάνω από 400 είδη φυκιών και περίπου 500-1000 είδη ζώων ανάμεσα στις φυλλωσιές και τα ριζώματα της. Περισσότερα από 150 είδη φωτόφυλλων φυκιών τα οποία αναπτύσσονται ως επίφυτα πάνω στα φύλλα της *Posidonia* καθώς και ασβεστοφύκη και σκιοφιλα φύκια, τα οποία συνήθως εγκαθίστανται στα ριζώματα της *Posidonia*. Όσον αφορά τους ζωικούς οργανισμούς οι κυριότερες ομάδες είναι Υδροζωα, Βρυόζωα, Ασκίδια, Πολύχαιτοι Δακτυλιοσκώληκες, Μαλάκια, Ψάρια. Επίσης σημαντικά είδη πανίδας είναι: τσιπούρα, καλογοριά, γύλος, χειλού, λαπίνα, σουπιά, χταπόδι και άλλα. Τα φύλλα ανανεώνονται συνεχώς προσφέροντας τεράστιες ποσότητες οργανικής ύλης στο οικοσύστημα. Τα λιβάδια της Ποσειδωνίας, προσφέρουν προστασία μέσα στο υποθαλάσσιο λιβάδι, για αυγά, μικρά ψάρια και ζώα που έχουν μεγάλη οικολογική αξία. Κάθε τετραγωνικό μέτρο της Ποσειδωνίας μας δίνει από 12-20 λίτρα οξυγόνο το 24ωρο. Η τεράστια οικολογική του αξία αναγνωρίστηκε από το Ευρωπαϊκό πρόγραμμα "Φύση 2000" και τα λιβάδια της Ποσειδωνίας χαρακτηρίστηκαν θαλάσσια ενδιαιτήματα με προτεραιότητα (Κωδικός 1120, Natura 2000, οδηγία 92/43).

Τα υποθαλάσσια λιβάδια αποτελούν το πλέον παραγωγικό, παράκτιο και ενδημικό οικοσύστημα της Μεσογείου. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι πολλαπλασιάζονται πολυάριθμα ασπόνδυλα και σπονδυλωτά τα οποία παράγουν οξυγόνο και βιομάζα και έτσι σταθεροποιούν το θαλάσσιο υπόστρωμα προστατεύοντας από τη διάβρωση τις παράκτιες περιοχές. Σε αμμώδεις ακτές εκτεθειμένες στους ισχυρούς ανέμους (Δυτική Πελοπόννησος, Ρόδος, Ζάκυνθος) η βιοκοινωνία του υποθαλάσσιου λιβαδιού της *P. Oceanic* αντικαθίσταται από τη βιοκοινωνία της άμμου με καλά ταξινομημένους κόκκους. Στη βιοκοινωνία αυτή δεν υπάρχουν φυτά. Επικρατούν τα Δίθυρα Μαλάκια και ψάρια της άμμου όπως οι μουρμούρες. Οι περιοχές ωτοκίας της θαλάσσιας χελώνας *Caretta caretta* σχετίζονται συχνά με τέτοιους βυθούς.¹⁸¹ Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται σημαντική υποβάθμιση. Οι κυριότερες απειλές είναι:

1. Αλιεία

Απειλούνται κυρίως από τις καταστροφικές αλιευτικές δραστηριότητες. Η χρήση μηχανότρατας και δράγας προκαλούν ανεπανόρθωτες βλάβες με έμμεσες επιπτώσεις στη γύρω περιοχή, αυξάνοντας τη θολερότητα του νερού και τη διαδικασία της φωτοσύνθεσης, εμποδίζοντας την ανάπτυξή του.

2. Ρύπανση.

Η θαλάσσια ρύπανση μειώνει τη ποικιλότητα των ειδών και την αφθονία ατόμων.

3. Άλλοι εισβολείς

Οι κοραλλιογενείς ύφαλοι και τα θαλάσσια λιβάδια απειλούνται από την εισαγωγή χωροκατακτητικών ειδών φυκών με ποιο απειλητικό το κόκκινο φύκος (*womersleyella setacea*). Σχηματίζει ένα στρώμα πάχους 1- 2 χιλ εμποδίζοντας τη διαδικασία της φωτοσύνθεσης. Επίσης εμποδίζει την εγκατάσταση προνύμφων

---

¹⁸¹ Παναγιώτης Παναγιωτίδης, Κίμων Χατζημπίρος, *Παράκτια Οικοσυστήματα & Ανθρωπογενείς πιέσεις στις ακτές, Παραδείγματα από την Ελλάδα*, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Αθήνα / Διατμηματικό μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών /Επιστήμη και τεχνολογία υδάτινων πόρων,2004, σελ 17, Διαθέσιμη ιστοσελίδα <http://postgra.hydro.ntua.gr/docs/lessons/11/panajiotidis/aktes.pdf>

και την ανάπτυξη μακροφύκων. Οι ζημιές που προκαλούνται από τις μηχανότρατες, δίνουν την ευκαιρία σε τέτοια εισβολικά είδη.

4. Ανθρώπινες παράκτιες δραστηριότητες

Τα θαλάσσια λιβάδια απειλούνται λόγω των μεταβολών που υφίσταται η παράκτια ζώνη, επηρεάζοντας το ποσοστό καθίζησης και τη θολερότητα του νερού.

5. Φαινόμενα μεγάλης κλίμακας

Η αύξηση του διοξειδίου του άνθρακα στην ατμόσφαιρα έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση του διοξειδίου του άνθρακα από τους ωκεανούς, τη μείωση του pH προκαλώντας όξινηση των ωκεανών καταστρέφοντας όλους τους οργανισμούς.¹⁸²

1.4.3 Αμμοθίνες

Ο νότιος Κυπαρισσιακός κόλπος πέρα ότι αφενός α) αποτελεί σημαντική περιοχή φωλεοποίησης της χελώνας *caretta caretta* στη Μεσόγειο, είδος το οποίο είναι « απειλούμενο», β) αφετέρου λόγω της παρουσίας ενός εκτεταμένου οικοσυστήματος αμμοθινών όπου σύμφωνα με την οδηγία 92/43/ΕΟΚ ο οικότοπος αυτός με κωδικό 2250 ανήκει στη κατηγορία «οικοτόπων προτεραιότητας» που σημαίνει ότι διατρέχει κίνδυνο εξαφάνισης και τα κράτη- μέλη φέρουν ευθύνη για τη διατήρησή τους¹⁸³ Η περιοχή αποτελεί τμήμα της παράκτιας ζώνης της Δ Πελοποννήσου, όπου επικρατούν ευνοϊκές οικολογικές συνθήκες για την ανάπτυξη αμμοθινικών σχηματισμών. Υποτυπώδεις κινούμενες θίνες 2110, θίνες με *Euphorbia terracina* 2220 και θίνες των παραλιών με *Juniperus* spp. 2250 περιλαμβάνονται στο παράρτημα Ι της Οδηγίας (92/43/ΕΟΚ). Οι ακτές της Δ Πελοποννήσου είναι εκτεθειμένες στην ανοικτή θάλασσα και συνεπώς στους επικρατούντες ΝΔ ανέμους που συμβάλλουν καθοριστικά στη

¹⁸² Αρχιπέλαγος. Θαλάσσια λιβάδια & ύφαλοι ροδοφυκών, απειλές, διαθέσιμη ιστοσελίδα https://www.google.gr/search?newwindow=1&site=&source=hp&q=arxipelagos&oq=arx&gs_l=hp.1.0.0i2j0i10j0l7.2960.3921.0.7733.3.3.0.0.0.174.449.0j3.3.0.msedr...0...1c.1.60.hp..0.3.439.8rMjRR9iUFI#

¹⁸³ www. Discover Messinia, Kalamata CVB alternative tourism in Messinia, Προστατευόμενες περιοχές, θίνες Κυπαρισσίας, Διαθέσιμη ιστοσελίδα <https://el-gr.facebook.com/discovermessinia.gr>

δημιουργία και ανάπτυξη αμμοθινών. Η περιορισμένη εδαφική υγρασία, η υψηλή αλατότητα, η μετακίνηση άμμου, το άγονο αμμόδες έδαφος είναι παράγοντες που επηρεάζουν την ανάπτυξή τους και επέκτασή τους.

Οι αμμοθίνες ανάλογα με τη βλάστησή τους χωρίζονται σε 3 κατηγορίες:

- Πρωτογενείς ή εμβρυϊκές, καταλαμβάνουν μια ζώνη μπροστά από την ακτή με αραιή ή καθόλου βλάστηση.
- Δευτερογενείς ή εμπρόσθιες θίνες, οι οποίες σχηματίζονται πίσω από τις πρωτογενείς με αμμόφιλα κυρίως είδη
- Οπίσθιες ή σταθεροί σχηματισμοί. Χαρακτηρίζονται κυρίως από ξυλώδη είδη. Εδώ αναπτύσσονται κυρίως κέδροι, σχηματίζοντας οικότοπους με κωδικό 2250. Η υπόλοιπη χλωρίδα αποτελείται από θαμνώδη ή ποώδη είδη ανθεκτικά σε τέτοιες συνθήκες.¹⁸⁴

Παίζουν σημαντικό ρόλο στη προστασία του εσωτερικού των περιοχών από πλημμύρες και των ακτών από διάβρωση. Οι παράκτιες θίνες ή αμμόλοφοι αποτελούν το φυσικό φράγμα που προστατεύει την ενδοχώρα από το αλμυρό νερό και τον άνεμο. Επίσης το σύστημα των θινών απορροφά την ενέργεια των κυμάτων. Χωρίς την προστασία από τους αμμόλοφους πολλές αμμώδης παραλίες θα εξαφανίζονταν ταχύτατα. Παρόλο που οι αμμόλοφοι φαίνονται «νεκροί» στη πραγματικότητα φιλοξενούν ένα πλήθος ζώων και φυτών προσαρμοσμένων απόλυτα στις ιδιαίτερες κλιματικές και οικολογικές συνθήκες της παραλίας. Η μεγάλη αξία τους προσδιορίζεται από την γεωμορφολογική ποικιλία τους, την ποικιλία σε οικότοπους και τις φυτικές κοινωνίες. Οι περιοχές αυτές είναι πολύ δυναμικές και ποικίλουν εξαιτίας της διακύμανσης από το θαλασσινό στο γλυκό νερό, από πλημμυρισμένες περιοχές σε άνυδρα οικοσυστήματα, από αλκαλικά σε όξινα εδάφη, από τους κινούμενους μη

---

¹⁸⁴ Junicoast, Πρόγραμμα LIFE + Φύση ΚΑΙ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ ,Δράσεις για την προστασία των παράκτιων αμμοθινών με είδη κέδρων στη Κρήτη και στο Νότιο Αιγαίο, 2013, Μεσογειακό Αγρονομικό Ινστιτούτο Χανίων, Διαθέσιμη Ιστοσελίδα
<https://www.google.gr/search?q=%CE%B1%CE%BC%CE%BC%CE%BF%CE%B8%CE%AF%CE%BD%CE%B5%CF%82&newwindow=1&biw=1280&bih=694&ei=BtG3VJytNYKOPdPDgaAK&start=40&sa=N#>

σταθερούς αμμόλοφους στους σταθεροποιημένους. Η σταθεροποίηση ξεκινά με κάποια φυτικά είδη τα οποία δρουν ως βάση για την ανάπτυξη αμμόλοφων. Στη συνέχεια οι αμμόλοφοι σταθεροποιούνται με άλλα είδη φυτών, θαμνών και θαμνοκλάδων μέχρι την ανάπτυξη δεντριλίων. Η χλωρίδα και η πανίδα προσαρμόζεται σε αυτές τις συνθήκες. Η σημαντικότητά τους τα τελευταία χρόνια άρχισε να αναγνωρίζεται και για αυτό αποτελούν προστατευόμενη ζώνη σε όλες τις Ευρωπαϊκές χώρες. Όσον αφορά το κόστος για την προστασία περιοχών το 2001 δαπανήθηκαν στην Ευρωπαϊκή Ένωση 3.2 δις ευρώ. Η οικονομική δραστηριότητα (τουρισμός, υποδομές, αγροτικές δραστηριότητες, βιομηχανίες που βρίσκονται σε μια ζώνη 500 μέτρα από την ακτή κινδυνεύουν με διάβρωση που ανέρχεται σε ποσό 500-1000 δις ευρώ. Τα μεγαλύτερα οικοσυστήματα βρίσκονται κοντά σε εκβολές ποταμών. Τις τελευταίες δεκαετίες υπολογίζεται ότι κάθε μέρα χάνεται μια επιφάνεια με ακτές και αμμόλοφους που ξεπερνά τα 300 στρέμματα. Οι αμμόλοφοι κινδυνεύουν από ανθρώπινες παρεμβάσεις αλλά και θύελλες όπου η συχνότητά τους αυξάνεται λόγω κλιματικής αλλαγής.

Αιτίες καταστροφής τους είναι:

- Φράγματα
- Αλλαγές στη χρήση γής
- Τεχνικά λιμενικά έργα χωρίς μελέτες
- Τουριστικές εγκαταστάσεις
- Αμμοληψία για οικοδομικές ή άλλες δραστηριότητες
- Δόμηση παράκτιας ζώνης και περιορισμός ακτής.
- Ισοπέδωση ακτής για εναπόθεση "ομπρελών και ξαπλώστρας"
- Αγώνες motto cross σε παρθένες παραλίες.
- Παρκάρισμα δίπλα στο παράκτιο χώρο.¹⁸⁵

---

¹⁸⁵ Newsletter www.coastalpractice.net, ΔΙΚΤΥΟ ΠΑΡΑΚΤΙΑΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ, *Αμμόλοφοι και ευαίσθητα απειλούμενα οικοσυστήματα*, σελ 3-4, Τεύχος Ιανουάριος 2004, Διαθέσιμη Ιστοσελίδα <https://www.google.gr/search?newwindow=1&site=&source=hp&q=%CE%97+%CF%83%CF%84%CE%B1%CE%B8%CE%B5%CF%81%CE%BF%CF%80%CE%BF%CE%AF%CE%B7%CF%83%CE%B7+%CE%BE%CE%B5%CE%BA%CE%B9%CE>

Το τμήμα της περιοχής GR 2550005 περιλαμβάνει εμβρύακές κινούμενες θίνες στο πρώτο στάδιο ανάπτυξης των αμμοθινών στη ζώνη πρωτογενούς βλάστησης. Πρόκειται για τοπικές ανυψώσεις της άμμου που εναποτίθεται γύρω από συγκεκριμένα αμμόφιλα είδη τους «σταθεροποιητές» των αμμοθινών. Αναπτύσσονται σε όλη τη θαλάσσια περιοχή. Η κατάσταση του οικοτόπου διατηρείται καλή σε μεγάλο τμήμα της περιοχής από τον Ελαία ως τον Αϊ Γιαννάκη. Οι ανθρωπογενείς πιέσεις δεν εντοπίζονται στη ζώνη εμβρυϊκών θινών αλλά οι υπόλοιπες ζώνες αναψυχής στη παραλία έχουν υποστεί υποβάθμιση λόγω των μονοπατιών ή οδών, έργων διαμόρφωσης ή εγκαταστάσεις αναψυχής στη παραλία. Σημαντική υποβάθμιση έχει υποστεί η περιοχή από τα μονοπάτια που δημιουργούνται από κυκλοφορία τροχοφόρων.

Στη δευτερογενής ζώνη βλάστησης αναπτύσσεται κοινότητες σκληρόφυλλων θάμνων του γένους *Juniperus* (άρκενθος) και αντιστοιχούν στον οικοτόπο με κωδικό 2250. Οι οικοτόποι αυτοί χαρακτηρίζονται από το είδος *juniperus phoenicea*. Έχει μορφή μεγάλου ή μικρού θάμνου και σπανιότερα δενδρώδη μορφή και σχηματίζει αραιούς θαμνώνες με κάλυψη 10-40%. Ο οικοτόπος βρίσκεται σε καλή κατάσταση.

Στις σταθερές θίνες αντιστοιχούν οι οικοτόποι 2260. Εντάσσονται κυρίως οι κοινότητες *Coridothymus capitatus*, *Anthyllis hermaniae*, *Sariopoterium spinosum* που αναπτύσσονται σε ξηρές θίνες. Απαντάται σε όλες τις περιοχές από την Ελαία ως το

%BD%CE%AC+%CE%BC%CE%B5+%CE%BA%CE%AC%CF%80%CE%BF%CE%B9%CE%B1+%CF%86%CF%85%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AC+%CE%B5%CE%AF%CE%B4%CE%B7+%CF%84%CE%B1+%CE%BF%CF%80%CE%BF%CE%AF%CE%B1+%CE%B4%CF%81%CE%BF%CF%8D%CE%BD+%CF%89%CF%82+%CE%B2%CE%AC%CF%83%CE%B7+%CE%B3%CE%B9%CE%B1+%CF%84%CE%B7%CE%BD+%CE%B1%CE%BD%CE%AC%CF%80%CF%84%CF%85%CE%BE%CE%B7+%CE%B1%CE%BC%CE%BC%CF%8C%CE%BB%CE%BF%CF%86%CF%89%CE%BD.+&oq=%CE%97+%CF%83%CF%84%CE%B1%CE%B8%CE%B5%CF%81%CE%BF%CF%80%CE%BF%CE%AF%CE%B7%CF%83%CE%B7+%CE%BE%CE%B5%CE%BA%CE%B9%CE%BD%CE%AC+%CE%BC%CE%B5+%CE%BA%CE%AC%CF%80%CE%BF%CE%B9%CE%B1+%CF%86%CF%85%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AC+%CE%B5%CE%AF%CE%B4%CE%B7+%CF%84%CE%B1+%CE%BF%CF%80%CE%BF%CE%AF%CE%B1+%CE%B4%CF%81%CE%BF%CF%8D%CE%BD+%CF%89%CF%82+%CE%B2%CE%AC%CF%83%CE%B7+%CE%B3%CE%B9%CE%B1+%CF%84%CE%B7%CE%BD+%CE%B1%CE%BD%CE%AC%CF%80%CF%84%CF%85%CE%BE%CE%B7+%CE%B1%CE%BC%CE%BC%CF%8C%CE%BB%CE%BF%CF%86%CF%89%CE%BD.+&gs_l=hp.12...2394.2394.0.5951.1.1.0.0.0.143.143.0j1.1.0.msedr...0...1c.2.60.hp..1.0.0.PvWJkdJNzwE#

ρέμα Μπράζερι. Υποβάθμιση η περιοχή έχει υποστεί από επιτρεπόμενες χρήσεις της περιοχής.¹⁸⁶

1.4.4 Πευκοδάσος Ελαίας

Το δάσος της περιοχής του Κυπαρισσιακού κόλπου είναι σχεδόν συνεχόμενο από το Βουνάκι μέχρι την περιοχή του Καϊιάφα με μικρές διακοπές στο Γιαννιτοχώρι, Κακόβατο, Ζαχάρω. Εντάσσεται σε πευκοδάση με σταθεροποιημένες θίνες με μικτό δάσος *Pinus-pinna* (κουκουναριά) και *Pinus halepensis* (χαλεπιού πεύκη) και αναπτύσσεται στη τριτογενή ζώνη βλάστησης. Ο κόλπος της Κυπαρισσίας αποτελεί μια από τις σημαντικότερες θέσεις στην Ελλάδα. Οι οικότοποι αυτοί απαντώνται σε ολόκληρη την Ηπειρωτική και νησιωτική χώρα. Δάση χαλέπιου πεύκης υπάρχουν στη δυτική Ελλάδα, Πελοπόννησο, Στερεά Ελλάδα, Θεσσαλία, Χαλκιδική, Βόρειες Σποράδες. Το ύψος τους κυμαίνεται στα 10 -22 m

Η οικιστική και τουριστική ανάπτυξη αποτελεί απειλή για τον οικότοπο. Υποβάθμιση προκαλούν οι δρόμοι και τα μονοπάτια στην άμμο, η παράνομη κοπή για εκμετάλλευση κάθε είδους και η μη οργανωμένη κατασκήνωση.¹⁸⁷

---

¹⁸⁶ ΥΠΕΚΑ. Σε δημόσια Διαβούλευση Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη και το Προεδρικό Διάταγμα για την προστασία του Κυπαρισσιακού Κόλπου. Τεύχος Μελέτης. Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη_ 2.3.4 Θίνες Κυπαρισσίας, σελ 24-30, 2014, Διαθέσιμη Ιστοσελίδα
https://www.google.gr/search?newwindow=1&site=&source=hp&q=%CE%BA%CF%85%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%B9%CF%83%CF%83%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%BF%CF%82+%CE%BA%CE%BF%CE%BB%CF%80%CE%BF%CF%82+%CF%85%CF%80%CE%B5%CE%BA%CE%B1&oq=%CE%BA%CF%85%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%B9%CF%83%CF%83%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%BF%CF%82+%CE%BA%CE%BF%CE%BB%CF%80%CE%BF%CF%82+%CF%85%CF%80%CE%B5%CE%BA%CE%B1&gs_l=hp.3...2051.11262.0.11682.26.13.0.13.13.0.292.2149.0j12j1.13.0.msedr...0...1c.1.60.hp..5.21.1398.fSYq5E4uepk#

¹⁸⁷ ΥΠΕΚΑ. Σε δημόσια Διαβούλευση Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη και το Προεδρικό Διάταγμα για την προστασία του Κυπαρισσιακού Κόλπου. Τεύχος Μελέτης. Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη_ 2.3.4.2.8 Θίνες με δάση *Pinus pinna* και *Pinus halepensis*, σελ 85, 2014, Διαθέσιμη Ιστοσελίδα
https://www.google.gr/search?newwindow=1&site=&source=hp&q=%CF%85%CF%80%CE%B5%CE%BA%CE%B1+%CE%BA%CF%85%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%B9%CF%83%CF%83%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%BF%CF%82+%CE%BA%CE%BF%CE%BB%CF%80%CE%BF%CF%82&oq=%CF%85%CF%80%CE%B5%CE%BA%CE%B1+%CE%BA%CF%85%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%B9%CF%83%CF%83%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%BF%CF%82+%CE%BA%CE%BF%CE%BB%CF%80%CE%BF%CF%82&gs_l=hp.3...2838.16743.0.17795.26.26.0.0.0.0.235.3731.0j25j1.26.0.msedr...0...1c.1.61.hp..12.14.1968.pAf9EvaVBuE#

1.4.5 Φαράγγι ποταμού Νέδα

Ο ποταμός της Νέδας αποτελεί ένα τοπίο απαράμιλλου κάλους που χαρακτηρίζεται από συνεχή εναλλαγή τοπίου, πλούσια βλάστηση, επιβλητικούς βράχους, κατάφυτες πλαγιές, μικρούς καταρράκτες, λιμνούλες, διαυγή ανοιχτοπράσινα νερά ενώ σε ένα σημείο υπάρχει μονότοξο γεφύρι. Πηγάζει από το Λύκαιον Όρος και αποτελεί το σύνορο Μεσσηνίας και Ηλείας. Πήρε το όνομα του από την ομώνυμη Ωκεανίδα Νύμφη και υπήρξε τροφός του Διός. Στο φαράγγι που σχηματίζεται στον ρου του ποταμού, υπάρχει το Ιερό σπήλαιο της θεάς Δήμητρας Μέλαινας.

Από τις πλαγιές του Λυκαίου όρους πηγάζει το ποτάμι το οποίο εκβάλλει στον Κυπαρισσιακό κόλπο. Η διάσχιση της Νέδας αποτελεί μια από τις διασημότερες περιπατητικές διαδρομές της χώρας, καθώς το μεγαλύτερο μέρος του ποταμού περνάει μέσα από ένα φαράγγι απαράμιλλης ομορφιάς όπου σκεπάζεται με πυκνή βλάστηση. Γενικά η χλωρίδα και η πανίδα της περιοχής δεν έχουν μελετηθεί επαρκώς. Αποτελεί μεγάλη οικολογική σημασία για την περιοχή. Γύρω από το ποτάμι αναπτύσσονται υδροχαρή φυτά, μικροί καλαμιώνες και πλατώματα με φτέρες, ενώ πρωταγωνιστής της βλάστησης αποτελούν τα αιωνόβια πλατάνια. Άλλα είδη δέντρων της περιοχής είναι οι λεύκες, τα πουρνάρια, τα πεύκα, τα κυπαρίσσια, οι αριές, οι αγριοσυκιές, τα σχοίνα, τα φυλίκια. Σημαντικά λουλούδια που φυτρώνουν στην περιοχή είναι κυρίως το λυχνάρaki, η ίριδα, ο μανδραγόρας, η καμπανούλα *Campanula*, ο κρίκος και άλλα είδη. Η ορνιθοπανίδα αποτελείται από πολλά αρπακτικά και μικροπούλια του δάσους, αλλά και είδη που ζούνε κοντά στο νερό. Πάνω από τη Νέδα πετάνε φιδαιοί, σφηκιάριδες, γερακίνες πετρίτες κ.α. Στο ποτάμι και στο γύρω δάσος ζούνε χουμουριστές, μπούφοι, κουκουβάγιες, γκιώνηδες, κούκοι αλκυώνες, αηδόνια, φλώροι, καρδερίνες κ.α. Η ερπετοπανίδα είναι πλούσια και περιλαμβάνει είδη όπως, πρασινόφρυνους, βαλκανοβάτραχους, γραιοβάτραχους, μεσογειακές χελώνες, ελληνικές σαύρες, οφιόμορφους, τρανόσαυρες, πελοποννησιακές γουστέρες, νερόφιδα, οχιές. Από τα θηλαστικά πιθανολογείται η παρουσία βίδρας στο ποτάμι και η περιστασιακή παρουσία τσακαλιού στα γύρω πεδινά. Αλεπούδες, κουνάβια, ασβοί, νυφίτσες και νυχτερίδες που ζούνε μέσα στα σπήλαια συμπληρώνουν την πανίδα. Στη Νέδα πετάει ένας μεγάλος

αριθμός από πεταλούδες, μερικές από τις οποίες σπάνιες ή εντυπωσιακές. Σημαντική είναι η ιχθυοπανίδα της. Εδώ ζει η κοινή ποταμοσαλιάρα *Salaria fluviatilis* αλλά και η χρυσή μενίδα, είδος της Νότιας Πελοποννήσου που βρίσκεται στο Κόκκινο βιβλίο των απειλούμενων ζώων στην Ελλάδα. Αξίζει να σημειωθεί ότι πραγματοποιείται πεζοπορική διαδρομή αρχικά και διάσχιση του ποταμού, όπου καταλήγει στη παραλία της Ελαίας.¹⁸⁸

1.5 Παρούσα κατάσταση του οικοτόπου

1. Ο Νότιος Κυπριασσιακός κόλπος όπως αναφέρθηκε έχει ενταχθεί στο Ευρωπαϊκό οικολογικό δίκτυο Natura 2000, ωστόσο δεν έχουν τεθεί στόχοι διατήρησης και δεν έχουν ληφθεί μέτρα προστασίας και διαχείρισης. Στο πλαίσιο του προγράμματος LIFE με την ΕΠΜ που εκπονήθηκε και κατατέθηκε στο ΥΠΕΚΑ ουδέποτε εγκρίθηκε και εφαρμόστηκε. Σημαντικά θέματα προστασίας παρέμειναν, με αποτέλεσμα τη σταδιακή υποβάθμιση των οικοτόπων και την παρενόχληση της ωοτοκίας. Ειδικότερα έχουν ανεγερθεί κτίσματα, έχουν ασφαλοστρωθεί δρόμοι με έντονο δημοτικό φωτισμό, ενώ η παραλία του οικισμού Καλό Νερό έχει καταληφθεί από ομπρέλες, ξαπλώστρες και ξύλινους διαδρόμους. Στο παραλιακό μέτωπο μεταξύ των οικισμών Ελαία - Αγιαννάκη, μήκους 2.5 χλμ, ιδιοκτησία της εταιρείας « Νέος Κοτινός Α.Ε» διανοίχτηκαν παράνομα (πόρισμα Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης, Δεκέμβριος 2013) τα έτη 2011 και 2012 πέντε κάθετοι προς την παραλία δρόμοι με αποτέλεσμα την καταστροφή αμμοθινικών σχηματισμών. Ταυτόχρονα κατατέθηκαν και εκκρεμούν, στην οικεία υπηρεσία δόμησης 47 αιτήσεις οικοδομικών αδειών, οι οποίες αφορούν τη κατασκευή διώροφων οικιών με υπόγειο και πισίνα. Συνέπεια των παραπάνω ήταν η Ελλάδα να λάβει τον Οκτώβριο 2012, από την

¹⁸⁸ Naturagraeca, Διάφοροι βιότοποι, Νέδα, Διαθέσιμη Ιστοσελίδα
https://www.google.gr/search?newwindow=1&q=http%3A%2F%2Fwww.naturagraeca.com%2Fws%2F130%2C192%2C85%2C1%2C1%2C%CE%9D%CE%AD%CE%B4%CE%B1&oq=http%3A%2F%2Fwww.naturagraeca.com%2Fws%2F130%2C192%2C85%2C1%2C1%2C%CE%9D%CE%AD%CE%B4%CE%B1&gs_l=serp.12...83098.87625.0.89761.26.9.0.0.2.187.645.0j4.4.0.msedr...0...1c.1j2.61.serp..25.1.187.CpwWjY6ZMcs#

Ευρωπαϊκή Επιτροπή Αιτιολογημένη γνώμη για παράβαση των άρθρων 6, 12 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ. Το ΥΠΕΚΑ δεσμεύθηκε να λάβει μέτρα προστασίας για την περιοχή όμως κανένα μέτρο προστασίας για την άμεση αντιμετώπιση των οχλήσεων δεν εφαρμόστηκε. Τελικά η Επιτροπή αποφάσισε, τον Μάρτιο 2014, την παραπομπή της χώρας μας στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο. Αξίζει να σημειωθεί ότι το σχέδιο 47 διώροφων κατοικιών με υπόγειο και πισίνα στη συγκεκριμένη οικολογικά ευαίσθητη περιοχή δε συνάδει με τις επιταγές της Ευρωπαϊκής νομοθεσίας. Επίσης στην ίδια περιοχή έχει ανοίξει φάκελος από τη Διεθνή Σύμβαση της Βέρνης, για την έλλειψη μέτρων προστασίας της θαλάσσιας χελώνας και τις θίνες. Προς συμμόρφωση των Ελληνικών αρχών με την Νομοθεσία ανατέθηκε ΕΠΜ για τις γειτονικές Ειδικές Ζώνες Διατήρησης. Το Σχέδιο Προεδρικού Διατάγματος αφορά το σύνολο της περιοχής, δηλαδή τρεις περιοχές Natura.

1. Ειδική Ζώνη Διατήρησης GR 2330005 «Θίνες και Παραλιακό Δάσος Ζαχάρως, Λίμνη Καϊάφα, Στροφυλιά, Κακόβατος»
2. ΕΖΔ GR 2330008 « Θαλάσσια περιοχή κόλπου Κυπαρισσίας, Ακρωτήριο Κατάκολο- Κυπαρισσία» , με την προσθήκη σε αυτήν
3. ΕΖΔ GR2550005 «Θίνες Κυπαρισσίας»¹⁸⁹

---

¹⁸⁹Κοινό Δελτίο Τύπου, Σχεδιαζόμενη καταστροφή του Νότιου Κυπαρισσιακού Κόλπου με τις ευχές του ΥΠΕΚΑ Οκτώβρης 2014, Διαθέσιμη Ιστοσελίδα

https://www.google.gr/search?newwindow=1&biw=1280&bih=694&q=greenpeace+%CE%BA%CF%85%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%B9%CF%83%CF%83%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%BF%CF%82+%CE%BA%CE%BF%CE%BB%CF%80%CE%BF%CF%82&oq=greenpeace+%CE%BA%CF%85%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%B9%CF%83%CF%83%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%BF%CF%82+%CE%BA%CE%BF%CE%BB%CF%80%CE%BF%CF%82&gs_l=serp.3...396676.425021.0.426183.86.50.2.0.0.682.3423.4-2j4.6.0.msedr...0...1c.1.61.serp..78.8.3431.3SEpCFBYxTM#

1.6 Πολιτισμικό περιβάλλον

Πολιτισμικά μνημεία

1.6.1 Παλιά πόλη Κυπαρισσίας

Η παλιά πόλη της Κυπαρισσίας είναι κτισμένη στους πρόποδες ενός μικρού λόφου στη κορυφή του οποίου σώζονται τα ερείπια του Ενετικού κάστρου. Πρόκειται για έναν ιστορικό οικισμό με πυκνή δόμηση, καλντερίμια και παλιούς λιθόστρωτους δρόμους, που αποτελούν ένα εντυπωσιακό οδικό δίκτυο από ντόπια λαξεμένη πέτρα. Σε κάποια σημεία τους τα δρομάκια αυτά φτάνουν τα 10 μέτρα. Τα μεσαιωνικά σοκάκια και τα παλιά αρχοντικά συνθέτουν ένα μοναδικό σκηνικό που συμπληρώνεται από το κάστρο, έργο των Βυζαντινών χρόνων. Εδώ σώζονται επίσης 14 κρήνες διαφόρων εποχών, οι περισσότερες σε καλή κατάσταση. Η παλιά πόλη της Κυπαρισσίας έχει ανακηρυχθεί ιστορικός διατηρητέος οικισμός (ΦΕΚ1159/Β/29-12-1979). Παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον από πλευράς ιστορίας της αρχιτεκτονικής σε συνδυασμό παραδοσιακής και νεοκλασικής μορφολογίας των οικοδομημάτων. Το 1998 η Άνω πόλη της Κυπαρισσίας χαρακτηρίστηκε αρχαιολογικός χώρος (ΦΕΚ347/Β/10-4-1998).¹⁹⁰

---

¹⁹⁰ Ομάδα προστασίας και ανάδειξης αρχαιολογικών χώρων Τριφυλλίας, Άνω πόλη Κυπαρισσίας, Διαθέσιμη ιστοσελίδα https://www.google.gr/search?newwindow=1&biw=1280&bih=694&q=http%3A%2F%2Farchaiatrifylia.blogspot.gr%2F&oq=http%3A%2F%2Farchaiatrifylia.blogspot.gr%2F&gs_l=serp.12...116136.122208.0.124800.44.9.0.0.0.0.603.603.5-1.1.0.msedr...0...1c.1j2.61.serp..44.0.0.ulgynENgQa0#

1.6.2 Σφένδαμος Σιδηροκάστρου

Ο Σφένδαμος Σιδηροκάστρου, έχει ανακηρυχθεί διατηρητέο μνημείο της φύσης σύμφωνα με ΦΕΚ 121\ Δ\1980. Πρόκειται για γέρικο δέντρο σφενδάμου κοντά σε μια ιδιαίτερου ενδιαφέροντος πηγή, μοναδικό για την βοτανική και αισθητική του αξία.¹⁹¹

1.6.3 Το γεφύρι της Νέδας

Το πέτρινο γεφύρι της Νέδας είναι το μονότοξο των Πλατανιών.¹⁹²

1.6.4 Νερόμυλος

Ο νερόμυλος είναι ιστορικό κτίριο και αποτελεί μνημείο προβιομηχανικής περιόδου. Έχει ανακηρυχθεί διατηρητέο μνημείο από το κεντρικό Συμβούλιο Νεωτέρων Μνημείων το 2012. Ο νερόμυλος λειτουργεί σαν μικρό λαογραφικό μουσείο όπου εκθέτονται ο εξοπλισμός, εργαλεία, παλιά αντικείμενα, έγγραφα και ενθύμια στους τρεις χώρους του. και εκθέτονται στο μύλο, έγγραφα κλπ.¹⁹³

---

¹⁹¹ South Greece, Αγροτουρισμός, Σφένδαμος Σιδηροκάστρου, Ιστοσελίδα Διαθέσιμη
<https://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=4&cad=rja&uact=8&ved=0CDgQIDAD&url=ht tp%3A%2F%2Fwebcache.googleusercontent.com%2Fsearch%3Fq%3Dcache%3AhrBLU10rv5AJ%3Awww.southgree ce.gr%2Ffrontoffice%2Fportal.asp%253Fpage%253DRESOURCE%2526cresrc%253D715%2526cnode%253D3%2B% 26cd%3D4%26hl%3Del%26ct%3Dclnk%26gl%3Dgr&ei=6qS6VM3gD8WvU- OphOAC&usg=AFQjCNGhvsskwZafMihWtaSK6ylPtBapew>

¹⁹² Script AT: Νέδα :Το θυλικό ποτάμι, Ιστοσελίδα Διαθέσιμη
<https://www.google.gr/search?q=%CE%A4%CE%BF+%CF%84%CE%BF%CE%BE%CF%89%CF%84%CF%8C+%CE%B3% CE%B5%CF%86%CF%8D%CF%81%CE%B9+%CF%84%CE%BF%CF%85+%CF%84%CF%83%CE%BF%CF%85%CE%BB%CE %BF%CF%85%CF%87%CE%AC+%CF%83%CF%84%CE%B7+%CE%BD%CE%AD%CE%B4%CE%B1+- +Greece.com&newwindow=1&biw=1280&bih=737&ei=ZXTbVJKSlcbvOZu8gagM&start=0&sa=N#>

¹⁹³ Ο παλιός νερόμυλος Κυπαρισσία, Ιστοσελίδα Διαθέσιμη
https://www.google.gr/search?newwindow=1&site=&source=hp&q=%CE%BD%CE%B5%CF%81%CE%BF%CE%BC% CF%85%CE%BB%CE%BF%CF%82+%CE%BA%CF%85%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%B9%CF%83%CF%83%CE%B9%CE %B1%CF%82&oq=%CE%BD%CE%B5%CF%81%CE%BF%CE%BC%CF%85%CE%BB%CE%BF%CF%82+%CE%BA%CF%85 %CF%80%CE%B1%CF%81%CE%B9%CF%83%CF%83%CE%B9%CE%B1%CF%82&gs_l=hp.3..0.10046.19830.0.20875.2 1.19.0.2.2.0.177.2773.0j18.18.0.msedr...0...1c.1.61.hp..1.20.2782.g_LYayOYepA#

1.6.5 Λαογραφικό Μουσείο Κυπαρισσίας.

Το Λαογραφικό Μουσείο βρίσκεται στην Άνω Πόλη Κυπαρισσίας και στεγάζεται στο αναπαλαιωμένο κτίριο του “ Επαρχείου” όπου έζησε σαν έπαρχος ο Χρηστάκης Παλαμάς. Είχε ζήσει για ένα χρόνο το (1881) ο αδελφός του και εθνικός μας Κωστής Παλαμάς όταν ήταν φοιτητής. Σκοπός του είναι η διατήρηση ,η προβολή και η διαφύλαξη κάθε είδους παραδοσιακού υλικού ή πνευματικού δημιουργήματος του λαού του Δήμου. Στο Λαογραφικό Μουσείο φιλοξενούνται κατά καιρούς Εκθέσεις αλλά και εκδηλώσεις .¹⁹⁴

1.7 Πολιτισμικές εκδηλώσεις

- Παζάρι με παλιά αντικείμενα
Στα μεγάλα πλακόστρωτα καλντερίμια, ανάμεσα στα παραδοσιακά σπίτια, διοργανώνεται κάθε καλοκαίρι υπαίθριο παζάρι με παλιά αντικείμενα και αντίκες, από τον Σύλλογο για την προστασία και αναβίωση της Άνω Πόλης.
- Τριήμερο θρησκευτικό πανηγύρι του Αγίου Πνεύματος στην Άνω Πόλη Κυπαρισσίας
- Του « Κλήδονα», γιορτή όπου προσφέρονται “ ρηγανάδες” στην Άνω Πόλη της Κυπαρισσίας και ανάβουν φωτιές για την αναβίωση του παλιού εθίμου.
- Στα χωριά διοργανώνονται: γιορτή καρπουζιού, γιορτή κρασιού ,γιορτή μπάμιας, του βακαλάου.

---

¹⁹⁴ Δήμος Τριφυλίας, *Λαογραφικό μουσείο*, Ιστοσελίδα διαθέσιμη
https://www.google.gr/search?newwindow=1&q=%CE%9B%CE%B1%CE%BF%CE%B3%CF%81%CE%B1%CF%86%CE%B9%CE%BA%CF%8C+%CE%9C%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B5%CE%AF%CE%BF+%CE%9A%CF%85%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%B9%CF%83%CF%83%CE%AF%CE%B1%CF%82&oq=%CE%9B%CE%B1%CE%BF%CE%B3%CF%81%CE%B1%CF%86%CE%B9%CE%BA%CF%8C+%CE%9C%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B5%CE%AF%CE%BF+%CE%9A%CF%85%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%B9%CF%83%CF%83%CE%AF%CE%B1%CF%82&gs_l=serp.12..0i22i30.187881.191653.0.193824.21.8.0.0.1.217.602.0j1j2.3.0.msedr...0...1c.1j2.61.serp..19.2.385.lxJVacmjHDc#

Επίσης διάφορες εκδηλώσεις οι οποίες περιλαμβάνουν συναυλίες, θεατρικές παραστάσεις, εκθέσεις ζωγραφικής, κολυμβητικοί αγώνες, εκθέσεις τοπικών προϊόντων και παραδοσιακοί χοροί.¹⁹⁵

1.8 Αρχαιολογικοί χώροι

1.8.1 Αρχαιολογικός χώρος Περιστεριάς

Σε απόσταση 8 χλμ ΒΑ από την πόλη της Κυπαρισσίας και μόλις 3 χλμ ΒΑ από τις Ράχες βρίσκεται ο αρχαιολογικός χώρος της Περιστεριάς. Θεωρείται ένα από τα σημαντικότερα κέντρα πρωμυκηναϊκού πολιτισμού, αφού έχει χαρακτηριστεί από τον πρώτο ανασκαφέα Σπύρο Μαρινάτο και ως "Μυκήνες της Δυτικής Πελοποννήσου" για τον πλούτο και την πυκνότητα των ευρημάτων του. Χρυσοφόροι θολωτοί τάφοι, σπίτια, ένα ανάκτορο που έρχεται στο φως από τις ανασκαφές του υπογραφόμενου. απλώνονται στην κορυφή του λόφου που δεσπόζει πάνω από τον ποταμό Κυπαρισσήεντα, περίπου ένα χιλιόμετρο από τις εκβολές του στον κόλπο της Κυπαρισσίας. Η Περιστεριά και οι γύρω λόφοι(Καραγένη και Κοκοράκου) είχαν κατοικηθεί από τους Μεσοελλαδικούς χρόνους(20^ο-17^ο)π.Χ. Σώζεται μια οικία με πολλά δωμάτια όπου κάτω από τα δάπεδα των δωματίων οι ανασκαφές ανακάλυψαν επτά μικροί κιβωτόσχημοι τάφοι. Στα τέλη της Μεσοελλαδικής εποχής αρχές της Υστεροελλαδικής , δηλαδή αρχές 16^{ου} αιώνα π.Χ αρχίζει η κορυφαία περίοδος της Περιστεριάς. Ένας μικρός χρυσοφόρος τάφος στην εξωτερική δυτική πλευρά του τύμβου, αποτελεί τον παλαιότερο τάφο της Περιστεριάς με πολλά σημαντικά ευρήματα (στέμματα, περιδέραια, χρυσό και χάλκινο αγγείο, αργυρόηλο κεκκαμένο χάλκινο ξίφος , λίθινες αιχμές από βέλη, πήλινα μινυακά αγγεία. Στην Περιστεριά έχουν ανασκαφεί τέσσερις θολωτοί τάφοι: τρεις για τους δυνάστες της περιοχής. Ο παλαιότερος είναι ο

---

¹⁹⁵ Δήμος Τριφυλίας ,Πολιτισμός, *Πολιτισμικές Εκδηλώσεις*
,https://www.google.gr/search?q=%CE%A0%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CF%84%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AD%CF%82+%CE%B5%CE%BA%CE%B4%CE%B7%CE%BB%CF%8E%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82+%CE%9A%CF%85%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%B9%CF%83%CF%83%CE%AF%CE%B1%CF%82&newwindow=1&ei=_q6VMjyFoX_UuLagZgO&start=10&sa=N&biw=1280&bih=737#

λεγόμενος θολωτός τάφος 3 και διατήρησε πολλά από τα χρυσά κοσμήματα που συνόδευαν οι ταφές. Δύο μεγάλοςχημοι αμφορείς, ένα ασημένιο κύπελλο, ένα χρυσό κύπελλο ένα χρυσό κύαθο που ονομάστηκε κύπελλο της Περιστεριάς. κ.λ.π Την ίδια εποχή κατά την Υστεροελλαδική Ι περίοδο κτίζεται ο θολωτός τάφος 2, ο οποίος χρησιμοποιείται στην επόμενη φάση, την Υστεροελλαδική ΙΙ (15^{ος} αιώνας). Στον ταφικό θάλαμο είχε συγκεντρωθεί πλήθος πολύτιμων ευρημάτων. Νεότερος από όλους τους θολωτούς τάφους είναι ο τάφος 1, ο οποίος είναι ο μεγαλύτερος της Μεσσηνίας και της Δυτική Πελοπόννησο. Από τα απομεινάρια των κτερισμάτων έδειξαν τον αρχικό πλούτο του τάφου. Τα χρυσά φύλλα, τα πάμπολλα χρυσά κομφοτεχνήματα, όπως η μικρή χρυσή ψήφος που απεικονίζει ένα κούμαρο, είναι ένα από τα ωραιότερα έργα της αρχαίας χρυσοχοϊκής τέχνης, το χρυσό έλασμα σε σχήμα ψαριού, χρυσά καρδιόσχημα ελάσματα, περιδαίρεα από αμέθυστο, 10 εισηγμένοι πιθαμοφορείς ανακτορικού ρυθμού. κ.τ.λ. Όλα τα ευρήματα της Περιστεριάς φυλάσσονται στη Χώρα Τριφυλίας, διότι η Κυπαρισσία δεν διαθέτει αρχαιολογικό μουσείο.¹⁹⁶

1.8.2 Αρχαιολογικός χώρος στο λιμάνι της Κυπαρισσίας

Στη Θέση "κάμπος", 30 μέτρα βόρεια από το λιμάνι και εντός του Διαρκή αρχαιολογικού χώρου της πόλης υπάρχει εκτεταμένο συγκρότημα κατοικιών, που αποτελούν προφανώς τμήμα παράλιου οικισμού της αρχαίας Κυπαρισσίας. Η οικιστική αυτή εγκατάσταση χρονολογείται από τους Ελληνιστικούς Χρόνους 3^{ος} αιώνας έως την ύστερη Ρωμαϊκή εποχή (4^{ος} αιώνας). Την περίοδο αυτή η Κυπαρισσία υπήρξε το μεγαλύτερο λιμάνι της Μεσσηνίας. Τα χαρακτηριστικά ευρήματα, όπως αγκίστρια,

---

¹⁹⁶ Αριστομένης ο Μεσσηνίος, Μυθολογία και Ιστορία: Τριφυλία –Μεσσηνία, *Περιστεριά: Οι Μυκίνες της Δυτικής Πελοποννήσου*, Γ Κορρέ, 2014, Ιστοσελίδα Διαθέσιμη

https://www.google.gr/search?newwindow=1&biw=1280&bih=737&q=%CE%91%CF%81%CF%87%CE%B1%CE%B9%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%82+%CF%87%CF%8E%CF%81%CE%BF%CF%82+%CE%A0%CE%B5%CF%81%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%AC%CF%82++&oq=%CE%91%CF%81%CF%87%CE%B1%CE%B9%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%82+%CF%87%CF%8E%CF%81%CE%BF%CF%82+%CE%A0%CE%B5%CF%81%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%AC%CF%82++&gs_l=serp.12..0i22i30.3690991.3696982.0.3698637.19.8.0.0.0.162.162.0j1.1.0.msedr...0...1c.1j2.61.serp..18.1.162.uO-R-ZnUT4M#

βελόνες, φανερώνουν ότι η κύρια ασχολία των κατοίκων ήταν η αλιεία. Εκτός αυτών όμως η ανασκαφή έχει αποδώσει πληθώρα νομισμάτων και άφθονη κεραμική.¹⁹⁷

1.8.3 Κάστρο Κυπαρισσίας.

Το Κάστρο της Κυπαρισσίας ή « Κάστρο των γιγάντων» το οποίο κατά τη μυθολογία οι «γίγαντες» έχτισαν το κάστρο τους στο ύψωμα και οι πέτρες που είχε φτιαχτεί ήταν τεραστίων διαστάσεων, κάποιες με μήκος 4 μ και πλάτος 1,64. Η Κυπαρισσία κατοικημένη ήδη από την Μυκηναϊκή εποχή γνώρισε μεγάλη ακμή κατά την ελληνιστική περίοδο και στη θέση του βρισκόταν η αρχαία ακρόπολη. Όπου χτίστηκε Βυζαντινό φρούριο. Κατά τους Μεσαιωνικούς χρόνους ονομάστηκε « Κάστρο της Αρκαδίας» από τους πολλούς Αρκάδες που κατέφυγαν εκεί λόγω Σλαβικών επιδρομών. Το 1205 η περιοχή καταλαμβάνεται από τους Φράγκους και το κάστρο παίρνει τη σημερινή του μορφή. Στις τέσσερις γωνίες του κάστρου χτίζονται πύργοι, ένας εκ των οποίων ο ανατολικός ονομάζεται και σήμερα «Πύργος του Ιουστινιανού». Στους αιώνες που ακολουθούν το κάστρο της Κυπαρισσίας δέχεται πολλές καταστροφές και ανακατασκευές από Τούρκους κατακτητές και Ενετούς. Τη δεκαετία του '70 χτίστηκε ένα μικρό αμφιθέατρο που φιλοξενεί κατά τους καλοκαιρινούς μήνες πολιτιστικές εκδηλώσεις. Στο πέρασμα των αιώνων, το Κάστρο της Κυπαρισσίας εξακολουθεί να αποτελεί το σήμα κατατεθέν της πόλης, προσφέροντας στους επισκέπτες καταπληκτική θέα στην πόλη, αλλά και σε όλο τον Κυπαρισσιακό κόλπο.¹⁹⁸

---

¹⁹⁷ Ομάδα προστασίας και ανάδειξης αρχαιολογικών Τριφυλίας, *Αρχαιολογικός χώρος στο λιμάνι Κυπαρισσίας*(θέση Κάμπος), 2013, Ιστοσελίδα Διαθέσιμη
https://www.google.gr/search?newwindow=1&biw=1280&bih=737&q=archaiatrifylia.blogspot.com%29&oq=archaiatrifylia.blogspot.com%29&gs_l=serp.12...753429.757637.0.759337.30.8.0.0.1.250.486.2-2.2.0.msedr...0...1c.1j2.61.serp..30.0.0.WFu6c4Vff-4#

¹⁹⁸ Messinia terrabook, Πολιτισμός Αξιοθέατα, *Κάστρο Κυπαρισσίας*, Ιστοσελίδα Διαθέσιμη
https://www.google.gr/search?newwindow=1&biw=1280&bih=737&q=http%3A%2F%2Fgreece.terrabook.com%2F+%CE%BA%CF%85%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%B9%CF%83%CF%83%CE%B9%CE%B1&oq=http%3A%2F%2Fgreece.terrabook.com%2F+%CE%BA%CF%85%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%B9%CF%83%CF%83%CE%B9%CE%B1&gs_l=serp.3...13510.18627.0.19160.11.11.0.0.0.166.1574.0j11.11.0.msedr...0...1c.1.61.serp..11.0.0.qSmPPN-0Ync#

Άλλα σημαντικά σημεία γύρω από το κάστρο της Κυπαρισσίας

- **Ο μητροπολιτικός Ναός Αγίας** Τριάδας που χρονολογείται στο β΄μισό του 15^{ου} αιώνα.
- **Το χαμάμ και το τζαμί** του σουλτάνου «Σουλαϊμάν», ανατολικά του κάστρου.
- **Ο Άγιος Δημήτριος** στο νεκροταφείο και τα Εισόδια της Θεοτόκου αποτελούν δείγματα της νεοκλασικής εκκλησιαστικής αρχιτεκτονικής του τέλους του 19ου αιώνα.
- **Κρήνη Κάστρου**, εντοιχισμένη στο τοίχος του εξωτερικού περιβόλου του Κάστρου Κυπαρισσίας.
- **Παζαρόβρυση** ¹⁹⁹

1.8.4 Βουνάκι

Σύμφωνα με το ΦΕΚ 106/β/12-2-1998 η περιοχή Βουνάκι στον Αγιαννάκη έχει χαρακτηριστεί αρχαιολογικός χώρος όπου έχουν ανακαλυφθεί λείψανα οχύρωσης, θεμέλια από σπίτια και πιστεύεται πως στη θέση αυτή τοποθετείται ο αρχαίος Αυλώνας, αλλά και για την καλύτερη προστασία της παράκτιας Ζώνης . ²⁰⁰

---

¹⁹⁹ Ομάδα προστασίας και ανάδειξης αρχαιολογικών Τριφυλίας, Άνω πόλη Κυπαρισσίας, Ιστοσελίδα Διαθέσιμη https://www.google.gr/search?newwindow=1&biw=1280&bih=737&q=%CE%91%CF%81%CF%87%CE%B1%CE%AF%CE%B1+%CE%A4%CF%81%CE%B9%CF%86%CF%85%CE%BB%CE%AF%CE%B1&oq=%CE%91%CF%81%CF%87%CE%B1%CE%AF%CE%B1+%CE%A4%CF%81%CE%B9%CF%86%CF%85%CE%BB%CE%AF%CE%B1&gs_l=serp.3..0.392123.412283.0.414903.59.23.3.6.7.1.1113.3799.0j8j3j2j7-1.14.0.msedr...0...1c.1.61.serp..37.22.3516.lNH7an1jkhY#

²⁰⁰ ΔΙΑΡΚΗΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΚΗΡΥΓΜΕΝΩΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ ΚΑΙ ΜΝΗΜΕΙΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ, Αρχαιολογικός χώρος στη περιοχή Βουνάκι, 1998, Ιστοσελίδα Διαθέσιμη https://www.google.gr/search?newwindow=1&biw=1280&bih=737&q=http%3A%2F%2Flistedmonuments.culture.gr+%CF%80%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%BF%CF%87%CE%B7+%CE%92%CE%BF%CF%85%CE%BD%CE%AC%CE%BA%CE%B9+%CE%9C%CE%B5%CF%83%CF%83%CE%B7%CE%BD%CE%AF%CE%B1%CF%82&oq=http%3A%2F%2Flistedmonuments.culture.gr+%CF%80%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%BF%CF%87%CE%B7+%CE%92%CE%BF%CF%85%CE%BD%CE%AC%CE%BA%CE%B9+%CE%9C%CE%B5%CF%83%CF%83%CE%B7%CE%BD%CE%AF%CE%B1%CF%82&gs_l=serp.3...282120.309827.0.310361.28.27.1.0.0.0.402.4430.0j25j1j0j1.27.0.msedr...0...1c.1.61.serp..26.2.391.n7XlzYzLQWs#

1.8.5 Μουριατάδα

Το χωριό Μουριατάδα βρίσκεται 8 χιλ από την Κυπαρισσία. Στον λόφο του “Ελληνικού” έχει κηρυχθεί αρχαιολογικός χώρος (ΦΕΚ 839/β/11-11-94) . Έχουν αποκαλυφθεί ερείπια εκτεταμένης και οχυρωμένης εγκατάστασης της ύστερης εποχής του χαλκού και εξέχουσα θέση κατέχει μεγάλο κτίριο με διάταξη χώρων ανακτορικού τύπου. Επίσης νότια του λόφου αποκαλύφθηκε θολωτός μυκηναϊκός τάφος.²⁰¹

1.9 Κοινωνικό περιβάλλον

1.9.1 Οικονομική δραστηριότητα – Ανθρώπινη δραστηριότητα- Τοπικά προϊόντα

Η εδαφική περιοχή των ΟΤΑ που περικλείει τον Κυπαρισσιακό Κόλπο, προκύπτει από την εφαρμογή Ν 3852/2010 «Πρόγραμμα Καλλικράτης» και την συνένωση Δήμων και Κοινοτήτων με βάση παλαιότερη διοικητική διαίρεσή τους Ν 2539/1997 «Πρόγραμμα Καποδίστριας», περιλαμβάνοντας τη Δημοτική Ενότητα Κυπαρισσίας και Δημοτική Ενότητα Αυλώνα.

Δ.Ε	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	ΟΡΕΙΝΑ Δ.Δ	ΗΜΙΟΡΕΙΝΑ	ΠΕΔΙΝΑ
ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΑ	7857	2	3	6
ΑΥΛΩΝΑ	2025	6	3	1
ΣΥΝΟΛΟ	9882	8	6	7

Πίνακας 1 Πληθυσμός στις Δ.Ε

Πηγή ΥΠΕΚΑ

²⁰¹ Ομάδα προστασίας και ανάδειξης αρχαιολογικών Τριφυλίας, Λόφος Ελληνικού Μουριατάδα ,*Αρχαιολογικός χώρος λόφος «Ελληνικού» Μουριατάδα Τριφυλίας*, Ιστοσελίδα Διαθέσιμη https://www.google.gr/search?newwindow=1&biw=1280&bih=737&q=www.arxaia+ellada.gr+%CE%9C%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B9%CE%B1%CF%84%CE%B1%CE%B4%CE%B1&oq=www.arxaia+ellada.gr+%CE%9C%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B9%CE%B1%CF%84%CE%B1%CE%B4%CE%B1&gs_l=serp.3...9037.16051.0.16593.1.1.11.0.0.0.219.1830.0j10j1.11.0.msedr...0...1c.1.61.serp..10.1.158.JfXtFAUiaag#

Σύμφωνα με τον πίνακα η περιοχή περιλαμβάνει 8 ορεινά Δ.Δ, 6 ημιορεινά Δ.Δ και 7 πεδινά.

Η συντριπτική πλειοψηφία του πληθυσμού του Δήμου Τριφυλίας, απασχολείται κυρίως με το πρωτογενή τομέα παραγωγής 49,7% του οικονομικά ενεργούς πληθυσμού. Στη δεύτερη θέση ακολουθεί ο τριτογενής τομέας παραγωγής, με ποσοστό απασχόλησης 35,3% ο οποίος περιλαμβάνει δραστηριότητες όπως ο τουρισμός ,το εμπόριο και οι υπηρεσίες. Τέλος ο δευτερογενής τομέας παραγωγής περιλαμβάνει δραστηριότητες μεταποίησης και παραγωγής σε ποσοστό 12,7%. Ο πρωτογενής τομέας αφορά κυρίως τη γεωργία, τη κτηνοτροφία και την αλιεία. Οι περισσότερες γεωργικές εκτάσεις, αφορούν ελαιόδεντρα και τα αμπέλια. Η κτηνοτροφία αφορά την εκτροφή πουλερικών, προβάτων, αιγών και βοοειδή. Η αλιευτική δραστηριότητα αφορά κυρίως ερασιτέχνες αλιείς. Ο δευτερογενής τομέας είναι προσανατολισμένος στις μεταποιήσεις αγροτικών προϊόντων. Οι κυριότεροι κλάδοι είναι επεξεργασία αγροτικών προϊόντων, ελαιοτριβεία, οινοποιεία, τυποποίηση αγροτικών προϊόντων.

Τοπικά προϊόντα

- Το παγκοσμίως γνωστό, Μεσσηνιακό ελαιόλαδο, ελιές
- Κρασί ,τσίπουρο
- Σταφίδα, σύκα
- Τυριά (ταλαγάνι, σφέλα)
- Μέλι
- Κηπευτικά (πατάτες, αγγούρια, ντομάτες ,πιπεριές ,φασολάκια, μελιτζάνες, κολοκύθια)
- Αρωματικά βότανα
- Φρούτα (καρπούζια, πορτοκάλια, μανταρίνια, βερούκοκα)

1.10 Τουριστική προσφορά περιοχής

Ο τομέας του τουρισμού αποτελεί σημαντική οικονομική δραστηριότητα η οποία στηρίζει την αναπτυξιακή προοπτική της Π.Ε Μεσσηνίας. Όλοι οι παραθαλάσσιοι οικισμοί της Π.Ε έχουν αναπτύξει τουριστικές δραστηριότητες με έντονη παρουσία η Κυπαρισσία εξαιτίας της τεράστιας πολιτισμικής κληρονομιάς και των δαντελωτών ακτών της. Στο πίνακα 2, παρουσιάζεται σύμφωνα με στοιχεία από το Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδας, η δυναμικότητα ξενοδοχειακών υποδομών στη περιοχή.²⁰²

Πίνακας 2 Δυναμικότητα ξενοδοχείων και camping στο Δ.Ε Κυπαρισσίας και Δ.Ε Αυλώνα

Γεωγραφική Περιοχή	Δεδομένα	Ξενοδοχειακές Υποδομές	Υποδομές Camping	Σύνολο
Δ.Ε Αυλώνα	Μονάδες	3	-	3
	Κλίνες	291	-	291
Δ.Ε Κυπαρισσίας	Μονάδες	8	1	9
	Κλίνες	349	324	673

Πηγή: Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδας 2010

1.11 Άλλες Υπηρεσίες

1.11.1 Υποδομές Υγείας και Πρόνοιας Το Γενικό Νοσοκομείο – Κέντρο Υγείας

Κυπαρισσίας εξυπηρετεί την περιοχή της Τριφυλίας και την ευρύτερη περίπου 50.000

²⁰² ΥΠΕΚΑ. Σε δημόσια Διαβούλευση Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη και το Προεδρικό Διάταγμα για την προστασία του Κυπαρισσιακού Κόλπου. Τεύχος Μελέτης. Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη-3.3.1 Δημογραφικά στοιχεία, 3.3.2 Κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον, σελ 204-220, 2014' Ιστοσελίδα Διαθέσιμη https://www.google.gr/search?newwindow=1&site=&source=hp&q=%CF%85%CF%80%CE%B5%CE%BA%CE%B1+%CE%BA%CF%85%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%B9%CF%83%CF%83%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%BF%CF%82+%CE%BA%CE%BF%CE%BB%CF%80%CE%BF%CF%82&sq=%CF%85%CF%80%CE%B5%CE%BA%CE%B1+%CE%BA%CF%85%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%B9%CF%83%CF%83%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%BF%CF%82+%CE%BA%CE%BF%CE%BB%CF%80%CE%BF%CF%82&gs_l=hp.3...2838.16743.0.17795.26.26.0.0.0.235.3731.0j25j1.26.0.msedr...0...1c.1.61.hp..12.14.1968.pAf9EvaVBuE#

πολίτες. Διαθέτει Παθολογικό τομέα δυναμικότητας 43 κλίνες, Χειρουργικό τομέα (Χειρουργικό, Ουρολογικό) 27 κλίνες. Επίσης περιλαμβάνει Μονάδα Τεχνητού Νεφρού.²⁰³

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΦΟΡΕΙΣ ΔΙΑΧΕΙΡΗΣΗΣ ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΑΚΟΥ ΚΟΛΠΟΥ

2.1 ΦΟΡΕΙΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Ο Κυπαρισσιακός Κόλπος αποτελεί σημαντικό οικότοπο της Ελλάδας και κατέχει θέση περιοχής Natura, όμως δεν έχει οριστεί από το κράτος κάποιος Φορέας Διαχείρισης. Οι μόνοι φορείς για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος είναι « ο Σύλλογος Αρχέλλων», «οι φίλοι του δάσους» και η τοπική Κοινωνία.

2.2 ΔΡΑΣΕΙΣ

- Για την προώθηση της αειφορικής διαχείρισης και την αποτελεσματική προστασία του φυσικού περιβάλλοντος ο σύλλογος Αρχέλων με τη συνεργασία της τοπικής κοινωνίας, ιδρύθηκε και λειτουργεί ο Περιβαλλοντικός Σταθμός Αγιαννάκη, στον οποίο στα πλαίσια προγράμματος περιβαλλοντικής αγωγής, γίνονται οργανωμένες ξεναγήσεις για ομάδες επισκεπτών και μαθητές. Ο Σύλλογος Αρχέλλων διεξάγει πρόγραμμα καταγραφής και προστασίας της αναπαραγωγικής δραστηριότητας από το 1983 έως και σήμερα, στο τμήμα του κόλπου, μεταξύ των εκβολών της Νέδας και του χωριού Καλό Νερό. Η περίοδος

²⁰³ ΓΕΝΙΚΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΑΣ, Ιστοσελίδα Διαθέσιμη

https://www.google.gr/search?newwindow=1&site=&source=hp&q=%CE%9D%CE%9F%CE%A3%CE%9F%CE%9A%CE%9F%CE%9C%CE%95%CE%99%CE%9F+%CE%9A%CE%A5%CE%A0%CE%91%CE%A1%CE%99%CE%A3%CE%A3%CE%99%CE%91%CE%A3&sq=%CE%9D%CE%9F%CE%A3%CE%9F%CE%9A%CE%9F%CE%9C%CE%95%CE%99%CE%9F+%CE%9A%CE%A5%CE%A0%CE%91%CE%A1%CE%99%CE%A3%CE%A3%CE%99%CE%91%CE%A3&gs_l=hp.3..0I3j0i3O12j0i5i30.2626.26344.0.27543.33.18.5.10.10.0.255.3226.0j10j6.16.0.msedr...0...1c.1.61.hp..2.31.3370.ENXcBkj1I3M#

αναπαραγωγής από τα μέσα Μαΐου έως 30 Σεπτεμβρίου, με τη συμμετοχή εθελοντών από όλο τον κόσμο ο Αρχέλλων διεξάγει τις παρακάτω δραστηριότητες:

- Πρωινή παρατήρηση, κατά την οποία καταγράφεται καθημερινά η αναπαραγωγική δραστηριότητα της Carreta – Caretta
- Νυχτερινή παρατήρηση και μαρκάρισμα των ενήλικων χελωνών
- Προστασία των φωλιών από την ανθρώπινη δραστηριότητα και τη θήρευση από θηλαστικά, η οποία γίνεται με περίφραξη και σήμανση των φωλιών
- Εκσκαφή των φωλιών μετά την ολοκλήρωση της εξόδου των νεοσσών και την εκτίμησή του αριθμού τους, όσων βγήκαν από τις φωλιές τους
- Ενημέρωση του κοινού με τη λειτουργία Εποχικών Σταθμών Ενημέρωσης, και με ενημερωτικές εξορμήσεις στη παραλία για την ευαισθητοποίηση των λουόμενων.²⁰⁴

---

²⁰⁴ Σύλλογος για τη προστασία της θαλάσσιας χελώνας, Περιοχές Δράσεις, Πελοπόννησος- Κυπαρισσία, Ιστοσελίδα Διαθέσιμη

https://www.google.gr/search?newwindow=1&q=%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%B5%CE%BB%CF%89%CE%BD&oq=%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%B5%CE%BB%CF%89%CE%BD&gs_l=serp.3..0l10.514747.520710.0.521284.23.12.0.1.1.0.222.1095.0j5j1.6.0.msedr...0...1c.1.61.serp..16.7.1105.bAXVPIScwDg#

Γ ΜΕΡΟΣ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ :

ΕΡΕΥΝΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΟΥ ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΑΚΟΥ ΚΟΛΠΟΥ

1.1 ΣΤΟΧΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η έρευνα σχεδιάστηκε για να αξιολογηθεί η αντίληψη που έχουν οι κάτοικοι της περιοχής της Κυπαρισσίας και μη, σε σχέση με την προστατευόμενη περιοχή του κυπαρισσιακού κόλπου και την ανάπτυξη του οικοτουρισμού στην περιοχή.

Στόχος της έρευνας ήταν :

- η διερεύνηση της γνώσης της προστασίας της περιοχής και του προστατευόμενου είδους της χελώνας *carreta-carreta*.
- η εκτίμηση της πρόθεσής τους για συμμετοχή στην προστασία της , μέσω επιλεγμένων δράσεων –περιορισμών και στην ανάπτυξη και τις προοπτικές του οικοτουρισμού .
- η αξιολόγηση της συμβολής των φορέων της τοπικής αυτοδιοίκησης, των τοπικών επιχειρήσεων και του τοπικού πληθυσμού στην τοπική τουριστική ανάπτυξη.
- η εξέταση δυνατοτήτων βελτίωσης της προστατευόμενης περιοχής στην τοπική ανάπτυξης μέσω εναλλακτικών μοντέλων τουρισμού.

1.2 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η μεθοδολογία έρευνας που ακολουθήθηκε στην παρούσα εργασία, ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι που έχουν τεθεί είναι μέσω της στατιστικής ανάλυσης των αντιλήψεων κυρίως των ντόπιων κατοίκων. Για τη συγκεκριμένη έρευνα χρησιμοποιήθηκε η ποσοτική ανάλυση και το βασικό εργαλείο της έρευνας είναι η διανομή ερωτηματολογίων.

Η έρευνα έγινε από 31/01/2015 έως και 15/02/2015 , περίοδος χωρίς τουριστική ζήτηση για την ευρύτερη περιοχή και συνεπώς τα ερωτηματολόγια μοιράστηκαν στους κατοίκους του Δήμου Τριφυλίας (στην περιοχή της Κυπαρισσίας, του Καλονερού και της Ελαίας) και σε κατοίκους της Αθήνας. Όλοι οι συμμετέχοντες απάντησαν στον ίδιο αριθμό και στις ίδιες ερωτήσεις. Οι πληροφορίες που αποκομίστηκαν από το ερωτηματολόγιο ήταν ατομικές και εμπιστευτικές καθώς ήταν ανώνυμο, μη αποκαλύπτοντας έτσι την ταυτότητα των ερωτηθέντων.

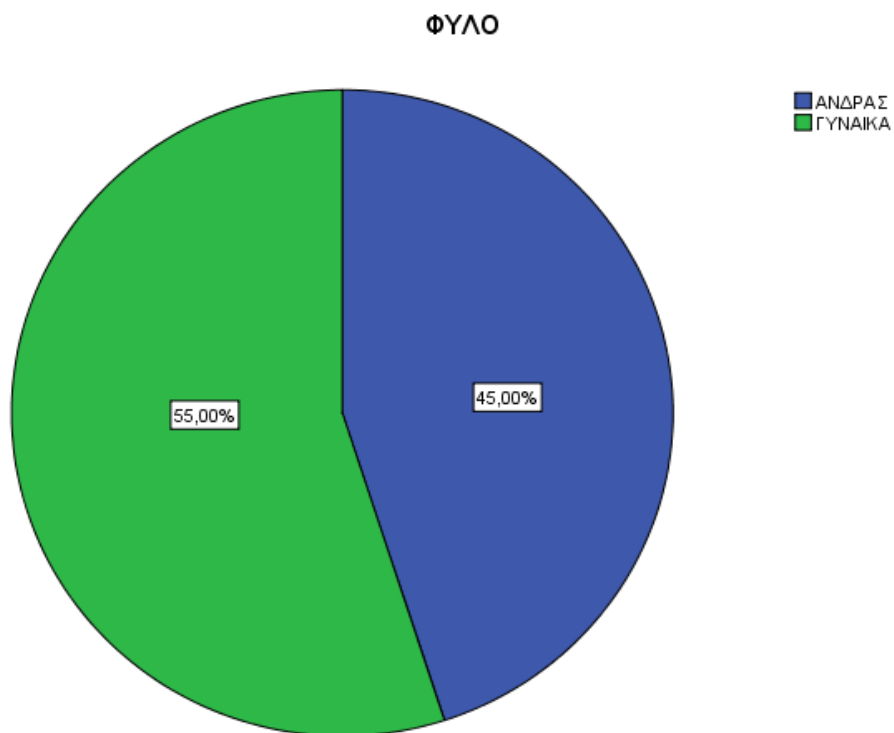
Στο ερωτηματολόγιο κλήθηκαν να απαντήσουν 100 άτομα.

Τα ερωτηματολόγια περιείχαν γενικές ερωτήσεις κλειστού τύπου σε σχέση με τα δημογραφικά στοιχεία των κατοίκων. Στη συνέχεια οι ερωτήσεις αφορούσαν τις απόψεις των κατοίκων για την προστατευόμενη περιοχή καθώς και την αξιολόγηση προτάσεων για την ανάπτυξη του τουρισμού και την προστασία της περιοχής. Σκοπός των ερωτήσεων αυτών ήταν να εξετάσει: α) τις γνώσεις των ερωτώμενων σχετικά με την έννοια του Natura και ειδικότερα του οικοτουρισμού, β) την προθυμία του τοπικού πληθυσμού για την ανάπτυξη ενός βιώσιμου εναλλακτικού μοντέλου τουρισμού και σε διάφορες δράσεις.

Η επεξεργασία των ευρημάτων έγινε με τη βοήθεια του στατιστικού προγράμματος SPSS .

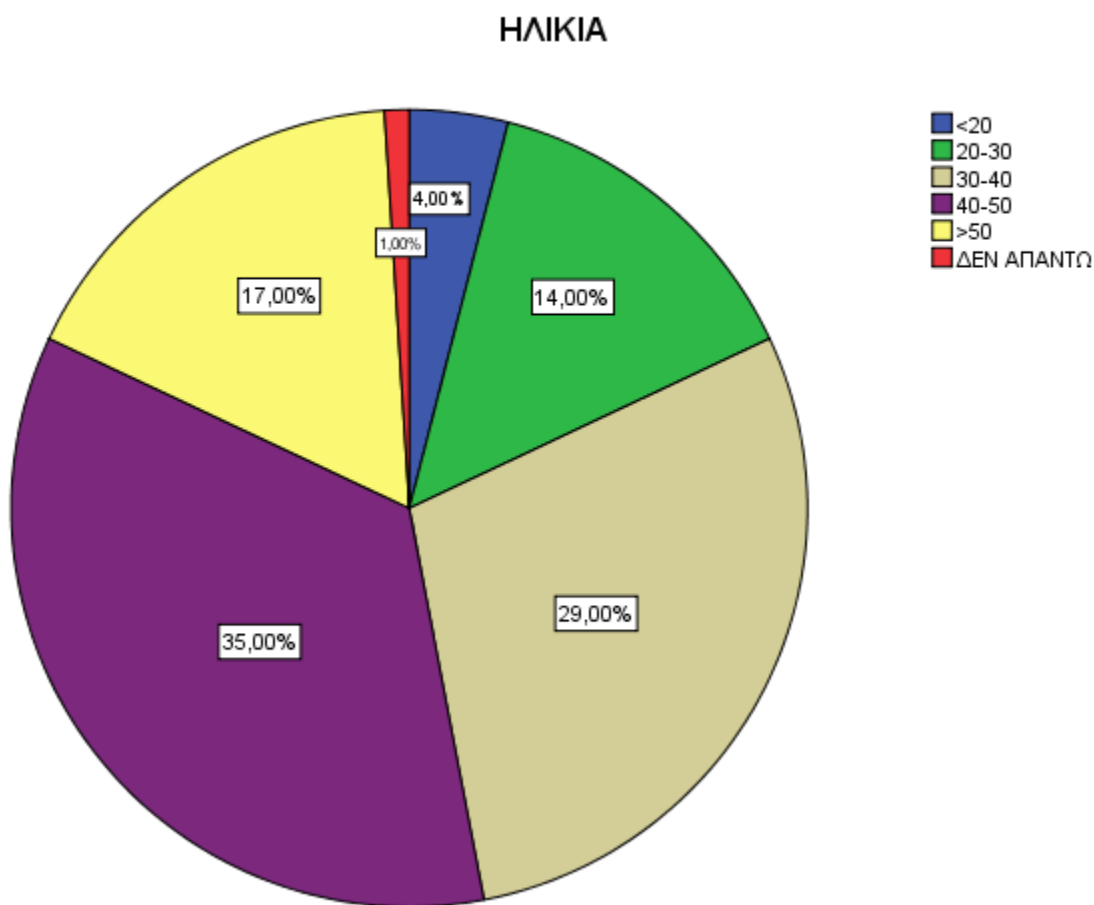
1.3 ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

ΓΡΑΦΗΜΑ 3.3.1

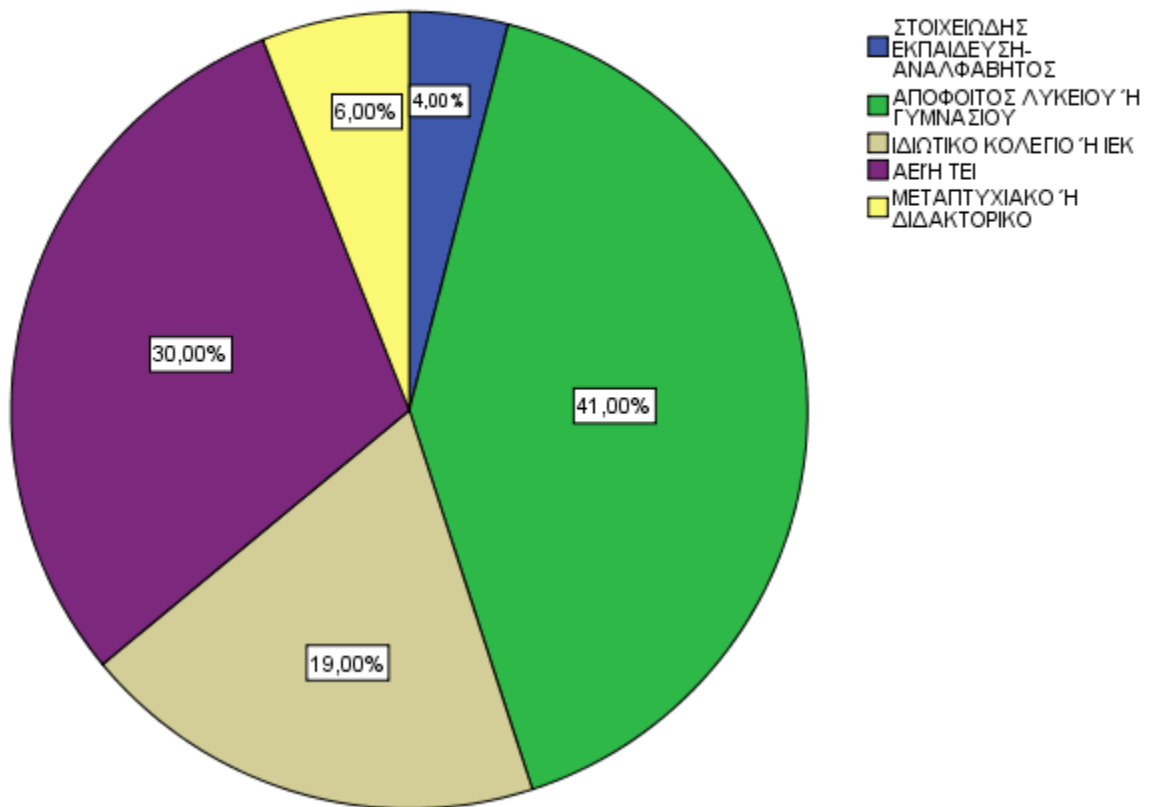
Σύμφωνα με το παραπάνω γράφημα (ΓΡΑΦΗΜΑ 3.3.1), το 45% των ερωτηθέντων ήταν άνδρες, ενώ το 55% ήταν γυναίκες.

ΓΡΑΦΗΜΑ 3.3.2

Το 4% των ερωτηθέντων, ήταν ηλικίας <20, το 14% ήταν ηλικίας 20-30, το 29%, 30-40 ετών, το 35% ήταν 40-50 ετών ενώ το 17% ήταν μεγαλύτερα των 50 ετών. Το 1% των ερωτηθέντων δεν απάντησε. (ΓΡΑΦΗΜΑ 3.3.2)

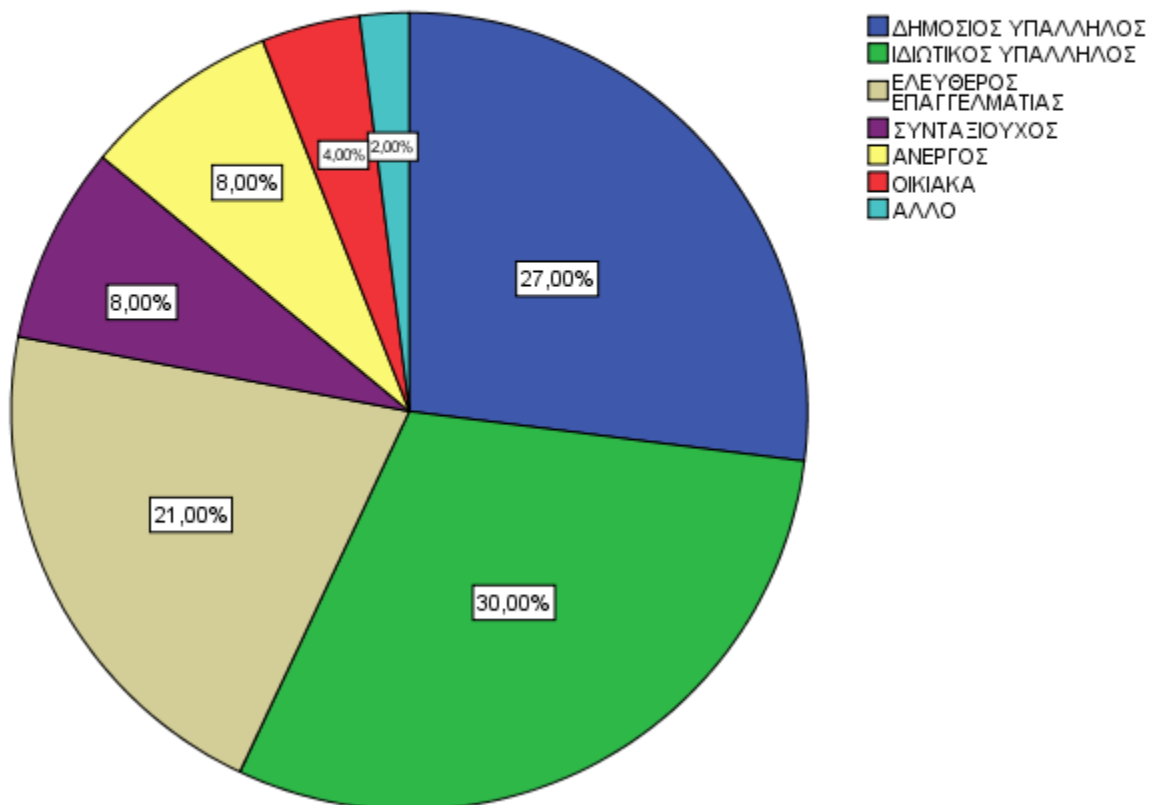
ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΓΡΑΦΗΜΑ 3.3.3

Όσον αφορά το επίπεδο εκπαίδευσης, όπως φαίνεται και στο γράφημα 3 το 4% είχαν στοιχειώδη εκπαίδευση, το 41% ήταν απόφοιτοι Γυμνασίου ή Λυκείου, το 19% είχαν τελειώσει κάποιο ιδιωτικό Κολέγιο ή ΙΕΚ, 30% ήταν απόφοιτοι ΤΕΙ ή ΑΕΙ και 6% είχαν Μεταπτυχιακό ή Διδακτορικό. (ΓΡΑΦΗΜΑ 3.3.3)

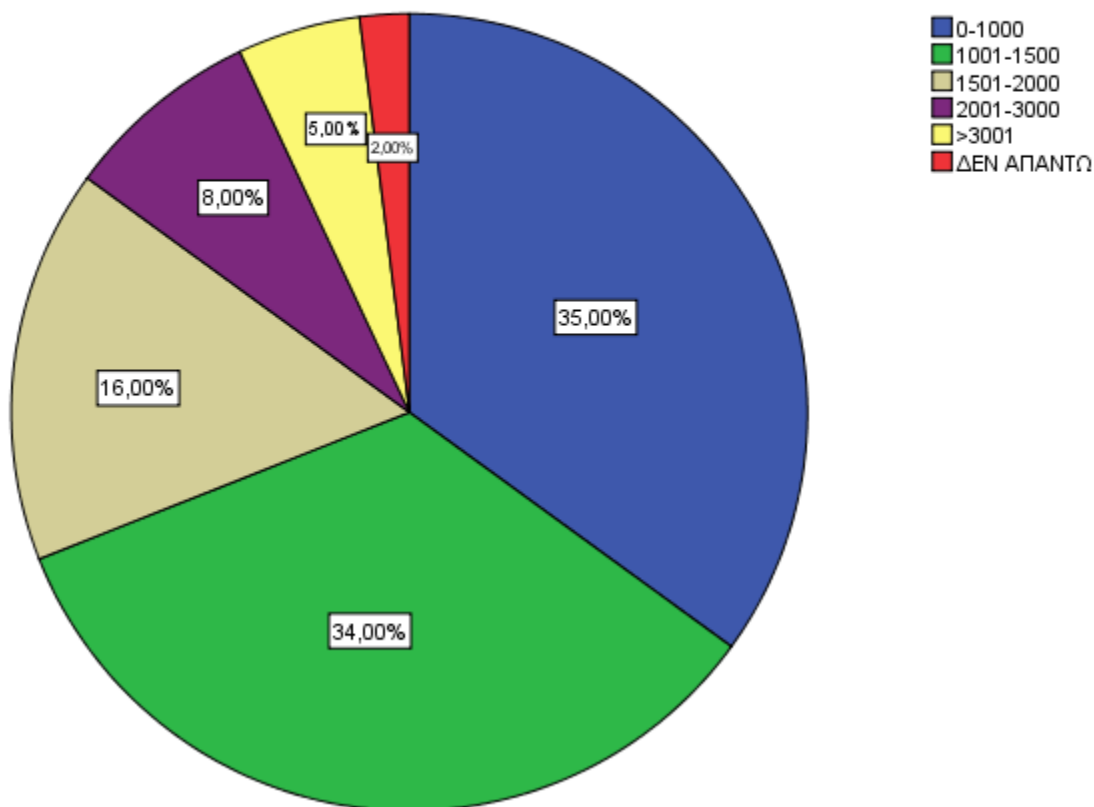
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

ΓΡΑΦΗΜΑ 3.3.4

Με βάση την στατιστική ανάλυση , αναφορικά με το επάγγελμα 27% ήταν Δημόσιοι Υπάλληλοι , 30% ήταν Ιδιωτικοί Υπάλληλοι, 21% ήταν ελεύθεροι επαγγελματίες , 4% ασχολούνταν με τα οικιακά , 8% ήταν συνταξιούχοι, 8% ήταν άνεργοι και 2%, έκαναν άλλο επάγγελμα. (ΓΡΑΦΗΜΑ 3.3.4)

ΜΗΝΙΑΙΟ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ

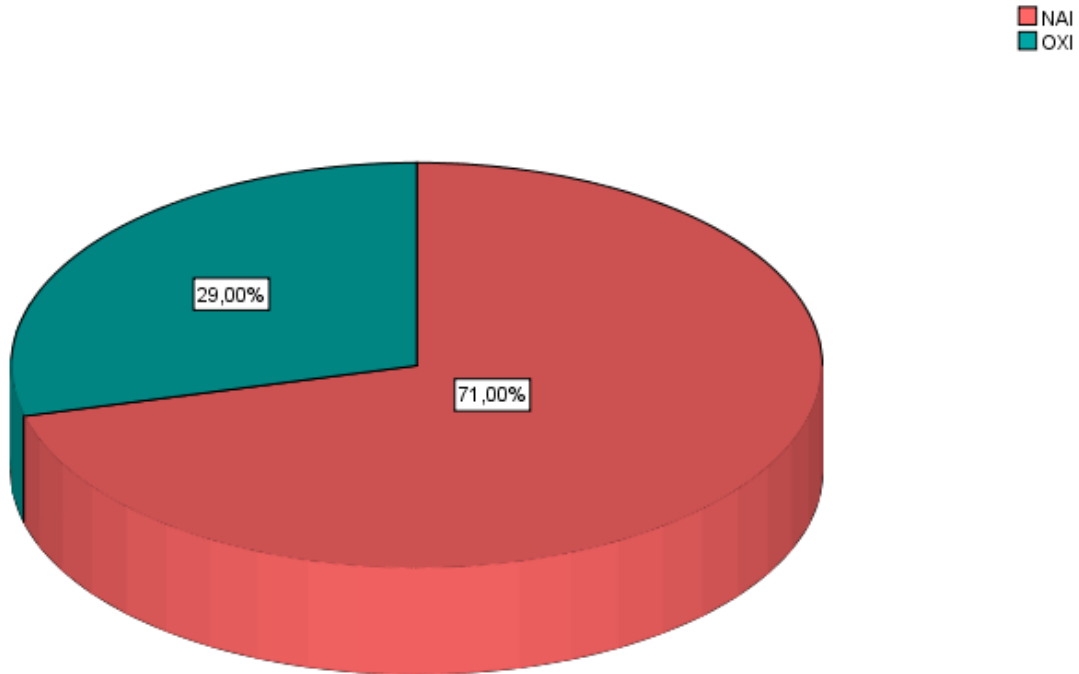

ΓΡΑΦΗΜΑ 3.3.5

Το μηνιαίο οικογενειακό εισόδημα των ερωτηθέντων ήταν για 0-1000€ 35%, 34% των ερωτηθέντων είχαν μηνιαίο οικογενειακό εισόδημα 1001-1500 €, 16% είχαν μηνιαίο οικογενειακό εισόδημα 1501-2000 €, 8% απάντησαν ότι είχαν εισόδημα 2001-3000€, 6% απάντησαν ότι είχαν εισόδημα >3001, ενώ 2% δεν απάντησαν. (ΓΡΑΦΗΜΑ 3.3.5)

ΜΟΝΙΜΟΣ ΚΑΤΟΙΚΟΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

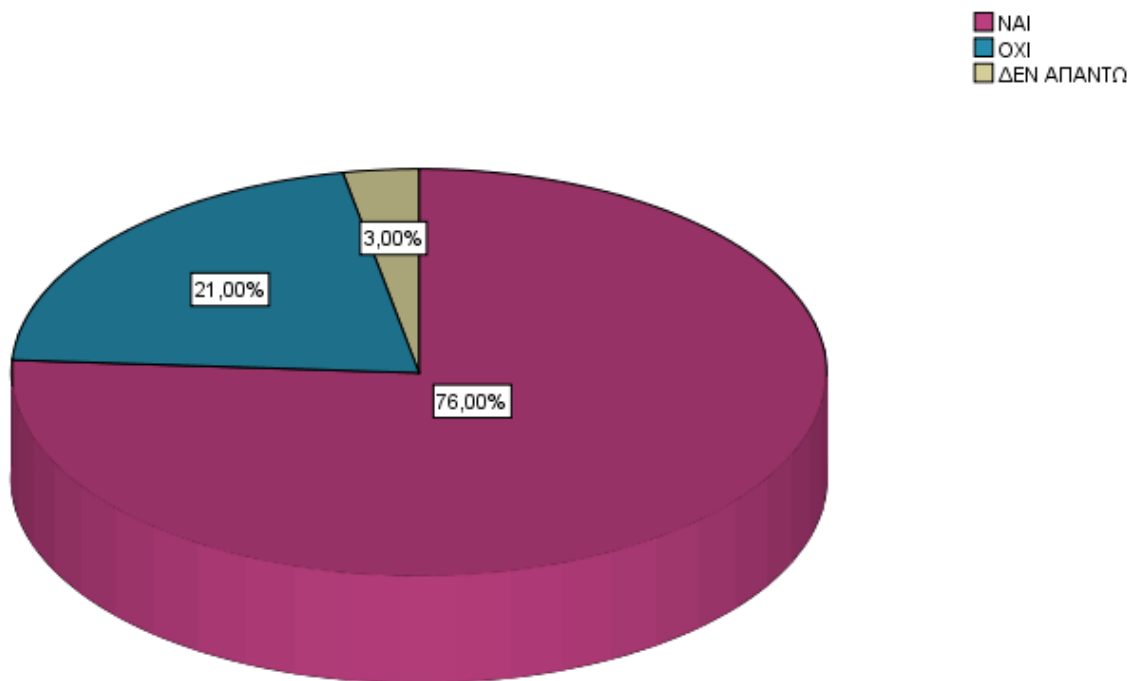
ΓΡΑΦΗΜΑ 3.3.6

Στην ερώτηση για το αν ήταν μόνιμοι κάτοικοι, το 71% απάντησε ότι ήταν μόνιμοι κάτοικοι, ενώ το 29% αυτών δεν ήταν. (ΓΡΑΦΗΜΑ 3.3.6)

ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

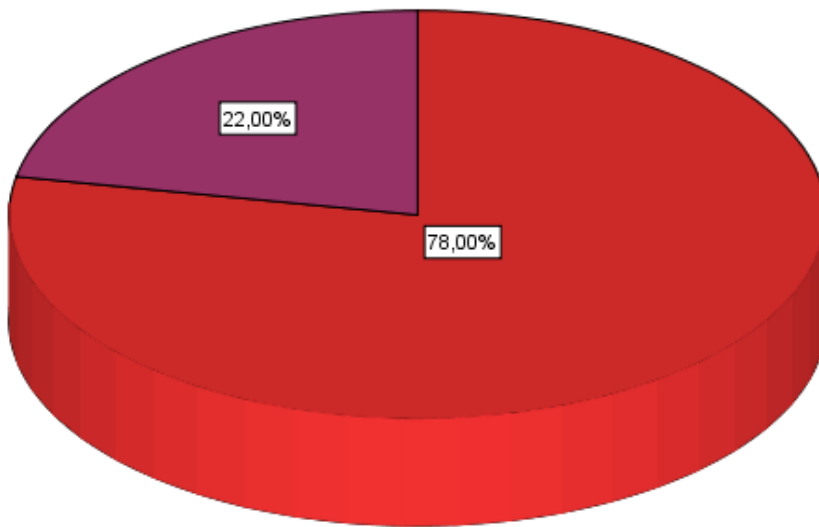

ΓΡΑΦΗΜΑ 3.3.7

Ακόμα στην ερώτηση για το αν γνωρίζουν ότι η περιοχή είναι προστατευόμενη, το 76% το γνώριζαν, ενώ το 21% δεν το γνώριζε. 3% από τους ερωτηθέντες δεν απάντησαν σε αυτή την ερώτηση. (ΓΡΑΦΗΜΑ 3.3.7)

ΦΩΛΙΑ ΧΕΛΩΝΑΣ

■ ΝΑΙ
■ ΟΧΙ

ΓΡΑΦΗΜΑ 3.3.8

Στην ερώτηση για το αν έχουν δει χελώνα caretta- caretta στην περιοχή, το 78% απάντησε ότι έχουν δει χελώνα caretta- caretta στην περιοχή ενώ το 22% των ερωτηθέντων δεν έχουν δει. (ΓΡΑΦΗΜΑ 3.3.8)

\$XELONA Frequencies

		Responses		
		N	Percent	Percent of Cases
\$XELONA ^a	ΕΧΩ ΔΕΙ ΦΩΛΙΑ ΧΕΛΩΝΑΣ	62	40,0%	77,5%

	ΕΧΩ ΔΕΙΧΕΛΩΝΑΚΙΑ ΠΗΓΑΙΝΟΝΤΑΣ ΣΤΗ ΘΑΛΑΣΣΑ	34	21,9%	42,5%
	ΕΧΩ ΔΕΙ ΧΕΛΩΝΑ ΝΑ ΚΟΛΥΜΠΑ	59	38,1%	73,8%
a	Total	155	100,0%	193,8%

a. Dichotomy group tabulated at value 1.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.3.1

Όπως φαίνεται στον παραπάνω πίνακα στη στήλη 1, σχετικά με την ερώτηση για το τι έχετε δει, αφορούν τις απόλυτες και σχετικές συχνότητες επί των απαντήσεων (Responses) και όχι επί των συμμετεχόντων. Από το σύνολο των θετικών απαντήσεων που έχουν δει χελώνα, 62 απαντήσεις δόθηκαν ότι είχαν δει φωλιά χελώνας, 34 απαντήσεις ήταν θετικές ότι έχουν δει χελωνάκια πηγαίνοντας στη θάλασσα και 59 απαντήσεις θετικές ότι έχουν δει χελώνα να κολυμπά.

Το 40% των απαντήσεων ήταν θετικές για το ότι έχουν δει φωλιά χελώνας, 21,9% των απαντήσεων ότι έχουν δει χελωνάκια να πηγαίνουν στη θάλασσα και το 38,1% των απαντήσεων ήταν θετικές στο ότι έχουν δει χελώνα να κολυμπά.

Στην τρίτη στήλη φαίνονται οι σχετικές συχνότητες επί των συμμετεχόντων (Cases). Όπως είδαμε κάθε άτομο μπορούσε να δώσει περισσότερες από μια θετικές απαντήσεις (από καμία έως τρεις) και αυτός είναι ο λόγος που οι σχετικές συχνότητες αθροίζουν 193,8% και όχι 100%. Αυτό σημαίνει ότι κατά μέσο όρο το κάθε άτομο πρόσφερε 1,938 θετικές απαντήσεις.

Έτσι το 77,5% των ερωτηθέντων ανέφεραν ότι έχουν δει φωλιά χελώνας, 42,5% ότι έχουν δει χελωνάκια πηγαίνοντας προς τη θάλασσα, 73,8% των συμμετεχόντων ότι έχουν δει χελώνα να κολυμπά(ΠΙΝΑΚΑΣ 3.3.1)

\$PROSTASIA Frequencies

	Responses	
--	-----------	--

		N	Percent	Percent of Cases
PROSTASIA ^a	ΕΥΘΥΝΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ -ΟΤΑ	80	53,7%	80,0%
	ΕΥΘΥΝΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΜΚΟ	35	23,5%	35,0%
	ΕΥΘΥΝΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΝΩΣΗ	34	22,8%	34,0%
^a	Total	149	100,0%	149,0%

a. Dichotomy group tabulated at value 1.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.3.2

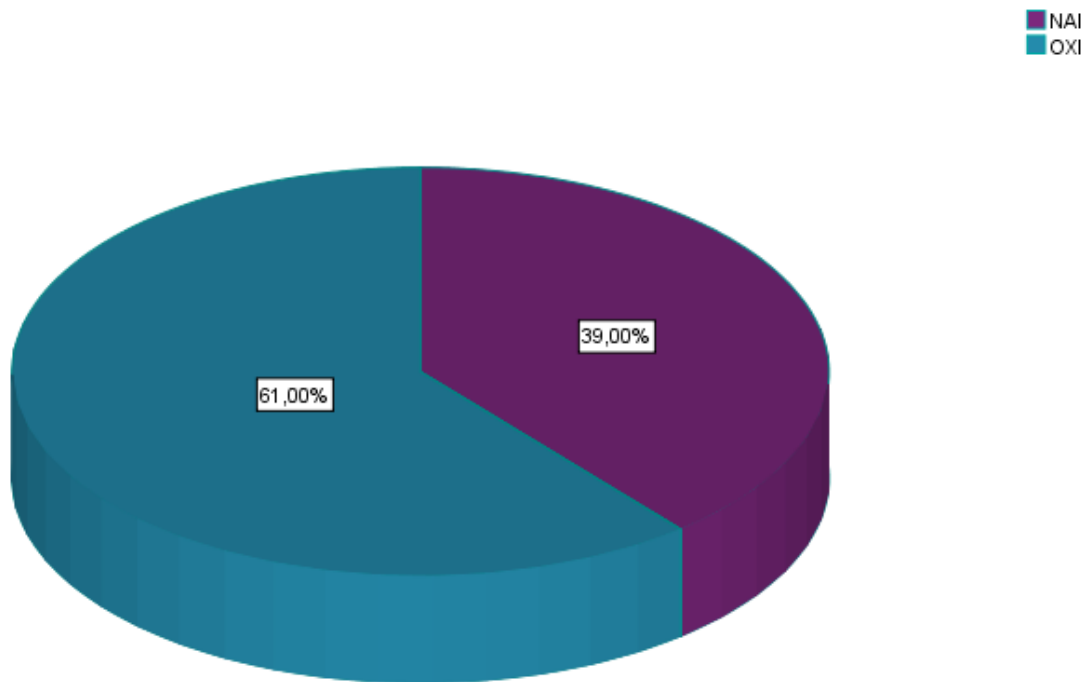
Σύμφωνα με τις απαντήσεις που έδωσαν οι ερωτώμενοι σχετικά με το ποίος έχει την ευθύνη για την προστασία της περιοχής 80 απαντήσεις ήταν θετικές ότι την ευθύνη για την προστασία είχαν η κεντρική κυβέρνηση ή ΟΤΑ, 35 απαντήσεις ήταν θετικές ότι οι ΜΚΟ είχαν την ευθύνη για την προστασία και 34 απαντήσεις ήταν θετικές στο ότι η Ε.Ε. είχε την ευθύνη για την προστασία.

Το 53,7% των απαντήσεων ήταν θετικές για την ευθύνη της προστασίας από κεντρική Κυβέρνηση και ΟΤΑ και 22,8% ήταν θετικές ότι την ευθύνη προστασίας την έχει η Ε.Ε

Στην τρίτη στήλη του πίνακα 2 φαίνεται ότι το 80% των συμμετεχόντων θεωρούν ότι την ευθύνη προστασίας την έχουν η Κεντρική Κυβέρνηση ή ΟΤΑ, 23,5% οι ΜΚΟ και 22,8% η Ε.Ε.

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ

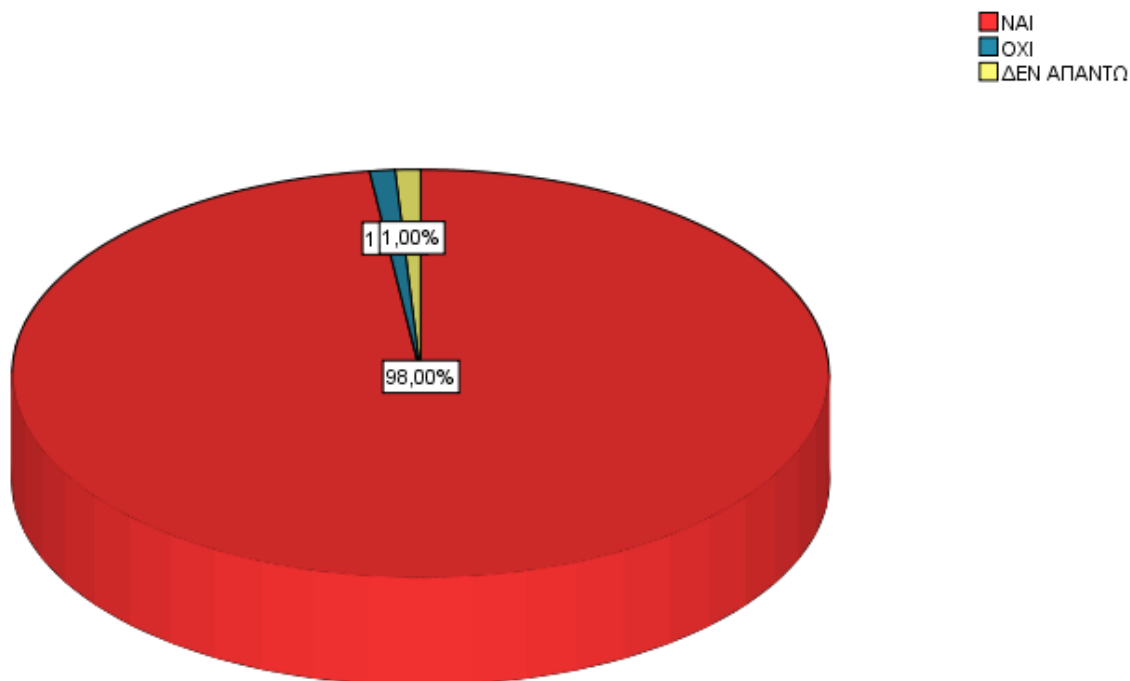

ΓΡΑΦΗΜΑ 3.3.9

Με τη ανάλυση που έγινε για το αν θα συμμετείχαν σε κάποια οργάνωση εθελοντικά, 61% απάντησαν όχι, ενώ 39% απάντησαν ναι.(ΓΡΑΦΗΜΑ 3.3.10)

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΓΡΑΦΗΜΑ 3.3.10

Ακόμα όπως φαίνεται στο διάγραμμα 98% συμφωνούν ότι πρέπει να γίνεται περιβαλλοντική εκπαίδευση στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ώστε η κοινωνία να γίνει πιο δεκτική για την προστασία της περιοχής και 1% ότι δεν πρέπει να γίνεται. 1% των συμμετεχόντων δεν απάντησαν.

\$NATURA Frequencies

		Responses		Percent of Cases
		N	Percent	
\$NATURA ^a	NATURA 2000 ΣΗΜΑΙΝΕΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	78	45,6%	91,8%
	NATURA 2000 ΣΗΜΑΙΝΕΙ ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	39	22,8%	45,9%
	NATURA 2000 ΣΗΜΑΙΝΕΙ ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	54	31,6%	63,5%
^a	Total	171	100,0%	201,2%

a. Dichotomy group tabulated at value 3.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.3.3

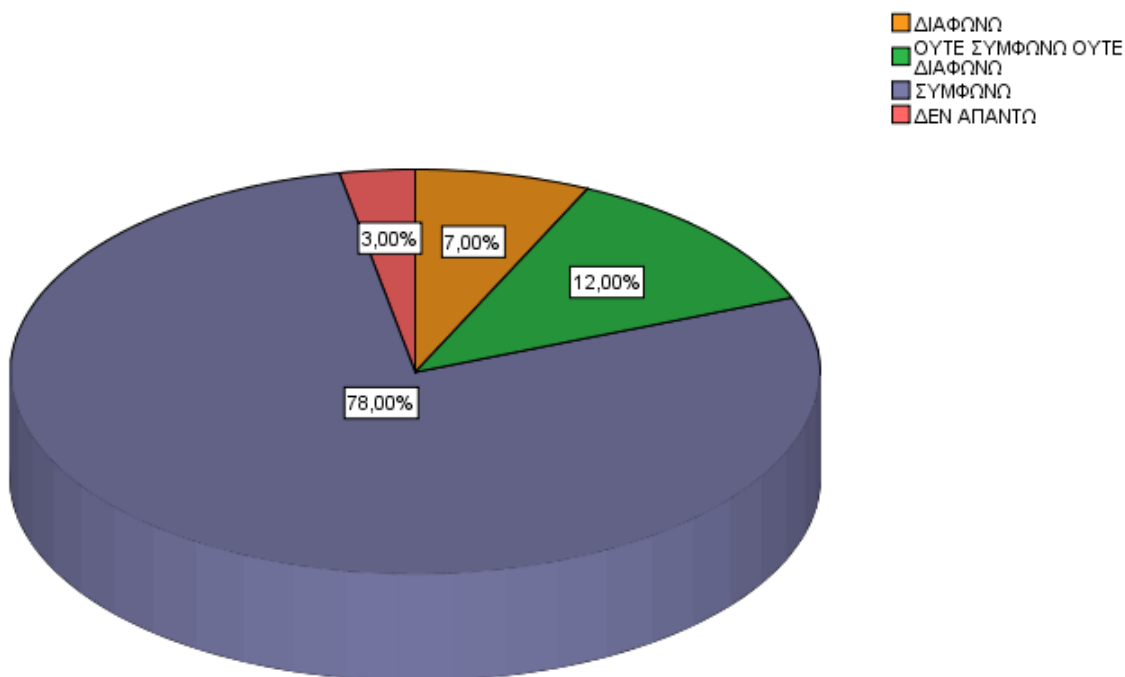
Όπως φαίνεται και στον πίνακα αναφορικά με το τι συμφωνούν , 78 απαντήσεις συμφωνούσαν ότι Natura 2000 σημαίνει προστασία φυσικού περιβάλλοντος, 39 απαντήσεις συμφωνούσαν ότι Natura 2000 σημαίνει περιοχή ανάπτυξης τουρισμού, 54 απαντήσεις συμφωνεί ότι Natura 2000 σημαίνει περιοχή περιβαλλοντικής εκπαίδευσης.

Το 45,6% των απαντήσεων φαίνεται ότι συμφωνούν στη διατήρηση φυσικού πλούτου , 22,8% ότι συμφωνεί περιοχή ανάπτυξης τουρισμού και 31,6% των απαντήσεων ότι συμφωνούν για περιοχή περιβαλλοντικής εκπαίδευσης.

Το 91,8% των συμμετεχόντων συμφωνούν ότι Natura 2000 σημαίνει προστασία φυσικού περιβάλλοντος , 45,9% συμφωνούν ότι σημαίνει περιοχή ανάπτυξης τουρισμού και 63,5% συμφωνούν ότι σημαίνει περιοχή περιβαλλοντικής εκπαίδευσης.

NATURA 2000 ΣΗΜΑΙΝΕΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

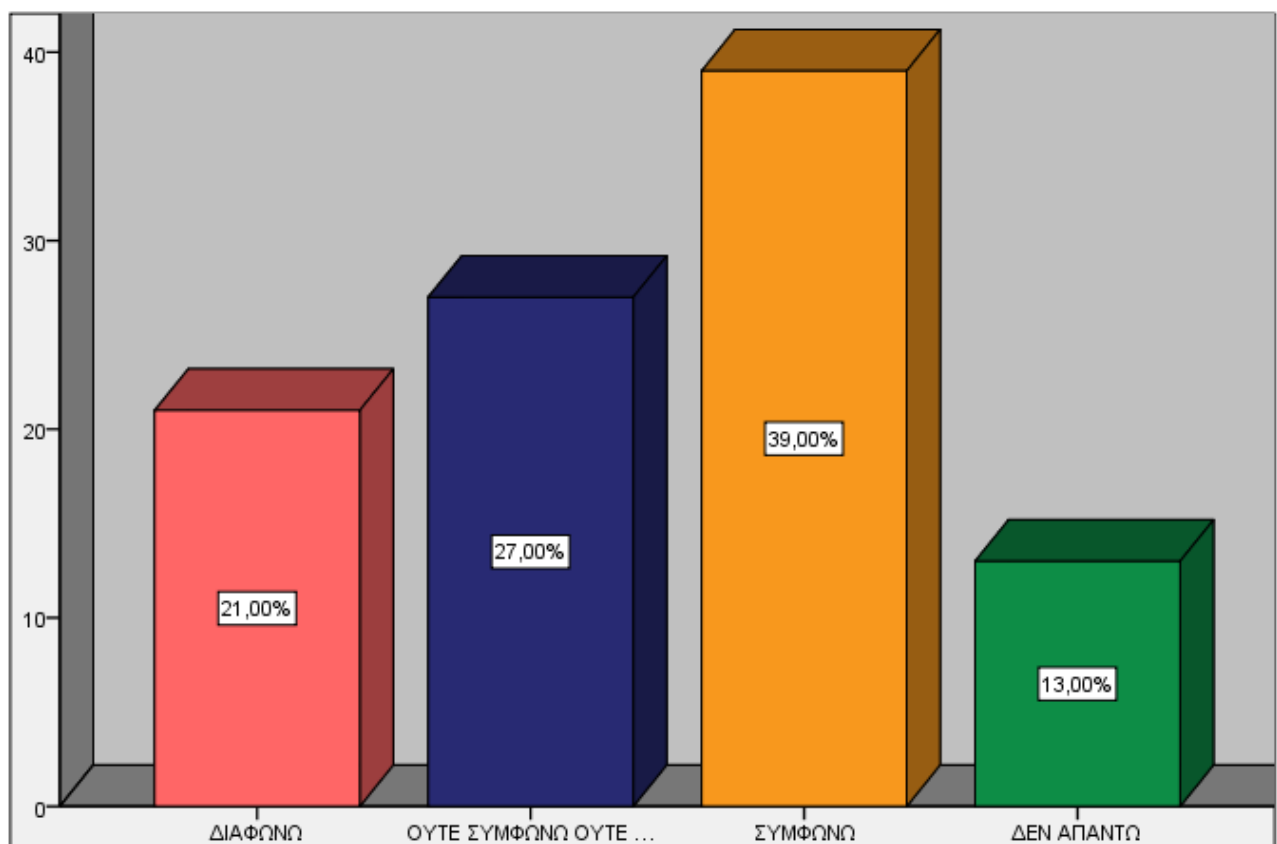

ΓΡΑΦΗΜΑ 3.3.11

Όπως φαίνεται στο γράφημα το 78% των ερωτηθέντων συμφωνούν ότι Natura 2000 σημαίνει προστασία φυσικού περιβάλλοντος , 12% ούτε συμφωνούν ούτε διαφωνούν, 7% διαφωνούν και 3% δεν απάντησαν.

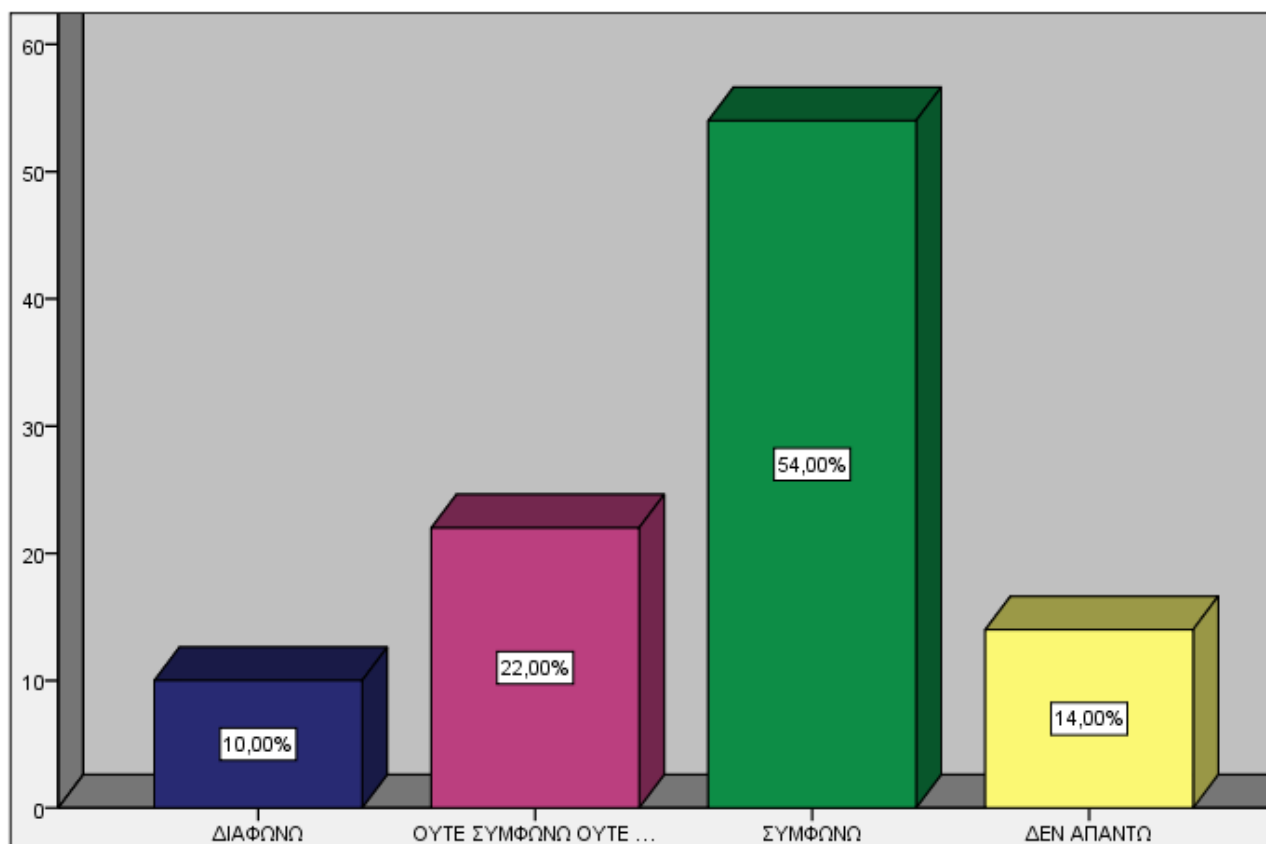
ΝΑΤΥΡΑ 2000 ΣΗΜΑΙΝΕΙ ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

ΓΡΑΦΗΜΑ 3.3.12

Σύμφωνα με το παραπάνω γράφημα το 39% συμφωνούν ότι Natura 2000 σημαίνει περιοχή ανάπτυξης τουρισμού, 27% ούτε συμφωνούν ούτε διαφωνούν, 21% διαφωνούν και 13% δεν απάντησαν.

ΝΑΤΥΡΑ 2000 ΣΗΜΑΙΝΕΙ ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΓΡΑΦΗΜΑ 3.3.13

Στην απάντηση που έδωσαν οι ερωτώμενοι για το ότι Natura 2000 σημαίνει περιοχή περιβαλλοντικής εκπαίδευσης 54% συμφωνούσαν ,22% ούτε συμφωνούσαν ούτε διαφωνούσαν, 10% διαφωνούσαν και 14 % δεν απάντησαν .

\$ΧΑΡΑΚΤΙΡΙΣΤΙΚΑ Frequencies

		Responses		Percent of Cases
		N	Percent	
\$ΧΑΡΑΚΤΙΡΙΣΤΙΚΑ ^a	ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ Ο ΦΥΣΙΚΟΣ ΠΛΟΥΤΟΣ	90	28,5%	91,8%
	ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ Ο ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΠΛΟΥΤΟΣ	49	15,5%	50,0%
	ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΑ ΤΟΠΙΚΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ	56	17,7%	57,1%
	ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ Η ΗΡΕΜΙΑ ΠΟΥ ΠΡΟΣΦΕΡΕΙ Η ΠΕΡΙΟΧΗ	68	21,5%	69,4%
	ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ Η ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ	53	16,8%	54,1%

a	Total	316	100,0%	322,4%
---	-------	-----	--------	--------

a. Dichotomy group tabulated at value 3.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.3.4

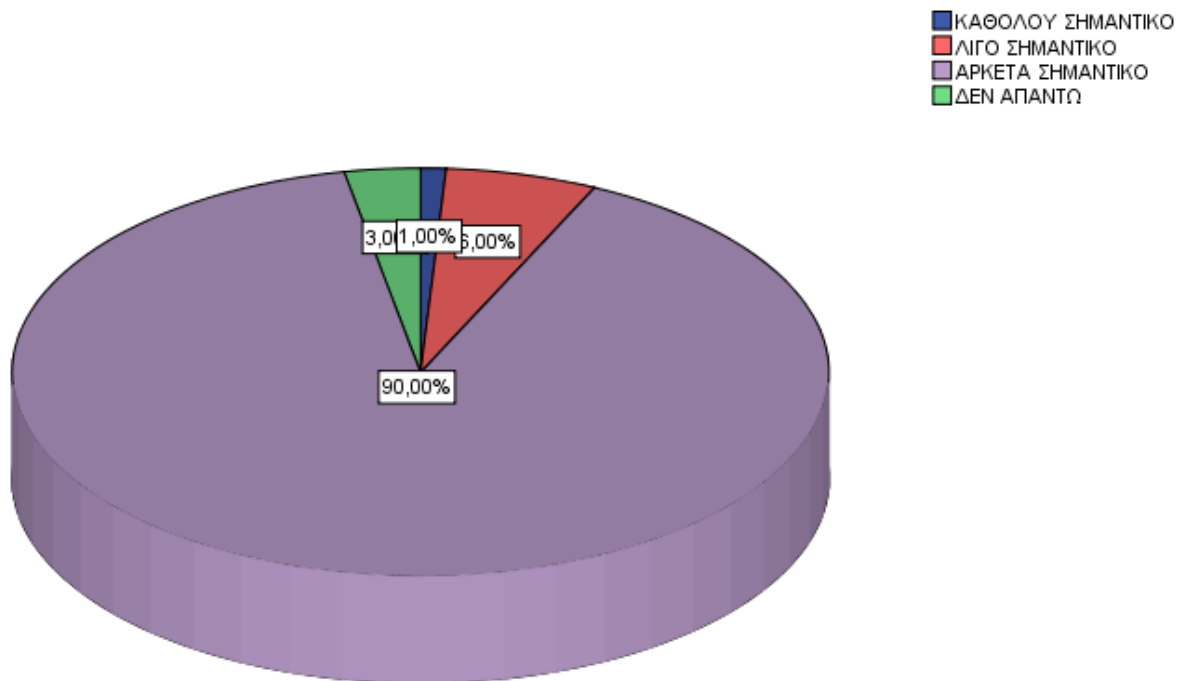
Στην ερώτηση για το ποια θεωρείτε αρκετά σημαντικό από τα χαρακτηριστικά της περιοχής, δόθηκαν 316 απαντήσεις 90 απαντήσεις αρκετά σημαντικό για τον φυσικό πλούτο ,49 απαντήσεις για τον πολιτιστικό πλούτο, 56 απαντήσεις για τα τοπικά προϊόντα, 68 για την ηρεμία που προσφέρει η περιοχή, και 53 για την προσβασιμότητα της περιοχής.

28,5% των απαντήσεων θεώρησαν αρκετά σημαντικό τον φυσικό πλούτο, 15,5% τον πολιτιστικό πλούτο , 17,7% τα τοπικά προϊόντα, 21,5% την ηρεμία που προσφέρει η περιοχή και 16,8% την προσβασιμότητα της περιοχής.

Στην Τρίτη στήλη του Πίνακα 3.3.4 φαίνεται ότι 91,8% των συμμετεχόντων θεωρούν αρκετά σημαντικό στα χαρακτηριστικά της περιοχής τον φυσικό πλούτο, 50% τον πολιτιστικό πλούτο, 57,1% τα τοπικά προϊόντα, 69,4% την ηρεμία που προσφέρει η περιοχή, και 54,1% των συμμετεχόντων την προσβασιμότητα της περιοχής.

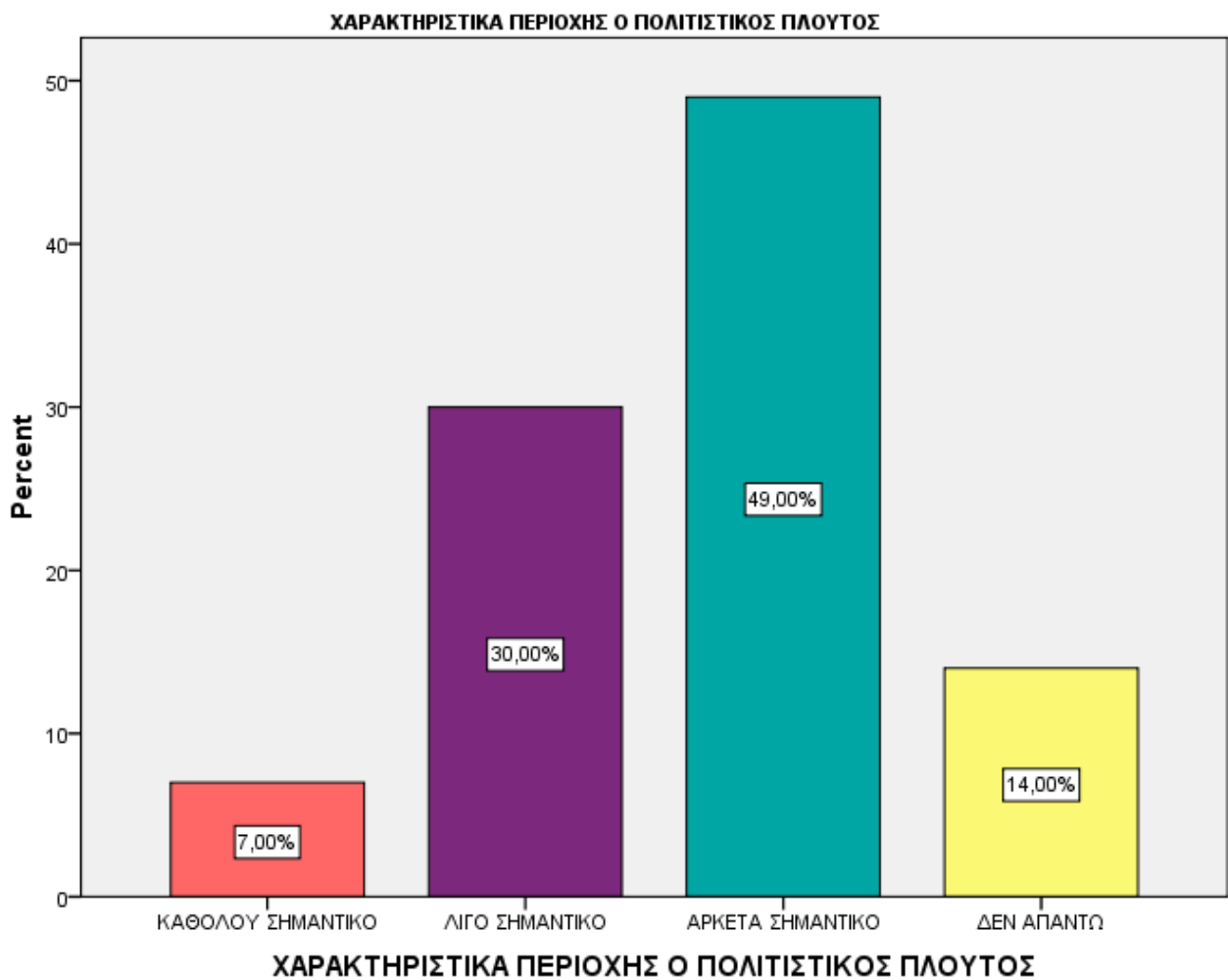

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ Ο ΦΥΣΙΚΟΣ ΠΛΟΥΤΟΣ

ΓΡΑΦΗΜΑ 3.3.14

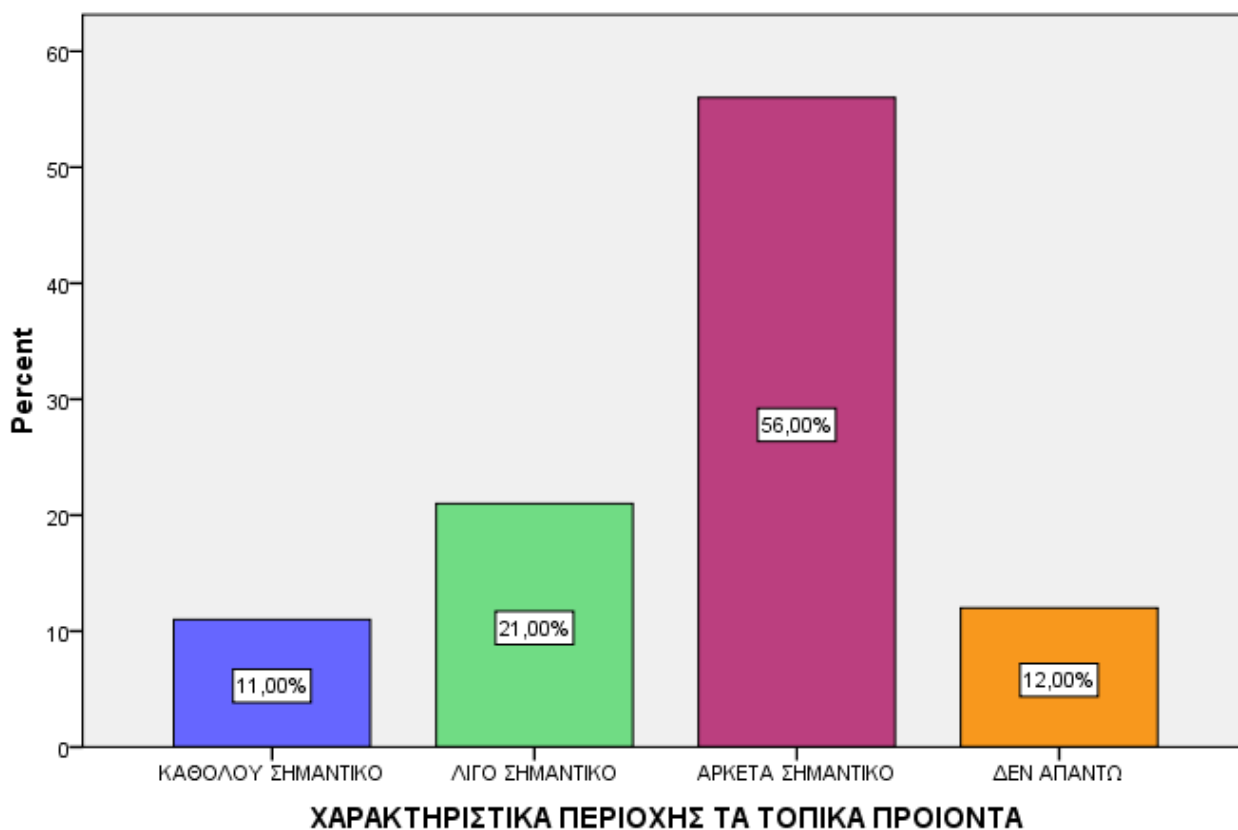
Σύμφωνα με το παραπάνω γράφημα 90% των ερωτηθέντων απάντησαν ότι αρκετά σημαντικό στα χαρακτηριστικά της περιοχής τον φυσικό πλούτο, 6% λίγο σημαντικό, 1% καθόλου σημαντικό και 3% δεν απάντησαν.

ΓΡΑΦΗΜΑ 3.3.15

Επίσης σύμφωνα με το Γράφημα 3.3.15, 49% των ερωτηθέντων θεωρούν αρκετά σημαντικό στα χαρακτηριστικά της περιοχής τον πολιτιστικό πλούτο, 30% λίγο σημαντικό, 14% δεν απάντησαν και 7% καθόλου σημαντικό.

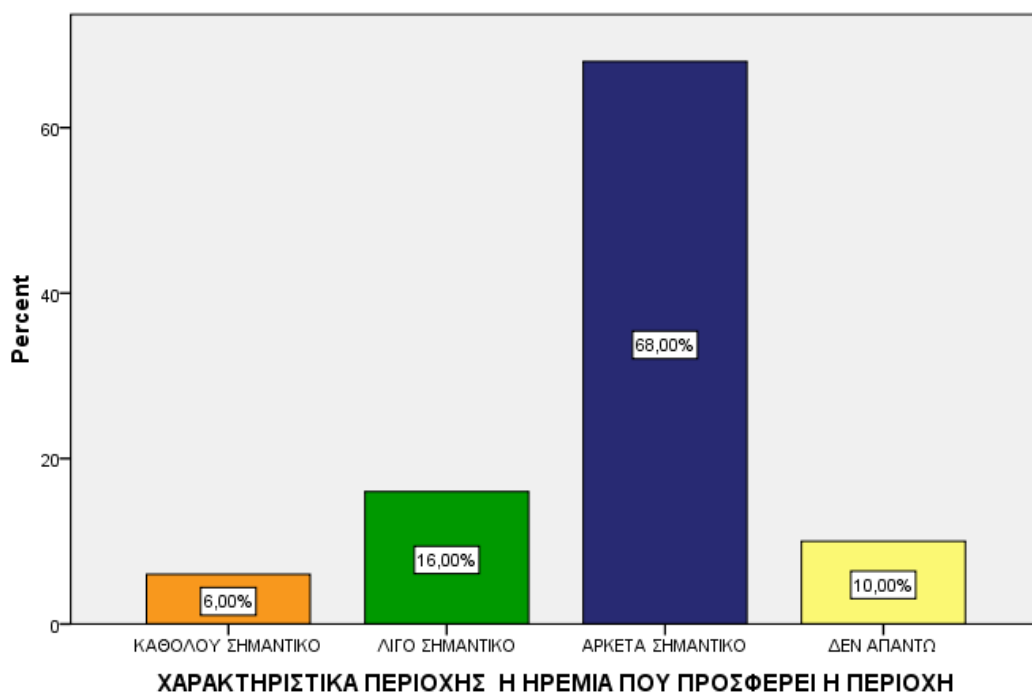
ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΑ ΤΟΠΙΚΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ

ΓΡΑΦΗΜΑ 3.3.17

Στα χαρακτηριστικά της περιοχής για τα τοπικά προϊόντα, 56% θεωρούν αρκετά σημαντικό, 21% λίγο σημαντικό, 12% δεν απάντησαν και 11% καθόλου σημαντικό.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ Η ΗΡΕΜΙΑ ΠΟΥ ΠΡΟΣΦΕΡΕΙ Η ΠΕΡΙΟΧΗ

ΓΡΑΦΗΜΑ 3.3.18

Για την ηρεμία που προσφέρει η περιοχή, 68% απάντησαν αρκετά σημαντικό, 16% λίγο σημαντικό, 10% δεν απάντησαν και 6% καθόλου σημαντικό.

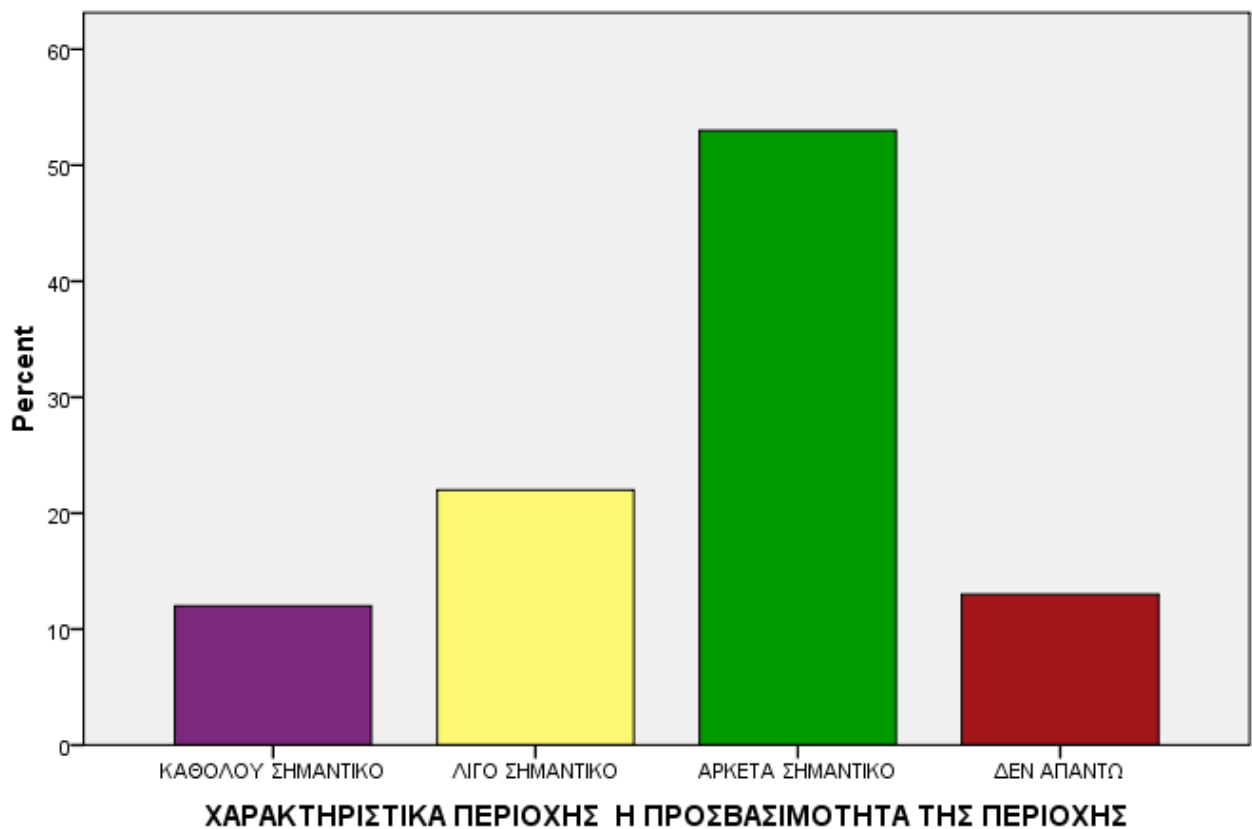
ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ Η ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid ΚΑΘΟΛΟΥ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ	12	12,0	12,0	12,0
ΛΙΓΟ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ	22	22,0	22,0	34,0

ΑΡΚΕΤΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ	53	53,0	53,0	87,0
ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΩ	13	13,0	13,0	100,0
Total	100	100,0	100,0	

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ Η ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

ΓΡΑΦΗΜΑ 3.3.19

Στο παραπάνω γράφημα σχετικά με τις απαντήσεις που έδωσαν οι ερωτώμενοι, για την προσβασιμότητα της περιοχής, 53% απάντησαν αρκετά σημαντικό, λίγο σημαντικό 22%, 12% καθόλου σημαντικό και 13% δεν απάντησαν.

\$DRASEIS Frequencies

		Responses		Percent of Cases
		N	Percent	
\$DRASEIS ^a	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΛΙΑ ΩΤΟΚΙΑΣ	39	24,2%	47,6%
	ΔΟΜΗΣΗ ΚΑΤΟΙΚΙΩΝ ΠΙΣΩ ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΥΡΗΝΑ ΩΤΟΚΙΑΣ	30	18,6%	36,6%

	ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΚΑΤΑΣΚΗΝΩΣΗ ΠΙΣΩ ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΥΡΗΝΑ ΩΤΟΚΙΑΣ ΚΑΙ ΟΜΠΡΕΛΕΣ ΚΑΤΑ ΜΗΚΟΣ ΑΚΤΟΓΡΑΜΜΗΣ	25	15,5%	30,5%
	ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ ΚΟΙΝΟΥ ΓΙΑ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ ΟΙΚΟΤΟΠΟΥ	67	41,6%	81,7%
a	Total	161	100,0%	196,3%

a. Dichotomy group tabulated at value 3.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.3.5

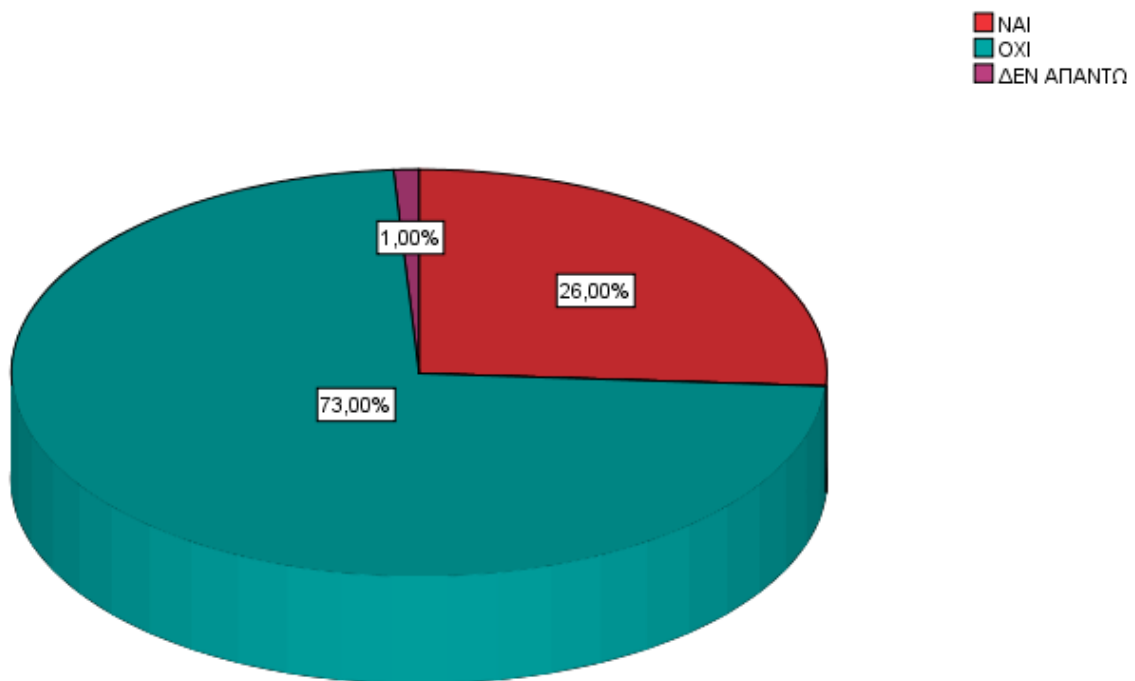
Στην ερώτηση 16 για το πόσο σημαντικές πιστεύετε ότι είναι οι παρακάτω δράσεις προκειμένου να προστατευτούν οι θαλάσσιες χελώνες και οι αμμοθίνες της περιοχής, δόθηκαν 161 απαντήσεις για το τι θεωρούν αρκετά σημαντικό για τις δράσεις. 39 απαντήσεις για αρκετά σημαντικό δόθηκαν για τη δημιουργία εμπορικών δραστηριοτήτων στην παραλία ωτοκίας, 30 απαντήσεις για δόμηση κατοικιών πίσω από τον πυρήνα ωτοκίας, 25 για ελεύθερη κατασκήνωση στην παραλία ωτοκίας και στήσιμο ομπρελών κατά μήκος της ακτογραμμής και 67 για ενημέρωση του κοινού για ευαισθητοποίηση του οικοτόπου και διατήρηση βιοποικιλότητας.

Το 24,2% απάντησαν αρκετά σημαντικό για δημιουργία εμπορικών δραστηριοτήτων στην παραλία ωτοκίας, 18,6% για δόμηση κατοικιών πίσω από τον πυρήνα ωτοκίας, 15,5% για ελεύθερη κατασκήνωση στην παραλία ωτοκίας και στήσιμο ομπρελών κατά μήκος της ακτογραμμής και 41,6% των απαντήσεων 67 για ενημέρωση του κοινού για ευαισθητοποίηση του οικοτόπου και διατήρηση βιοποικιλότητας.

Στην τρίτη στήλη του πίνακα 47,6% των συμμετεχόντων ανέφεραν αρκετά σημαντικό για δημιουργία εμπορικών δραστηριοτήτων στην παραλία ωτοκίας, 36,6% % για δόμηση κατοικιών πίσω από τον πυρήνα ωτοκίας, 30,5% για ελεύθερη κατασκήνωση στην παραλία ωτοκίας και στήσιμο ομπρελών κατά μήκος της ακτογραμμής και 81,7% για ενημέρωση του κοινού για ευαισθητοποίηση του οικοτόπου και διατήρηση βιοποικιλότητας.

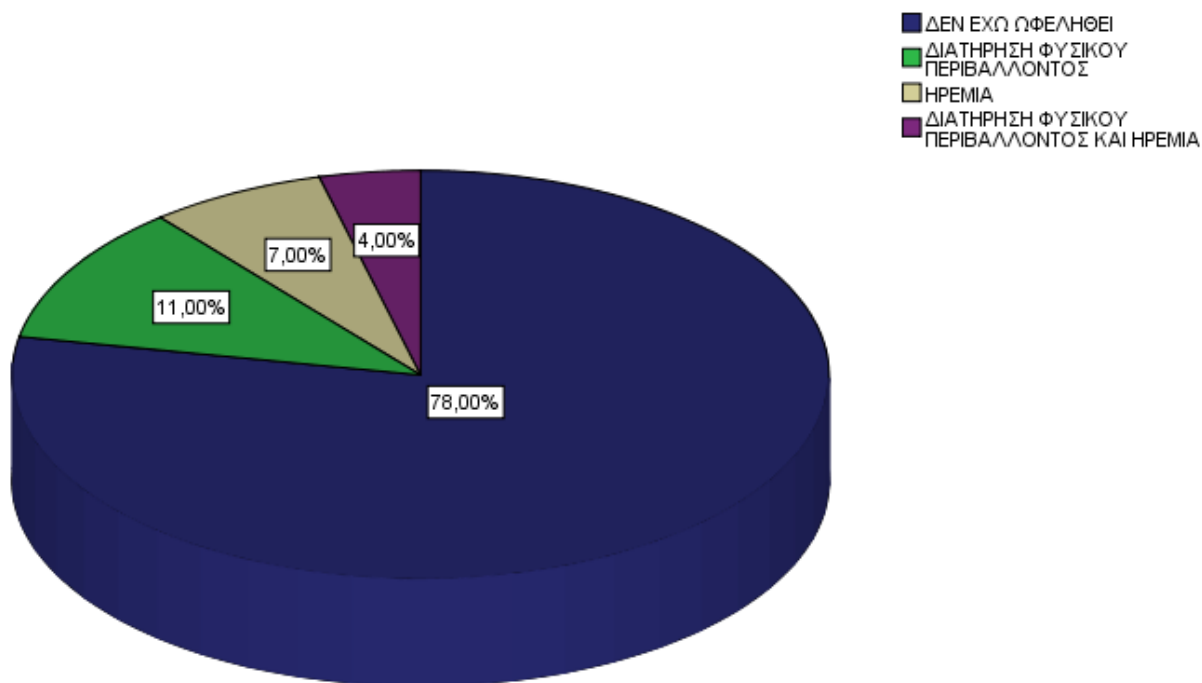
ΩΦΕΛΕΙΑ ΑΠΟ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΗ ΠΕΡΙΟΧΗ

ΓΡΑΦΗΜΑ 3.3.20

Στην ερώτηση για το αν έχετε ωφεληθεί από την περιοχή ως «προστατευόμενη» το 73% απάντησαν όχι, 26% ναι και 1% δεν απάντησε.

ΑΝ ΝΑΙ ΠΩΣ

ΓΡΑΦΗΜΑ 3.3.21

Στην ερώτηση αν έχετε ωφεληθεί πως; Το 78% απάντησε ότι δεν έχει ωφεληθεί, το 11% απάντησε ότι έχουν ωφεληθεί με τη διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος, το 7% από την ηρεμία και το 4% από την διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος και την ηρεμία.

\$IERARXISH Frequencies

		Responses		Percent of Cases
		N	Percent	
\$IERARXISH ^a	ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	68	35,8%	81,0%
	ΝΕΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	48	25,3%	57,1%
	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	43	22,6%	51,2%
	ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΓΗΣ	31	16,3%	36,9%
^a	Total	190	100,0%	226,2%

a. Dichotomy group tabulated at value 5.

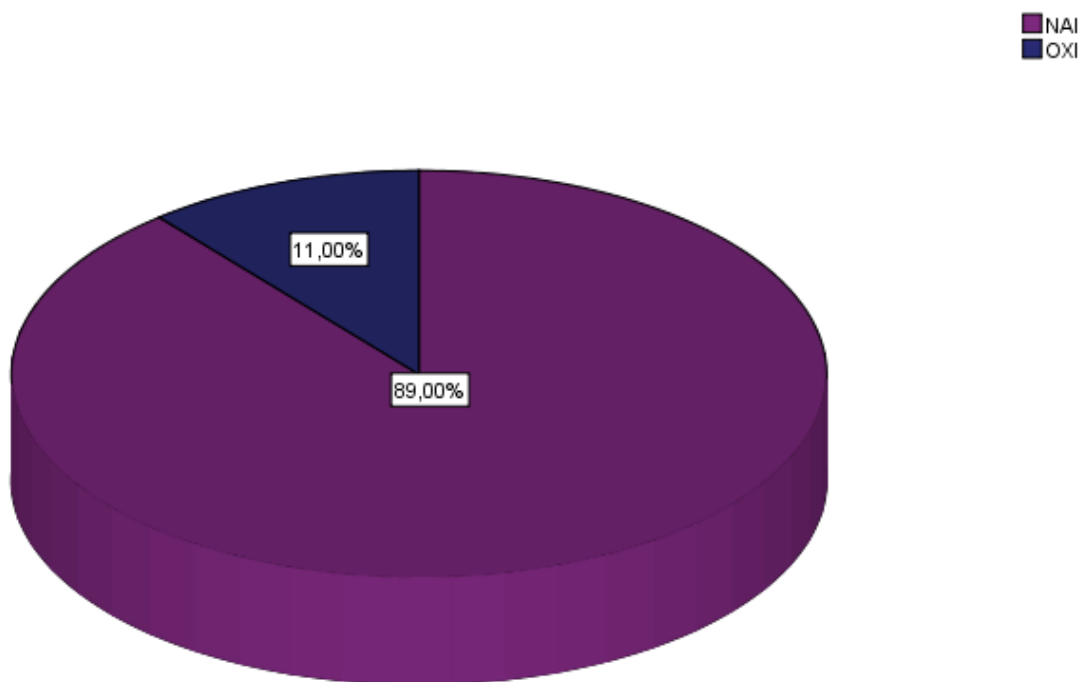
ΠΙΝΑΚΑΣ 3.3.6

Στην ερώτηση για το πόσο σημαντικές (σημαντικότητα 5) πιστεύετε ότι είναι οι παρακάτω προτάσεις 81% απάντησαν η διατήρηση φυσικού περιβάλλοντος, 57,1% οι νέες θέσεις εργασίας, 51,2% η ανάπτυξη του τουρισμού και 36,9% η διατήρηση γεωργικής γης.

Συνολικά δόθηκαν 190 απαντήσεις, 68 για διατήρηση φυσικού περιβάλλοντος, 48 για νέες θέσεις, 31 διατήρηση γεωργικής γης. Το 35,8% απάντησαν σημαντικότερο τη διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος, το 25,3% νέες θέσεις εργασίας, 22,6% την ανάπτυξη του τουρισμού και 16,3% διατήρηση της γεωργικής γης.

ΘΕΤΙΚΟΙ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

ΓΡΑΦΗΜΑ 3.3.22

Τέλος στην ερώτηση για το αν θέλετε να αναπτυχθεί η περιοχή τουριστικά 89% απάντησαν θετικά και 11% αρνητικά.

1.4 ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΙΣ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΕΡΩΤΗΣΗΣ 6 ΚΑΙ 7

ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ * ΜΟΝΙΜΟΣ ΚΑΤΟΙΚΟΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ Crosstabulation

			ΜΟΝΙΜΟΣ ΚΑΤΟΙΚΟΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ		Total
			ΝΑΙ	ΟΧΙ	
ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	ΝΑΙ	Count	58	18	76
		% within ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	76,3%	23,7%	100,0%
		% within ΜΟΝΙΜΟΣ ΚΑΤΟΙΚΟΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ	81,7%	62,1%	76,0%
		% of Total	58,0%	18,0%	76,0%
	ΟΧΙ	Count	10	11	21
		% within ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	47,6%	52,4%	100,0%

	% within ΜΟΝΙΜΟΣ ΚΑΤΟΙΚΟΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ	14,1%	37,9%	21,0%
	% of Total	10,0%	11,0%	21,0%
ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΩ	Count	3	0	3
	% within ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	100,0%	,0%	100,0%
	% within ΜΟΝΙΜΟΣ ΚΑΤΟΙΚΟΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ	4,2%	,0%	3,0%
	% of Total	3,0%	,0%	3,0%
Total	Count	71	29	100
	% within ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	71,0%	29,0%	100,0%
	% within ΜΟΝΙΜΟΣ ΚΑΤΟΙΚΟΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ	100,0%	100,0%	100,0%
	% of Total	71,0%	29,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	7,844 ^a	2	,020
Likelihood Ratio	8,159	2	,017

Linear-by-Linear Association	1,879	1	,170
N of Valid Cases	100		

a. 2 cells (33,3%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,87.

Από πίνακα προκύπτει ότι δύο κελιά έχουν τιμές μικρότερο από το 5 και υπερβαίνει το 25%συνολικά των κελιών και μειώνεται η αποτελεσματικότητα του ελέγχου.

ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΕΡΩΤΗΣΗΣ 2 ΚΑΙ 11

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ * ΗΛΙΚΙΑ Crosstabulation

		ΗΛΙΚΙΑ					Total
		<20	20-30	30-40	40-50	>50	
ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΝΑΙ	Count	2	9	16	6	6	39
ΣΕ	% within ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ	5,1%	23,1%	41,0%	15,4%	15,4%	100,0%
ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ	% within ΗΛΙΚΙΑ	50,0%	69,2%	50,0%	18,8%	31,6%	39,0%
	% of Total	2,0%	9,0%	16,0%	6,0%	6,0%	39,0%
ΟΧΙ	Count	2	4	16	26	13	61

	% within ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ	3,3%	6,6%	26,2%	42,6%	21,3%	100,0%
	% within ΗΛΙΚΙΑ	50,0%	30,8%	50,0%	81,3%	68,4%	61,0%
	% of Total	2,0%	4,0%	16,0%	26,0%	13,0%	61,0%
Total	Count	4	13	32	32	19	100
	% within ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ	4,0%	13,0%	32,0%	32,0%	19,0%	100,0%
	% within ΗΛΙΚΙΑ	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
	% of Total	4,0%	13,0%	32,0%	32,0%	19,0%	100,0%

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ * ΗΛΙΚΙΑ Crosstabulation

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	12,781 ^a	4	,012
Likelihood Ratio	13,211	4	,010
Linear-by-Linear Association	7,333	1	,007
N of Valid Cases	100		

a. 2 cells (20,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,56.

Από πίνακα προκύπτει ότι δύο κελιά έχουν τιμές μικρότερο από το 5 και υπερβαίνει το 25%συνολικά των κελιών και μειώνεται η αποτελεσματικότητα του ελέγχου.

ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΕΡΩΤΗΣΗΣ 6 ΚΑΙ 8

ΦΩΛΙΑ ΧΕΛΩΝΑΣ * ΜΟΝΙΜΟΣ ΚΑΤΟΙΚΟΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ Crosstabulation

			ΜΟΝΙΜΟΣ ΚΑΤΟΙΚΟΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ		Total
			ΝΑΙ	ΟΧΙ	
ΦΩΛΙΑ ΧΕΛΩΝΑΣ	ΝΑΙ	Count	60	18	78
		% within ΦΩΛΙΑ ΧΕΛΩΝΑΣ	76,9%	23,1%	100,0%
		% within ΜΟΝΙΜΟΣ ΚΑΤΟΙΚΟΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ	84,5%	62,1%	78,0%
		% of Total	60,0%	18,0%	78,0%
ΟΧΙ	ΟΧΙ	Count	11	11	22
		% within ΦΩΛΙΑ ΧΕΛΩΝΑΣ	50,0%	50,0%	100,0%
		% within ΜΟΝΙΜΟΣ ΚΑΤΟΙΚΟΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ	15,5%	37,9%	22,0%
		% of Total	11,0%	11,0%	22,0%
Total		Count	71	29	100

% within ΦΩΛΙΑ ΧΕΛΩΝΑΣ	71,0%	29,0%	100,0%
% within ΜΟΝΙΜΟΣ ΚΑΤΟΙΚΟΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ	100,0%	100,0%	100,0%
% of Total	71,0%	29,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2- sided)	Exact Sig. (2- sided)	Exact Sig. (1- sided)
Pearson Chi-Square	6,041 ^a	1	,014		
Continuity Correction ^b	4,804	1	,028		
Likelihood Ratio	5,660	1	,017		
Fisher's Exact Test				,019	,016
Linear-by-Linear Association	5,981	1	,014		
N of Valid Cases	100				

a. 0 cells (,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 6,38.

b. Computed only for a 2x2 table

Ελέγχουμε την υπόθεση H_0 ότι οι δύο μεταβλητές μόνιμοι κάτοικοι και φωλιά χελώνας είναι ανεξάρτητες. Η συσχέτιση της ερώτησης 6 με 8 είναι στατιστικώς σημαντική εφόσον το sig., δηλαδή το p είναι μικρότερο του 0,05 ($0,014 < 0,05$). και προκύπτει ότι ανάμεσα στις μεταβλητές του πίνακα υπάρχει εξάρτηση, δηλαδή μεταξύ των μόνιμων κατοίκων και ότι γνωρίζουν ότι έχουν δει χελώνα να κολυμπά, χελωνάκια πηγαίνοντας στη θάλασσα ή φωλιά χελώνας και επομένως η αρχική υπόθεση H_0

απορρίπτεται. Από τον πίνακα προκύπτει ότι το ποσοστό των μόνιμων κατοίκων που έχουν δει χελώνα να κολυμπά, χελωνάκια πηγαίνοντας στη θάλασσα ή φωλιά χελώνας είναι 84,5% ενώ το αντίστοιχο ποσοστό των μόνιμων κατοίκων που δεν έχουν δει φωλιά χελώνας, χελώνα να κολυμπά, χελωνάκια πηγαίνοντας στη θάλασσα είναι 15,5%.

ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΕΡΩΤΗΣΗΣ 6 ΚΑΙ 18

ΘΕΤΙΚΟΙ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΠΕΡΙΟΧΗΣ * ΜΟΝΙΜΟΣ ΚΑΤΟΙΚΟΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ Crosstabulation

			ΜΟΝΙΜΟΣ ΚΑΤΟΙΚΟΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ		Total
			ΝΑΙ	ΟΧΙ	
ΘΕΤΙΚΟΙ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΠΕΡΙΟΧΗΣ	ΝΑΙ	Count	66	23	89
		% within ΘΕΤΙΚΟΙ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΠΕΡΙΟΧΗΣ	74,2%	25,8%	100,0%
		% within ΜΟΝΙΜΟΣ ΚΑΤΟΙΚΟΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ	93,0%	79,3%	89,0%
		% of Total	66,0%	23,0%	89,0%
	ΟΧΙ	Count	5	6	11
		% within ΘΕΤΙΚΟΙ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΠΕΡΙΟΧΗΣ	45,5%	54,5%	100,0%
		% within ΜΟΝΙΜΟΣ ΚΑΤΟΙΚΟΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ	7,0%	20,7%	11,0%
		% of Total	5,0%	6,0%	11,0%
Total		Count	71	29	100

% within ΘΕΤΙΚΟΙ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΠΕΡΙΟΧΗΣ	71,0%	29,0%	100,0%
% within ΜΟΝΙΜΟΣ ΚΑΤΟΙΚΟΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ	100,0%	100,0%	100,0%
% of Total	71,0%	29,0%	100,0%

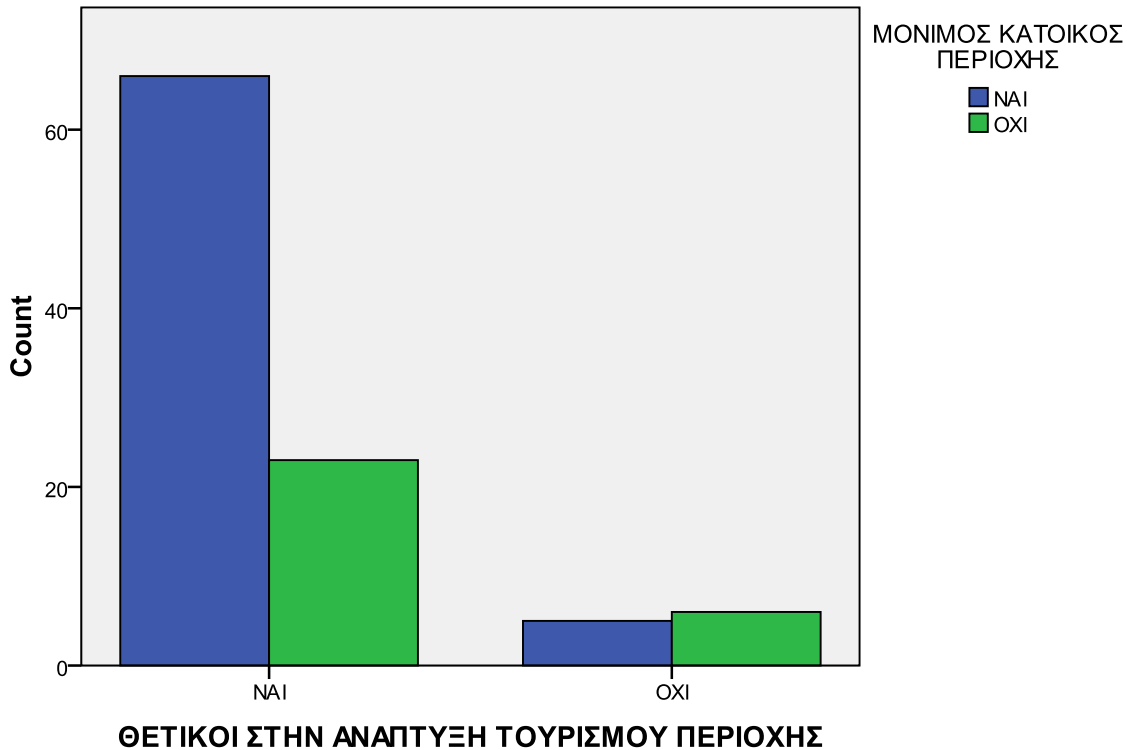
Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2- sided)	Exact Sig. (2- sided)	Exact Sig. (1- sided)
Pearson Chi-Square	3,917 ^a	1	,048		
Continuity Correction ^b	2,647	1	,104		
Likelihood Ratio	3,562	1	,059		
Fisher's Exact Test				,074	,056
Linear-by-Linear Association	3,878	1	,049		
N of Valid Cases	100				

a. 1 cells (25,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 3,19.

b. Computed only for a 2x2 table

Bar Chart

Ελέγχουμε την υπόθεση H_0 ότι οι δύο μεταβλητές μόνιμοι κάτοικοι και θετικοί στην ανάπτυξη τουρισμού είναι ανεξάρτητες. Η συσχέτιση της ερώτησης 6 με 18 είναι στατιστικώς σημαντική εφόσον το sig., δηλαδή το p είναι μικρότερο του 0,05 ($0,048 < 0,05$). και προκύπτει ότι ανάμεσα στις μεταβλητές του πίνακα υπάρχει εξάρτηση, δηλαδή μεταξύ των μόνιμων κατοίκων και στο ότι είναι θετικοί στην ανάπτυξη του τουρισμού και επομένως η αρχική υπόθεση H_0 απορρίπτεται. Από τον πίνακα προκύπτει ότι το ποσοστό των μόνιμων κατοίκων που είναι θετικοί στο να αναπτυχθεί τουρισμός είναι 93% ενώ το αντίστοιχο ποσοστό των μόνιμων κατοίκων που είναι δεν είναι θετικοί στο να αναπτυχθεί τουρισμός είναι 7%.

ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΕΡΩΤΗΣΗΣ 6 ΚΑΙ 16

ΩΦΕΛΕΙΑ ΑΠΟ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΗ ΠΕΡΙΟΧΗ * ΜΟΝΙΜΟΣ ΚΑΤΟΙΚΟΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ Crosstabulation

			ΜΟΝΙΜΟΣ ΚΑΤΟΙΚΟΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ		Total
			ΝΑΙ	ΟΧΙ	
ΩΦΕΛΕΙΑ ΑΠΟ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕ ΝΗ ΠΕΡΙΟΧΗ	ΝΑΙ	Count	22	4	26
		% within ΩΦΕΛΕΙΑ ΑΠΟ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜ ΕΝΗ ΠΕΡΙΟΧΗ	84,6%	15,4%	100,0%
		% within ΜΟΝΙΜΟΣ ΚΑΤΟΙΚΟΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ	31,0%	13,8%	26,0%
		% of Total	22,0%	4,0%	26,0%
ΟΧΙ		Count	48	25	73
		% within ΩΦΕΛΕΙΑ ΑΠΟ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜ ΕΝΗ ΠΕΡΙΟΧΗ	65,8%	34,2%	100,0%
		% within ΜΟΝΙΜΟΣ ΚΑΤΟΙΚΟΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ	67,6%	86,2%	73,0%
		% of Total	48,0%	25,0%	73,0%

ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΩ	Count	1	0	1
	% within ΩΦΕΛΕΙΑ ΑΠΟ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜ ΕΝΗ ΠΕΡΙΟΧΗ	100,0%	,0%	100,0%
	% within ΜΟΝΙΜΟΣ ΚΑΤΟΙΚΟΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ	1,4%	,0%	1,0%
	% of Total	1,0%	,0%	1,0%
Total	Count	71	29	100
	% within ΩΦΕΛΕΙΑ ΑΠΟ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜ ΕΝΗ ΠΕΡΙΟΧΗ	71,0%	29,0%	100,0%
	% within ΜΟΝΙΜΟΣ ΚΑΤΟΙΚΟΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ	100,0%	100,0%	100,0%
	% of Total	71,0%	29,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	3,725 ^a	2	,155
Likelihood Ratio	4,278	2	,118
Linear-by-Linear Association	2,448	1	,118
N of Valid Cases	100		

a. 2 cells (33,3%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,29.

Από τον πίνακα προκύπτει ότι δύο κελιά έχουν τιμές μικρότερο από το 5 και υπερβαίνει το 25 % συνολικά των κελιών και μειώνεται η αποτελεσματικότητα του ελέγχου.

ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΕΡΩΤΗΣΗΣ 2 ΚΑΙ 11

ΗΛΙΚΙΑ * ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ Crosstabulation

			ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ		Total
			ΝΑΙ	ΟΧΙ	
ΗΛΙΚΙΑ	<20	Count	2	2	4
		% within ΗΛΙΚΙΑ	50,0%	50,0%	100,0%
		% within ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ	5,1%	3,3%	4,0%

20-30	Count	9	4	13
	% within ΗΛΙΚΙΑ	69,2%	30,8%	100,0%
	% within ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ	23,1%	6,6%	13,0%
30-40	Count	16	16	32
	% within ΗΛΙΚΙΑ	50,0%	50,0%	100,0%
	% within ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ	41,0%	26,2%	32,0%
40-50	Count	6	26	32
	% within ΗΛΙΚΙΑ	18,8%	81,3%	100,0%
	% within ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ	15,4%	42,6%	32,0%
>50	Count	6	13	19
	% within ΗΛΙΚΙΑ	31,6%	68,4%	100,0%
	% within ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ	15,4%	21,3%	19,0%
Total	Count	39	61	100
	% within ΗΛΙΚΙΑ	39,0%	61,0%	100,0%
	% within ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ	100,0%	100,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)

Pearson Chi-Square	12,781 ^a	4	,012
Likelihood Ratio	13,211	4	,010
Linear-by-Linear Association	7,333	1	,007
N of Valid Cases	100		

a. 2 cells (20,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,56.

Ελέγχουμε την υπόθεση H_0 ότι οι δύο μεταβλητές ηλικία και συμμετοχή σε κάποια οικολογική οργάνωση να είναι ανεξάρτητες. Η συσχέτιση της ερώτησης 2 με 11 είναι στατιστικώς σημαντική εφόσον το sig., δηλαδή το p είναι μικρότερο του 0,05 ($0,012 < 0,05$). και προκύπτει ότι ανάμεσα στις μεταβλητές του πίνακα υπάρχει εξάρτηση, δηλαδή μεταξύ ηλικίας και συμμετοχή σε κάποια οικολογική οργάνωση και επομένως η αρχική υπόθεση H_0 απορρίπτεται. Από τον πίνακα προκύπτει ότι το ποσοστό των 69,2% των ατόμων ηλικίας 20-30 θα συμμετείχε σε κάποια οικολογική οργάνωση ως το μεγαλύτερο ποσοστό από τις υπόλοιπες ηλικίες.

Σύμφωνα με την στατιστική ανάλυση spss οι συσχετίσεις άλλων ερωτήσεων είτε ήταν στατιστικώς ασήμαντες αφού το sig., δηλαδή το p ήταν $>$ του 0,05, είτε ότι δύο τουλάχιστον κελιά είχαν τιμές μικρότερες από το 5 και υπερβαίνει το 25 % συνολικά των κελιών και συνεπώς μειώνεται η αποτελεσματικότητα του ελέγχου.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Όπως αναφέρθηκε σκοπός της έρευνας ήταν η καταγραφή των απόψεων, στάσεων και προβληματισμών γύρω από την προστατευόμενη περιοχή του Κυπαρισσιακού κόλπου. Τα γενικά χαρακτηριστικά των μεταβλητών του δείγματος δείχνουν ότι:

- Το 55% των ερωτώμενων ήταν γυναίκες
- Το μεγαλύτερο ποσοστό αφορά άτομα ηλικίας 40-50 ετών 35% και ηλικίας 30-40 ετών το 29%.
- Το επίπεδο εκπαίδευσης περιλαμβάνει 41% απόφοιτους Λυκείου ή Γυμνασίου, 30% έχουν πτυχίο ΑΕΙ ή ΤΕΙ και 19% ιδιωτικό κολέγιο ή ΙΕΚ.
- Το 30% του δείγματος αφορά ιδιωτικούς υπαλλήλους, 27% δημόσιους υπαλλήλους και 21% ελεύθερους επαγγελματίες.
- Το οικογενειακό εισόδημα φαίνεται να είναι χαμηλό, αφού το 69% έχουν μηνιαίο εισόδημα έως 1500€

Τέλος το 71% των ερωτώμενων είναι μόνιμοι κάτοικοι της περιοχής

Οι μεταβλητές που σχετίζονται με τη περιοχή Natura δείχνουν ότι το 76% γνωρίζουν ότι η περιοχή είναι προστατευόμενη και το 78% έχει δει χελώνα καρέτα στη περιοχή. Σημαντικό ρόλο για τη προστασία της περιοχής έχει η Κεντρική Κυβέρνηση ή ΟΤΑ αφού περιλαμβάνει το 80% σε ποσοστό. Το 61% δηλώνει ότι θα συμμετείχαν σε κάποια οικολογική οργάνωση και σχεδόν όλοι συμφωνούν σε ποσοστό 98% ότι πρέπει να περιλαμβάνεται η περιβαλλοντική εκπαίδευση στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ώστε να ευαισθητοποιείται η κοινωνία σε θέματα περιβάλλοντος. Παρατηρείται επίσης ότι υπάρχει σχετική ενημέρωση για την έννοια « Natura 2000» αφού το 45.6% υποστηρίζει ότι σημαίνει προστασία φυσικού περιβάλλοντος. Στην ερώτηση σχετικά με τη σημαντικότητα των χαρακτηριστικών της περιοχής το 28,5% θεωρεί ότι είναι το πιο σημαντικό στοιχείο της περιοχής, ακολουθεί η ηρεμία που προσφέρει η περιοχή 21,5% και μετά οι άλλοι παράγοντες. Πάντως οι κάτοικοι είναι πρόθυμοι να προστατέψουν τις χελώνες *caretta caretta* αφού μόνο το 24% επιθυμούν τη δημιουργία εμπορικών δραστηριοτήτων στη παραλία ωτοκίας, 19% θέλουν δόμηση πίσω από τον πυρήνα

ωτοκίας της παραλίας, 15,5% επιθυμούν ομπρέλες και ελεύθερη κατασκήνωση κατά μήκος της ακτογραμμής, και 42% υποστηρίζουν ότι πρέπει να ενημερώνεται το κοινό για θέματα ευαισθητοποίησης της περιοχής. Πάντως το 73% των ερωτώμενων σε προσωπικό επίπεδο δεν έχει ωφεληθεί από την περιοχή. Τέλος στην ερώτηση για την ανάπτυξη της περιοχής τουριστικά 23% είναι θετικοί στο να αναπτυχθεί, αλλά να διατηρηθεί το φυσικό περιβάλλον σε ποσοστό 36% και να δημιουργηθούν θέσεις εργασίας 25%.

Γενικότερα συμπεραίνεται ότι υπάρχει ευαισθητοποίηση για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας της περιοχής. Μεγάλο είναι το ενδιαφέρον για την προστασία της θαλάσσιας χελώνας και το γεγονός αυτό αποδεικνύεται, στο ότι θέλουν να συμμετάσχουν σε μια περιβαλλοντική οργάνωση και επικεντρώνονται στη περιβαλλοντική εκπαίδευση. Παράλληλα φαίνεται να επιθυμούν την τουριστική ανάπτυξη της περιοχής με σεβασμό στο περιβάλλον .

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Σβορώνου Ελένη, *Μαζικός Τουρισμός και Εναλλακτικές Μορφές: Πόσο «Τουρισμό» αντέχει η φύση;*, Uniwersytet Mikołaja Kopernika «Hellenistyka», σελ. 1, Ανακτήθηκε 04/12/2014 από http://www.hellenistyka.umk.pl/data/_uploaded/file/Materialy/nowogrecki/Turystyka%20masowa.pdf
2. Καραμέρης Αθανάσιος, *Οικοτουρισμός-Προστασία Φύσης: Μία συμβιωτική σχέση*, Πρακτικά διεθνούς Συνεδρίου με θέμα *Προστατευόμενες Φυσικές Περιοχές και Περιβαλλοντική Εκπαίδευση*, 24-26 Σεπτεμβρίου, Σιγρί Λέσβου, 1999. Κομίλης Παναγιώτης *Οικοτουρισμός: Η εναλλακτική προοπτική αιεφόρου τουριστικής ανάπτυξης*, Αθήνα, Προπομπός, 2007, όπως αναφέρονται στο άρθρο: Τόλης Κωνσταντίνος και Καραμέρης Αθανάσιος : *Δυνατότητες ανάπτυξης του οικοτουρισμού στο Εθνικό Πάρκο της Λίμνης Κερκίνης*, άρθρο ηλεκτρονικά προσβάσιμο στην ιστοσελίδα <http://aeiforia.for.auth.gr>
3. Georgiadis Thodoris, Spanou Sofia & Tsegenedi Kyriaki , *Visitor Management Study of the Valley of Butterflies, Rhodes Island, Greece* , Department of Biology University Patras ,2004, όπως αναφέρονται στην Μεταπτυχιακή Διατριβή: Άπτογλου Ιωάννη: *Η ανάπτυξη και η ορθολογική διαχείριση του οικοτουρισμού στις προστατευόμενες περιοχές. Η περίπτωση των περιοχών Natura 2000 της Ελατιάς και του Φρακτού στο Νομό Δράμας*, Πάτρα, Πανεπιστήμιο Πατρών/ Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στις Περιβαλλοντικές Επιστήμες/ Σχολή Θετικών Επιστημών/ Τμήμα Βιολογίας, 2007, σελ. 15, προσβάσιμη ηλεκτρονικά στην ιστοσελίδα http://nemertes.lis.upatras.gr/jspui/bitstream/10889/1008/1/Nimertis_Aptoglou%28b%29.pdf
4. Άπτογλου Ιωάννης, *Η ανάπτυξη και η ορθολογική διαχείριση του οικοτουρισμού στις προστατευόμενες περιοχές. Η περίπτωση των περιοχών Natura 2000 της Ελατιάς και του Φρακτού στο Νομό Δράμας*, Μεταπτυχιακή Διατριβή, Πάτρα, Πανεπιστήμιο Πατρών/ Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στις Περιβαλλοντικές Επιστήμες/ Σχολή Θετικών Επιστημών/ Τμήμα Βιολογίας, 2007, σελ. 15, προσβάσιμη ηλεκτρονικά στη βάση δεδομένων «Νημερτής» (<http://nemertes.lis.upatras.gr/jspui/>) του Πανεπιστημίου Πατρών, στην ιστοσελίδα:
5. http://nemertes.lis.upatras.gr/jspui/bitstream/10889/1008/1/Nimertis_Aptoglou%28b%29.pdf

6. Βασίλης Καραμανλής, *Η οικολογική διαχείριση της προστατευόμενης περιοχής του όρους Βόρα στην περιοχή της Αριδαίας*, Μεταπτυχιακή Διατριβή, Πάτρα, Πανεπιστήμιο Πατρών/ Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στις Περιβαλλοντικές Επιστήμες/ Σχολή Θετικών Επιστημών/ Τμήμα Βιολογίας, 2007, σελ. 9, προσβάσιμη ηλεκτρονικά στη βάση δεδομένων «Νημερτής» (<http://nemertes.lis.upatras.gr/jsrui/>) του Πανεπιστημίου Πατρών, στην ιστοσελίδα: http://nemertes.lis.upatras.gr/jsrui/bitstream/10889/1700/3/nemertes_Karamanlis.pdf.
7. Διονύσης Γκουβέρος, *Ο οικότουρισμός στην Ελλάδα*, Πτυχιακή Εργασία, Ηράκλειο, ΑΤΕΙ Κρήτης/ Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας, Τμήμα Τουριστικών Επιχειρήσεων, 2010, σελ. 3, προσβάσιμη ηλεκτρονικά στον δικτυακό τόπο του Ιδρυματικού Καταθετηρίου της Βιβλιοθήκης του ΤΕΙ Κρήτης «E-Thesis» (<http://nefeli.lib.teicrete.gr/>), στην ιστοσελίδα: <http://nefeli.lib.teicrete.gr/browse/sdo/tour/2010/GkouverosDionysios/attached-document-1269251604-446574-26231/Gouveros2010.pdf>
8. WWF Ελλάς, *Σχεδιασμός Δράσεων Πιλοτικού Χαρακτήρα για την Ανάπτυξη του Οικολογικού Τουρισμού*, Μέρος Α, Υπουργείο Ανάπτυξης _ΕΟΤ, Αθήνα, 2000,σελ.35, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.gnto.gov.gr/sites/default/files/files_basic_pages/ecoeota.pdf
9. Ποδηματάς Δημήτρης, *Ο αειφορικός τουρισμός ως εργαλείο και μέσο οικονομικής και βιώσιμης ανάπτυξης μιας ορεινής περιοχής. Μελέτη περίπτωσης στο Δήμο Πλαστήρα του Νομού Καρδίτσας*, Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία, Αθήνα, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο/ Τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας/ Πρόγραμμα μεταπτυχιακών Σπουδών «Βιώσιμη Ανάπτυξη», 2008, σελ. 20-21, προσβάσιμη ηλεκτρονικά στη Βιβλιοθήκη και Κέντρο Πληροφόρησης του Χαροκόπειου Πανεπιστημίου «ΕΣΤΙΑ» (estia.hua.gr), στην ιστοσελίδα: <http://estia.hua.gr:8080/dspace/bitstream/123456789/677/1/podhmatas.pdf>.
10. Τσάρτας Πάρις , *Τουρισμός σε προστατευόμενες Περιοχές. Παράγοντες Επιρροής και Αναπτυξιακά Διλήμματα*. Περιοδικό ΑΜΦΙΒΙΟΝ με θέμα *Τουρισμός στις Προστατευόμενες Περιοχές. Αειφορική Τουριστική Ανάπτυξη της Κώ*, τεύχος 52, Σεπτέμβρης- Οκτώβρης, Θεσσαλονίκη 2003, σελ.6, προσβάσιμη στην ιστοσελίδα: http://www.ekby.gr/ekby/el/amphivion_el/issue52.pdf

11. Campbell M., *Ecotourism in rural developing Communities. Annals of Tourism Research*. vol.26, No.3, p.p 534-553,(1999) όπως αναφέρεται στην Μεταπτυχιακή διατριβή του Διπλώματος Ειδίκευσης : Χαράλαμπου Μάρκου: *Βιοποικιλότητα και Βιώσιμη Ανάπτυξη Ένα Παράκτιο Υγρότοπο. Η περίπτωση του Δέλτα και του Κάτω Ρού του Ποταμού Καλαμά*. Πάτρα, Πανεπιστήμιο Πατρών/Τμήμα Βιολογίας / Τομέα Βιολογία Φυτών, 2011, σελ. 12, προσβάσιμη ηλεκτρονικά στη βάση δεδομένων «Νημερτής» (<http://nemertes.lis.upatras.gr/jspui/>) του Πανεπιστημίου Πατρών, στην ιστοσελίδα: <http://nemertes.lis.upatras.gr/jspui/handle/10889/5334>

12. Αγροτουρισμός και άλλες μορφές εναλλακτικού τουρισμού, προσβάσιμο στην ιστοσελίδα: <https://agrotourism.wordpress.com>17/12/2014
13. Τσαραβόπουλος Φοίβος , ο *Οικοτουρισμός στην Ελλάδα*, άρθρο διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.visitkythera.gr/gr/culture/articles/ecotourism_greece_050511.html14/12/2014
14. Δολόγλου Ναταλί, *Τουρισμός σε ορεινές περιοχές. Προβλήματα, Ανάγκες. Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη και Οικοτουρισμός*. Μετσόβιο Κέντρο Διεπιστημονικής Έρευνας (ΜΕ.Κ.Δ.Ε) του Ε.Μ.Π., 10 Ιουνίου 2008, σελ. 2, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.ntua.gr/MIRC/keimena/Dologlou%20-%20Mountain%20tourism.pdf>
15. UN resolution no A/RES/53/2000, agenda no12.15-12-1998 GA /9537 without vote, draft A/53/605 para18,draftres. II , όπως αναφέρεται στο WWF Ελλάς, *Σχεδιασμός Δράσεων Πιλοτικού Χαρακτήρα για την Ανάπτυξη του Οικολογικού Τουρισμού*, Μέρος Α, Υπουργείο Ανάπτυξης _ΕΟΤ, Αθήνα, 2000,σελ.25-26, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.gnto.gov.gr/sites/default/files/files_basic_pages/ecoeota.pdf
16. Κιουρτίδου Πηνελόπη, *Διαμόρφωση μοντέλου βιώσιμου τουρισμού στην περιοχή των Πρεσπών*, Μεταπτυχιακή Διπλωματική Μελέτη, Αθήνα, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο/ Τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας/ Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών σπουδών «Βιώσιμη Ανάπτυξη», 2014, σελ.31-32
17. Αγροτουριστική, *Εθνικός Σχεδιασμός για την Οργάνωση και Ανάπτυξη του Οικοτουρισμού Master Plan*, 2004, σελ.7, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

http://www.gnto.gov.gr/sites/default/files/files_basic_pages/Master_Plan_Agrotouristiki_2004.pdf

18. Ιατρού Αλέξανδρος , *Επενδύσεις σε Εναλλακτικές μορφές τουρισμού*, Πρακτικά 3^{ης} Διημερίδας Επιχειρηματικότητας ,Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, 15-16 Δεκεμβρίου, Αθήνα, 2005, σελ.4 διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://kallithea.hua.gr/epixeirein/dihmer%203%20docs/latrou.pdf>
19. Πιστοποίηση Ποιότητας στον Οικοτουρισμό, Εκπαιδευτικό υλικό του Eco-Destinet για την Εκπαίδευση Εκπαιδευτών, Σεϊναγιόκι , Φινλανδία , Μάιος 2009, σελ.9, άρθρο ηλεκτρονικά διαθέσιμο στην ιστοσελίδα : http://ecoroute.prismanet.gr/themedia/File/training_package_GREEK.pdf
20. Στεφανάκης Πέτρος, Προϋποθέσεις και προοπτικές Ανάπτυξης του Οικοτουρισμού, Ρέθυμνο, άρθρο διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.rethimno.gr/el/tourism/article.php?n=270>, ανάκτηση 16/12/2014
21. Simmons, D, G. *Eco-tourism: product or process? Paper presented to the Manaaki Whenua(Cherishing the Land)Conference, Landcare Crown Research Institute, Te Papa, Wellington,21st April 1999*), όπως αναφέρει : Δόλογλου Ναταλί, *Τουρισμός σε ορεινές περιοχές. Προβλήματα, Ανάγκες. Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη και Οικοτουρισμός*. Μετσόβιο Κέντρο Διεπιστημονικής Έρευνας (ΜΕ.Κ.Δ.Ε) του Ε.Μ.Π., 10 Ιουνίου 2008, σελ. 2, προσβάσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.ntua.gr/MIRC/keimena/Dologlou%20-%20Mountain%20tourism.pdf>
22. Κομίλης Παναγιώτης, Οικοτουρισμός: Η Εναλλακτική Προοπτική Αειφόρου Τουριστικής Ανάπτυξης, Αθήνα, εκδ. Προπομπός, 2001, όπως αναφέρεται στη Διπλωματική Εργασία : Γεωργούλη Αικατερίνη, Οικοτουρισμός και Οικοτουριστικά Κίνητρα, ο Οικοτουρισμός σαν μια Μορφή Μαζικού Τουρισμού, Πειραιάς, Πανεπιστήμιο Πειραιώς, Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων, Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στη Διοίκηση Επιχειρήσεων-Μάνατζμεντ του Τουρισμού, 2007,σελ.30-31 διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.ekby.gr/ekby/el/amphivion_el/issue52.pdf
23. Ανδρεά Βερόνικα, Ταμπάκης Στυλιανός, Σκαναβή Κωνσταντίνα, Τσαντόπουλος Γεώργιος, *Προσδοκίες του Τοπικού Πληθυσμού από τη Διαχείριση Προστατευόμενων Περιοχών: Συγκριτική Μελέτη των Εθνικών Πάρκων της Δαδιάς και του Δέλτα του Έβρου*, Πρακτικά 5^{ου} Πανελληνίου Συνέδριου Περιβαλλοντικής Πολιτικής & Διαχείρισης ,Τμήμα Περιβάλλοντος, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Μυτιλήνη, 25-27 Μαΐου, 2012 , σελ.60 , προσβάσιμο στην ιστοσελίδα

http://www.env.aegean.gr/eepd/CONF2012/ENV%20POLICY%20&%20MANAGEMENT%20CONFERENCE%202012_PROCCEEDINGS.doc.pdf

24. Goodwin, H., Kent, I., Parker K. and Walpole M., *Tourism Conservation and Sustainable Development. Case Studies From Asia, Africa*. IIED, London, 1998, p.27 από WWF Ελλάς, *Σχεδιασμός Δράσεων Πιλοτικού Χαρακτήρα για την Ανάπτυξη του Οικολογικού Τουρισμού*, Μέρος Α, Υπουργείο Ανάπτυξης _ΕΟΤ, Αθήνα, 2000, σελ.9, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:
http://www.gnto.gov.gr/sites/default/files/files_basic_pages/ecoeota.pdf
25. The International Ecotourism Society, *Ecotourism Statistical Fact Sheet*, 2000, όπως αναφέρεται στη Πτυχιακή Μελέτη: Γκορόγια Ευθαλία : *Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού με Έμφαση στον Τουρισμό Τρίτης Ηλικίας στον νομό Πρεβέζης*, Αθήνα, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο Αθηνών , Τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας ,2010, σελ.30 , προσβάσιμο στην ιστοσελίδα: ανακτήθηκε 20/12/2014
26. Inskeep E., *Tourism Planning- An Integrated and Sustainable Development Approach*, New York, Van Nostrand Reinhold, 1991, page144, από Σπιλάνης Γιάννης , Βαγιάννη Λένα, *Βιώσιμος Τουρισμός και Φέρουσα Ικανότητα σε Ευαίσθητα Νησιωτικά Οικοσυστήματα*, Συνέδριο: *Φέρουσα Ικανότητα και Διαχείριση Επισκεπτών στις Προστατευόμενες Περιοχές* , Εργαστήριο Τοπικής και Νησιωτικής Ανάπτυξης, Αθήνα 31/5-1-6, οργάνωση WWF ,2002, σελ.1 προσβάσιμη ιστοσελίδα:
www.aegean.gr/lid/internet/.../WWF%20Spilanis%20Vagianni.pdf, ανακτήθηκε: 21/12/2014
27. UNEP/MAP/PAP(1997), *Guidelines for Carrying Capacity Assessment for Tourism Mediterranean Coastal Areas. Priority Actions Programme, Regional Activity*, Split, 2007, Pages 45-49, όπως αναφέρεται στην Μεταπτυχιακή Εργασία: Οικονόμου Αγησίλαος : *Οι Επιδράσεις της Τουριστικής Ανάπτυξης στο Φυσικό Περιβάλλον στο Φαληράκι της Ρόδου*, Τομέας Χωροταξίας και Πολεοδομίας Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου, Αθήνα, Οκτώβρης 2002,
28. Βουτυράκης Μανώλης, Υπέρβαση της Φ.Ι. στην Επένδυση στο Βαί, *Φέρουσα Ικανότητα και Τουρισμός, Σύλλογος Προώθησης Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας και Επίλυσης του Ενεργειακού Κρήτης*, 2008, προσβάσιμο στην ιστοσελίδα:
http://www.ecocrete.gr/index.php?option=com_content&task=section&id=14&Itemid=70
ανακτήθηκε:20/12/2014
29. Σπιλάνης Γιάννης , Βαγιάννη Λένα, *Βιώσιμος Τουρισμός και Φέρουσα Ικανότητα σε Ευαίσθητα Νησιωτικά Οικοσυστήματα*, Συνέδριο: *Φέρουσα Ικανότητα και Διαχείριση Επισκεπτών στις Προστατευόμενες Περιοχές* , Εργαστήριο Τοπικής και Νησιωτικής Ανάπτυξης, Αθήνα 31/5-1-

6,οργάνωση WWF ,2002, σελ.4 προσβάσιμη ιστοσελίδα:

www.aegean.gr/lid/internet/.../WWF%20Spilanis%20Vagianni.pdf, ανακτήθηκε: 21/12/2014

30. Σπυράτος Αλέξανδρος, *Βιώσιμη Ανάπτυξη: Η Φέρουσα Ικανότητα της Περιοχής Υποδοχής, Εφαρμογή Φέρουσας Ικανότητας στο Νησί της Ρόδου*, Εύπλοια, e- περιοδικό του Δικτύου Αιγαίου ,17^ο τεύχος , Αύγουστος 2005, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:
<http://old.eyploia.gr/modules.php?name=News&file=article&sid=1309>
31. Αϊβατζίδου Ιωάννα, Κωστοπούλου Στέλλα, *Εναλλακτικές Χρήσεις Προορισμών Εναλλακτικού Τουρισμού: Η Διαχείριση των Χιονοδρομικών Κέντρων κατά τη Θερινή Περίοδο.*(Η Περίπτωση των Χιονοδρομικών Κέντρων των Νομών Φλώρινας, Πέλλας και Ημαθίας. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο, Θεσσαλονίκη, 2005, όπως αναφέρεται στην Μεταπτυχιακή Διπλωματική Μελέτη: Κιουρτίδου Πηνελόπη: *Διαμόρφωση μοντέλου βιώσιμου τουρισμού στην περιοχή των Πρεσπών*, Αθήνα, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο/ Τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας/ Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών σπουδών «Βιώσιμη Ανάπτυξη», 2014, σελ. 19.
32. Μαρίνος Ν., Τσαουρδά Μ., *Οικοτουρισμός Μια Εναλλακτική Μορφή Τουρισμού και Ποιες Προοπτικές Υπάρχουν στην Ελλάδα*, επιβλέπων κα Ζαφειροπούλου, Πάτρα, 2007, όπως αναφέρεται στην Πτυχιακή Εργασία :¹ Διονύσης Γκουβέρος: *Ο οικοτουρισμός στην Ελλάδα*, Ηράκλειο, ΑΤΕΙ Κρήτης/ Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας, Τμήμα Τουριστικών Επιχειρήσεων, 2010, σελ. 11, προσβάσιμη ηλεκτρονικά στον δικτυακό τόπο του Ιδρυματικού Καταθετηρίου της Βιβλιοθήκης του ΤΕΙ Κρήτης «E-Thesis» (<http://nefeli.lib.teicrete.gr/>), στην ιστοσελίδα:
<http://nefeli.lib.teicrete.gr/browse/sdo/tour/2010/GkouverosDionysios/attached-document-1269251604-446574-26231/Gouveros2010.pdf>
33. Fennel A.D., *Οικοτουρισμός*, Εκδόσεις Σταμούλη, Αθήνα, 2001, όπως αναφέρεται στην Μεταπτυχιακή Διπλωματική Μελέτη: Κιουρτίδου Πηνελόπη: *Διαμόρφωση μοντέλου βιώσιμου τουρισμού στην περιοχή των Πρεσπών*, Αθήνα, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο/ Τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας/ Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών σπουδών «Βιώσιμη Ανάπτυξη», 2014, σελ. 20
34. Προκοπίου Δημήτρης, *Τουριστική Ανάπτυξη και Καλλικράτης*, εφημερίδα , Η Ροδιακή, 01/11/2010, προσβάσιμο στην ιστοσελίδα: www.rodiaki.gr/article/66787/toyristikh-anaptyxh-kai-kallikraths
35. Λαγός Δημήτρης, *Τουριστική Οικονομική*, εκδ.Κριτική, Αθήνα, 2005, όπως αναφέρεται στην Μεταπτυχιακή Διπλωματική Μελέτη: Κιουρτίδου Πηνελόπη: *Διαμόρφωση μοντέλου βιώσιμου*

τουρισμού στην περιοχή των Πρεσπών, Αθήνα, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο/ Τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας/ Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών σπουδών «Βιώσιμη Ανάπτυξη», 2014, σελ. 21

36. Wearing S., *Volunteer Tourism. Experiences that Make a Difference*, Oxon: CABI Publishing, όπως αναφέρει: Σβορώνου Ελένη, Συμβουλίδου Μαρίνα, *Μέθοδοι και Εργαλεία Σχεδιασμού των Εναλλακτικών και Ειδικών Μορφών Τουρισμού*, Κεφ.3, σελ. 2-3, *Εναλλακτικές και Ειδικές Μορφές Τουρισμού- Σχεδιασμός Management και Marketing*, Σωτηριάδης Μάριος, Φάρσαρη Ιωάννα, Αθήνα, 2009, σελ.81-105 , διαθέσιμο στη ιστοσελίδα: http://www.svoronou.gr/wp-content/uploads/2010/03/Svoronou_Symvoulidou_Kef3_EnallaktikesMorfesTourismou.pdf
37. Κοκκώσης Χάρης και Τσάρτας Πάρις , *Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη και Περιβάλλον*, εκδ. Κριτική, Αθήνα, 2001, όπως αναφέρει: Σβορώνου Ελένη, Συμβουλίδου Μαρίνα, *Μέθοδοι και Εργαλεία Σχεδιασμού των Εναλλακτικών και Ειδικών Μορφών Τουρισμού*, Κεφ.3, σελ. 4, *Εναλλακτικές και Ειδικές Μορφές Τουρισμού-Σχεδιασμός Management και Marketing*, Σωτηριάδης Μάριος, Φάρσαρη Ιωάννα, Αθήνα, 2009, σελ.81-105 , διαθέσιμο στη ιστοσελίδα:
38. http://www.svoronou.gr/wp-content/uploads/2010/03/Svoronou_Symvoulidou_Kef3_EnallaktikesMorfesTourismou.pdf
39. Φραντζή Σοφία, *Εννοιολογική Προσέγγιση του Οικοτουρισμού*, Περιοδικό ΑΜΦΙΒΙΟΝ με θέμα *Τουρισμός στις Προστατευόμενες Περιοχές. Αειφορική Τουριστική Ανάπτυξη της Κώ*, τεύχος 52, Σεπτέμβρης- Οκτώβρης, Θεσσαλονίκη 2003, σελ.11, προσβάσιμη στην ιστοσελίδα: http://www.ekby.gr/ekby/el/amphivion_el/issue52.pdf
40. Word Ecotourism Summit, Quebec City Canada, 19-22May, 2002, FINAL REPORT, διαθέσιμο στο: <http://www.gdrc.org/uem/eco-tour/Final-Report-WES-Eng.pdf>, όπως αναφέρεται : Πιστοποίηση Ποιότητας στον Οικοτουρισμό, Εκπαιδευτικό υλικό του Eco-Destinet για την Εκπαίδευση Εκπαιδευτών, Σεϊναγιόκι , Φινλανδία , Μάιος 2009, σελ.10, άρθρο ηλεκτρονικά διαθέσιμο στην ιστοσελίδα : http://ecoroute.prismanet.gr/themedia/File/training_package_GREEK.pdf
41. Νικολάου Φ., *Παγκόσμια Συνεργασία για τον Βιώσιμο Τουρισμό Προωθεί η ΟΗΕ*, Econews.gr, 15/5/2010, άρθρο ηλεκτρονικά διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.econews.gr/2010/05/15/news-un-sustainable-tourism/>

42. Χριστοπούλου Όλγα, Φεζοπούλου Ε., *Σχεδιασμός και Οργάνωση του Τουρισμού σε Προστατευόμενες Περιοχές και η Συμβολή του στην αυτοχρηματοδότηση της Λειτουργίας τους*, στο Πρακτικά (σε ηλεκτρονική μορφή) 9^{ου} Συνεδρίου Αγροτικής Οικονομίας: *Η Οικονομία και η Κοινωνία Μπροστά στις νέες προκλήσεις του Παγκόσμιου Αγροτροφικού Συστήματος*, Αθήνα, 2006,σελ., διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.agro.auth.gr/etagro/ENOTHTA5.pdf>
43. Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων και Υγροτόπων, Προστατευόμενες Περιοχές, διαθέσιμο στο: http://www.ekby.gr/ekby/el/EKBY_PP_el.html
44. Μπεριάτος Ηλίας, *Σχεδιασμός και Διαχείριση Προστατευόμενων Περιοχών στην Ελλάδα: Θεσμικές Εξελίξεις Προβλήματα και Προοπτικές*, Επιστημονικό Περιοδικό Αειχώρος, Τόμος 2, Τεύχος 1, σελ.62-63, Βόλος, Μάιος 2003, διαθέσιμο στην ηλεκτρονική σελίδα: <http://www.aeihoros.gr/article/el/sxediasmos-kai-diaxeirisi-prostateuomenon-perioxon-stin-ellada-thesmikes-ekselikseis-provlimata-kai-prooptikes>
45. Κακούρος Πέτρος, Κατηγορίες Προστατευόμενων Περιοχών, Περιοδικό ΑΜΦΙΒΙΟΝ, Τεύχος 72, σελ.8, Θεσσαλονίκη, Νοέμβριος Δεκέμβριος 2007, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.ekby.gr/ekby/el/amphivion_el/issue72.pdf
46. Καραβέλλας Δημήτρης, Νάντσου Θεοδότα, *Ιστορικό των Προστατευόμενων Περιοχών και Θεσμικό Πλαίσιο*, κεφ.1 σελ.19, στο *Διαχείριση Προστατευόμενων Περιοχών: Οδηγός Ορθής Πρακτικής*, WWF Ελλάς, Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, Αθήνα, 2003, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://politics.wwf.gr/images/stories/docs/egxiridiopa.pdf>
47. Κουρούτος Βασίλης, Μαντζάρα Μπέσσυ, Σκούλλος Μιχάλης, *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη σε Προστατευόμενες Περιοχές*, Αθήνα, 2003, σελ.57, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.mio-ecsd.org/epeaek09/book/kef3.pdf>
48. ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ, Τεύχος Πρώτο, Αρ. Φύλλου 60, 31 Μαρτίου 2011, ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘΜΟΝ 3937 *Διατήρηση της Βιοποικιλότητας και άλλες Διατάξεις*, άρθρο 5, σελ.3-6
49. Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων –Υγροτόπων (EKBY), *Προστατευόμενες Περιοχές*, Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.ekby.gr/ekby/el/EKBY_PP_el.html

50. ΥΠΕΚΑ, Ευρωπαϊκό Οικολογικό Δίκτυο Natura 2000, διαθέσιμο στο:
<http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=432&language=el-GR>
51. Δίκτυο Natura και Προστατευόμενες Περιοχές διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:
<http://www.minenv.gr/1/12/121/12103/g1210300/g121030001.html> ανάκτηση 02/01/2015
52. Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων –Υγροτόπων Δίκτυο Natura 2000, Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:
(http://www.ekby.gr/ekby/el/EKBY_Natura2000_el.html),
53. Ντάφης Σπύρος , *Natura 2000 ,Μύθοι και Πραγματικότητα*, Περιοδικό ΑΜΦΙΒΙΟΝ, Διμηνιαία έκδοση του Ελληνικού Κέντρου Βιοτόπων –Υγροτόπων, ,Θεσσαλονίκη, Τεύχος 91, Ιανουάριος Φεβρουάριος 2011, σελ.3, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.ekby.gr/ekby/el/amphivion_el/issue91.pdf
54. Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων –Υγροτόπων (EKBY) Δίκτυο Natura 2000, Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:
http://www.ekby.gr/ekby/el/EKBY_PP_el.html
55. Θεσμικό Πλαίσιο Προστασίας του Φυσικού Περιβάλλοντος, σελ.3, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:
http://www.cereco.gr/rise_act1/Thesmiko_plaisio.pdf, ανάκτηση: 02/01/2015
56. Παγκόσμια Πολιτιστική Κληρονομιά UNESCO, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.unesco-hellas.gr/gr/3_5_1.html, ανακτήθηκε 03/01/2015
57. Αποθέματα της Βιόσφαιρας , διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://kpe-kastor.kas.sch.gr/biodiversity_site/b23/biosphere_reserves.html, ανακτήθηκε 03/01/2015
58. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Δελτίο Πληροφοριών *Τα οικονομικά Οφέλη του δικτύου Natura 2000*, σελ.4-5, 12 Δεκεμβρίου 2011, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:
<http://ec.europa.eu/environment/nature/info/pubs/docs/factsheets/economic/el.pdf>
59. Μαραγκού Παναγιώτα, *Οι προστατευόμενες Περιοχές τον 21ο αιώνα: Η Πορεία από τα Περιφραγμένα Καταφύγια στην Αρμονική Συνύπαρξη Ανθρώπου Φύσης*, κεφ.2, σελ. 52-53, *Διαχείριση Προστατευόμενων Περιοχών: Οδηγός Ορθής Πρακτικής*, WWF Ελλάς, Υπουργείο Περιβάλλοντος

Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, Αθήνα, 2003, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

<http://politics.wwf.gr/images/stories/docs/egxiridiopa.pdf>

60. Δολόγλου Ναταλί, *Τουρισμός σε ορεινές περιοχές. Προβλήματα, Ανάγκες. Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη και Οικοτουρισμός*. Μετσόβιο Κέντρο Διεπιστημονικής Έρευνας (ΜΕ.Κ.Δ.Ε) του Ε.Μ.Π., 10 Ιουνίου 2008, σελ. 4, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.ntua.gr/MIRC/keimena/Dologlou%20-%20Mountain%20tourism.pdf>
61. Φωτίου Στέφανος, *Διεθνής Σύνοδος για τον Οικοτουρισμό*, Περιοδικό «Αμφίβιον», Διμηνιαία Έκδοση του Ελληνικού Κέντρου Υγροτόπων-Βιοτόπων (ΕΚΒΥ), Θεσσαλονίκη, τεύχος 45, Ιούλιος Αύγουστος 2002, σελ.6, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.ekby.gr/ekby/el/EKBY_AMPHIVION_el.html
62. Χατζηβγέρης Κ., *Κύκλος Ζωής Τουριστικού Προορισμού, Φέρουσα ικανότητα*, 2003, σελ.1,5, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://users.teilar.gr/~hatzivgeris/link_files/kyklos-zois.doc
63. Βώκου Δέσποινα, *Πολιτικές Διαχείρισης της Βιοποικιλότητας στην Ελλάδα, Εθνικό Σύστημα Προστατευόμενων Περιοχών και Επιτροπή Φύση 2000*, Πρακτικά 5^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου Περιβαλλοντικής Πολιτικής & Διαχείρισης Τμήμα Περιβάλλοντος, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Μυτιλήνη 25-27 Μαΐου, σελ 115, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:
64. Βαρελτζίδου Στέλλα και Αλβανού Λυδία: *Η προσαρμοζόμενη Διαχείριση ως Εργαλείο για τη Βελτίωση της Πρακτικής της Διαχείρισης των Περιοχών Natura 2000 στην Ελλάδα- το Παράδειγμα του Δέλτα του Αξιού*, Πρακτικά 5^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου Περιβαλλοντικής Πολιτικής & Διαχείρισης Τμήμα Περιβάλλοντος, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Μυτιλήνη 25-27 Μαΐου, σελ.204, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: https://www.env.aegean.gr/eeppd/CONF2012/ENV%20POLICY%20&%20MANAGEMENT%20CONFERENCE%202012_PROCCEEDINGS.doc.pdf
65. Βέργος Στέργιος, Ευθυμίου Γεώργιος, Καβράκη Αθηνά & Συρακούλης Κλεάνθης, *Λειτουργικά Προβλήματα Φορέων Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών. Η Περίπτωση του Φορέα Διαχείρισης των Εθνικών Δρυμών Βίκου- Αώου και Πίνδου*, Πρακτικά 5^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου Περιβαλλοντικής Πολιτικής & Διαχείρισης Τμήμα Περιβάλλοντος, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Μυτιλήνη 25-27 Μαΐου, σελ 140, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: https://www.env.aegean.gr/eeppd/CONF2012/ENV%20POLICY%20&%20MANAGEMENT%20CONFERENCE%202012_PROCCEEDINGS.doc.pdf

66. ΥΠΕΚΑ, *Περιοχές Προστασίας με Φορείς Διαχείρισης*, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=434>, ανάκτηση: 04/01/2015
67. *Επιστολή των Περιβαλλοντικών ΜΚΟ για τη Συγχώνευση των Φορέων Διαχείρισης των Προστατευόμενων Περιοχών της Χώρας*, Αθήνα, 25 Ιουλίου 2012, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.monumenta.org/article.php?perm=1&IssueID=2&lang=gr&CategoryID=20&ArticleID=755>
68. Μπεριάτος Ηλίας, *Σχεδιασμός και Διαχείριση Προστατευόμενων Περιοχών στην Ελλάδα: Θεσμικές εξελίξεις Προβλήματα και Προοπτικές*, Επιστημονικό Περιοδικό «Αειχώρος», Κείμενα Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Ανάπτυξης, Ψηφιακή Έκδοση τόμος 2, τεύχος 1, Βόλος, Μάιος 2003, σελ 58, διαθέσιμο στη ιστοσελίδα: <http://www.aeihoros.gr/article/el/sxediasmos-kai-diaxeirisi-prostateuomenon-perioxon-stin-ellada-thesmikes-ekselikseis-provlimata-kai-prooptikes>
69. Κακούρος Π, Τσιαούση Βασιλική, Χατζηχαραλάμπους Έλενα, *Οδηγίες Εκπόνησης Σχεδίων Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών*, Ελληνικό Κέντρο Υγροτόπων – Βιοτόπων(ΕΚΒΥ)-ΥΠΕΧΩΔΕ, Θέρμη, 2004, σελ.23, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.ekby.gr/ekby/el/EKBY_Publications_el.html
70. <http://dadia-np.gr/>
71. Μιλτιάδης Σεφερλής, *Δίκτυο Natura2000, Τα κοινωνικά και οικονομικά οφέλη*, Προσαρμογή απο Πηγή, *Natura 2000, NO 29, Δεκέμβριος 2010*, Περιοδικό ΑΜΦΙΒΙΟΝ, Διμηνιαία έκδοση του Ελληνικού Κέντρου Βιοτόπων –Υγροτόπων, Θεσσαλονίκη, Τεύχος 91, Ιανουάριος Φεβρουάριος 2011, σελ.5, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.ekby.gr/ekby/el/amphivion_el/issue91.pdf
72. Clare Miller, Marianne Kettunen, *Χρηματοδότηση του Δικτύου Natura, Τεχνικός οδηγός*, Γενική Διεύθυνση περιβάλλοντος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, σελ.8 διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/financing/docs/financing_natura2000_el.pdf
73. Εθνικό Πλαίσιο Δράσεων Προτεραιότητας., διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://greeknationalpafs.wordpress.com>
74. El Wikipedia.org/w/index.php?title=Κυπαρισσιακός_κόλπος&veaction=edit
75. http://m.greenpeace.org/greece/Global/greece/image/2014/oceans/files/sinopsi_sxoliwn.pdf

76. ΥΠΕΚΑ. Σε δημόσια διαβούλευση η Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη και το Προεδρικό Διάταγμα για την προστασία του Κυπαρισσιακού Κόλπου, *Τεύχος Μελέτης*. Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη_ 1.4 Όρια ευρύτερης Περιοχής σελ 36, 8 Αυγούστου 2014 ,διαθέσιμη Ιστοσελίδα
<http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=232&language=el-GR>
77. ΑΡΧΕΛΩΝ,περιοχές δράσεις,Πελοπόννησος Κυπαρισσία, διαθέσιμη ιστοσελίδα
<http://www.archelon.gr>
78. www.wwf.gr,απειλούμενα είδη,Χελώνα καρέτα, διαθέσιμη ιστοσελίδα
<http://www.wwf.gr/index.php/endangered-species/caretta>
79. IUCN SSC PUBLICATIONS MARINE TURTLES SPECIALIST GROUP. about marine turtles.διαθεσιμη ιστοσελιδα iucn-mtsg.org/publications
80. Παναγιώτης Παναγιωτίδης, Κίμων Χατζημίρος, *Παράκτια Οικοσυστήματα & Ανθρωπογενείς πιέσεις στις ακτές, Παραδείγματα από την Ελλάδα*, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Αθήνα / Διατμηματικό μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών /Επιστήμη και τεχνολογία υδάτινων πόρων,2004, σελ 17,Διαθέσιμη ιστοσελίδα <http://postgra.hydro.ntua.gr/docs/lessons/11/panajiotidis/aktes.pdf>
81. Αρχιπέλαγος. θαλάσσια λιβάδια & ύφαλοι ροδοφυκών, απειλές, διαθέσιμη ιστοσελίδα
<http://archipelago.gr/>
82. [www. Discover Messinia](http://www.discovermessinia.gr), Kalamata CVB alternative tourism in Messinia, Προστατευόμενες περιοχές, θίνες Κυπαρισσίας, Διαθέσιμη ιστοσελίδα http://www.discovermessinia.gr/local_products.php
83. Newsletter [www coastalpractice.net](http://www.coastalpractice.net) ,ΔΙΚΤΥΟ ΠΑΡΑΚΤΙΑΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ, *Αμμόλοφοι και ευαίσθητα απειλούμενα οικοσυστήματα*, σελ 3-4,Τεύχος Ιανουάριος 2004, Διαθέσιμη Ιστοσελίδα
<http://ec.europa.eu/environment/life/project/Projects/index.cfm?fuseaction=home.showFile&rep=file&fil=LIFE07 NAT GR 000296 LAYMAN EL.pdf>

84. Naturagraeca, Διάφοροι βιότοποι, Νέδα, Διαθέσιμη Ιστοσελίδα
<http://www.naturagraeca.com/ws/130,192,85,1,1,%CE%9D%CE%AD%CE%B4%CE%B1>
85. <http://www.greenpeace.org/greece/el/news/118508/118517/2014/kyparissiakos-kolpos/>
86. Ομάδα προστασίας και ανάδειξης αρχαιολογικών χώρων Τριφυλίας , Άνω πόλη Κυπαρισσίας, Διαθέσιμη Ιστοσελίδα http://archaiatrifylia.blogspot.gr/p/blog-page_21.html
87. South Greece, Αγροτουρισμός, Σφένδαμος Σισηροκάστρου, Ιστοσελίδα Διαθέσιμη
http://www.ekby.gr/EEA_Taygetos/Consultation/Taygetos-consultation.pdf
88. Script AT: Νέδα :Το θυλικό ποτάμι, Ιστοσελίδα Διαθέσιμη
<http://www.naturagraeca.com/ws/130,192,85,1,1,%CE%9D%CE%AD%CE%B4%CE%B1>
89. Ο παλιός νερόμυλος Κυπαρισσία, Ιστοσελίδα Διαθέσιμη
<https://www.flickr.com/photos/ekounoupamelissa/13756118045/>
90. Δήμος Τριφυλίας, Λαογραφικό μουσείο, Ιστοσελίδα διαθέσιμη
<http://www.dimostrifylias.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=NODE&cnode=92>
91. Αριστομένης ο Μεσσήνιος, Μυθολογία και Ιστορία: Τριφυλία –Μεσσηνία, *Περιστεριά: Οι Μυκήνες της Δυτικής Πελοποννήσου*, Γ Κορρέ,2014 ,Ιστοσελίδα Διαθέσιμη
http://aristomenismessinios.blogspot.gr/2014/02/blog-post_6675.html
92. Ομάδα προστασίας και ανάδειξης αρχαιολογικών Τριφυλίας, *Αρχαιολογικός χώρος στο λιμάνι Κυπαρισσίας(θέση Κάμπος)*, 2013 <http://archaiatrifylia.blogspot.gr/>
93. Messinia terrabook,Πολιτισμός Αξιοθέατα, *Κάστρο Κυπαρισσίας*, Ιστοσελίδα Διαθέσιμη
<https://greece.terrabook.com/messinia/el/chapter/politismos/aksiotheata-politismou>

94. ΔΙΑΡΚΗΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΚΗΡΥΓΜΕΝΩΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ ΚΑΙ ΜΝΗΜΕΙΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ,
Αρχαιολογικός χώρος στη περιοχή Βουνάκι, 1998, Ιστοσελίδα διαθέσιμη
http://listedmonuments.culture.gr/search_declarations.php
95. ΓΕΝΙΚΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΑΣ, Ιστοσελίδα Διαθέσιμη <http://www.noskypar.gr/>
96. Σύλλογος για τη προστασία της θαλάσσιας χελώνας, Περιοχές Δράσεις, Πελοπόννησος- Κυπαρισσία,
Ιστοσελίδα διαθέσιμη <http://www.archelon.gr/contents/whois2.php?row=row1>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΕΡΕΥΝΑ :

**«ΕΙΔΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ
ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΝΑΤΥΡΑ 2000»**

α) ΕΖΔ (GR2550005) «ΘΙΝΕΣ ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΑΣ
(ΝΕΟΧΩΡΙ-ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΑ)»

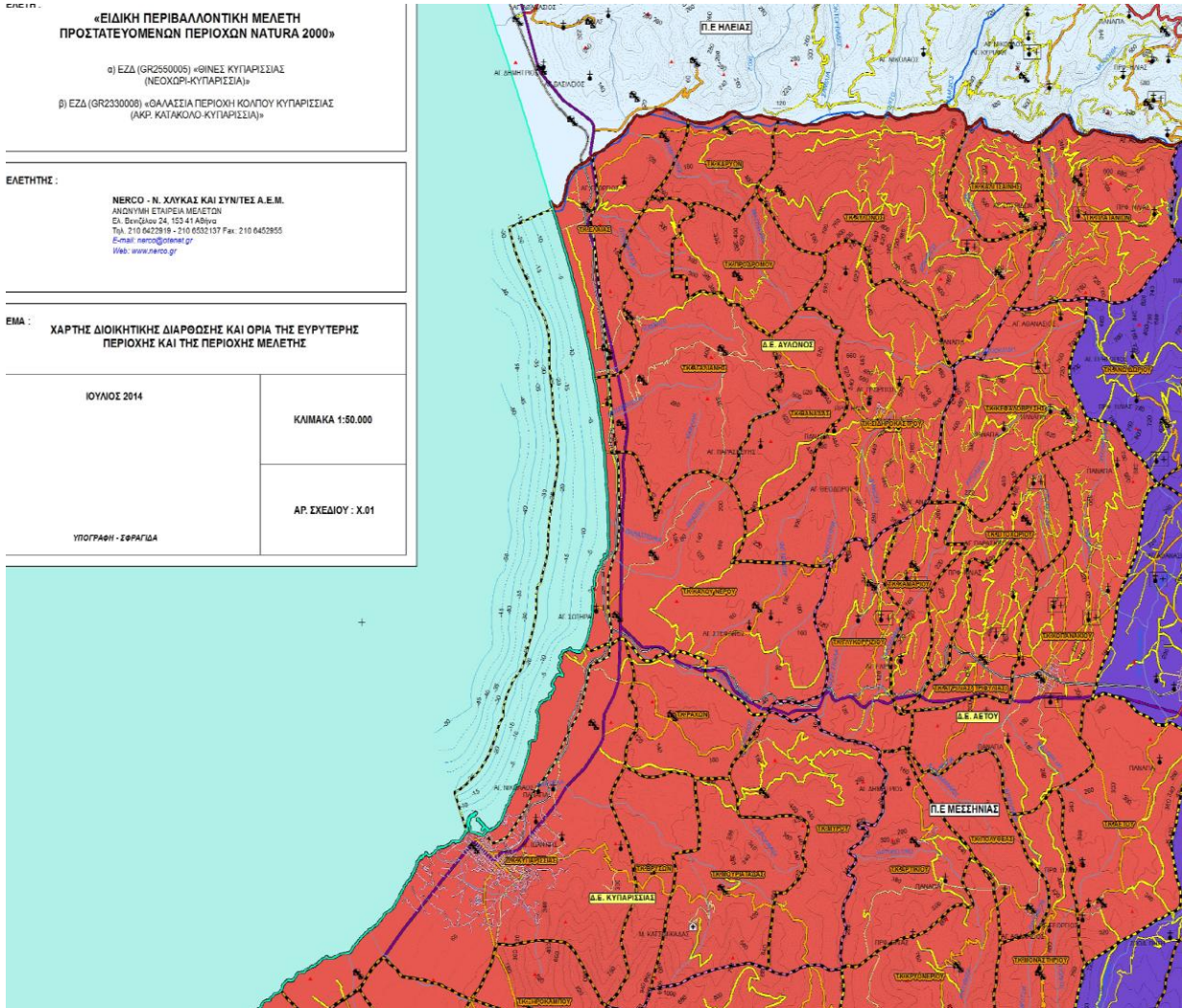
β) ΕΖΔ (GR2330006) «ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΟΛΠΟΥ ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΑΣ
(ΑΚΡ. ΚΑΤΑΚΟΛΟ-ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΑ)»

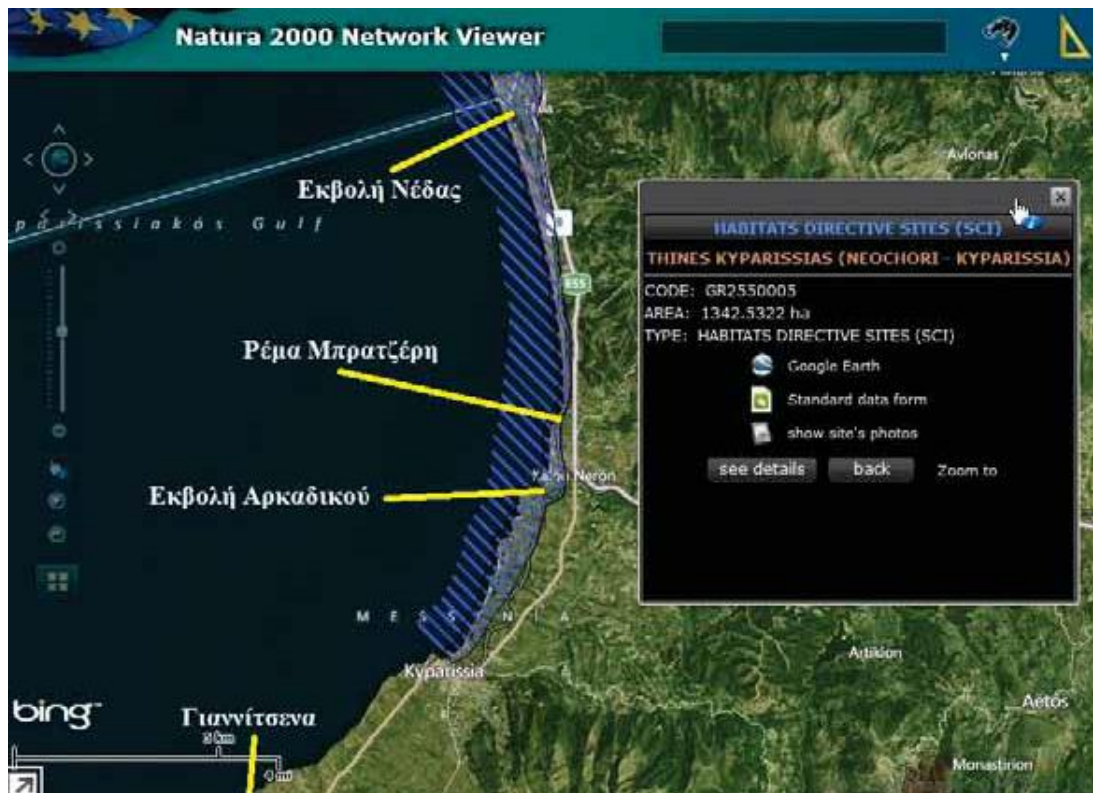
ΕΛΕΓΗΤΗΣ :

NERCO - Ν. ΧΑΥΚΑΣ ΚΑΙ ΣΥΝΤΕΣ Α.Ε.Μ.
ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΕΡΕΥΡΑ ΜΕΣΤΕΡΝ
Ελ. Βουλ. 24, 153 41 Αθήνα
Τηλ: 210 6422919 - 210 6532137 Fax: 210 6452955
E-mail: nercod@nerco.gr
Web: www.nerco.gr

ΕΜΑ : **ΧΑΡΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗΣ ΚΑΙ ΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΥΤΕΡΗΣ
ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ**

ΙΟΥΛΙΟΣ 2014	ΚΑΙΜΑΚΑ 1:50.000
ΥΠΟΓΡΑΦΗ - ΣΦΡΑΓΙΔΑ	ΑΡ. ΣΧΕΔΙΟΥ : Χ.01

Ενδεικτική απεικόνιση παραλίας ωτοκίας της Καρέτα στη περιοχή του Κυπαρισσιακού κόλπου

Εικόνα 1 Ενδεικτική απεικόνιση «Ποσειδωνίες»

Εικόνα 2 Ποταμός Νέδα

Εικόνα 3 Αμμοθίνες

Εικόνα 4 Ενδεικτική απεικόνιση παραλίας Ελαΐα –Αγιαννάκη-Καλόνερο

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Παρακαλώ να συμπληρώσετε όλες τις ερωτήσεις με (X) για να γίνει η επεξεργασία των δεδομένων. Τα στοιχεία σας είναι ανώνυμα και οι απαντήσεις θα χρησιμοποιηθούν για την εκπόνηση της πτυχιακής εργασίας.

Ημερομηνία.....

ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

1. Φύλο

Ανδρας	
Γυναίκα	

2. Ηλικία

<20	
20-30	
30-40	
40-50	
>50	

3. Επίπεδο εκπαίδευσης

Αναλφάβητος ή στοιχειώδης	
Απόφοιτος Γυμνασίου ή Λυκείου	
Ιδιωτικό κολέγιο/ ΙΕΚ	

Πτυχιούχος ΤΕΙ ή ΑΕΙ	
Μεταπτυχιακές ή Διδακτορικές σπουδές	

4.Επάγγελμα

Δημόσιος υπάλληλος	
Ιδιωτικός υπάλληλος	
Ελεύθερος επαγγελματίας	
Συνταξιούχος	
Άνεργος	
Οικιακά	
Άλλο	

5.Μηνιαίο οικογενειακό εισόδημα

0-1000 €	
1001-1500 €	
1501-2000€	
2001-3000€	
3001>€	

6. Είστε μόνιμος κάτοικος της περιοχής;

Ναι	
Όχι	

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟ

7. Γνωρίζετε ότι η περιοχή είναι προστατευόμενη

Ναι	
Όχι	

8. Έχει τύχει να δείτε φωλιά χελώνας ή χελωνάκια πηγαίνοντας μπρος τη θάλασσα ή χελώνα να κολυμπά

Ναι	
Όχι	

9. Εάν ναι τι έχετε δει

Φωλιά χελώνας	
Χελωνάκια πηγαίνοντας στη θάλασσα	
Χελώνα να κολυμπάει	

10. Ποιός πιστεύετε πρέπει να έχει την ευθύνη για την προστασία της περιοχής

Κεντρική Κυβέρνηση ή τοπική Αυτοδιοίκηση	
Μη κυβερνητικοί Οργανισμοί	
Ευρωπαϊκή Ένωση	
Άλλο διευκρινήστε	

11.Θα συμμετείχατε ενεργά σε κάποια οικολογική οργάνωση για τη προστασία της θαλάσσιας χελώνας caretta- caretta;

Ναι	
Όχι	

12.Πιστεύετε ότι πρέπει να υποστηρίζεται περιβαλλοντική εκπαίδευση στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ώστε η κοινωνία να γίνει ποιο ευαίσθητη και ενημερωμένη για θέματα προστασίας της φύσης.

Ναι	
Όχι	

13.Τι πιστεύετε ότι σημαίνει για την περιοχή ότι ανήκει στον Ευρωπαϊκό κατάλογο Natura 2000.

	Διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ
Προστασία φυσικού περιβάλλοντος και των οικοσυστημάτων			
Περιοχή ανάπτυξης τουρισμού για την τοπική κοινωνία			
Περιοχή περιβαλλοντικής εκπαίδευσης			

14. Ποιά θεωρείτε ότι είναι τα σημαντικότερα χαρακτηριστικά της περιοχής.

	Καθόλου σημαντικό	Λίγο σημαντικό	Αρκετά σημαντικό
Φυσικός πλούτος της περιοχής			
Πολιτιστικός πλούτος			
Τοπικά προϊόντα			
Ηρεμία που προσφέρει η περιοχή			
Προσβασιμότητα περιοχής			

15. Πόσο σημαντικές πιστεύετε ότι είναι οι παρακάτω δράσεις προκειμένου να προστατευτούν οι θαλάσσιες χελώνες και οι αμμοθίνες της περιοχής.

	Καθόλου σημαντικό	Λίγο σημαντικό	Αρκετά σημαντικό
Δημιουργία εποχικών τουριστικών δραστηριοτήτων στη παραλία ωτοκίας			
Δόμηση κατοικιών πίσω από τον πυρήνα ωτοκίας της θαλάσσιας			

χελώνας			
Ελεύθερη κατασκήνωση στη παραλία ωτοκίας και στήσιμο ομπρελών κατά μήκος της ακτογραμμής			
Ενημέρωση του κοινού για ευαισθητοποίηση του οικότοπου και διατήρηση βιοποικιλότητας			

16. Έχετε ωφεληθεί από την περιοχή ως «προστατευόμενη»; Αν ναι, πώς;

Ναι	
Όχι	

Πώς;

17. Ιεραρχήστε τις παρακάτω προτάσεις σύμφωνα με το βαθμό σημαντικότητας (Ασήμαντο -1 . Σημαντικότερο- 5)

	1	2	3	4	5
Διατήρηση φυσικού περιβάλλοντος					
Νέες θέσεις εργασίας					
Ανάπτυξη τουρισμού					
Διατήρηση γεωργικής γής					
Άλλο					

18. Είστε θετικοί ώστε να αναπτυχθεί η περιοχή τουριστικά;

Ναι	
Όχι	

Σας ευχαριστούμε για το χρόνο που διαθέσατε και για την πολύτιμη βοήθεια σας .

